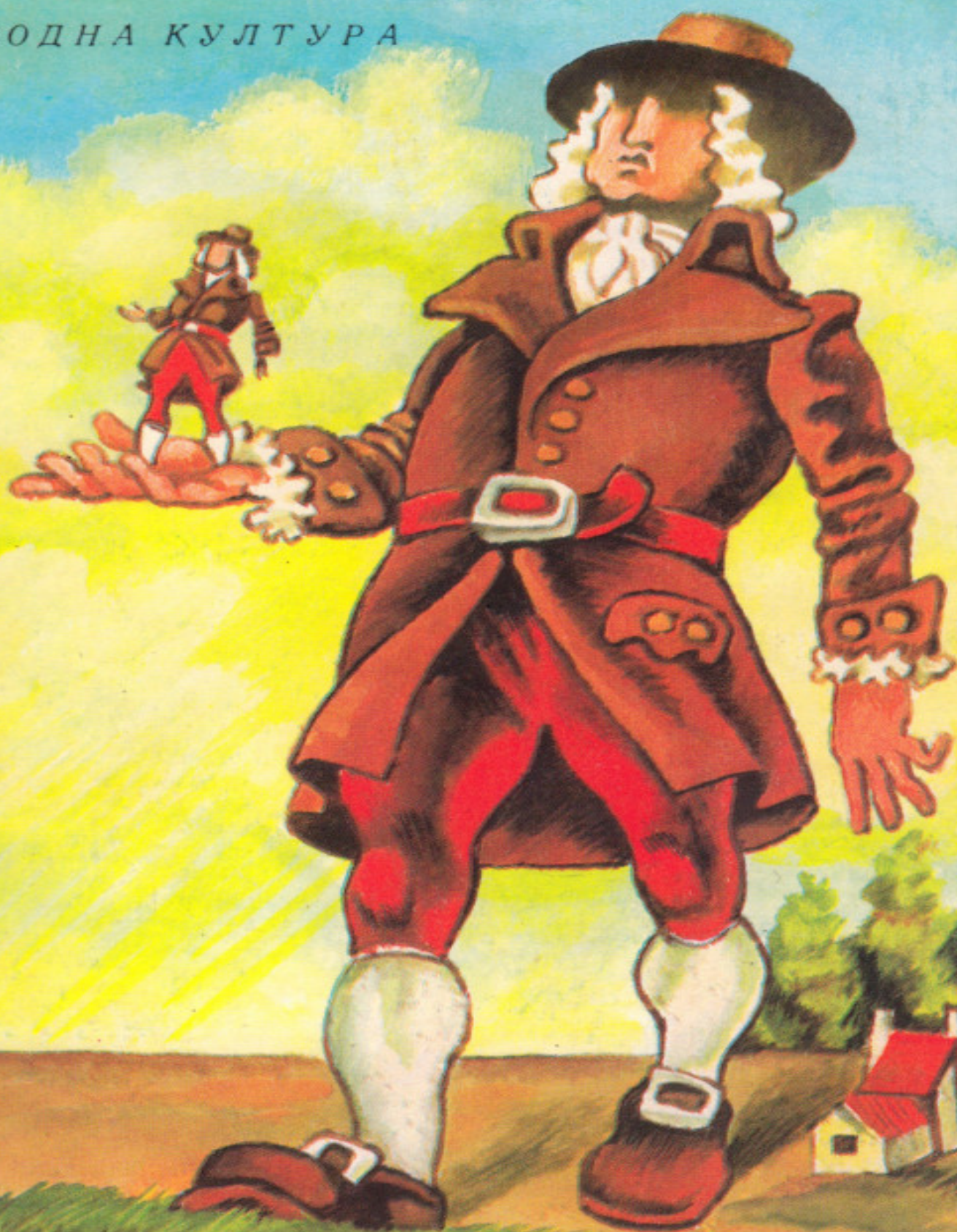

Джонатан Суифт

Пътешествията на ГЪЛИВЪР

НАРОДНА КУЛТУРА

ДЖОНАТАН СУИФТ
ПЪТЕШЕСТВИЯТА НА
ГЪЛИВЪР

Превод: Боян Атанасов, Теодора Атанасова

chitanka.info

АЛЕКСАНДЪР ШУРБАНОВ

НЕОБИКНОВЕНИТЕ ПЪТЕШЕСТВИЯ НА ДЖОНАТАН СУИФТ

Годината, 1726, е още в началото си. Шибациите студени дъждове сякаш никога няма да престанат и зимните главоболия все така продължават да измъчват негово преподобие. Но той вече се стяга за път. Работата е най-сетне завършена и макар че сигурно има още какво да се пипне, по-добре е да послуша приятелите си и да не отлага повече. В края на краищата той посвети на тази книга цели дванадесет години от живота си. Когато я започваше, беше едва на четиридесет и шест и оттогава досега не успя ни веднъж да отскочи до Лондон. Беше изгубил и желание за това. А някога прекарваше там по-голямата част от времето си. Тогава беше наивен и вярваше, че каузата на торите е великодушна и разумна, че за да се оправи всичко, достатъчно е да бъдат разгромени безскрупулните виги, чиято единствена цел е собственото обогатяване, и дългът на честния човек е да се посвети на борбата срещу тях. Сега, толкова години след окончателния провал на торите, в ирландското уединение мислите му бяха се избистрили, илюзиите — изгубени, и той смяташе... Но всичко това щеше да стане ясно на цяла Англия от книгата, която току-що бе дописал и към която столичният издател Мот, изглежда, бе проявил интерес.

И така, след дванадесетгодишно отсъствие, деканът на съборния дъблински храм „Свети Патрик“ пътуваше със своя ръкопис към Лондон. И към безсмъртието. Защото днес може би ще се намерят хора, които не са чували името на преподобния Джонатан Суифт, но неговата литературна рожба, пътешественикът Лемюъл Гъливър, е, струва ми се, добре известна на всички. Още от най-ранна възраст заедно с джуджетата и великаните от приказките в нашето съзнание влиза този неспокоен мореплавател, чиято участ винаги го изхвърля на някакви необикновени брегове — ту сред перчещи се из джобовете му педя-човечета, ту сред небрежни гиганти, които го разнасят нагоре-

надолу в скован специално за него кафез, ту под летящи по небето магнитни острови, ту при философствуващи коне... „(Пътешествията на Гъливър“ — не е ли това една от любимите книги на нашето детство? И няма ли да помним до края на живота си как клетият корабокрушенец се събужда на непознатата земя и открива, че е привързан към нея със стотици тънки въженца, така че не може да извие глава или да вдигне ръка, додето по гърдите му напредва авангардът на лилипутската армия? Или как същият той самоотвержено се сражава с два грамадни бробдингнагски плъха върху двадесетметровото легло на своята стопанка?

Книгата е пълна с подобни занимателни епизоди и след известна преработка тя наистина се е превърнала в едно от най-популярните четива за децата от цял свят. И ние в България досега я познавахме изключително в тази преадресирана версия, В това отношение съдбата на Гъливър наподобява тази на Дон Кихот — всички от малки знаем за неговите героични битки с огледала и вятърни мелници, за Санчо Панса, за Росинант, за Дулсинея, но колцина са чели автентичния текст на Сервантесовия шедьовър?

Паралелът между двете големи произведения на европейската литература не е случаен. Ако „Дон Кихот“ пародира широко разпространените през късното средновековие рицарски романи, Гъливър заема същата позиция по отношение на ренесансовите и следренесансови пътешественически дневници. Това е наистина един твърде плодовит жанр, чиито литературни модели впрочем отново трябва да се търсят в старите романи и чийто успех е лесно обясним в епохата на продължаващите географски открития, на западноевропейската и най-вече английската търговска и военно-колонизаторска експанзия през всички морета — от Индия до Америка. Неведнъж Суифт иронизира направо модата на пътешественическите книги, безбройните измислици, които те се мъчат да представят за чуто и видяно в далечни краища. По-често обаче — почти непрекъснато — този род литература се шаржира духовито в самия метод на писателя — в педантичното детайлно описание на всякакви невъзможни случки и същества, уж срещнати из задморските предели, в счетоводителската прецизност, с която несъществуващото се вмества в стриктните координати на делничното. Книгата гъмжи от имена на капитани, моряци и кораби, с които

Гъливър пътува. Ние сме известени за точното географско местоположение на фантастичните земи, които той посещава, знаем деня и часа на неговото пристигане и отпътуване, точния брой лилипутски животни, необходими за обета му, както и диаметъра на летящия стоманен остров. Пародията на книжнината, която се стреми да облече невероятното в дрехите на всекидневието, е доведена дотам, че на места читателят е почти склонен да приеме неговото невъзможно съществуване. И едва ли е за учудване възмущението на ирландския епископ, който според Суифт заявил, че „книгата е пълна с неправдоподобни лъжи и що се отнася до него, той не вярва на почти нито една нейна дума“,

Работата е там, че простодушният свещеник (ако и той не е една от Суифтовите измислици!) не е разбрал най-важното — че „Пътешествията на Гъливър“ не е проста пътешественическа книга, тъй както „Дон Кихот“ не е прост рицарски роман. Нещо повече, тя не е и проста пародия на пътешественическия жанр, както и Сервантесовата творба не се изчерпва с осмиването на романсите. И тук именно започва онова, което прави „Дон Кихот“ и „Гъливър“ нещо много повече от забавни детско-юношески четива или преходни литературни карикатури, което ги превръща в най-велики произведения на всички времена.

Пътешественическите дневници на седемнадесети и осемнадесети век, макар и в твърде непретенциозна форма, дават израз на самочувствието и самолюбието на английската буржоазия, която постепенно се утвърждава като господар на света и не след дълго ще се хвали, че над нейните владения слънцето никога не залязва. В 1789 г. — само няколко години преди публикуването на „Гъливър“ — излиза от печат едно съчинение, което издига пътешественическата литература на високо естетическо равнище и става блестящ апотеоз на британския империализъм. Тази книга също ни е добре позната във „вдетинени“ редакции. Нейното кратко заглавие е „Робинзон Крузо“. Нейният автор е сам предприемчив човек от „средната класа“ и привърженик на партията на вигите. С типичния за своята социална среда оптимизъм, граничещ с безсърдечна себичност, Даниел Дефо изгражда утопията на дейния буржоазен индивидуализъм. Той е на страната на печелещите и негов е утрешният ден. Суифт, потомъкът на разорено аристократично семейство, намерило убежище в Ирландия

след вихъра на гражданската война, е на страната на губещите. Свързан за дълго време с партията на торите, той е безнадежден консерватор. Голямата задача на неговия живот е да защити традиционните ценности на хуманизма от нечистите хищни ръце на замогналия се капитализъм. Той се опитва да стори това в открита политическа борба чрез многобройните си памфлети в подкрепа на линията на торите, но естествено дерзанията му са предварително обречени на неуспех. Защото, както казва по Друг повод английският литературовед и историк А. Л. Мортън, „той води битката на бъдещето с оръжието на миналото“. Но нали оръжието на бъдещето в началото на осемнадесети век още не е изковано! Нали единственият защитник на човечността по това време — както Дон Кихот — е принуден да вдигне срещу неправдата и насието крехкото и безнадеждно остаряло рицарско копие! И нали само безчувственият би му се присмял за това!

В първата четвърт на английския — а и западноевропейския — неокласически век, когато мислители и писатели повтарят в хор след Лайбниц; че „този е най-добрият възможен свят“ и дори приятелят на Суифт Александър Поуп заявява: „Което е, е право“ — във времето на буржоазния триумф и самодоволство малцина са онези, които подлагат ценностите на капиталистическата класа на унищожителен анализ. И пръв между тях е консерваторът Джонатан Суифт със своята „пътешественическа книга“ за Гъливър.

Суифт е политически враг на Дефо. А и личен. Той ненавижда неговия лекомислен оптимизъм, неговата необразованост, неговата енергичност и инициативност, неговия успех. В редица епизоди на своето съчинение той явно пародира „Робинзон Крузо“. Но не това е главната му грижа. Суифт се заема да разобличи самите основи на обществото, което Дефо така възторжено приветствува.

Първото пътешествие на Гъливър е всъщност пътуване към гротескния образ на съвременната му Англия и Европа. В столицата на лилипутите — като през обърнат бинокъл — виждаме рязко очертан политическия живот на тогавашен Лондон. Тук кандидатите за високи правителствени постове трябва да покажат публично ловкостта си в опасния танц върху въже, жадните за ордени и титли трябва да се надскачват пред императора като състезателни коне, а двете враждуващи партии се различават единствено по височината на

токовете си — някогашната лоялност на Суифт към торите явно е отстъпила място на съзнанието за унизителното безсмислие на парламентарната и придворна партизанщина. Особено ярко е разобличението, на което авторът подлага религиозните конфликти на своята епоха — знамето на всички вътрешни и външни войни в периода на буржоазните революции. Още преди години в памфлета си „Приказка за бъчвата“ Суифт е осмьл кавгите между католици, англиканци и пуритани. Сега той представя църковното разцепление като глупашки твърдоглав спор за това от коя страна трябва да се чупят яйцата — от тъпата или от острата. Това, разбира се, би било просто смехотворно, ако не е предизвикало толкова кръвопролитни метежи и войни. И до този момент двете съседни кралства на Лилипутия и Блефуску (Англия и Франция) продължават да враждуват заради една нелепица.

Цялата нова история на Англия по времето на Суифт след реставрацията на Стюартите през 1660 и тяхното повторно и окончателно отстраняване от парламента през „славната“ 1688 г. е един непрекъснат низ от преследвания и екзекуции ту на протестанти, ту на католици. Особено зверска е разправата с католиците в родната страна на писателя — окупираната от англичаните Ирландия. Двете големи европейски войни, в които Англия взема дейно участие — Войната на Аугсбургската лига (1689–1697) и Войната за испанското наследство (1701–1713). — са също религиозни по форма и също като че ли се заключават в единоборството между католици и протестанти. На тази омраза привидно се дължи и постоянно тлеещото съперничество между Англия, Холандия, Испания и Франция. Суифт — както и всички негови съвременници — не успява да съзре под религиозното противопоставяне централния класов конфликт на своята епоха — конфликта между капитализма и феодализма, между буржоазията и аристокрацията. Но безкрайните кръвопролития в името на една или друга религиозна догма го ужасяват и отвращават. Цялата съвременна политическа история се превръща за него в една гигантска изстребителна лудост. В отношението си към войната, проявено съвсем определено в цялата му политическа, и литературна дейност, Суифт продължава най-добрите традиции на английския хуманизъм. В „Пътешествията на Гъливър“ многократно се бичува жестокостта и абсурдността на милитаризма, описват се страданията, които той носи

на народите. Човек неволно си спомня за антивоенните размисли на Томас Мор в неговата „Утопия“. Разликата е, че сега, два века по-късно, Англия вече е стъпила сигурно и безвъзвратно на пътя на империалистическото развитие и историческата логика я води към все по-ярошни и кървави стълкновения по всички краища на света.

В миниатюрния свят на Лилипутия и Блефуску националното и Класовото високомерие изглеждат детински смешни. Тук Гъливър има случай неведнъж да се сблъска и с покварата на двореца, с неговите дребнави интриги, с лицемерието и макиавелизма на управляващите. Заключение, до което той стига след деветмесечния си престой, е никога вече да не оказва каквото и да било доверие на князе и министри.

Вярно е, че и в Лилипутия се намират макар и малко добри хора. Но най-много, което те могат да направят за Гъливър, е да го предупредят тайно за готвещата му се съдебна разправа или да пледират пред императора за замяна на смъртната присъда с ослепяване. Инак биха рискували високите си постове.

Изследователите на Суифтовото творчество предлагат множество успоредици между персонажи и епизоди от „Пътешествията на Гъливър“ (и най-вече от „Лилипутия“), от една страна, и някои исторически личности и събития от времето на автора — от друга. Твърде вероятно е Флимнап да е премиерът на вигите Уолпол, а Болголам — херцог Аргайлски, и тайното отпътуване на Гъливър от Лилипутия за Блефуску да изобразява бягството на водача на торите Болингброк във Франция след победата на неговите политически противници през 1714 г. Всичко това е наистина възможно, като се има пред вид активното участие на Суифт в партийната борба през онези години и желанието му да разобличи своите неприятели, макар и в алегорична форма. Но и без да разгръща обяснителните бележки, днешният читател разбира за какво става дума в „Лилипутия“. Той вижда в описанието на миниатюрната държава не просто зашифрован личен дневник на една политическа личност, а всеобхватна сатира на английската, а и европейската действителност от онова време.

Един вежлив великан се разхожда на пръсти из царството на важните дребосъчета, разглежда ги с любопитство и внимава да не настъпи някоя знатна особа, да не ритне някой дворец. Ако се наложи,

той ще угаси цял царствен пожар по един доста непристоен начин, ще отвлече наведнъж цяла бойна флотилия, но ще продължава покорно да се кланя на „всемогъщия император на Лилипутия, радостта и ужаса на вселената, чиито владения се простират на пет хиляди блъстръги чак до края на земното кълбо; цар на царете, по-висок от всички човешки синове, владетел, чиито нозе стигат до центъра на земята и чиято глава опира в слънцето...“ — и който е не по-дълъг от средния ви пръст. Защото, какво друго може да направи Гъливър — или какво е можал да направи сред своите лондонски лилипути самият Суифт? Ето една уместна бележка на Лев Толстой:

„Вървах из селото, надничах през прозорците. Навред — бедност и невежество И си мислех за робството предишно- Преди се виждаше причината, виждаше се веригата, която привързваше, а сега няма верига, а косъмчета в Европа, но те са тъй много, колкото онези, с които са завързвали Гъливър, У нас още се виждат въженца, връвчици, а там — косъмчета, но така държат, че народът-великан не може да се помръдне.“

Дори и развързан Суифтовият герой продължава да бъде оплетен с хиляди невидими нишки от своите господари-дребосъци. За него има едно спасение — бягството. Бягство към дома, към своите-Далеч от „голямата политика“ на джуджетата.

В първата книга на „Пътешествията“ наистина се срещат и страници, които са твърде далече от общата й сатирична насоченост. Почти цялата шеста глава, посветена на системата на правосъдието и образованието в Лилипутия, звучи в дисонанс с всичко останало, което вече знаем за тази страна. Тук Суифт възприема метода на мислителите-утописти и рисува един доста хуманен модел на обществена организация. Читателят остава донякъде озадачен от разумното уреждане на тези въпроси в една, общо взето, неразумна държава. Трудно е да се обясни защо Суифт е решил да вмъкне шестата глава именно в книгата за Лилипутия. Може би това се дължи на някакво невнимание. Може би връзката с цялото се е загубила при една от многото редакции на ръкописа. Може би авторът просто не е искал да представи Лилипутия в изцяло отрицателна светлина (стремежът към балансиране е характерен за всички следващи части на съчинението). Така или иначе, на тези страници ние за пръв път се срещаме с втората страна на труда — утопичната картина на

съвършеното обществено устройство. Този аспект показва, че Суифт продължава линията на великите древни мислители (най-вече Платон), възродена и обогатена от Мор и другите утописти на ренесансовия хуманизъм. Разбира се, нашият аристократ-консерватор проявява и класовата ограниченост на своя мироглед- В търсенето на безукорното общество той пак обръща поглед назад — към патриархалния феодализъм. Социалната йерархия е за него свята и неприкосновена. Той поддържа идеята за кастово разделение на хората според тяхното родословие. А може би тази идея се поддържа съвсем не от него, а от Гъливър? Или пък от лилипутите, които нямаме причини да ценим твърде високо. Още повече, че в последната част на творбата — при хоинъмите — класовата диференциация почива на съвсем друг, биологически принцип. Тук, както и в по-късните утопични раздели на книгата, отношението на автора остава двусмислено.

Второто пътешествие на Гъливър е в страната на бробдингнагите. Сред тези великани самият той изпада в положението на лилипут и всъщност човек трудно би го отличил от познатите ни вече дребосъци, В една страна, където европейската политическа система е съвършено неизвестна, Гъливър трябва да обяснява как е уредена английската държава, нейната търговия, защо и как се водят войните, какво представляват религиозните раздори, за какво се борят политическите партии и т. н. Сам Гъливър разбира колко незавидна е неговата роля, додето кралят на Бробдингнагия го държи в ръцете си и галейки го с умиление, през смях го пита дали е виги или тори. Малко по-късно височайшата снизходителност ще се смени с отвращение към „това пакостно племе от гнусни гадинки“, които гостът му току-що е описал. В царството на великаните нашият пътешественик май за първи път се изчервява при мисълта, че е англичанин и европейец. Всичко, което той наблюдаваше като чужденец в Лилипутия, сега се оказва истината за неговата собствена родина и Гъливър е длъжен да вземе позиция. Затова и при завръщането си сред „своите“ той дълго време ще гледа на тях като на пигмеи и ще се чуди дали не е попаднал отново в Лилипутия. Така Гъливър преживява първото си решително разграничение от съвременната буржоазна цивилизация. Той се връща у дома с погледа на бробдингнаг. А това не се лекува лесно.

Но какво представлява страната на великаните? Дали тя е идеалното земно царство на Суифт? Някои наричат Бробдингнагия

„тористка утопия“. Нравите и животът тук в общи линии не се различават твърде много от тези в селска Ирландия. Хората са разделени на слуги и господари. Между тях се намират добродушни момичета като Гълмдалклич, но и безсърдечни печалбари като баща й. А гигантските просяци са отвратителни в своята чудовищна мръсотия и мизерия. Превъзходството на Бробдингнагия над Англия и Европа се състои в това, че тя не познава политическата порочност и безумие, за които е принуден да разказва надълго и широко засраменият Гъливър. Общественият ред в тази страна е максимално прост и рационален — такъв, какъвто би трябвало да бъде, ако светът наистина бе основан върху разума — този първи постулат на осемнадесети век. И все пак за преодоляване на класовото разслоение с всичките му печални последици в ежедневието на хората както в цялата книга, така и тук въобще не става дума.

За отбелязване е, че ако „Бробдингнагия“ е замислена като утопия — макар и доста иронична като всички „утопии“ на Суифт, — тя страда от една основна слабост: нейното главно достойнство е с отрицателен знак — липсата на лилипутска политическа поквара. И може би поради неспособността си да изгради плътен и убедителен утопичен модел писателят запълва втората си книга с толкова много занимателни случки, в които отсъства скритият план на иронията и сатирата. Ако изключим разговорите на Гъливър с краля, тази част се състои почти изключително от епизоди като битката на пътешественика с плъховете и неговите злоключения в купата със сметана или в прегръдките на гигантската маймуна, която едва не го изпуска от покрива пред очите на ужасената тълпа. Последната случка съдържа навярно една от Суифтовите дребни задевки с лични неприятели. В герба на графовете Килдер, с които той е бил в лоши отношения, била изобразена маймуна. Според семейната легенда тя била спасила един от Килдерите в ранното му детство, като го изнесла от избухнал в замъка пожар.

Въпреки това разводняване на „Бробдингнагия“ с несъществени детайли книгата определено се включва в общата тема на съчинението. Само че иносказанието тук отстъпва пред прякото разобличаване на английската социална и политическа система в разказите на Гъливър.

Следващото пътешествие е до Лапута. Това е една летяща станция, на която може да завиди не само Жул Верн, но и мнозина от

днешните автори на научна фантастика. Лапута със своите земни владения е благословената земя на мислителите и учените. Но ако франсис Бейкън някога мечтаеше за нейното осъществяване, Суифт я наблюдава с открита неприязън- В това общество на „изследователи“ той не вижда капка човечност или загриженост за хората. Науката, с която се занимават обитателите на Лапута и на тяхната земна столица Лагадо, е отвлечена и безсмислена. Те посвещават дълги години на опитите си да извлекат слънчевите лъчи от краставиците, да превърнат изпражненията обратно в храна, да калцират леда в барут и пр. и пр. Диренията на академиците от Лагадо са толкова откъснати от живота, че въпреки съвършенството, което те са постигнали в математиката, домовете им са разкривени и разклатени, готови всеки миг да рухнат над главите им.

В своето основателно възмущение срещу отделянето на науката от нуждите на всекидневието, срещу нейното лапутианско витаене в облаците Суифт понякога стига до крайности. Той подиграва самия Нютон и не вижда никаква полза от изследвания като неговите. По една ирония на съдбата някои от абсурдните на пръв поглед проекти, върху които се работи в Лагадската академия, днес са наистина реализирани и са намерили доста важно практическо приложение. Така например кондензацията на въздуха е постигната през 1877 г., а производството на амонячна селитра от атмосферния азот — едва преди няколко десетилетия. Най-любопитното е, че подигравайки астрономите за техните звездни открития, Суифт, без да иска, предсказва съществуването на двата спътника на Марс цели 150 години преди засичането им от американеца Хол. Историята понякога обича да си прави шеги със скептиците.

Във всеки случай, дори ако трябва да признаем, че в отношението си към съвременната наука консерваторът Суифт проявява известна недалновидност, той несъмнено е прав в едно: във времето на мизерия и страдания буржоазната наука е глуха за стонове на бедните. Тя се усамотява върху своите приоблачни острови и не се интересува от приложението на интелектуалната си продукция. И се получава така, че нейните открития се използват за потискане на народите. (Осемнадесети век, епохата на колониализацията, е същевременно епоха на революционизирането на военната техника.) Всяко неподчинение на подвластните на Лапута

територии се смазва безмилостно от този великолепно конструиран остров — смазва се в буквалния смисъл на думата. Така Суифт поставя с хуманистични загриженост големия морален въпрос, който стои пред учения в капиталистическото общество и който в нашия Айнщайнов век се превърна във въпрос на оцеляването или унищожението на света, а именно: на кого и на какви цели служи науката, с която се занимаваме.

В реещата се над земните си владения Лапута Суифт изобразява най-напред империалистическа Англия, господстваща над своите колонии. Същевременно обаче това е гениално предвиждане на бъдещата технократска диктатура на развития капитализъм над всички трудещи се. И авторът съвсем ясно сочи изхода от това апокалиптично положение. Изходът вече не е в бягството, както беше в първата книга. Той е в организираната и обмислена съпротива на потиснатите граждани на Линдалино. Дали това е родната Ирландия — тази най-стара и най-жестоко експлоатирана английска колония, в чиято борба за независимост Суифт участва със своите „Писма на манифактуриста“ и редица други памфлети? Или е просто обобщен образ на непокорния свободолюбив народ, който не търпи робството — било то национално или социално? Струва ми се, че-и на двата въпроса можем да отговорим утвърдително. Защото, както видяхме, цялата книга за Гъливър се развива поне в два плана — злободневно-конкретния и философско-обобщителния. Те не си противоречат, а само взаимно се допълват и обогатяват.

Все в същата трета книга на „Пътешествията“ Гъливър се отбива и в страната на вълшебниците Глъбдъбдриб. Тук пред него оживява в човешки образи цялата европейска история. Разкрива се недвусмислено истината, че днешното благосъстояние и аристократични титли на управляващите са натрупани през много поколения лъжа и престъпност, че порокът е скритата същност на благородническото потекло, че властващите винаги са се обграждали с поквара и само покварата може да крепи техните гнили тронове. И Суифт логично стига до героизиране на тиранобореца Брут като най-доблестния и самоотвержен защитник на доброто на своето отечество и на всички хора. Брут е в обкръжението на още няколко велики свободолюбци: Юний, Сократ, Епаминонд, Катон и Томас Мор

— един секстумвират, към който всичките епохи на този свят не могат да прибавят седми.

Така третата книга, която впрочем е написана след всички останали, определя категорично двата непримирими полюса на класовото общество от зората на европейската цивилизация досега: потисници и потиснати, господари и роби, поробители и борци за свобода. Но редом с това идейно избистряне (и тук отново проличава миогледната двойственост на консервативния хуманист!) Суифт проявява и присъщия си скептицизъм по отношение на основните човешки ценности. Положението на безсмъртните стрълдбръги в Лъгнаг убеждава Гъливър, че животът на този свят е всъщност една непрекъсната и безполезна мъка, а смъртта е единственото истинско избавление. Ренесансовото жизнелюбие на Марлоувия Фауст и неговата титанична мечта да направи земното съществуване безкрайно, са рязко ревизирани. Сега вече идва ред и на последното пътешествие на Гъливър — в страната на хоинъмите. „Мисля — следователно съществувам“ — беше казал Декарт. Философите на победилата буржоазия през осемнадесети век вярват, че светът е създаден разумно, че всичко в него е сътворено по най-съвършения възможен начин, че величието на човека се корени в неговата природа на мислещо същество и бъдещето му зависи изцяло от неговия разум. Сред общото самодоволство на „рационализма“ Суифт си позволява да изрази своето мрачно съмнение. Като древния Диоген той издига фенера си и търси човека — този митичен *homo sapiens* Търси го и не го открива нито сред политиканстващите столични лилипути, нито сред увлечените в абстрактни умопостроения академични лагадийци, нито дори сред гигантските земеделци от Бробдингнагия или Ирландия, които поне не са затънали в дебрите на партизанщината и парламентарното бръщолевене, но чиито живот и нрави са по-скоро примитивни, отколкото съвършени.

И така, ако разумното същество не може да се намери сред хората, може би истинският разум е изобщо чужд на човешката природа. Може би той трябва да се търси другаде — в някакви фантастични твари — например в един говорещ кон. И ето — Гъливър попада тъкмо сред говорещи коне. Те наистина са така разумни, както нито един цивилизован европейец не може да бъде. Техните нужди са по конски елементарни — далеч по-елементарни дори от тези на

бробдингнагите — и затова лесно се задоволяват. Те не са усложнили живота си нито с икономика, нито с политика, нито с култура. Те са близко до природата и макар да не знаят да четат и пишат, могат да размишляват и мисълта им е логична и ясна. Съмнението и колебанието им са неизвестни.

Тук, както и по-рано, в Бробдингнагия, Гъливър е принуден да разказва за европейските абсурдни и жестоки войни, за обърканото съдопроизводство, което дава право на лъжата и преследва истината, за силата на парите и имущественото неравенство, за познатите ни вече придворни нрави от лилипутско-лондонски тип, за продажността на министрите, за разпуснатостта на аристокрацията. Изобщо всичко, което Гъливър видя в Лилипутия и Лапута, и всичко, което се опита да разкаже на краля на Бробдингнагия в описанието си за Англия, сега се явява отново в синтезиран вид. Гъливър вече се спуща до самите основи на съвременното си общество, защото той трябва да обясни неговото устройство пред същества, които не само че не са имали допир с него, но не знаят дори и какво представляват хората.

Впрочем донякъде знаят, защото заедно с тях в техните стопанства живеят и тъй наречените яху — деградирани, превърнати в зверове човеци, които са изгубили и малкото разум, притежаван от техните прародители. Едва ли в световната литература съществува друга толкова жлъчна карикатура на низкото у човека с неговата налудничав алчност, себичност и животински нагони, каквато Суифт е създал с образа на яху.

Оттук критиците с известно основание заключават, че авторът на „Пътешествията на Гъливър“ е мизантроп и черен песимист. Не бих се заел да твърдя обратното, тъй като разочарованието на Суифт от човека е повече от явно. Но вече видяхме, че писателят е огорчен преди всичко от своите съвременници — той уважава и се прекланя пред древните мислители-свободолюбци, пред ренесансовите хуманисти от рода на Томас Мор, А и в своето съвремие той се въодушевява от борците срещу потисничеството. И ако четем книгата внимателно, ще видим, че яхусите всъщност съчетават в себе си отворителните черти на ония класи, които Суифт бичува в по-ранните части. В края на краищата самият Гъливър се различава значително от яхусите и това разбират дори хоинъмите.

И още една забележка. Нека не забравяме за постоянната иронична дистанция на автор от герой, така характерна за всички съчинения на Суифт, които все са написани от името на някой персонаж, а не директно от него. Ако пренебрегнем тази особеност, ще трябва да приемем, че във великолепия късен памфлет „Скромно предложение“, шаржиращ безчувствения английски капитализъм, Суифт наистина препоръчва да бъдат изядени децата на бедните, за да се разрешат социалните проблеми. Та нали Суифт не е Гъливър? И не е ли малко странно, че нашият пътешественик се държи така високомерно и обидно с добрия капитан Дон Педро, с жена си и децата си, а отгоре на всичко, вместо да говори по човешки, едва ли не цвили като кон! Вярно е, че тук — след Бробдингнагия настъпва второто и окончателно отчуждаване на Гъливър от своите в името на някакъв повисок идеал. Но понеже този път идеалът е твърде абстрактен и нечовешки, Гъливър се отчуждава не само от буржоазната цивилизация, а и от рода си, от самата си природа. И този път неговото състояние трудно може да се различи от лудостта. Уви, подобен е и печалният край на Суифт. Но все ми се струва, че сега, в категоричното разграничаване на Гъливър от човечеството, писателят не тръгва с него. Или поне не отива с него докрай. Някаква част от автора остава отсам, при нас, и наблюдава героя си с тънка насмешка. Да, човешката природа е далеч от съвършенството, човешката история е пълна с позорни примери на слабост и порочност, с тях е пълно и буржоазното ежедневие на осемнадесети век, но достатъчно ли е това, за да се мъчим да се превърнем в говорещи коне?

И тук опираме до нещо още по-интересно и значително. Какво е всъщност отношението на Суифт към хоинъмите? Са ли те неговият последен и заключителен утопичен идеал? С известна доза сигурност можем да кажем, че хоинъмите притежават идеалните черти на разумното същество, за което мечтаят мислителите на Просвещението. Но нима Суифт наистина приема безрезервно тяхната страшна емоционална нищета, тяхната пълна отчужденост едни от други — черти, които Гъливър имитира така нелепо след завръщането си у дома? Или тяхното класово разделение, основано върху принципа на естествения подбор? Случайно ли е това, че тези рационални същества не събуждат у нас нито особена любов, нито дори възхищение?

В една от своите книги известният английски критик проф. Лийвис пише: „Чистата кожа на хоинъмите, накратко, е опната върху празно пространство. Инстинктите, емоциите и животът, които усложняват проблема на чистотата и доброто държание, са оставени за яхусите заедно с мръсотията и неблагоприличието.“

Не е ли хоинъмът един опит да се доведе просветителският блян до неговите абсурдни граници? Не изиграва ли Суифт последна и неочаквана лоша шега на своите съвременници — рационалисти, с които уж се правеше, че е готов да върви чинно и почтено до самия край? Та нали той разбира чудесно, че човекът и животът са доста по-сложни от схематизираните им отражения в представите на тогавашните философи и литератори!

Един умен и чувствителен човек, един изстрадал идеалист ни се усмихва енигматично на раздяла в края на своя дванадесетгодишен размисъл върху времето и хората: „Но хоинъмите, чийто живот се ръководи от разума, се гордеят с добрите си качества толкова, колкото аз бих се гордял, че ми липсва крак или ръка — нещо, с което никой нормален човек не би се хвалил, макар да е нещастен без тях. Спирам се по-обширно на тази тема, понеже искам обществото на един английски яху да ми стане що-годе поносимо; ето защо тук умолявам всеки, който има и следа от този смешен порок, да не смее да ми се мярка пред очите.“

Нима това заключение не ни разкрива по най-красноречив начин убеждението на Гъливър (и навярно на Суифт), че човешкото достойнство би трябвало да бъде същност и поведение на хората, а не нещо изключително и че всичко, което пречи на култивирането ѝ изявата на това достойнство, трябва да се изкорени от живота? Но знае ли някой как трябва да стане това?

За разлика от своите по-ограничени съвременници писателят не е възхитен от постиженията на прекалената буржоазна цивилизация. Той не храни и никакви лекомислени надежди за светлото ѝ бъдеще. Нито пък вижда каква земна сила би могла да поправи хода на историята. Но Суифт не е човекомразец и песимист. Иначе какъв смисъл би имало да пише своята книга?

ПИСМО ОТ КАПИТАН ГЪЛИВЪР ДО БРАТОВЧЕД МУ СИМПСЪН

Ще бъдете готов, надявам се, да признаете публично, ако Ви призоват да сторите това, че с неотстъпна и упорита настойчивост Вие ме убедихте да публикувам едно много разхвърляно и неуточно описание на моите пътешествия; и че аз поисках да наемете някой млад господин, било от единия, било от другия университет^[1], който да тури в ред записките ми, тъй както по моя съвет постъпи братовчед ми Дампиър със своята книга, озаглавена „Пътуване около света“. Но аз не си спомням да съм Ви упълномощавал да се съгласявате да се изхвърля нещо от тях, още по-малко пък да се допълва каквото и да било; затова с настоящото аз се отричам от всички подобни допълнения и особено от пасажа, отнасящ се до покойната благочестива и славна кралица Ана; макар наистина да я почитах и уважавах повече от всеки друг представител на човешкия род. Но Вие — или господинът, който е вмъкнал този пасаж — трябваше да имате пред вид, че не съм имал никакво желание, пък и не би било прилично да възхвалявам което и да е човешко животно пред хоинъма, моя господар; освен това твърдението е изцяло невярно, тъй като, доколкото ми е известно — аз бях в Англия през част от Царуването на нейно величество, — тя управляваше успешно чрез един пръв министър, дори чрез двама последователно: първият беше лорд Гъдолфин, а вторият лорд Оксфорд; а според вашата редакция излиза, че съм казал „нещото, което не е така“. Също така в описанието на Академията на проектантите, както и в няколко пасажа от словото ми пред хоинъма, моя господар, Вие или сте пропуснали някои подробности от съществено значение, или сте ги смекчили и изменили по такъв начин, че едва мога да позная собственото си съчинение. Когато, преди известно време Ви намекнах за това в едно мое писмо, Вие благоволихте да отговорите, че сте се страхували да не засегнете някои хора, че властта много строго следяла печата и можела не само да изтълкува неправилно всичко, което прилича на „инсинуация“

(мисля, тази дума именно употребихте), но и да Ви наложи наказание. Но моля Ви се, как може това, което съм казал преди толкова години, на повече от пет хиляди левги разстояние и при друго царуване, да важи за някои яхуси, за които сега се чува, че управляват стадото; особено по онова време, когато нито се сещах, нито се плаших, че ще имам нещастieto да живея под тяхна власт. Нямам ли пълно основание да се възмуцавам, когато виждах хоинъми да теглят коли, в които седят яхуси, като че ли хоинъмите са животни, а яхусите — разумни същества? И действително, тази чудовищна и отвратителна гледка беше главната причина да се завърна тук.

Смятам, че е уместно да Ви кажа всички тези неща, които се отнасят до Вас самия и до доверието, което Ви бях оказал.

На второ място, дълбоко съжалявам, че имах крайното неблагоприятно да отстъпя на настойчивите Ви молби и да се поведя по неверните доводи, с които Вие и някои други ме убедихте въпреки нежеланието ми да публикувам пътните си бележки. Моля Ви да си припомните колко пъти настоявах — когато Вие изтъквахте като мотив обществената полза — да имате пред вид, че яхусите са животински вид, крайно неподатлив на облагородяване чрез поучения или примери; както впоследствие се оказа. Вместо да видя, че поне в този малък остров на злоупотребите и покварата се туря край, както имах основание да очаквам, ето че повече от шест месеца след излизането на книгата ми не съм чул тя да е оказала дори едно от въздействията, които очаквах. Бях Ви помолил да ми съобщите писмено, когато се премахнат партиите и котериите; когато съдиите станат образовани и честни; адвокатите почтени и скромни и проявят капчица здрав смисъл; когато на Смитфийлд лумнат пламъци от купища празни съчинения; когато образованието на младите благородници се промени основно; когато лекарите бъдат изгонени от страната; когато яхусите се научат на добродетел, чест, истина и здрав смисъл; когато вечерните и сутрешни светски приеми, давани от министрите, бъдат премахнати завинаги; когато умът, заслугите и учеността бъдат възнаградени; когато всички онези, които с проза или стихове позорят печата, бъдат осъдени да не ядат нищо друго освен собствените си бълвочи и да утоляват жаждата си със собственото си мастило. На тези и хиляди други реформи аз разчитах, осланяйки се на Вашето насърчение; защото те наистина можеха да бъдат извлечени от поученията, дадени

в моята книга. А трябва да се признае, че седем месеца са достатъчно дълго време, за да се поправят всички пороци и глупости, от които страдат яхусите, ако у тях по природа имаше и най-малката склонност към добродетел или мъдрост. И все пак Вашите писма далеч не оправдаха моите очаквания; напротив, всяка седмица куриерът пристига при мен, натоварен с клеветнически писания, „ключове“, посочващи уж истинските имена на действащите лица, коментари, бележки и „продължения“ на моите пътешествия, в които ме обвиняват, че съм порицавал големи държавници, че съм принизявал човешката природа (те самонадеяно продължават да я назовават така) и че съм оскърбявал женския пол- Откривам също така, че писачите на тези купища хартия не са единомисленици: някои от тях не ме признават за автор на собствените ми пътни бележки, докато други ме изкарват автор на книги, с които нямам нищо общо.

Откривам също, че Вашият печатар е бил дотолкова немарлив, щото е обърнал времената и е сгрешил датите на отделните ми пътувания и завръщания, като не е посочвал точната година, месец и ден; а чувам, че след като е излязла книгата, моят оригинален ръкопис е бил унищожен изцяло. Аз също нямам у себе си никакъв препис, но все пак Ви изпращам някои поправки, които бихте могли да вмъкнете, ако някога има второ издание; не мога обаче да гарантирам за точността им и ще предоставя на моите проницателни и непредубедени читатели да ги съгласуват, както им е угодно.

Чувам, че някои от нашите морски яхуси критикували Моя моряшки език и на места го намирали неподходящ или остарял. Нямам вина за това: при първите ми пътувания, още на млади години, аз се учех от старите моряци и свикнах да говоря като тях. Но по-късно открих, че морските яхуси, подобно сухоземните яхуси, са склонни да употребяват новоизковани думи, които те изменят всяка година; и при това старият им жаргон толкова много се променя, че, както си спомням, при всяко мое завръщане в собствената ми страна аз едва разбирах новия им език. Забелязвам, че когато, воден от любопитство, някой яху от Лондон ме посети в дома ми, нито той, нито аз можем да изложим схващанията си по начин, разбираем за другия.

Ако упреците на яхусите можеха да ме засегнат, бих имал сериозни основания да се оплаквам, че някои от тях се осмеляват да приемат пътеписите ми за чиста измислица, плод на собственото ми

въображение, и дори намекуват че хоинъмните й яхусите не били по-реални от жителите на Утопия.

Всъщност трябва да призная, че що се отнася до хората от Лилипутия, Бробдинграг (така трябва да се пише тази дума, а не както погрешно е отпечатана Бробдингнаг) и Лапута, никога не съм чувал да има някой толкова самонадеян яху, който да отрича съществуването им или предадените от мен факти относно живота в тези страни, защото истината веднага убеждава всеки читател. А по-малко вероятно ли е моето описание на хоинъмните или яхусите, когато е явно, че в нашия град има хиляди яхуси, които се различават от своите оскотени събрата в Хоинъмландия само по това, че умеят да ломотят и не ходят голи. Аз написах тази книга за тяхно изправление, а не за да получа одобрението им. Всеобщата похвала на цялата им раса би имала по-малко значение за мен от цвиленето на двата изродени хоинъма, които държа в обора си, защото от хоинъмните, макар и да са изродени, аз все още придобивам някои чисти добродетели без примес от пороци.

Нима тези окаяни животни си въобразяват, че съм паднал толкова низко, та да се заловя да защитавам истинността на писанията си? Макар да съм яху, добре известно е по цяла Хоинъмландия, че благодарение на поученията и примера на моя бележит господар аз можах в течение на две години да се освободя (с крайни усилия, признавам) от проклетия навик да лъжа, да извъртам истината, да мамя и да говоря двусмислено, навик, дълбоко вкоренен в самата душа на целия човешки род и особено на европейците.

Имам да отпраща и други упреци по този досаден случай, но се отказвам да тревожа повече и себе си, и Вас. Трябва открито да призная, че откакто съм се завърнал, някои пороци на яхуската ми природа са се съживили у мен вследствие разговорите, които по неизбежна необходимост водих с неколцина от Вашия яхуски вид и особено с членове на собственото ми семейство; иначе никога нямаше да се залавям с такова нелепо начинание да преобразявам яхуската раса в това кралство; но сега вече веднъж за винаги съм се отказал от всякакви подобни фантастични планове.

2 април 1727 г.

[1] Кеймбридж и Оксфорд. — Б. пр. ↑

ПРЕДГОВОР НА ИЗДАТЕЛЯ

Авторът на тези пътеписи, г-н Лемюъл Гъливър, е мой стар и близък приятел; а също и роднина от майчина страна. Изморен от множеството, което се стичаше в дома му в Редриф, преди около три години г-н Гъливър купи едно малко място с удобна къща близо до Нюърк в Нотингъмшиър, родния му край, където сега живее усамотено, дълбоко уважаван от съседите си.

Макар че г-н Гъливър е роден в Нотингъмшиър, където живееше баща му, чувал съм го да казва, че родът му е от Оксфордшир;

мога да потвърдя това, тъй като съм виждал в гробищата при черквата в Банбъри няколко гробници и паметници, на Гъливъровци.

Преди да напусне Редриф, той ми остави на съхранение следните книжа, като ми позволи да ги използвам, както намеря за добре. Прочетох този ръкопис внимателно три пъти: стилът е твърде обикновен и прост и по мое мнение единствената слабост на автора е, че подобно на всички пътешественици се увлича в подробности. В цялата книга се чувствува атмосфера на истинност и действително авторът се отличава с такава честност, щото между съседите му в Редриф е станало нещо като поговорка, когато някой твърди нещо, да казват че то е тъй вярно, като да го е казал г-н Гъливър.

По съвета на няколко достойни личности, на които с разрешение на автора дадох да прочетат ръкописа, сега си позволявам да представя тази книга на публиката, като се надявам, че тя ще представлява, поне за известно време, по-добро развлечение за нашите млади благородници, отколкото баналните политически и партийни драсканици.

Настоящият том щеше да бъде двойно по-дебел, ако не се бях осмелил да зачеркна безброй пасажи относно ветровете и приливите, отклоненията на компаса и местонахождението на кораба при различните пътешествия; подробни описания за управление на кораби при буря, предадени, с езика на моряците, както и всички сведения за географски дължини и ширини. Имам основания да се страхувам, че г-

н Гъливър може да бъде малко недоволен, но реших да съобразя произведението, доколкото е възможно, с обикновения читател. Във всеки случай, ако моето невежество по морски въпроси ме е подвело да направя някои грешки, единствено аз съм отговорен за това; ако ли пък някой пътешественик прояви любопитство и пожелае да види цялото съчинение, такова, каквото то е излязло изпод перото на автора, готов съм да удовлетвори желанието му.

Повече сведения за автора читателят ще получи от първите страници на книгата.

Ричард Симпсън

**ПЪТЕШЕСТВИЯ ПО РАЗЛИЧНИ СТРАНИ
НА СВЕТА ОТ ЛЕМЮЪЛ ГЪЛИВЪР
ПЪРВОНАЧАЛНО КОРАБЕН ЛЕКАР, А ПО-
КЪСНО КАПИТАН НА РАЗЛИЧНИ КОРАБИ**

ЧАСТ ПЪРВА

ПЪТУВАНЕ ДО ЛИЛИПУТИЯ

ГЛАВА I

Авторът разказва за себе си и семейството си и какво най-напред го е подтикнало към пътешествия. Как претърпява корабокрушение и се спасява с плаване, как стига благополучно до брега на страната Лилипутия; как го пленяват и откарват във вътрешността на страната

Баща ми имаше малко имение в Нотингъмшиър; аз бях третият от петима сина. На четиринадесетгодишна възраст той ме изпрати в колежа „Еманюел“ в Кеймбридж, където прекарах три години, като се занимавах с учението си, но понеже разноските по издръжката ми бяха прекалено тежко бреме за скромното състояние на баща ми (макар че той ми отделяше съвсем оскъдна сума), постъпих като ученик при видния холандски хирург г-н Джеймз Бейтс, при когото изкарах четири години, а дребните суми, които баща ми изпращаше от време на време, разходвах, за да уча навигация и други раздели на математиката, от полза за онези, които възнамеряват да пътешествуват, защото винаги съм вярвал, че рано или късно ще имам щастието да пътувам по света. Когато напуснах г-н Бейтс, отидох при баща си и получих от него, от вуйчо си Джон и от някои други роднини помощ от четиридесет лири и обещание да ми пращат по тридесет лири за издръжката ми в Лайден; там учих медицина две години и седем месеца, тъй като знаех, че това ще ми бъде от полза при дълги морски пътувания.

Скоро след като се завърнах от Лайден, моят уважаван учител г-н Бейтс ме препоръча за корабен лекар на „Суолоу“, чийто капитан беше Ейбръхъм Панел; на тази служба прекарах три години и половина, като направих две-три пътувания до Близкия Изток и някои други страни. Когато се завърнах, реших да се установя в Лондон. Моят учител г-н Бейтс ме поощри и ме препоръча на мнозина пациенти. Наех част от една малка къща на улица Оулд Джуъри и тъй като ме посъветваха да се задомя, ожених се за г-жа Мери Бъртън, втора дъщеря на г-н

Едмънд Бъртън, търговец на чорапи и плетива на улица Нюгейт, от когото получих четиристотин лири като зестра.

Но тъй като моят уважаван учител Бейтс се помина след две години, а приятели имах малко, работата ми започна да запада; защото съвестта ми не ми позволяваше да тръгна по кривия път като мнозина от моите събратя. Затова, след като се посъветвах с жена си и с някои мои познати, реших отново да тръгна по море. Бях последователно лекар на два кораба и в течение на шест години направих няколко пътувания до Източна и Западна Индия; така увеличих състоянието си. През свободните си часове четях най-добрите автори, както стари, така и съвременни, тъй като винаги се запасявах с голям брой книги; а когато бях на суша, наблюдавах обичаите и нравите на местните хора и изучавах езика им, и то с голяма леснина, тъй като имам доста силна памет.

Понеже последното ми пътуване не излезе много благополучно, морето ми омръзна и аз реших да си остана у дома при жена си и децата си. Преместих се от улица Оулд Джуъри на Фетър Лейн и оттам в квартала Уапинг. където се надявах да намеря клиентела между моряците;

но и там не успях. След като три години чаках работата ми да потръгне, приех едно изгодно предложение от капитан Уилиам Причард, собственик на кораба „Антилопа“, който заминаваше за Южните морета. Отпътувахме на 4 май 1699 година от Бристол и отначало пътуването ни бе напълно благополучно.

По известни съображения неуместно би било да занимавам читателя с подробности за приключенията ни в тези морета. Достатъчно ще бъде да му кажа, че когато минавахме оттам на път към Източна Индия, бяхме отнесени от силна буря на югозапад от остров Ван Димен^[1]. След като направихме измервания, открихме, че се намираме на 30 градуса и 2 минути южна ширина. Дванадесет души от екипажа бяха умрели от преумора и лошата храна; останалите бяха крайно изтощени. На 5 ноември — тогава започва лятото в тази част на света и времето беше доста мъгливо — дежурният забеляза скала на половин кабелт^[2] от кораба; но вятърът беше толкова силен, че ни тласна право върху нея и корабът се разби. Шестима души от екипажа, между които бях и аз, спуснахме спасителната лодка и успяхме да се отдалечим от кораба и скалата. След като по мои пресмятания бяхме

изминали около три левги^[3], не бяхме повече в състояние да гребем, тъй като още преди да напуснем кораба, бяхме вече капнали от умора; затова се оставихме на милостта на вълните. След половин час една внезапна вихрушка от север преобърна лодката ни. Какво е станало с другарите ми от лодката, както и с онези, които се спасиха на скалата или останаха на кораба, не мога да кажа; смятам, че всички са загинали. Колкото до мен, аз плувах, както ме насочваше съдбата, носен от вятъра и прилива. Често спущах крака, ала не достигах дъно; но когато почти съвсем отпаднах и не можех повече да се боря с вълните, открих, че водата не е по-дълбока от ръста ми; по това време бурята беше стихнала. Дъното беше тъй слабо наклонено, че вървах близо цяла миля, докато стигна до брега; предполагам, че съм стъпил на твърда земя към осем часа вечерта. Навлязох в сушата почти на половин миля, но не можех да открия ни къщи, ни хора; или поне съм бил толкова изтощен, че не съм ги забелязал. Бях крайно уморен, а от горещото време и от почти четвъртината литър ракия, която бях изпил, преди да напусна кораба, много ми се спеше. Легнах на тревата, която беше много ниска и мека; спях така дълбоко, както не си спомням да съм спал в живота си; смятам, че съм спал повече от девет часа, защото, когато се събудих, тъкмо се развиделяваше. Опитах се да стана, но не можах да мръдна; открих, че както бях легнал по гръб, ръцете и краката ми са били здраво завързани за колчета, забити в земята; косата ми, която беше дълга и гъста, беше стегната по същия начин. Усещах също, че няколко тънки връвчици стягат тялото ми от мишниците до бедрата, Можех да гледам само нагоре; слънцето започна да припича и светлината мъчително пареше очите ми. Чух някакъв неясен шум наоколо си, но в положението, в което лежах, не можех да видя друго освен небето. След малко почувствах, че по левия ми крак се движи нещо живо, което, минавайки внимателно по гърдите ми, дойде почти до брадичката ми. Сведох колкото мога по-надолу очи и видях, че това нещо беше човешко същество, не по-високо от шест инча^[4], с лък и стрела в ръце и колчан на гърба. Междувременно усетих, че най-малко още четиридесет подобни същества (както предположих) следваха първото. Бях крайно смаян и изкрещях тъй силно, че те побягнаха назад ужасени; а някои, както покъсно научих, пострадали, когато паднали на земята, скачайки от хълбоците ми. Във всеки случай те скоро се завърнаха и един от тях се

осмели да дойде толкова близо, че да може да види цялото ми лице. От възхищение човечето вдигна очи към небето, разпери ръце и извика с писклив, но ясен глас:

„Хекина дегул!“ Останалите повториха същите думи няколко пъти, но тогава аз още не знаех какво значат те. През всичкото това време, както читателят може да си представи, аз лежах в крайно неудобно положение, Най-после, правейки усилия да се освободя, успях да скъсам вървите и да измъкна колчетата, които прикрепяха лявата ми ръка о земята, вдигнах я пред лицето си и открих начина, по който ме бяха вързали; същевременно, като дръпнах рязко глава — това ми причини страшна болка, — разхлабих малко вървите, с които бе привързана косата ми от лявата страна, и можах да извърна глава настрана около два инча. Но човечетата избягаха повторно, преди да мога да ги хвана. След това се вдигна голяма глъчка от пискливи гласчета и след като тя престана, чух как един от тях извика високо: „Толго фонак“, в същия миг усетих, че над сто стрели се забиха в лявата ми ръка и ме убодоха като игли. Освен това те изстреляха един залп стрели право нагоре, както ние изстрелваме гюлета в Европа, и много от тях, предполагам, са паднали по тялото ми (макар да не ги почувствувах), а няколко паднаха и на лицето ми, което аз веднага покрих с лявата си ръка. Щом премина този дъжд от стрели, аз заохках от мъка и болка. И когато пак се опитах да се освободя, те изстреляха още един залп, по-голям от първия, а някои се опитаха да ме прободат в ребрата с копията си; но за щастие бях облечен с кожена дреха, която не можеха да пробият. Сметнах, че най-благоразумно е да лежа мирно; намерението ми бе да остана в това положение, докато се стъмни, когато лесно ще мога да се освободя, тъй като вече можех да движа лявата си ръка- Колкото до туземните жители, имах основания да смятам, че щях да се справя с най-големите войски, които биха изпратили срещу мен. ако всичките им войници бяха толкова големи като войника, когото бях видял. Но съдбата бе решила другояче. Щом човечетата видяха, че лежа мирно, те престанаха да пуцат стрели. Но по растящата глъчка разбрах, че броят им се бе увеличил. На около четири ярда от мен, точно срещу дясното ми ухо, повече от час чувах да се трака и чука, сякаш много хора работеха нещо. Когато извърнах глава нататък, доколкото ми позволяваха колчетата и вървите, видях, че бяха изградили подиум, висок фут и половина, на който можеха да се

поберат четирима от местните жители; на него бяха опрели две-три стълби, по които можеха да се изкачат догоре. От тази площадка един от тях, който изглеждаше да е високопоставена личност, ми държа дълга реч, от която не разбрах нито дума. Пропуснах да спомена, че преди важната личност да започне тържественото си слово, тя извика три пъти: „Лак-гро дехул сан!“ (Тези думи, както и предишните, ми бяха по-късно повторени и обяснени.) След това петдесетина от жителите веднага се приближиха и прерязаха вървите, които стягаха лявата страна на главата ми, така че да мога да обърна лице надясно, да наблюдавам този, който щеше да говори, и да следя жестовете му. Той изглеждаше на средна възраст и по-висок от другите трима, които го съпровождаха; единият от тях беше паж — държеше шлейфа на мантията му, и изглеждаше малко по-голям от средния ми пръст; другите двама стояха от двете му страни, за да го подкрепят. Той си послужи с всички ораторски похвати и аз можах да доловя няколко заплашителни фрази и други, пълни с обещания, състрадание и доброжелателство. Отговорих му с няколко думи, но по най-смирен начин, вдигайки лява ръка и очи към слънцето, сякаш го призовавах за свидетел; и понеже бях страшно изгладнял — не бях хапнал ни хапка не само откакто напуснах кораба, но и няколко часа преди това, — гласът на природата в мен бе така настойчив, че не можах да се въздържа да не изразя нетърпението си (може би против строгите правила на благоприличието), като често посочвах устата си с пръст, за да покажа, че искам храна. Хурго (така наричат там висшите сановници, както по-късно научих) ме разбра много добре: той слезе от площадката и заповяда да опрат няколко стълби о тялото ми, по които повече от сто души от местните жители се изкачиха и тръгнаха към устата ми, натоварени с пълни кошници храна, доставена и изпратена по заповед на краля веднага щом му било съобщено за мен. Забелязах, че имаше месо от различни животни, но не можах да ги разпозная по вкуса. Имаше плешки, бутове и рибици, подобни на овнешки, и то много добре приготвени, но-бяха по-малки от крилцата на чучулига. Вземах по две-три на една хапка и слагах в устата си наведнъж по три хляба, които бяха големи приблизително колкото куршум за мускет. Носеха ми храна тичешком, като по хиляди начини изразяваха учудването и възхищението си от моето едро тяло и от апетита ми. После направих друг знак, с който показах, че искам да

пия. Виждайки колко ям, те разбраха, че малко количество питие няма да ми бъде достатъчно; и понеже са извънредно сръчни, много ловко издигнаха с помощта на въжета една от най-големите си бъчви, после я изтъркулиха към ръката ми и избиха горния ѝ капак. Изпих я на един дъх, и нищо чудно, защото едва ли съдържаеше повече от четвърт литър; имаше вкус на слабо бургундско вино, но много по-приятно. Донесоха ми втора бъчва, която изпих по същия начин и с жестове показах, че искам още, но те нямаха повече. Когато извърших тези чудеса, те се разкрещяха от радост и започнаха да танцуват по гърдите ми, като няколко пъти извикаха както отначало: „Хекина дегул!“ Направиха ми знак, че трябва да хвърля долу двете бъчви, но най-напред предупредиха хората да се отдръпнат, като викаха високо:

„Борак мивола“! и когато видяха бъчвите да летят във въздуха, нададоха всеобщ вик: „Хекина дегул!“ Признавам, че когато човечетата ходеха нагоре-надолу по тялото ми, често ми идеше да грабна четиридесет-петдесет от онези, които можех да досегна, и да ги запратя на земята. Но помнейки каква болка бях изпитал от стрелите им, а това вероятно не беше най-лошото, което можеха да ми сторят, и понеже им бях дал честна дума — защото такъв бе смисълът на смиреното ми поведение, — аз скоро пропъдих тези изкушения. Освен това се смятах обвързан от законите на гостоприемството към народа, който ме бе угощавал тъй великолепно и с такива големи разноски. Все пак мислено не можех да се начудя на безстрашието на тези дребнички простосмъртни човечета, които дръзваха да се изкачват и да се разхождат по тялото ми. макар че ръката ми бе свободна, и да не треперят дори от вида на такова огромно същество, каквото сигурно съм им се виждал. Подир известно време, когато забелязаха, че вече не искам храна, пред мен се яви една високопоставена личност, изпратена от негово императорско величество. След като се изкачи на глезена на десния ми крак, той тръгна напред, придружен от десетина души от свитата си; извади пълномощията си, подпечатани с кралския печат, вдигна ги близо до очите ми и говори около десет минути без признаци на гняв, но с някаква непоколебима решителност, като често сочеше напред; както по-късно разбрах, той сочел към столицата, намираща се на половин миля разстояние, където негово величество, след съвещание на кралския съвет, наредил да бъде закаран. Отговорих с няколко думи, но това беше напразно; тогава направих знак с лявата си

ръка, която беше свободна, като я сложих върху дясната (но над главата на негово превъзходителство, защото се боях да не ударя или него, или някого от свитата му) и после на главата и тялото си, за да покажа, че желая да ме освободят.

Той, изглежда, ме разбра достатъчно добре, защото разтърси глава в знак на несъгласие, като държеше ръката си по начин, който да покаже, че трябва да бъда пренесен като пленник. Обаче направи и други знаци, за да ме накара да разбера, че ще ми дават достатъчно храна и питие и ще се отнасят много добре с мен. Тогава отново ми се доиска да се опитам да скъсам вървите, с които бях вързан; но тъй като още чувствавах смъдежа на стрелите им по лицето и ръцете си — те бяха целите в мехури и от тях още стърчаха много стрели — и понеже забелязах също така, че броят на неприятелите ми се увеличаваше, направих знаци, за да им покажа, че могат да правят с мен, каквото си искат. След това хурго и свитата му се оттеглиха много учтиво и с развеселени лица. Скоро чух задружни викове, при които често се повтаряха думите „пеплом селан“, и усетих, че голям брой хора разхлабват вървите от лявата ми страна дотолкова, че да мога да се обърна надясно и да се облекча, като пусна вода. И аз действително пуснах вода изобилно, за голямо учудване на хората, които, догаждайки по движенията ми какво се готвех да правя, бързо се отстраниха наляво и надясно, за да избягнат струята, която тъй шумно и бурно се изливаше от мен. Преди това обаче намазаха лицето и двете ми ръце с някакво ароматно мазило, от което след няколко минути парливата болка от стрелите мина напълно.

Така облекчен и успокоен, с възстановени сили от ястията и питието, които бяха много хранителни, аз почувствах, че ми се доспива. Спал съм около осем часа, както по-късно ми казаха; и нищо чудно, тъй като по заповед на императора лекарите били сложили приспивателна билка в бъчвите с вино.

Изглежда, че още веднага щом ме намерили заспал, след излизането ми на брега, императорът бил уведомен с нарочен вестносец; и кралският съвет решил да бъда вързан по начина, който вече описах (това било извършено през нощта, докато съм спял), да ми се изпратят изобилна храна и питие и да се изработи машина, с която да бъда пренесен в столицата.

Това решение може да изглежда смело и опасно и аз съм сигурен, че никой европейски владетел не би го взел при подобен случай; по мое мнение обаче то беше извънредно благоразумно и великодушно. Защото, ако тези хора се бяха опитали да ме убият с копията и стрелите си, докато спях, сигурно щях да се събудя още щом усетех сърбежа, и това щеше така да ме разяри и да ми даде такава сила, че да скъсам вървите, с които бях вързан; след което, понеже не бяха в състояние да ми окажат съпротива, не биха могли да очакват и никаква милост от мен.

Тези хора са отлични математици и са стигнали до голямо съвършенство в областта на механиката благодарение на подкрепата и насърчението на императора, който е прочут покровител на науките. Този владетел притежава много машини на колела за пренос на трупи и други големи тежести. Той често строи най-големите бойни кораби, някои от които девет фута^[5] дълги, в самите гори, където се добива дървеният материал, и нарежда да ги пренасят с помощта на тези машини до морето, което е на триста-четиристотин ярда оттам. Петстотин дърводелци и инженери били веднага впрегнати в работа, за да построят най-голямата машина в страната. Тя представляваше дървена плоскост, повдигната на три инча от земята, около седем фута дълга и четири широка, която се движеше на двадесет и две колела. Викът, който чух да надават всички, беше предизвикан от пристигането на тази машина, която тръгнала четири часа след като съм излязъл на брега. Поставили я успоредно с мен, както лежах. Но главната трудност била да ме повдигнат и сложат на возилото. За тази цел забили осемдесет пръта, високи един фут, завързали за тях много здрави въжета, дебели колкото обикновен канап и снабдени на свободния край с куки; после закачили тези куки за няколкото превръзки, които работниците били прекарали под врата, ръцете, тялото и краката ми. Деветстотин от най-силните мъже трябвало да теглят тези въжета чрез скрипци, прикрепени за прътите; и така за по-малко от три часа съм бил повдигнат нагоре, спуснат върху машината и завързан здраво върху нея. Всичко това ми бе разказано, защото, докато се е извършвала цялата операция, аз съм спял дълбоко вследствие приспивателното, сложено във виното, което бях изпил. Хиляда и петстотин от най-едрите кралски коне, всеки висок около четири и половина инча, бяха използвани да теглят машината до

столицата, която, както вече казах, се намираше на половин миля оттам.

Около четири часа след като бяхме тръгнали на път, аз се събудих от една много смешна случка: возилото било спряно за малко, за да оправят някаква повреда, и двама-трима младежи полюбопитствуваха да видят как изглеждам, когато спя; качили се на машината, пристъпвайки съвсем леко, но един от тях, офицер от конвоя, мушнал острия край на късото си копие доста навътре в лявата ми ноздра, което погъделичка носа ми като сламка, и аз силно кихнах; те се изтеглили крадешком и едва три седмици по-късно научих за причината на пробуждането ми. През останалата част на деня направихме дълъг преход, а през нощта спряхме на почивка, като по петстотин от конвоиращите ме войници стояха от двете ми страни, половината с факли в ръце, а другата половина с лъкове и стрели, готови да почнат да стрелят по мен, ако се опитам да помръдна. На следната утрин, при изгрев слънце, продължихме и към пладне стигнахме на двеста ярда от градските порти. Императорът и целият му двор излязоха да ни посрещнат; но висшите сановници в никой случай не искаха да допуснат негово величество да изложи на опасност собствената си особа, като се изкачи върху тялото ми.

На мястото, където спря возилото, се издигаше старинен храм, който се смята за най-голямата сграда в цялото кралство; и понеже преди няколко години бил осквернен — в него било извършено някакво чудовищно убийство, — хората в религиозния си фанатизъм го считали за омърсен; затова цялата украса и храмовите принадлежности били изнесени и сега се използвал като обикновена сграда. Било решено да бъде настанен там. Главният вход на северната страна беше около четири фута висок и почти два фута широк и аз лесно можех да пропъля през него. От двете страни на входа имаше по един малък прозорец на височина около шест инча от пода; през прозореца на лявата страна кралските ковачи вкараха деветдесет и една вериги, подобни на верижките на европейските дамски часовници и почти толкова дебели, които бяха прикрепени към левия ми крак с тридесет и шест катанеца. Срещу този храм, от другата страна на главния път, на двадесет фута разстояние се издигаше куличка, най-малко пет фута висока. Императорът се изкачи на нея, придружен от мнозина от първите велможи на двора си, за да има възможност да ме

разгледа; така ми казаха после, тъй като аз не можех да го видя. Смяташе се, че над сто хиляди души са дошли от града със същата цел; и въпреки стражата, мисля, че на няколко пъти не по-малко от десетина хиляди с помощта на стълби се изкачваха по тялото ми. Но скоро бе издадена прокламация, с която това се забраняваше под страх на смъртно наказание. Когато работниците се увериха, че е невъзможно да се откъсна от веригите си, те прерязаха всички върви, с които бях вързан; тогава се изправих, обхванат от най-тъжното настроение, в което някога съм бил. Но учудването на хората и глъчката, която се вдигна, когато ме видяха как се изправям и почвам да ходя, бяха неописуеми. Веригите около левия ми крак бяха около два ярда дълги и ми даваха възможност не само да ходя напред-назад в полукръг, но също така, понеже бяха прикрепени на четири инча от входа, позволяваха ми да пропълзвавам вътре и да се излягам с целия си ръст в храма.

[1] Старото име на остров Тасмания. — Б. пр. ↑

[2] Морска мярка за дължина, около 180 метра. — Б. пр. ↑

[3] Морска мярка за дължина, около 5 1/2 км. — Б. пр. ↑

[4] Един инч = 2,54 см. — Б. пр. ↑

[5] Един фут = 30,48 см. — Б. пр. ↑

ГЛАВА II

Императорът на Лилипутия, съпровождан от няколко благородници, посещава автора в затвора. Описват се особата и облеклото му. Назначават учени да преподават на автора езика на страната. Той спечелва благоволенieto на всички със своя благ нрав. Претърсват му джобовете и му отнемат сабята и пистолетите

Когато се изправих на крака, аз се огледах наоколо и трябваше да призная, че никога не бях виждал по-приятна гледка. Полето около мен изглеждаше като безкрайна градина; а нивите, обикновено към четиридесет квадратни фута, приличаха на цветни лехи. Тези ниви са изпъстрени с горички около половин станг^[1], а най-високите дървета, доколкото можех да ги измеря на око, изглеждаха да са високи седем фута. От лявата ми страна лежеше градът, който напомняше театрален декор.

От няколко Часа ме измъчваха естествени нужди; и нищо чудно, тъй като бяха минали почти два дни, откакто бях се облекчил за последен път. Намирах се в голямо затруднение — от една страна ме тормозеше неотложната нужда, а от друга — срамът. Най-добрият изход, който можах да измисля, бе да изпълзя в сградата; така и направих. След като затворих вратата след себе си, влязох толкова навътре, колкото ми позволяваше веригата, и разтоварих тялото си от мъчителното бреме. Но това бе единственият път, когато се провиних в подобно нечисто деяние; и мога само да се надявам, че непредубеденият читател ще прояви снизхождение, след като зряло и безпристрастно прецени моя случай и отчаяното положение, в което се намирах. Оттогава си установих ред: щом стана сутрин, да си свършвам работата навън, докдето стигаше веригата ми; и всяка сутрин двама прислужници, определени нарочно за тази цел, се погрижваха да отнесат с ръчни колички зловонното вещество, преди да пристигнат посетители. Не бих се спирал тъй подробно на това обстоятелство, което на пръв поглед може да не изглежда от особено голямо значение, ако не смятах за необходимо да защита достойнството си, Що се отнася до моята чистоплътност, която, както

научавам, някои клеветници поставяли под съмнение в този, а и в други случаи.

Когато си свърших работата, излязох от къщичката си да подишам чист въздух. Императорът беше вече слязъл от купичката и се приближаваше яздешком към мен; това щеше да му струва скъпо, защото конят, макар и много добре обяден, но все пак непривикнал към подобна гледка — сигурно съм му изглеждал като планина, която се движи пред него, — се изправи на задните си крака. Обаче кралят, който е отличен ездач, успя да се задържи на седлото, докато съпровождащите го дотичаха, хванаха юздите и ги задържаха, та негово величество да скочи от коня. След като слезе от коня, той с голямо възхищение ме огледа от всички страни, но се държеше на разстояние, по-голямо от дължината на веригата ми. После заповяда на готвачите и виночерпците, които бяха вече готови, да ми поднесат храна и питие; те избутаха напред някакви колички, така че да мога да ги достигна. Взех тези колички и бързо ги изпразних; двадесет от тях бяха пълни с храна и десет с питие; всяка от първите колички ми стигаше за две-три големи хапки. После изсипах питието от десет съда — то беше в глинени делви — в една количка и го изпих на един дъх; така направих и с останалите колички. Императрицата и младите членове на кралското семейство от двата пола, придружени от много дами, седяха на столове-носилки на известно разстояние; но след премеждието, което се случи с коня, те слязоха и дойдоха близо до императорската особа, която сега ще опиша. По ръст той надвишава всички в двора с около един мой нокът; и само това е достатъчно да вдъхне страхопочитание у околните. Чертите на лицето му са властни и мъжествени, има „австрийска“^[2] устна, носът му е гърбав, цветът на кожата — мургаво-маслинов, стойката му — изправена, тялото и крайниците му са добре осъразмерени, всичките му движения са грациозни и държането му е величествено. По това време бе минал първата си младост — беше на двадесет и осем години и три четвърти, от които бе царувал около седем много благополучно и, общо взето, победоносно. За да мога по-добре да го виждам, легнах на една страна, така че лицето ми бе на една височина с неговото, а той стоеше само на три ярда от мен; оттогава обаче съм го държал много пъти в ръка и затова не мога да се излъжа при описанието му. Облеклото му беше много скромно и просто по кройка, нещо средно между азиатската и

европейската мода; но на главата си носеше лек златен шлем, украсен със скъпоценни камъни и пера на върха. В ръката си държеше гол меч, за да се защитава, ако случайно се откъсна от веригите си; мечът беше почти три инча дълъг, дръжката и ножницата му бяха изработени от злато и обсипани с диаманти. Гласът му беше писклив, но съвсем ясен и разбираем; дори когато стоях прав, можех да чуя отчетливо всяка дума. Всички дами и царедворци бяха облечени най-разкошно, така че мястото, на което стояха, приличаше на простряна на земята фуста, извезана със златни и сребърни фигури. Негово императорско величество се опита на няколко пъти да ме заговори и аз му отговорях, но нито той, нито аз можахме да разберем дори и дума от онова, което си казвахме. Понеже присъствуваха и неколцина жреци и правници (по облеклото им ги познах), императорът им заповяда да поговорят с мен. Аз се обърнах към тях на всички езици, дори и на онези, които съвсем слабо знаех — на горно- и долнонемски, латински, френски, испански, италиански и лингва франка^[3], — но и това се оказа безполезно. След около два часа дворът се оттегли и наоколо ми бе поставена многобройна стража да възпира нахалното, а вероятно и злонамерено простолудие, което гореше от нетърпение да се струпа наоколо ми, макар никой да не се решаваше да пристъпи съвсем близо. Някои от тях бяха толкова безочливи, че ме обстрелваха със стрели, както седях на земята пред входа на къщичката си; една от стрелите без малко не ме улучи в лявото око. Полковникът обаче заповяда да заловят шестима от подстрекателите и реши, че най-подходящото наказание за тях ще бъде да ги предаде вързани в ръцете ми; войниците изпълниха заповедта, като ги изблъскаха напред с тъпата част на копията си, така че да мога да ги достигна. Взех всичките в дясната си ръка, сложих петима в джоба си, а пред шестия направих гримаса, като че ли Ще го изям жив. Нещастникът пищеше ужасно, а на полковника и другите офицери много им дожاليا, особено като видяха, че извадих ножчето си; аз обаче скоро разсеях страха им: погледнах благо човечето, веднага разрязах връвчицата, с която бе вързано, поставих го внимателно на земята и то бързо побягна. Отнесох се с останалите по същия начин; като ги вадох едно по едно от джоба си. Забелязах, че както войниците, така и народът останаха много благодарни за проявеното от мен милосърдие; случката била разказана в двореца и направила много благоприятно впечатление.

Привечер влязох с известно усилие в къщичката и легнах на пода; така ношувах около две седмици, а през това време по заповед на императора ми готвеха легло. Докараха около шестстотин техни дюшека и ги вкараха в къщичката ми. Сто и петдесет от тези дюшеци, съшити заедно, представляваха ширината и дължината на постелката ми; имаше четири такива постелки една върху друга, през които обаче все пак усещах коравия под, застлан с плочи. Пресмятайки в същото съотношение, те ме снабдиха с чаршафи, одеяла и юргани, които бяха доста сносни за човек като мен, привикнал на несгоди.

Когато новината за моето пристигане се разнесе из кралството, огромен брой богаташи, безделници и любопитни надойдоха да ме видят; така че селата почти се изпразниха. Оранта и другите земеделски работи щяха да бъдат занемарени, ако негово императорско величество не бе взел мерки, чрез възвания и укази, да тури край на безредието. Той нареди онези, които вече са ме видели, да се завърнат по домовете си и да не смеят да се доближават на по-малко от петдесет ярда от къщата ми без разрешение от двореца; благодарение на тази наредба държавните чиновници изкараха значителни бакшиши.

Междувременно императорът свиквал често съвета си да разисква какво да правят с мен. По-късно бях уведомен От един личен приятел, високопоставена личност, който бе посветен в тайните на двора не по-зле от който и да е друг царедворец, че дворецът бил изправен пред много затруднения по този въпрос. Боели се, че мога да скъсам веригите си; че изхранването ми щяло да бъде много скъпо и можело да причини глад в страната. На няколко пъти решавали да ме уморят от глад или да ме застрелят в лицето и ръцете с отровни стрели, които щели бързо да ме довършат; но после съобразили, че зловонието, издавано от такъв голям труп, може да предизвика мор в столицата, който вероятно би се разнесъл из цялото кралство. Посред тези съвещания няколко офицери от войската се явили пред вратата на заседателната зала и двамината от тях, допуснати вътре, докладвали как съм постъпил с гореспоменатите шестима престъпници. Това направило такова благоприятно впечатление на краля и на целия съвет, че веднага бил издаден императорски указ, с който всички села на деветстотин ярда около столицата се задължавали всяка сутрин да доставят по шест вола, четиридесет овце и други продукти за изхранването ми, заедно със съответното количество хляб, вино и

питиета; негово величество дал нареждане всичко това да се изплаща надлежно от кралското съкровище. Този владетел се издържа главно от частните си имоти и рядко, само при извънредни случаи, налага данъци на поданиците си; те от своя страна са задължени да участвуват на свои собствени разноски във войните, които той води. Уредиха ми домакинство от шестстотин души, които да ми прислужват. Те получаваха пари за храна и за тях бяха построени палатки, много удобно разположени от двете страни на входа на къщата ми. Заповядано бе също така: триста шивачи да ми ушийт дрехи, подобни на онези, които носеха местните хора; шестима от най-големите учени на негово величество да почнат да ми преподават езика на страната; и най-после императорските коне, както и конете на благородниците и на гвардейските войски да се обядват пред мен, за да привикнат и да не се плашат. Всички тези заповеди бяха надлежно изпълнени и за около три седмици много напреднах в изучаването на техния език. През това време императорът често ме удостояваше с посещенията си и му доставяше удоволствие да помага на учителите ми в преподаването. Почнах криво-ляво да разговарям с него и първите думи, които научих, използвах, за да изразя желанието си императорът да благоволи да ме освободи; и всеки ден повтарях на колене молбата си. Отговорът му, както схващах, беше, че трябвало да mine известно време, че не можело и дума да става за подобно нещо, без да се вземе мнението на съвета, и че аз трябвало най-напред „Лумос Келмин песо десмар лон Емпозо“ — тоест да се закълна, че ще живея в мир с него и кралството му. Все пак щели да се отнасят към мен най-любезно; и той ме посъветва да спечеля с търпение и благоразумно поведение неговото благоразположение и уважението на поданиците му. Помоли ме да не се обиждам, ако даде заповед на съответните чиновници да ме претърсят, тъй като вероятно съм носел разни оръжия, които сигурно щели да бъдат опасни, ако съответствуват на огромните ми размери. Отговорих, че искането на негово величество ще бъде задоволено и бях готов да се разсъблека и да обърна джобовете си пред него. Това обясних отчасти с думи и отчасти с жестове. Той отвърна, че според законите на царството трябвало да бъда обискиран от двама негови чиновници; той знаел, че това не може да бъде извършено без мое съгласие и съдействие, но имал толкова добро мнение за моето великодушие и чувство за справедливост, че щял да довери хората си в

моите ръце. Всичко, каквото вземели от мен, щяло да ми бъде върнато, когато напусна страната, или щяло да ми бъде заплатено по моя собствена оценка. Взех двамата чиновници в ръцете си, сложих ги най-напред в джобовете на палтото си, а после във всички други джобове освен в двете малки джобчета на панталона и в един таен джоб, в който нямах намерение да ги оставя да претърсват, тъй като там държах някои дребни необходими неща, от значение само за мен. В едно от малките джобчета носех сребърен часовник, а в другото кесия с няколко златни монети. Тези господа, които си носеха перо, мастило и хартия, направиха точен опис на всичко каквото видяха; и когато свършиха, помолиха ме да ги сваля на земята, за да могат да го предадат на императора. По-късно преведох описа на английски; ето го дума по дума както следва:

„Imprimis^[4], в десния джоб на Големия човек-планина (така превеждам думите куинбус флестрин) намерихме след н ай-старателно претърсване само едно огромно парче грубо платно, колкото килим за тронната зала на Ваше Величество. В левия джоб видяхме грамаден сребърен сандък с капак от същия метал, който ние, натоварените с извършването на обиска, не можахме да вдигнем. Помолихме да бъде отворен сандъкът; един от нас влезе в него и се озова до колене в някакъв прах, част от който попадна върху лицата ни и ни накара да кихнем няколко пъти. В десния джоб на жилетката му намерихме огромен вързоп от тънки листове от някакво бяло вещество, наредени един върху друг, дълги три човешки ръста и завързани с дебело въже и изпъстрени с черни знаци; ние смирено смятаме, че това са някакви писания; всяка буква е по-голяма от дланта на човешка ръка. В левия джоб намерихме някаква машина, от едната страна на която излизат двадесет дълги кола, които наподобяват оградата пред двореца на Ваше Величество. Предполагаме, че с нея Човекът-планина си вчесва косата; не го безпокояхме постоянно с въпроси, защото се оказа много трудно да го накараме да ни разбере. В големия джоб на средното покривало (така превеждам думата ранфуло, с която те наричаха панталоните ми) видяхме кух железен стълп, висок колкото човешки ръце и прикрепен на дебел дънер, по-голям от стълпа; от едната страна на стълпа стърчаха огромни късове желязо, изрязани в странни форми; не можахме да разберем какво представляват. В левия джоб — още една машина от същия вид. В по-малкия джоб на дясната страна

имаше няколко кръгли плочи — едни от бял, други от червен метал — с различна големина; някои от белите кръгове, които изглежда да са от сребро, бяха толкова големи и тежки, че моят колега и аз едва можахме да ги повдигнем. В левия джоб имаше два черни стълпа с неправилна форма; както стояхме в дъното на джоба, едва можахме да стигнем върха им. Един от тях беше напълно покрит и изглеждаше да е направен от едно парче, но на горния край на другия се показваше нещо кръгло и бяло, два пъти по-голямо от главите ни. И в двата бе вложена по една огромна стоманена плоча; съгласно с Вашите поръчения ние го помолихме да ни ги покаже, защото се опасявахме, че могат да се окажат опасни уреди. Той ги извади от кутиите им и ни обясни, че в неговата страна било обичайно хората да си бръснат брадите с единия уред и да режат храната си с другия. Имаше и два джоба, в които не можахме да влезем — той ги наричаше джобчета, — тъй като представляваха два дълги разреза в горната част на средното покривало и бяха сплескани от натиска на корема му. От дясното джобче висеше голяма сребърна верига, закачена за някаква чудесна машина, която се намираше на дъното. Ние му наредихме да извади това, което се намираше на края на веригата; то се оказа кълбо, половината от сребро, половината от някакъв прозрачен метал; на прозрачната страна видяхме някакви странни знаци, начертани в кръг, и помислихме, че можем да ги пипнем, но пръстите ни опряха на прозрачния метал. Той сложи до ушите ни тази машина, която тракаше като воденица. И ние предполагахме, че това е или някакво непознато Животно, или богът, който той почита; но по сме склонни да приемем второто мнение, тъй като той ни увери (ако сме го разбрали правилно, защото той се изразява съвсем несъвършено), че рядко вършел нещо, без да се съветва с него. Наричаше го свой оракул и каза, че този оракул му посочвал времето за всяко действие в живота му. От лявото джобче извади мрежа, голяма почти като рибарска мрежа, но нагласена така, че да може да се отваря и затваря като кесия, която той използвал за тази цел; в нея намерихме няколко тежки парчета жълт метал, които, ако са наистина златни, трябва да имат огромна стойност.

След като, в изпълнение на заповедта на Ваше Величество, старателно претърсихме всичките му джобове, забелязахме на кръста му колан, направен от кожата на някакво грамадно животно; на лявата страна на колана висеше меч, дълъг пет човешки ръста, а от дясната —

чанта или торба, разделена на две отделения, във всяко от които биха могли да се поберат трима от поданиците на Ваше Величество. В едно от тези отделения намерихме известен брой кълба или топки от много тежък метал, големи колкото главите ни; само много як човек би могъл да ги повдигне. Другото отделение съдържаше куп от някакви черни зрънца, но малки по размер и леки, така че можахме да сложим по петдесетина в шепите си.

Горното е точен списък на онова, което намерихме върху тялото на Човека-планина, който се отнасяше с голяма учтивост към нас и с надлежното уважение към заповедта на Ваше Величество. Подписано и подпечатано на четвъртия ден от осемдесет и деветия месец на светлото царуване на Ваше Величество.

Клефрен Фрелок, Марси Фрелок“

Когато този списък бе прочетен на императора, той ми нареди да предам изброените предмети. Най-напред поиска ятагана ми, който аз свалих заедно с ножницата. Междувременно заповяда три хиляди бойци от най-отбраните му войски да ме обградят, като се държат на известно разстояние, с лъкове в ръце, готови да ме обсипят със стрели;

но аз не ги забелязах, защото бях насочил погледа си към негово величество. Тогава той пожела да извадя ятагана си, който, макар и малко ръждясал от морската вода, беше в по-голямата си част изключително лъскав. Извадих го и мигновено цялата войска нададе вик на ужас и изненада, защото слънцето грееше ярко и войниците бяха заслепени от блясъка на ятагана, който размахвах в ръка наляво-надясно. Негово величество, който е много сърцат мъж, се уплаши помалко, отколкото очаквах; той ми заповяда да вкарам ятагана обратно в ножницата и да го подхвърля, колкото мога по-леко, на земята, на около шест фута от края на веригата ми. Следното нещо, което поиска, бе единият кух железен стълп — искаше да каже джобния пистолет. Аз го извадих от джоба си и по негово желание обясних, доколкото можех, за какво служи; напълних го само с барут, който, понеже чантата ми беше добре затворена, не се бе измокрил във водата (всички благоразумни моряци полагат особена грижа, за да избягнат подобни неприятни случки), предупредих императора да не се плаши и след това гръмнах във въздуха. Учудването бе много по-голямо, отколкото при вида на ятагана ми. Стотици паднаха на земята като поразени от гръм;

и дори императорът, макар че не отстъпи, не можа да дойде на себе си известно време. Предадох и двата си пистолета по същия начин, както предадох ятагана, а след това също и чантата с барута и куршумите; помолих да се пази барутът от огън, защото може да се запали от най-малката искра и да вдигне във въздуха целия императорски дворец. Предадох и часовника си, който императорът бе много любопитен да види; той заповяда на двама от най-високите си телохранители да го отнесат на прът, опрян на рамената им, както в Англия каруцарите пренасят бурета с бира. Негово величество бе смаян от непрестанния шум на часовника и от движението на минутната стрелка, което той лесно забелязваше, защото тяхното зрение е много по-остро от нашето. Той запита своите учени какво мислят за този предмет, но техните мнения бяха най-разнообразни и далеч от истината, както читателят може лесно да си представи, така че не е нужно да ги повтарям, макар всъщност да не ги разбрах съвсем добре. После трябваше да пожертвувам сребърните и медни пари, кесията с деветте едри жълтици и няколко по-дребни, ножа и бръснача си, гребена и сребърната кутия с емфие, носната кърпа и дневника си. Ятаганът, пищовите и чантата бяха пренесени с коли в складовете на негово величество, но останалата част от вещите ми бяха върнати.

Както вече споменах, имах скрит вътрешен джоб, в който държах очилата си (използвам ги понякога, понеже зрението ми е слабо), джобен далекоглед и някои други лични вещи, а тъй като те не представляваха интерес за императора, не се смятах морално задължен да ги покажа;

при това се боях, че хората му могат да ги загубят или повредят, ако не ги задържа.

[1] Старинна мярка, равна на 30 1/2 ярда. — Б. пр. ↑

[2] Типична за Хабсбургската династия долна устна. — Б. пр. ↑

[3] Смесица от италиански, френски, гръцки и арабски, използвана като международен език в Източното Средиземноморие. — Б. пр. ↑

[4] От латинското *in primis* = първо. — Б. пр. ↑

ГЛАВА III

Авторът забавлява императора и благородниците от двата пола по твърде необикновен начин. Описват се забавленията в лилипутския кралски двор. Авторът получава свободата си, която му се дава при известни условия

Моята кротост и добро поведение дотам спечелиха обичта на императора и двора му, пък и изобщо на войската и народа, че у мен се породих надежда за скорошно освобождение. Използувах всички възможни средства, за да поддържам това благоприятно настроение. Местните хора постепенно престанаха да се страхуват от мен. Понякога лягах на земята и позволявах на петима-шестима от тях да танцуват на дланта ми. И най-после момчетата и момичетата се осмеляваха да играят на криеница в косите ми. Сега вече бях напреднал в техния език — разбирах ги и можех да говоря. Един ден императорът реши да ме развлече с няколко народни зрелища; в това отношение те надминаваха всички народи, които познавам, както по умение, така и по великолепието. Най-много ме забавляваха въжеиграчите, които танцуваха върху тънък бял конец, опънат на около два фута и дванадесет инча от земята. Ще помоля търпеливия читател да ми разреши да разкажа по-подробно за тях.

В тези развлечения участвуват като артисти само онези, които се стремят към големи служби и особеното благоволение на двора. Обучават ги в това изкуство още от младини и те не са непременно от благородни семейства, нито пък винаги имат солидно общо образование. Когато се освободи някоя висша длъжност поради смърт или изпадане в немилост (което често се случва), петимата-шестима домогвачи се до тази служба подават молба до императора да им се разреши да забавляват негово величество и двора с танци на въже; и който подскочи най-високо, получава длъжността. Твърде често и на самите първи министри се заповядва да покажат уменията си и да убедят императора, че не са загубили способностите си. На Флимнап, министъра на съкровището, също се разрешава да подскочи на опънатото въже поне един инч по-високо от който и да е сановник в цялата империя. Виждал съм го да се премята през глава няколко пъти

едно след друго върху дъсчица, закрепена на въжето, което е не по-дебело от обикновен нашенски канап. Моят приятел Релдресъл, главен секретар на личния кабинет на императора, е по мое мнение, ако не съм пристрастен, втори след министъра на съкровището; останалите висши държавни чиновници са почти на едно равнище.

При тези развлечения често има смъртни случаи; в архивите са записани голям брой подобни нещастия. Аз сам видях как двама-трима от състезателите си счупиха ръка или крак. Но опасността е още по-голяма, когато самите министри получат заповед да покажат своята ловкост, тъй като, стараейки се да надминат себе си и съперниците си, те се напрягат дотам, че едва ли има някой измежду тях, който да не е паднал поне веднъж; а неколцина са паднали и по два-три пъти. Уверявах ме, че година-две преди да пристигна в Лилипутия, Флимнап щял да си счупи врата, ако не бил паднал върху една от кралските любовници, която случайно се била излегла под въжето и омекотила удара, като възглавница. Има също така и едно друго развлечение за особени случаи; това представление се играе само пред императора, императрицата и първия министър. Императорът слага на масата три тънки копринени нишки, шест инча дълги. Едната е синя, другата червена и третата зелена^[1]. Тези конци са предназначени за награди на онези, които императорът е склонен да отличи в знак на особено благоволение. Церемонията се извършва в тронната зала на негово величество, където участниците трябва да преминат през изпитание по ловкост, съвсем различно от първото; в никоя страна, нито в Стария, нито в Новия свят, не съм виждал нещо подобно. Императорът държи с две ръце пръчка в хоризонтално положение, а състезателите се приближават един по един по няколко пъти ту от едната, ту от другата страна и или я прескачат, или пропълзват под нея — според това дали пръчката е вдигната високо или свалена ниско. Понякога императорът държи единия край, а първият министър другия; понякога министърът я държи сам. Който играе ролята си най-пъргаво и издържи най-дълго на скачане и пълзене, се награждава със синята копринена нишка; следващият получава червената и третият — зелената; тези нишки се носят опасани два пъти около кръста; и рядко ще видите високопоставена личност която да не е декорирана с някоя от тях.

Тъй като ежедневно разкарваха пред мен армейските коне, както и конете от кралските конюшни, те престанаха да се плашат и идваха до самите ми крака, без да се стряскат, Ездачите ги караха да прескачат ръката ми, която слагах на земята; а един от императорските ловци прескочи със своя едър жребец крака ми, обут в обувка, което беше наистина огромен скок. Един ден и аз имах щастието да забавлявам императора по твърде необикновен начин. Помолих го да нареди да ми донесат няколко пръчки, два фута дълги и дебели колкото обикновен бастун; негово величество заповяда на главния надзорник на горите да даде надлежните разпореждания и на следната сутрин шестима дървари пристигнаха с шест коли, всяка теглена от осем коня. Взех девет пръчки и ги забих здраво в земята така че да се образува четириъгълна фигура с площ два и половина квадратни фута. Взех четири други пръчки и ги завързах хоризонтално от ъгъл до ъгъл на около два фута от земята; после прикрепих носната си кърпа на деветте пръчки, които бяха забити отвесно, и я изтеглих от всички страни, докато се опъна като кожа на барабан, а четирите хоризонтални, които стърчаха пет инча по високо от кърпата, служеха като ограда от всички страни. Когато свърших работата си, помолих императора да изпрати взвод от най-добрите си конници, двадесет и четири на брой, да отидат да се обучават на тази площадка. Негово величество одобри предложението и аз вдигнах войниците горе един по един, както бяха въоръжени и възседнали конете, заедно със съответните офицери, които щяха да ги обучават. Щом се строиха, те се разделиха на два отряда и представиха една показна схватка — стреляха с тъпи стрели, измъкнаха мечовете си, бягаха и се преследваха, нападаха и отстъпваха; с една дума, показаха най-добрата военна дисциплина, каквато съм виждал. Хоризонталните пръчки предпазваха конниците и конете да не паднат от сцената. Императорът бе така възхитен от представлението, че заповяда то да бъде повторено няколко пъти през следните дни; и веднъж пожела да го вдигна, за да даде знак на войниците да започнат; с големи усилия той успя да придума императрицата да ми позволи да я вдигна със стола ѝ на два ярда от сцената, откъдето можеше да гледа цялото представление. За мое щастие не се случи никаква злополука по време на тези забавления;

само веднъж буйният кон на един от капитаните, както риеше с копитото си, проби дупка в кърпата ми; кракът му се хлъзна в нея, той събори ездача си и сам падна. Веднага помогнах и на двамата: покрих дупката с едната си ръка, а с другата свалих конниците по същия начин, по който ги бях вдигнал горе. Конят, който падна, си бе навехнал левия преден крак, но ездачът остана невредим. Закърпих носната си кърпа, доколкото можах, обаче вече не разчитах на здравината ѝ за подобни рисковани зрелища.

Два-три дни преди да получа свободата си, по време, когато забавлявах двора с подобни представления, пристигна вестносец да съобщи на негово величество, че неколцина от неговите поданици, минавайки близо до мястото, където бях заловен, видели голяма черна маса със странна форма, която лежала на земята; средната ѝ част достигала на височина човешки ръст, а краищата ѝ се простирали наоколо в кръг, заемайки площ, по-голяма от спалнята на негово величество. Не било живо същество, както отначало се страхували, тъй като странният предмет лежал неподвижно на тревата и някои от тях го обиколили два-три пъти; неколцина се покачили на раменете на другарите си и стъпили на върха, който бил равен и плосък; тропайки с крака по него, открили, че отвътре е кухо. По тяхно скромно мнение този предмет вероятно принадлежал на Човека-планина и ако било угодно на негово величество, те биха се заели да го пренесат само с пет коня. Веднага разбрах за какво се отнася; и много се зарадвах да чуя тази новина. Изглежда, че когато след корабокрушението съм стигнал до брега, бил съм толкова замаян, че преди да дойда до мястото, където легнах да спя, шапката ми, която бях притегнал с връв под брадичката, докато гребях, и се беше държала през всичкото време, докато плувах, паднала, когато съм излязъл на суша; вероятно по някаква случайност връвта се е скъсала, без да забележа, и аз си мислех, че съм загубил шапката си в морето. Помолих настоятелно негово императорско величество да даде заповед да ми я донесат колкото е възможно по-скоро, като му обясних какво представлява намереният предмет и за какво служи. На следния ден коларите я докараха, но не в твърде добро състояние: бяха пробили две дупки в периферията, на инч и половина от ръба, и бяха закачили две куки в дупките; тези куки били вързани за хамута с дълго въже и така шапката ми била влачена над половин английска миля; но тъй като

полето в тази страна е извънредно гладко и равно, беше се повредила по-малко, отколкото очаквах.

Два дни след тази случка на императора, който бе заповядал частите от войската, квартируващи във и около столицата, да бъдат в бойна готовност, му хрумна да се позабавлява по твърде странен начин. Той ме помоли да застана като древния колос с колкото е възможно по-разкрячени крака. После заповяда на своя генерал (той беше стар, опитен военачалник и голям мой покровител) да построи войските в сгъстен строй и да ги прекара в параден марш между краката ми; пехотата маршируваше в редици по двадесет и четири души, а конницата минаваше в редици по шестнадесет под звуците на барабани, с развети знамена и насочени напред копия. Тази войска се състоеше от три хиляди пехотинци и хиляда конника. Негово величество бе дал заповед по време на парада всеки войник да спазва, под страх на смъртно наказание, най-строгото приличие спрямо моята личност; това обаче не попречи на някой от по-младите офицери да вдигнат очи нагоре, когато минаваха под мен. И да си призна истината, панталоните ми по това време се намираха в такова лошо състояние, че даваха повод за смях и възхищение.

Бях изпратил толкова много изложения и молби за освобождаване, че негово величество най-после постави въпроса на обсъждане в личния си кабинет и след това в държавния съвет, където против искането ми се обявил единствено Скайреш Болголам, който без никакво предизвикателство от моя страна бе благоволил да стане мой смъртен враг. Но въпреки неговите възражения предложението бе прието от целия съвет и утвърдено от императора. Този министър беше „галбет“, т. е. главен адмирал; ползуваше се с доверието на господаря си и имаше опитност в държавните дела, но беше винаги в мрачно и кисело настроение. Както и да е, най-после го убедили да отстъпи, ала той успял да издействува да го натоварят със съставянето на договора, по силата на който щях да бъда освободен и в който трябваше да се закълна, като сам определи всички условия в него. Този договор ми бе донесен лично от Скайреш Болголам, придружен от двама подсекретари и няколко високопоставени личности. След като ми прочетоха условията, поискаха да се закълна, че ще ги изпълнявам — най-напред по обичая на собствената си страна и след това по начина, предписан от техните закони, като държа десния си крак в лявата си

ръка и поставя средния пръст на дясната си ръка на темето, а палеца върху крайчеца на ухото. Но тъй като читателят може би ще полюбопитствува да научи нещо за стила и начина на изразяване, присъщи на този народ, както и да узнае условията, при които ми бе възвърната свободата, аз, доколкото можах, преведох дословно целия документ и го представям тук на читателите си.

„Голбасто Момарен Евламе Гурдило Шефин Мули Ули Гуге, всемогъщият император на Лилипутия, радостта и ужасът на вселената, чиито владения се простират на пет хиляди блъстръги (обиколка около дванадесет мили) чак до края на земното кълбо; цар на царете; по-висок от всички синове човешки; владетел, чиито нозе стигат до центъра на земята и чиято глава опира в слънцето; и кимне ли с глава, коленете на всички земни царе се разтреперват; ласкав като пролет, приятен като лято, благодатен като есен, страшен като зима. Негово върховно величество предлага на Човека-планина, пристигнал напоследък в нашите небесни владения, следния договор, който, той с клетва ще се задължи да изпълнява:

Първо. Човекът-планина не ще напуца нашите владения без наше разрешение, подпечатано с нашия голям печат.

Второ. Той не ще се осмелява да идва в нашата столица без наша изрична заповед; и в такъв случай жителите ще бъдат предупреждавани два часа по-рано, за да се приберат по домовете си.

Трето. Гореспоменатият Човек-планина ще се разхожда само по главните ни пътища и не ще се опитва да ходи или ляга по ливади или житни ниви.

Четвърто. Когато се разхожда по споменатите пътища, той ще бъде крайно внимателен да не стъпи върху тялото на някой от любимите ни поданици, конете или колите им; нито ще взема в ръце когото и да било от гореказаните наши поданици без тяхно лично съгласие.

Пето. Когато се наложи да се изпрати бързо съобщение, Човекът-планина ще бъде длъжен да носи в джоба си вестоносеца и коня му, като прави по едно шестдневно пътуване всеки месец и връща невредим поменатия вестоносец (ако това се изисква) при нашата императорска особа.

Шесто. Той ще бъде наш съюзник срещу враговете ни от остров Блефуску и ще направи всичко, каквото може, за да унищожи флотата

им, която сега се готви да нахлуе в страната ни.

Седмо. Казаният Човек-планина ще помага през свободното си време на нашите работници и ще им съдейства, като ги улеснява да вдигат някои големи камъни, за да се облицоват оградата на главния парк и други наши кралски сгради.

Осмо. Гореспоменатият Човек-планина ще представи в срок от два месеца точно измерване обиколката на границите на нашите владения, като обиколи брега и го пресметне в свои крачки.

Последно. След като положи тържествена клетва, гореспоменатият Човек-планина ще получава дневна дажба от храна и напитки, достатъчни за изхранването на 1728 наши поданици, ще има свободен достъп до нашата кралска особа и ще получи и други отличия в знак на нашето благоволение. Съставено в нашия дворец Белфаборак на дванадесетия ден от деветдесет и първия месец на нашето царуване.“

Заклех се и подписах този договор с голяма радост и задоволство, макар и да намирах, че някои от условията бяха под достойнството ми; но това се дължеше изцяло на злата воля на великия адмирал Скайреш Болголам. Веднага след това катанците на веригите ми бяха отключени и аз бях напълно свободен. Сам императорът ми оказа честта да присъства лично на цялата церемония. Аз му изразих благодарността си, като се проснах по очи пред

него, но той ми заповяда да стана и след много ласкави фрази, които, за да не бъда упрекнат в суетност, няма да повторя, добави, че се надявал да бъда полезен слуга и да заслужи всички милости, с които вече ме е дарил или с които би ме удостоил в бъдеще.

Любезният читател вероятно е забелязал, че в последното условие за моето освобождаване императорът обещава да ме снабдява с храна и напитки, достатъчни за изхранването на 1728 лилипути. След известно време запитах един приятел от кралския двор как са определили това число и той ми каза, че математиците на негово величество, след като измерили ръста ми с помощта на квадрант и намерили, че той надвишава техния в отношение дванадесет към едно, заключили от подобие на телата ни, че моето тяло трябва да има обем 1728 пъти по-голям от техните тела и следователно ще се нуждае от толкова храна, колкото е необходима за такова число лилипути. Оттук читателят може да добие представа за изобретателността на този

народ, както и за разумното и точно стопанисване на имуществото от този толкова велик владетел.

[1] Трите най-високи английски ордена се носят на ленти от тези три цвята. — Б. пр. ↑

ГЛАВА IV

Описва се Мендедо, столицата на Лилипутия, заедно с двореца на императора. Разговор между автора и главния секретар на личния кабинет на императора върху делата на империята. Авторът предлага да помогне на императора във войните му

Първата ми молба, след като получих свободата си, бе да ми се разреши да разгледам столицата Мендедо. Императорът лесно се съгласи да я удовлетвори, но при условие, че няма да нараня никого от жителите, нито да повредя къщите им. Населението бе предупредено с прокламация, че възнамерявам да посетя града. Стената, която го заобикаля, е два фута и половина висока и най-малко единадесет инча широка, така че карета с коне може да се движи безопасно по цялото ѝ протежение; тя е защитена със здрави кули, разположени на десет фута една от друга. Прекрачих над голямата западна врата, стъпвайки съвсем леко, и полуизвърнат настрани, минах по двете главни улици по жилетка, за да не повредя покривите и стрехите на къщите с полите на жакета си. Вървах най-предпазливо, за да не смачкам някои закъснели по улиците, макар че бе издадена много строга заповед всички да стоят в къщи, защото иначе се излагат на опасност на своя собствена отговорност. Таванските прозорци и покривите на къщите бяха отрупани с хора — стори ми се, че за пръв път в пътуванията си виждам толкова гъсто населен град. Той представлява правилен квадрат и всяка страна на крепостната стена е петстотин фута дълга. Двете главни улици, които се пресичат на кръст и го разделят на четири квартала, са пет фута широки. Другите улици и улички, в които не можеш да вляза, а само разгледах, както минавах покрай тях, са широки от дванадесет до осемнадесет инча. Градът побира петстотин хиляди души. Къщите имат от три до пет етажа. Градът е добре снабден с магазини и пазари.

Императорският дворец е точно в средата на града, където се пресичат двете главни улици. Обграден е с два фута висока стена, която е на двадесет фута от сградите. Негово величество ми бе разрешил да прекрача тази стена и понеже между нея и двореца има голямо пространство, лесно можеш да го разгледам от всички страни.

Външният двор е квадрат със страни, дълги четиридесет фута, и в него има още два други двора; в най-вътрешния се намират кралските покои, които много желаех да видя; но това се оказа извънредно трудно, защото големите порти между дворовете бяха високи едва осемнадесет инча и седем инча широки. А сградите във външния двор бяха най-малко пет фута високи и беше невъзможно да ги прекрача, без да им нанесе огромни повреди, макар стените им да бяха здраво изградени от дялан камък и четири инча дебели. Императорът много искаше да видя великолепието на двореца му; но аз успях да го разгледам едва след три дни, през което време сякох с ножа си най-високите дървета в кралския парк, който се намира на около сто ярда от града. От тези дървета направих две табуретки, всяка около три фута висока и достатъчно здрави да издържат тежестта ми. След като повторно предупредих хората да останат по домовете си, отново минах през града и отидох до двореца, носейки в ръце двете си столчета. Когато дойдох до края на външния двор, аз се качих на едно столче, като взех другото в ръка; прехвърлих го над покривите и леко го сложих в пространството между първия и втория двор, което беше осем фута широко. После много лесно се прехвърлих от едното столче на другото и вдигнах първото с помощта на една пръчка, извита на края като кука. По този начин стигнах до най-вътрешния двор, легнах на едната си страна и приближавайки лице до прозорците на средните етажи — те бяха оставени нарочно отворени, — можах да зърна най-разкошните стаи, които човек може да си представи. Там видях също императрицата и младите князе, всеки в отделен апартамент, заобиколен от главните си придворни. Нейно императорско величество благоволи да ми се усмихне много мило и подаде през прозореца ръката си да я целуна.

Но аз не трябва да избързвам и да давам на читателя повече описания от този род, защото съм ги изложил в едно голямо съчинение, почти готово за печат; то съдържа общо описание на цялата империя от основаването ѝ през царуването на дълга редица владетели и в него поотделно се разказва за техните войни, политика, закони, наука и религия; за растенията и животните на страната, за особените ѝ нрави и обичаи, както и за други любопитни и полезни неща. Главното ми намерение сега е да разкажа събитията, които се случиха

в страната по време на близо деветмесечното ми пребиваване там, както и случките, засягащи лично мен.

Една сутрин, около две седмици след като бях освободен, Релдресъл, главният секретар на личния кабинет (така го титулуваха), дойде в дома ми, съпровождан само от един слуга. Заповяда каретата му да го чака на известно разстояние и помоли да го приема на едночасова аудиенция; съгласих се с готовност заради високия му сан, личните му качества, както и заради многобройните услуги, които ми бе правил, когато отправях молби до кралския двор. Предложих му да легна, така че да може по-удобно да ми говори на ухото; но той предпочиташе да го държа в ръка през време на разговора. Най-напред ме поздрави с освобождаването ми; каза, че можел да се смята заслужил в това отношение, обаче добави, че ако сегашното състояние на нещата в кралския двор не било такова, аз вероятно нямало да получа свободата си тъй скоро. „Защото — рече той, — колкото и цветущо да изглежда нашето положение на чужденците, ние имаме да се справим с две много големи злини: дълбоко вътрешно разединение и опасност от нахлуването на един страшно мощен неприятел. Колкото до първата опасност, трябва да кажа, че вече повече от седемдесет луни в империята съществуват две борещи се партии, известни като Трамексан и Сламексан — имена, дадени им поради високите или ниски токове на обувките, по които се отличават едни от други. Твърди се наистина, че високите токове били по-съобразни с нашето някогашно телосложение; но както и да е, негово величество е решил да назначава в правителството и на всички длъжности, които той раздава, само хора с ниски токове; не може да не сте забелязали това и особено факта, че императорските токове на негово величество са пониски най-малко с един дрър от токовете на когото и да било в двора (дрър е мярка, равна на една четиринадесета част от инча). Между привържениците на двете партии се е разгоряла такава вражда, щото те ни ядат, ни пият заедно, нито говорят помежду си. По нашите пресмятания трамексанците, тоест онези, които носят високи токове, ни надминават по брой, но силата е изцяло в наши ръце. Имаме опасения, че у негово императорско височество престолонаследника има известни тежнения към високите токове;

поне можем ясно да забележим, че един от токовете му е по-висок от другия, поради което малко накуцва. И така, посред тези

тревоги за вътрешното положение заплашва ни нападение от остров Блефуску, другата велика империя на света, която е почти толкова обширна и мощна, колкото империята на негово величество. Защото нашите философи не вярват на онова, което чухме от вас — че на земята имало и други кралства и държави, обитавани от човешки същества с вашия ръст; те по-скоро предполагат, че сте паднали от Луната или от някоя звезда, тъй като е сигурно, че стотина души с вашата големина биха унищожили за кратко време всички плодове и добитък във владенията на негово величество. Освен това в нашата история, която датира от шест хиляди луни, никъде не се споменава за други земи освен за двете големи империи Лилипутия и Блефуску. От тридесет и шест луни насам тези две мощни държави, както бях почнал да ви разказвам, воюват упорито помежду си. Войната е започнала по следния повод, Знае се, че първоначално обичаят е бил, когато се ядат яйца, да се чупят откъм тъпия връх. Но веднъж дядото на сегашния император, още като момче, счупил яйце по установения древен обичай и случайно си порязал пръста. Тогава баща му, императорът, издал указ, с който заповядал под страх на строго наказание всичките му поданици да чупят яйцата откъм острия връх. Народът силно негодувал срещу тези закони — от историята научаваме че по тази причина са избухнали шест бунта, при които един император загубил живота си, а друг — престола си. Кралете на Блефуску постоянно подклаждали тези размирици; а след потушаването им изгнаниците всякога намирали убежище в тяхната империя. Според пресмятанията общо единадесет хиляди души в различни времена са предпочели да умрат, отколкото да чупят яйцата откъм острия край. Стотици дебели томове са издадени по този спор; но книгите на тъповърхците отдавна са забранени и всички привърженици на партията са лишени със закон от правото да заемат държавна служба. По време на тези смутове императорите на Блефуску често протестирали чрез своите посланици и ни обяснявали, че сме създавали религиозен разкол, като нарушаваме основното учение на нашия велик пророк Лъстрог, което се съдържа в петдесет и четвъртата глава на Бръндрекъл (това е техният коран). Счита се обаче, че те просто изопачатат текста, тъй като той казва буквално следното: «Всички правоверни трябва да чупят яйцата от удобния край»; а кой е удобният край, по моето скромно мнение всеки сам трябва да реши по

съвест или поне това да бъде определено от носителя на върховната власт. Сега обаче изгнаниците-тъповръхци са добили тъй силно влияние в двора на императора на Блефуску и получават такава помощ и насърчение от своята партия тук, че от тридесет и шест луни насам между двете империи продължава да се води — с успех ту за едната, ту за другата страна — кръвопролитна война. През това време ние сме изгубили четиридесет големи бойни кораба и много по-голям брой помалки плавателни съдове, както и тридесет хиляди от най-добрите си моряци и войници; а загубите, понесени от неприятеля, са по-големи и от нашите. Както и да е, сега те са съоръжили многобройна флота и се готвят да направят десант на нашите брегове. Затова негово императорско величество, който има голямо доверие във вашата храброст и сила, ми заповяда да изложа положението на нещата пред вас.“

Помолих секретаря да изрази пред императора моите верноподанически чувства и дълбоко уважение и да му съобщи, че на мен като чужденец не подобава да се намесвам в борбата между партиите, но че съм готов о риск на живота си да защитавам неговата личност и държавата му срещу всички нападатели.

ГЛАВА V

С една необикновена военна хитрост авторът предотвратява вражеско нахлуване в страната. Дава му се висока почетна титла. Императорът на Блефуску изпраща посланици да молят за мир. В покоите на императрицата случайно избухва пожар. Благодарение на намесата на автора останалата част от двореца бива спасена

Империята Блефуску представлява остров, разположен на север-североизток от Лилипутия, от която го разделя само проток, широк осемстотин ярда. Не бях го още виждал, а след като ме уведомиха, че се очаквало неприятелско нахлуване, избягвах да се показвам от тази страна на острова, да не би да бъда забелязан от някои вражески кораби, тъй като в Блефуску още не бяха получили никакви сведения за мен; всякакви връзки между двете империи бяха строго забранени през време на войната под страх на смъртно наказание и императорът бе наложил ембарго върху всички кораби от какъвто и да било вид. Съобщих на негово величество измисления от мене план да завладее цялата неприятелска флота, която, както ни уверяваха нашите разузнавачи, стояла на котва в пристанището, готова да потегли при първия благоприятен вятър. Осведомих се от най-опитните моряци за дълбочината на протока, която те често били измервали; казаха ми, че по време на прилив в средата бил дълбок седемдесет глъмглъфс, което, превърнато в европейска мярка, прави около шест фута; а останалата част била най-много петдесет глъмглъфс. Отидох на североизточния бряг, точно срещу Блефуску, където легнах зад едно хълмче, извадих малкия си джобен далекоглед и разгледах стоящата на котва неприятелска флота, която се състоеше от петдесетина бойни кораба и голям брой транспортни съдове. После се върнах в къщи и издадох заповед (имах нарочно разрешение да издавам заповеди) да ми се доставят голямо количество най-дебели въжета и железни пръчки. Въжетата бяха дебели като канап, а пръчките имаха дължината и дебелината на игли за плетене. От вървите изплетох тройни въжета, за да бъдат по-здрави, и със същата цел усуках по три пръчки в едно, като на края ги извих във форма на кука. След като закачих петдесет куки на същия брой въжета, аз се върнах на североизточния бряг, свалих си

жакета, обувката и чорапите и половин час преди прилива навлязох в морето, облечен само с кожената си дреха. Газех колкото бе възможно по-бързо и в средата на протока преплавах тридесетина ярда, докато усетих дъно под краката си, Стигнах до флотата за по-малко от половин час. Неприятелските моряци така се изплашиха, когато ме видяха, че наскочаха от корабите и заплаваха към брега; а там трябва да имаше не по-малко от тридесет хиляди души. Тогава взех въжетата си и като закачих по една кука в дупката на носа-на всеки кораб, завързах свободните краища на всички въжета в един общ възел. Докато вършех това, неприятелят изстреля няколко хиляди стрели, много от които се забиха в ръцете и лицето ми; те не само предизвикаха силен смъдеж, но ми и пречеха да работя. Най-много се боях за очите си, които сигурно щях да загубя, ако изведнъж не се бях сетил да използвам едно защитно средство. Между другите най-необходими дребни предмети имах и чифт очила в един скрит джоб, който, както вече споменах, не бе проверен от кралските чиновници, натоварени да ме претърсят. Сега ги извадих и ги закрепих колкото се може по-здраво на носа си. Така защитен, продължих смело работата си въпреки неприятелските стрели; много от тях се удариха в стъклата на очилата ми, но без да ме засегнат, и само малко ги разместиха. Бях вече закачил всички куки и като хванах възела в ръка, започнах да тегля; но нито един кораб не мръдна, защото всички бяха здраво закотвени; оставаше да извърша най-опасната част от начинанието си. Пуснах въжетата и оставяйки куките закачени за корабите, смело почнах да режа котвените въжета, макар през това време над двеста стрели да се забиха в лицето и ръцете ми. После хванах вързаните на възел краища на въжетата, на които бяха прикрепени куките, и много лесно повлякох след себе си петдесет от най-големите бойни кораби на неприятеля.

Блефуските, които нямаха никаква представа за намеренията ми, останаха отначало поразени от учудване като видели, че режа котвените въжета, помислили, че целта ми е само да пусна корабите да се носят по вълните или да се блъскат един в друг; но щом забелязаха, че цялата флота се движи в една редица и аз тегля края на въжето, те нададоха такива писъци на скръб и отчаяние, каквито е почти невъзможно човек да си представи или опише. Когато се отдалечих достатъчно от опасността, спрях за малко, за да извадя стрелите, които

стърчаха от ръцете и лицето ми, и разтрих кожата си със същия оня мехлем, с който ме намазаха при пристигането ми на острова, както вече споменах. После свалих очилата, почаках около половин час, докато приливът започна да спада, прегазих през средата на протока и теглейки товара си, пристигнах благополучно в кралското пристанище Лилипутия.

Императорът и целият му двор стояли на брега, очаквайки развръзката на това приключение. Видели как корабите се приближават, наредени в широк полумесец, но не могли да ме забележат, защото бях до гърди във водата. Когато стигнах до средата на протока, те изпаднали в още по-голяма тревога, тъй като бях до гуша във водата. Императорът заключил, че съм се удавил и че неприятелската флота се приближава с враждебни намерения; но скоро се успокоил, тъй като потокът ставаше по-плитък с всяка стъпка и скоро дойдох на разстояние, от което можеха да ме чуят; тогава, вдигайки нагоре края на въжето, с което теглех флотата, извиках със силен глас: „Да живее най-мощният император на Лилипутия!“ Когато стъпих на брега, този велик владетел ме посрещна с всевъзможни похвали и начаса ме произведе „нардаг“ — най-високата почетна титла при тях.

Негово величество желаше да се опитам да докарам и останалата част от неприятелските кораби в неговите пристанища. Така безмерна е амбицията на кралете, че той сякаш не би се задоволил с нищо по-малко от това, да превърне цялата империя Блефуску в своя провинция, да я управлява чрез назначен от него вицекрал, да избие всички бегълци и да принуди целия народ да чупи яйцата откъм острия им край; така той щеше да стане единствен владетел в целия свят. Но аз се постарях да го отклоня от това негово намерение, като изтъкнах редица доводи, извлечени от областта на политиката и справедливостта, и направо заявих, че никога няма да стана оръдие за заробването на един свободен и храбър народ; а когато въпросът се обсъждал в съвета, най-мъдрите измежду министрите били на моето мнение.

Това мое открито и смело становище бе дотолкова в разрез с кроежите и политиката на негово императорско величество, че той не можа никога да ми прости. Споменал го по много хитър начин в съвета, където, както ми казаха неколцина от най-мъдрите показали,

поне с мълчанието си, че са на моето мнение; но други, които бяха мои скрити врагове, не се въздържаха да направят някои забележки, с които косвено ме порицали. И оттогава между негово величество и една хунта от настървени срещу мен министри започнаха интриги, които излязоха наяве след по-малко от два месеца и вероятно щяха да завършат с пълната ми гибел. Когато се премерят на везните, малко тежат пред кралете и най-големите заслуги, щом на другото блюдо се постави отказ да се задоволи честолюбието им.

Около три седмици след този подвиг от Блефуску тържествено пристигна официална делегация, която смирено молеше за мир; мирът бе скоро сключен при условия, твърде изгодни за нашия император, но няма да занимавам читателя с тях. Пратениците бяха шестима, придружаваше ги свита от петстотин души; явяването им пред императора представляваше великолепно зрелище, подобаващо на величието на техния владетел и на значението на мисията им. Когато мирният договор бе подписан — при преговорите аз им помогнах доста, тъй като имах или поне изглеждаше, че имам влияние в двореца, — техни превъзходителства, на които бяха тайно съобщили, че съм приятел на страната им, ми направиха официално посещение. Най-напред ме обсипаха с похвали за моята храброст и великодушие, поканиха ме от името на своя господар, императора, да посетя тяхното кралство и най-после поискаха да им покажа по някакъв начин силата си, за която били чували невероятни неща. Охотно задоволих любопитството им, но няма да занимавам читателя с тези подробности.

След като известно време забавлявах техни превъзходителства — те останаха безкрайно доволни и изненадани от тези развлечения, — помолих ги да ми направят честта да поднесат моите смирени чувства на уважение на своя господар императора, чиито добродетели напълно заслужено изпълват целия свят с възхищение и чиято кралска особа аз съм решил да посетя, преди да се завърна в родината си. И така, следния път, когато имах честта да видя нашия император, аз го помолих за разрешение да се представя на блефуския монарх, което той благоволи да ми даде, както ясно схванах, много неохотно; не можах да отгатна причината за тази студенина, докато едно известно лице не ми пошепна, че Флимнап и Болголам представили моите връзки с посланиците като проява на нелоялност към императора, макар подобна мисъл да не ми бе и минавала през ум. Тогава за първи

път у мен започна да се поражда някаква все още доста неясна представа за кралските дворове и министрите им.

Трябва да отбележа, че посланиците разговаряха с мен чрез преводач, тъй като езиците на двете империи се различават един от друг толкова, колкото кои да е два езика в Европа, и всяка от тези две нации се гордее с древността, красотата и изразната сила на своя език и проявява открито своето презрение към езика на съседа си. Възползувайки се от предимството, което бе спечелил със завладяването на тяхната флота, императорът задължи посланиците да говорят и да представят акредитивните си писма на лилипутски език. Трябва обаче да се признае, че поради големите търговски връзки между двете кралства, поради обстоятелството, че политическите бежанци от двете страни постоянно намират убежище в другата страна, както и поради съществуващия и в двете империи обичай да се изпращат синовете на благородниците и на по-богатите дворяни в другата страна, за да се шлифоват, като видят свят и опознаят чужденците и техните нрави, повечето от видните личности, както и търговците и моряците от крайбрежните области, могат да разговарят на двата езика;

открих това, когато няколко седмици по-късно отидох да поднеса почитанията си на императора на Блефуску; това пътуване, което предприех в момент на големи беди, причинени от злобата на моите врагове, завърши много благополучно, както ще разкажа, когато му дойде редът.

Читателят си спомня, че за да си възвърна свободата, трябваше да подпиша договор, а някои от точките никак не ми се нравеха, защото бяха прекалено унижителни за мен, и единствено безизходното положение, в което се намирах, ме бе принудило да ги приема. Но тъй като сега бях „нардаг“, тоест имах най-високата титла в империята, смятах, че тези задължения са под достойнството ми; а и императорът (справедливостта изисква да изтъкна това) никога не ми спомена за тях. Както и да е, не мина много време и ми се удаде случай да направя на негово величество една — поне така ми се струваше тогава — изключително голяма услуга. Посред нощ бях стреснат от виковете на стотици хора пред вратата ми, които ме събудиха тъй внезапно, че доста се изплаших. Чух да се повтаря непрекъснато думата „бурглум“; няколко души от императорския двор си пробиха път сред тълпата и

настоятелно ме помолиха веднага да отида в двореца, тъй като о покоите на кралицата избухнал пожар, причинен от небрежността на една придворна дама, която заспала, както четяла някакъв роман. Сkochих в миг и понеже беше дадена заповед да се разчисти пътят пред мен, а при това и нощта беше лунна, успях да стигна до двореца, без да смачкам никого. Видях, че вече бяха опрели стълби о стените на покоите, имаше и достатъчно ведра, обаче носеха водата от доста далеч. Ведрата бяха колкото голям напръстник и бедните хорица ми ги подаваха с най-голяма бързина, но пламъците бяха тъй буйни, че водата не помагаше. Лесно можех да задуша огъня с дрехата си, но за нещастие в бързината я бях оставил в къщи и бях само по кожената си жилетка. Положението изглеждаше напълно безнадеждно и плачевно; и този великолепен дворец щеше неминуемо да изгори до основи, ако благодарение на необичайно за мен самообладание не се бях внезапно сетил за един необикновен способ. Предната вечер бях изпил голямо количество от едно превъзходно вино, наречено „глимигрим“ (блефуските го наричат „флунек“, но нашето се счита за по-добър сорт), което е много диуретично. По най-щастлива случайност не бях се освободил и от най-малката му част. Понеже се бях много приближил до пламъците и понеже работех усилено да ги загася, така се бях разгорещил, че виното започна да действа като урина, която излях в такова количество и насочих така сполучливо към съответните места, щото за три минути пожарът бе напълно потушен, и всички околни величествени сгради, изградени в продължение на векове, бяха спасени от унищожение.

Беше се вече развиделило и аз се върнах в къщи, без да чакам да се видя с императора, тъй като, макар и да му бях направил изключително голяма услуга, не знаех дали негово величество няма да се почувствува обиден от начина, по който я бях извършил; защото един от основните закони в кралството гласи, че всяко лице, все едно с какъв сан е, което пусне вода в границите на двореца, се наказва със смърт. Поуспокоих се, когато получих известие от негово величество, че ще нареди на върховния съдия да уреди моето опрощение в надлежната форма; такова опрощение обаче не можах да получа. А по частен път ми бе съобщено, че императрицата, крайно погнусена от постъпката ми, се преместила в най-далечния край на двореца и била твърдо решена никога да не използва онези сгради, когато бъдат

възстановени, и в присъствието на най-доверените си придворни дами не могла да се въздържи и се заклела да ми отмъсти.

ГЛАВА VI

За жителите на Лилипутия; тяхното образование, закони и обичаи. Как възпитават децата си. Как авторът живее в тази страна. Неговата защита на една благородна дама

Макар че възнамерявам да опиша тази империя в отделно съчинение, все пак съм готов да задоволя любопитството на читателя, като му дам някои общи представи за нея. Средният ръст на тамошните хора е малко под шест инча и всички животни, както и растенията и дърветата съответствуват на размера на хората: например най-високите коне и говеда са между четири и пет инча високи, овцете — горе-долу инч и половина; гъските им са колкото врабчета; и така слизат все по-надолу, докато се дойде до най-дребните, които за моето зрение бяха почти невидими. Природата обаче е приспособила очите на лилипутите към всички предмети, които ги заобикалят: те виждат много точно, но не виждат надалече. Разбрах колко е остро зрението им за близки предмети, когато с удоволствие наблюдавах как един готвач изкорми чучулига, не по-голяма от обикновена нашенска муха, и как едно момиче вдяна невидим копринен конец в невидима игла. Най-високите им дървета са около седем фута — имам пред вид онези в големия кралски парк, чиито върхове едва достигах със стисната в юмрук ръка. Останалите растения са в съответното съотношение; но всичко това оставям на въображението на читателя.

Засега ще кажа само малко за тяхната наука, всички клонове на която процъфтяват от векове в тази страна;

но начинът им на писане е много особен: не отляво надясно като у европейците, нито отдясно наляво като у арабите, нито отгоре надолу като у китайците, нито отдолу нагоре като у каскаджите, а косо от единия ъгъл на листа до другия, както пишат някои дами в Англия.

Погребват мъртвите си с главата надолу, защото вярват, че след единадесет хиляди луни те ще възкръснат; а през това време земята (която смятат за плоска) ще се преобърне, така че при възкресението си мъртвите ще се озоват прави, стъпили на нозете си. Образованите хора признават, че това вярване е нелепо, но обичаят продължава да се спазва, за да се угоди на простолудието.

В тази империя съществуват някои твърде особени закони и обичаи; и ако те не бяха тъй напълно противоположни на законите в моята собствена мила родина, бих се изкушил да кажа нещо в тяхна защита. За жалост те не се прилагат докрай- Първият, който ще спомена, се отнася до доносниците. Там всички престъпления срещу държавата се наказват крайно строго, но ако обвиняемият докаже своята невинност пред съда, онзи, който го е наклеветил, се наказва с позорна смърт; а от неговото имущество или земи невинно обвиненият се обезщетява в четворен размер за загубата на време, за опасността, на която е бил изложен, за претърпените в затвора несгоди и за всички разноски, които е понесъл, за да осигури защитата си. Ако ли пък имотът на клеветника се окаже недостатъчен, разликата се доплаща щедро от кралското съкровище. Императорът също публично изразява благоволенията си към оклеветания и неговата невинност се разгласява из целия град.

Те смятат измамата за по-голямо престъпление от кражбата и затова обикновено налагат смъртно наказание на измамниците; твърдят, че със старание и бдителност всеки човек може да опази имуществото си от крадци, но че почтеността е беззащитна срещу хитростта и лукавството. И тъй като е необходимо постоянно да се извършват продажби и покупки, както и сделки на кредит, ако измамата е позволена или на нея се гледа снизходително, а и ако няма закон, който да предвижда наказание за нея, почтеният търговец винаги ще бъде разоряван, а мошеникът ще печели. Спомням си, че веднъж се застъпвах пред краля за един престъпник: този човек бе оцетил господаря си с голяма парична сума — получил бе пари за негова сметка и бе забягнал с тях. Между другото споменах пред негово величество като смекчаващо вината обстоятелство, че в случая имаме само злоупотреба с доверие, но императорът намери, че е чудовищно от моя страна да се позовавам в защитата си на н ай-утежняващото обстоятелство; и наистина единственият отговор, който можех да дам, беше обичайната фраза — че разните нации имат различни нрави; защото, признавам, бях много засрамен.

Макар да наричаме наградите и наказанията двата стълпа на всяко управление, все пак в никоя друга страна освен в Лилипутия не съм виждал да се прилага на практика тази максима. Там всеки, който представи убедителни доказателства, че е съблюдал строго законите

на страната в течение на седемдесет и три луни, има право да изисква известни привилегии според сана и общественото си положение, както и съответна сума, която се изплаща от специално създаден за тази цел фонд; той също така придобива титлата „снилпол“ или „лигал“, която се прибавя , към името му, но не се предава по наследство. А когато им казах, че нашите закони се прилагат само чрез наказания, без каквито и да било награди, тези хора сметнаха това за огромен недостатък на нашия правен ред. По тази причина в техните съдилища статуите изобразяват правосъдието с шест очи — две отпред, две отзад и по едно от страни, за да подчертаят, че то оглежда човешките дела отвсякъде; в дясната си ръка статуята държи отворена торба със злато, а в лявата меч, сложен в ножница, за да покаже, че е по-склонна да възнаграждава, отколкото да наказва.

Когато избират хора за разни служби, отдават по-голямо значение на добрите нравствени качества, отколкото на способностите, и тъй като управлението е необходимо на човешкия род, те смятат, че всеки човек със среден ум е подходящ за една или друга служба; и че провидението не е възнамерявало да превръща ръководенето на обществените дела в някаква загадка, която да бъде разбрана единствено от малцина изключително гениални хора, каквито на столетие не се раждат и трима. Според тях истинността, справедливостта, умереността и други подобни качества са във възможностите на всеки и прилагането на-тези добродетели в живота, придружени от опитност и добронамереност, може да направи всекиго годен да служи на страната си освен в случаите, където е необходимоспециално образование. Считат, че липсата на нравствени добродетели не може да бъде заместена от изключителни умствени дарби, че държавни служби не бива да се поверяват в ръцете на лица с такива опасни качества; и че грешките, извършени от невежество от добродетелни хора, поне никога не биха били така съдбоносни за общественото благо, както действията на хора, чиито склонности ги тласкат към поквара и които притежават голямо умение да вършат безчестни дела, да ги умножават и прикриват. Също така онзи, който не вярва в божественото провидение, се смята неспособен да заема обществена длъжност;

Тъй като кралете се явяват като божи наместници на земята, за лилипутите няма по-нелогично нещо от това, един владетел да

назначава на служба хора, които отричат висшата власт, от чието име той управлява.

Искам да изтъкна, че когато описвам тези закони, както и онези, за които ще стане дума по-долу, имам пред вид първоначалните институции, а не най-възмутителната поквара, в която са изпаднали тези хора поради несъвършения човешки характер. Защото читателят трябва да има пред вид, че позорната практика да се получават високи служби, като се танцува на въже, или да се добиват почетни отличия и други знаци на благоволение, като се прескача пръчка или се минава под нея, е била най-напред въведена от дядото на сегашния император и е достигнала до днешните си размери чрез постепенното развихряне на партийните борби.

В Лилипутия неблагодарността е престъпление, което се наказва със смърт, както четем, че било и в някои други страни. Защото те разсъждават така: който отвърща със зло на своя благодетел, той е и враг на цялото човечество, на което не е дори длъжник; затова такъв човек не бива да живее.

Техните понятия за задълженията на родителите и децата са крайно различни от нашите. Защото, след като свързването на мъжко и женско почива на великите природни закони, които целят да продължат и размножат вида, лилипутите приемат необходимостта мъжете и жените да се съединяват, подобно на всички животни, водени от сластолюбие; а тяхната нежност към потомството отдават на същия природен закон. По тази причина те не смятат, че детето има някакво задължение към баща си, загдето го е създал, или към майка си, загдето го е родила;

като се имат пред вид несгодите и мъките на човешкия живот, това само по себе си не е никакво благодеяние, нито пък родителите са възнамерявали да му направят такова благодеяние, тъй като по време на любовта им са ги занимавали други неща. Изхождайки от тези и други подобни разсъждения, те са на мнение, че родителите са последните хора, на които може да се повери възпитанието на собствените им деца, затова във всеки град имат училища-пансиони, където всички родители, освен селяните и работниците, са задължени да пращат момчетата и момичетата си, за да бъдат отглеждани и възпитавани, щом децата станат на двадесет луни — възраст, на която се счита, че вече проявяват известна възприемчивост. Има разни

такива пансионни за деца от различни обществени среди, едни за момчета, други за момичета. Имаг опитни учители, които подготвят децата за онова обществено положение, което подхожда на ранга на родителите им, както и на личните им способности и склонности. Най-напред ще кажа нещо за мъжките пансионни, после за девическите.

В училищата за момчета от благородни или видни семейства има сериозни и образовани преподаватели и по няколко техни помощници. Облеклото и храната на учениците са обикновени и прости. Възпитават ги в принципите на чест, справедливост, храброст, скромност, милосърдие, религия и любов към родината; винаги са заети с работа освен през времето, когато се хранят или спят — което е много кратко, — както и през двата часа за развлечение, когато правят телесни упражнения. Възрастни мъже ги обличат до четиригодишна възраст, а след това са длъжни сами да се обличат, колкото и да е високо общественото положение на родителите им; прислужничките, чиято възраст отговаря на нашата петдесетгодишна, вършат само най-грубата работа. На учениците не се позволява да разговарят със слугините; ходят да играят заедно на по-големи или по-малки групи, винаги придружавани от учител или някой негов заместник, и така избягват онези лоши въздействия на глупостта и порока, на които са изложени нашите деца. На родителите им се разрешава да ги виждат само два пъти в годината; посещенията не бива да траят повече от един час; позволява им се да целунат детето веднъж, когато го видят, и веднъж, когато се сбогуват; но учителят, който всякога присъствува при тези срещи, не им позволява да шепнат или да употребяват гальовни изрази, нито да носят на децата играчки, сладкиши и други подобни неща.

Ако някое семейство не плати дължимата за възпитанието и издръжката на детето такса, тя се събира от императорските бирници.

В пансионите за деца на по-низшите благородници, на едри и дребни търговци и занаятчии възпитават съответно но същия начин; само че онези, които ще станат занаятчии, се пращат да чиракуват, когато навършат седем години, а децата на видни семейства продължават учението си, докато станат на петнадесет години, което отговаря на двадесет и една година у нас; но през последните три години те постепенно получават по-голяма свобода в пансиона.

В девическите пансиони възпитанието на младите благородни момичета е доста подобно на възпитанието на момчетата, само че тях ги обличат порядъчни прислужнички, но винаги в присъствието на учителка или нейна заместничка, докато почнат да се обличат сами, тоест на петгодишна възраст. И ако се открие, че тези бавачки са се осмелили да забавляват момчетата със страшни приказки или нелепи истории или с обикновените щуротии, които вършат нашите слугини, превеждат ги три пъти през града под ударите на камшик, после ги затварят в тъмница за една година и ги заточават до края на живота им в най-пустите части на страната. Затова там младите дами се срамуват не по-малко от младежите да се проявяват като страхливи или глупави; те презират други украси освен благоприличието и чистоплътноста. Не долових никаква разлика между възпитанието на момчетата и момчетата, освен че, общо взето, физическите упражнения на девойките не изискват толкова големи усилия и че ги учат да водят домакинство. Дават им известно образование — макар и по-ограничено, отколкото на момчетата, — тъй като една съпруга няма да остане вечно млада, а трябва винаги да бъде разумна и приятна другарка на мъжа си. Когато момчето стане на дванадесет години — там ги женят на тази възраст, — родителите или настойниците го вземат в къщи, като горещо изразяват благодарността си а учителите, нещо, което рядко минава, без младата госпожица и другарките и да се облеят в сълзи.

В училищата за момчета от по-долните слоеве децата се учат на най-разнообразни дейности, подходящи за пола им, според предназначението им: онези, които ще чиракуват, напущат училището на седем години, а останалите остават до единадесетгодишна възраст.

По-бедните семейства, които имат деца в тези училища, са задължени не само да плащат годишна такса — най-ниската възможна, — но също така и да предават на управителя на пансиона малък дял от месечните си приходи, за да се спести известна сума за детето им; затова разходите на родителите са ограничени от закона. Защото лилипутите смятат, че най-несправедливото нещо на света е хората, отдавайки се на сладострастие, да създават деца и да оставят на обществото бремето за издръжката им. Колкото до повисокопоставените, те дават гаранция за издръжката на децата си, като за всяко дете отделят сума, съответстваща на общественото им

положение; и тези капитали се управляват най-грижливо и с най-строга справедливост.

Селяните, и ратаите държат децата си в къщи, тъй като работата им е само да орат и обработват земята; и затова тяхното образование не е от голямо значение за обществото. Старите и болните селяни обаче се настаняват в приюти и болници, понеже просията е непозната в тази империя.

А сега може би ще бъде забавно за читателя да научи нещо за моето домакинство и за начина ми на живот в тази страна, където прекарах девет месеца и тринадесет дни. Понеже съм много сръчен, а също така подтикнат от нуждата, аз си изработих маса и доста удобен стол от най-големите дървета в кралския парк. Двеста шивачки ми шиеха ризи, чаршафи за леглото и покривки за масата, всички от най-здравото и грубо платно, което имаха; трябваше обаче да го съшиват на няколко ката, тъй като и най-дебелото платно бе доста по-тънко от най-фината ленена тъкан. Тяхното ленено платно е обикновено три инча широко и един топ съдържа три фута платно. За да ми вземат шивачките мярка, трябваше да легна на земята:

една от тях, застанала до врата ми, и друга — до средата на бедрото ми, държаха двата края на опъната здрава връв. Докато трета мереше връвта с линия, дълга един инч. После ми измериха само десния палец и нищо друго;

и тъй като обиколката на палеца, умножена по две, дава обиколката на китката, с математически изчисления получиха обиколката на врата, на кръста и тъй нататък; и с помощта на старата ми риза, която аз прострях на земята за модел, ушиха ризите по мярка. Триста шивачи бяха също така натоварени да ми ушийт дрехи; но да ми вземат мярка, приложиха друг способ. Аз коленичих и те опряха стълба от земята до врата ми; по нея се изкачи един шивач и спусна отвес от яката ми до пода и дължината на връвта точно отговаряше на дължината на дрехата ми; но обиколката на кръста и дължината на ръкавите аз сам си измерих. Когато дрехите ми бяха готови (шиеха ги в моята къща, защото и най-голямата от техните къщи не можеше да побере всичките шивачи), те приличаха на онези ковчорчета от разноцветни парчета, каквито бродират дамите в Англия, само че тук всички парчета бяха от един цвят.

Приготовлявах ми храна триста готвачи, които живееха със семействата си в малки, удобни за целта бараки, и всеки ден всеки ми готвеше по две ястия. Вземах по двадесет прислужници в шепата си и ги поставях на масата;

други сто ми прислужваха на пода — едни носеха блюда с месо, други идваха, нарамили бурета с вино и разни други питиета. Прислужниците на масата изтегляха всичко това според желанията ми по много изкусен начин с въжета, както ние в Европа вадим от кладенците ведра с вода. Едно блюдо месо ми стигаше за една големичка хапка и едно тяхно буре с питие бе достатъчно за една порядъчна глътка. Овнешкото им отстъпва на нашето, но говеждото им е превъзходно. Поднасяли са ми толкова големи говежди рибици, че ги изяждам на три хапки; но това се случваше рядко. Прислужниците им се чудеха, като ме виждаха да ям месото заедно с костите, както у нас ядем кълка от чучулига. Гъските и пуйките обикновено изяждах на една хапка и трябва да призная, че те далеч надминават нашите. От по-дребните им птици можех да изям по двадесет-тридесет на един залък, като ги набождах наведнъж на ножа си.

Един ден, уведомен за моя начин на живот, негово императорско величество пожела да има щастието (както той благоволи да се изрази) да обядва в дома ми заедно с нейно величество императрицата, князете и княгините. И така, те дойдоха и аз ги поставих на тронове на масата си, точно срещу мен, а около тях застана стражата им. — Флимнап, министърът на съкровището, също присъствуваше, с белия си жезъл в ръка. Забелязах, че често ме поглежда кисело, но аз се преструвах, че не обръщам внимание на това и ядях повече от обикновено, за чест и слава на милата ми родина, както и за да предизвикам възхищението на двора. Имам известни лични основания да смятам, че това посещение на негово величество даде на Флимнап възможност да ме злепостави пред своя господар. Този министър още от началото беше мой таен враг, макар външно да се държеше с мен по-любезно, отколкото бе присъщо на мрачния му характер. Той изтъкнал пред императора плачевното състояние на държавното съкровище; казал, че бил принуден да прави заеми с голям отбив, че съкровищните бонове се котирали най-малко девет процента под номиналната стойност; че аз съм струвал досега на негово величество около милион и половина спръги (това е най-голямата им златна

монета, колкото пайета); и че по всички тези съображения било препоръчително императорът да се възползува от първия удобен случай да се освободи от мен.

Във връзка с това съм длъжен да се застъпя за доброто име на една много почитана дама, която пострада невинно заради мен. Министъра на държавното съкровище нещо го прихвана да ревнува жена си, тъй като някои лоши езици злонамерено му съобщили, че нейна милост се била лудо влюбила в мен; и в двореца известно време се носеше клюката, че тя веднъж идвала сама в жилището ми. Тържествено заявявам, че това е най-долна лъжа, лишена от всякакво основание — истина е само, че тази дама благоволяваше да се държи с мен като със свободен човек и да проявява невинни приятелски чувства. Признавам, че често е идвала в дома ми, но винаги открито, придружавана от още три дами, обикновено сестра ѝ, малката ѝ дъщеря и някоя нейна приятелка; но така ме посещаваха и много други дами от двора. И аз призовавам слугите, които бяха наоколо ми, да кажат дали някога са виждали карета пред дома ми, без да знаят кой е вътре. При такива случаи, когато някой слуга ми съобщеше, че ми идват гости, аз излизах веднага на вратата; и след като поднасях почитанията си, внимателно вземах в ръце каретата с двата коня (когато бяха шест коня, кочияшите отпрягаха четири) и ги поставях на масата си, по цялата окръжност на която бях прикрепил подвижен ръб, пет инча висок, за да се избягнат злополуки. И често пъти съм имал едновременно четири карети с конете им на масата и многобройна компания, а аз седях на стола си, навел лице към гостите; и докато бях зает с една карета, кочияшите бавно обикаляха с другите карети край ръба на масата. Много следобеди съм прекарвал твърде приятно в подобни разговори; но нека министърът на съкровището или двамата му доносници ще кажа имената им, пък те да се оправят както могат) Клъстрил и Дрънло докажат, че при мен е идвал някой друг освен секретаря Релдресъл, който бе изпратен по изрична заповед на негово императорско величество, както вече разказах. Не бих се спирал толкова дълго на тази подробност, ако не бе засегнато доброто име на една видна дама; да не говорим за моето, макар че имах честта да бъда „нардаг“, а министърът на съкровището нямаше тази чест — цял свят знае, че той беше само „кльмгльм“, титла с една степен по-ниска, както маркиз е по-долу от херцог. Признавам, че по длъжност той беше

пред мен. Тези лъжливи слухове, за които по-късно узнах по една случайност — не е редно да я споменавам, — накараха министъра да се муси известно време на жена си и още повече на мен; и макар по-късно той да разбра, че е бил заблуден и да се помири с нея, аз загубих напълно доверието му и открих, че влиянието ми пред императора бързо намалява, тъй като той много се поддаваше на внушенията на своя любимец.

ГЛАВА VII

Авторът, осведомен за намерението да го обвинят в държавна измяна, избягва в Блефуску. Как го приемат там

Преди да започна да разказвам как напуснах това кралство, може би ще бъде уместно да осведомя читателя за интригата, която се кроеше срещу ми от два месеца. Дотогава, през целия си живот, съм бил чужд на дворните поради скромното си обществено положение. Наистина бях чувал и чел достатъчно за нравите на кралете и Министрите, но никога не бях очаквал да открия такава ужасна дворцова поквара в една тъй далечна страна, управлявана, както си мислех, според максими, съвсем различни от онези, прилагани в Европа.

Тъкмо когато се готвех да направя посещение на императора на Блефуску, един виден сановник от двореца, комуто бях сторил големи услуги по времето, когато той си бе навлякъл гнева на негово императорско величество, дойде тайно в дома ми една вечер в затворена носилка и без да съобщи името си на слугата, поиска да го приема. Той отпрати носачите си и аз сложих в джоба си носилката с негово превъзходителство в нея. Наредих на един верен слуга да казва, че съм неразположен и съм си легнал, залостих вратата на къщата, поставих носилката на масата, както обикновено правех, и седнах до нея. След като си разменихме обичайните поздравления, забелязвайки, че лицето на негово превъзходителство е много загрижено, аз го попитах за причината. Той ме помоли да го изслушам търпеливо, защото се отнасяло за честта и живота ми. Думите му имаха следното съдържание — мога да ги предам точно, тъй като си ги записах веднага щом той си отиде.

„Трябва да знаете — каза той, — че напоследък-държавният съвет бе свикан на няколко съвсем тайни заседания, на които се разисквало за вас; но едва преди два дни негово величество взе окончателното решение.

Много добре ви е известно, че галбет Скайреш Болголам (тоест великият адмирал) е ваш неприятел почти още от самото ви пристигане. Не зная първоначалните причини на омразата му, обаче тя

особено се разпали, откакто победихте Блефуску и така затъмнихте славата му на адмирал. Този сановник заедно с Флимнап, министъра на съкровището, чиято неприязън към вас заради жена му е общоизвестна, генерал Лимток, дворецовият управител Лалкон и върховният съдия Балмъф са изготвили срещу вас обвинителен акт за измяна и други наказуеми със смърт престъпления.“

Тъй като съзнавах собствените си заслуги и невинност, този увод така ме възмути, че понечих да прекъсна сановника, но той ме помоли да мълча и продължи:

„От благодарност за услугите, които ми направихте, аз се осведомих за разискванията и се сдобих с препис от обвинителния акт. Разбирате, че рискувам главата си, за да ви помогна.

ОБВИНИТЕЛЕН АКТ СРЕЩУ КУИНБЪС ФЛЕСТРИН (ЧОВЕКА-ПЛАНИНА)

Точка първа . Вземайки пред вид, че законът, издаден през царуването на негово императорско величество Калин Дефар Плун, разпорежда оня, който пусне вода в пределите на кралския дворец, да бъде наказан за държавна измяна и тъй като въпреки това споменатият Куинбъс Флестрин, в явно нарушение на гореказания закон и под предлог, че искал да изгаси пожара, избухнал в покоите на императрицата, скъпата съпруга на негово величество, преднамерено, предателски и сатанински се е освободил от урината си и е изгасил гореказания огън в гореказаните покои, които са разположени и се намират в пределите на гореказания кралски дворец, въпреки закона, предвиден за подобни случаи, и т. н., въпреки задължението си и т. н.

ТОЧКА ВТОРА

Че гореказаният Куинбъс Флестрин, след като докара императорската флота на Блефуску в кралското пристанище и след като му бе заповядано от негово императорско величество да отвлече всички останали

кораби на гореказаната империя Блефуску и да сведе тази империя до положението на провинция, която да се управлява от вицекрал оттук, както и да унищожи и умъртви не само всички емигранти-тъповърхци, но и всички хора в империята, които не се откажат веднага от тъповърхата ерес, той, гореказаният Флестрин, като вероломен изменник спрямо негово най-благосклонно и светло императорско величество помоли да бъде освободен от това задължение под предлог, че не желаел да насилва съвестта на невинни хора, нито да ги лишава от свобода или живот.

ТОЧКА ТРЕТА

Че в двора на негово величество пристигнаха известни посланици на двора на Блефуску, за да молят за мир, и че той, гореказаният Флестрин, като вероломен изменник е подстрекавал, помагал, насърчавал и забавлявал гореказаните посланици, макар и да е знаел, че са служители на владетел, който напоследък е бил открит враг на негово императорско величество и в открита война с гореказаното величество.

ТОЧКА ЧЕТВЪРТА

Че гореказаният Куинбъс Флестрин, нарушавайки верноподаническите се задължения се готви сега да направи пътуване до империята Блефуску и двора ѝ, за което е получил само устно разрешение от негово императорско величество; и че под прикритие на гореказаното разрешение вероломно и изменнически възнамерява да направи казаното пътуване и с това да подпомогне, насърчи и подбуди императора на Блефуску, напоследък враг и в открита война с гореспоменатото негово императорско величество.

Има и няколко други точки, но тези са най-важните и от тях ви прочетох само извлечения.

Трябва да се признае, че при разискванията по това обвинение негово величество многократно проявил своята снизходителност, като често изтъквал услугите, които сте му направили, и се стараел да омаловажи престъпленията ви. Министърът на съкровището и адмиралът настоявали да бъдете наказан с най-мъчителна и позорна смърт, като се подпали домът ви нощем, а генералът да ви заобиколи с двадесет хиляди войници, въоръжени с отровни стрели, за да стрелят по лицето и ръцете ви. Някои от вашите слуги щели да получат тайна заповед да разлеят отровен сок по ризата и чаршафите ви, което скоро щяло да ви накара да си раздирате кожата с нокти и да умрете в ужасни мъки. Генералът се съгласил с това мнение: така че за известно време имало мнозинство срещу вас. Но негово величество решил да спаси живота ви, ако е възможно, и най-последно успял да разубеди дворцовия управител.

Императорът заповядал на Релдресъл, главният секретар на личния му кабинет, който винаги се е проявявал като ваш верен приятел, да каже становището си по въпроса; той сторил това и действително е оправдал доброто мнение, което имате за него. Съгласил се, че престъпленията ви са тежки, но добавил, че все пак може да се прояви милосърдие — най-голямата добродетел на кралете, с която негово величество така заслужено се слави. Казал, че приятелството между вас и него е така общоизвестно, щото може би многоуважаемият съвет щял да го помисли за пристрастен; но подчинявайки се на заповедта, която бил получил, той свободно щял да изрази мнението си. Ако негово величество, вземайки пред вид вашите заслуги и следвайки собствената си склонност към милосърдие, благоволял да пощади живота ви и само да заповяда да ви извадят двете очи, той смирено смятал, че по този начин справедливостта щяла да бъде задоволена и цял свят щял да се възхити от снизходителността на императора, както и от справедливото и великодушно правораздаване на онези, които имат честта да бъдат негови съветници. Изтъкнал, че загубата на очите ви няма

да намали физическата ви сила, която можела да бъде полезна на императора, че слепотата увеличава храбростта, като скрива от нас опасностите; че страхът да не изгубите очите си най-много ви пречел, когато сте отвличали неприятелската флота; и че за вас щяло да бъде достатъчно да гледате с очите на министрите, тъй като и най-великите владетели правят същото.

Това предложение било посрещнато с най-голямо неодобрение от целия съвет. Адмирал Болголам не можал да сдържи гнева си: разярен, той станал и казал, че се чуди как секретарят се осмелява да предлага да се запази животът на един изменник; че от държавнически съображения заслугите ви само правели престъпленията ви още по-тежки; че вие, които сте могли да изгасите пожара, като сте се облекчили от урината си в покоите на нейно величество (той споменал това с ужас), можете по същия начин да причините някой ден наводнение и да издавите целия двор; че същата сила, благодарение на която докарахте неприятелската флота, можела да ви послужи при първо недоволство от ваша страна да я върнете обратно. Той имал сериозни основания да смята, че дълбоко в сърцето си вие сте тъповръхник; и тъй като, преди да Се изрази чрез открити дела, измяната се пораждала в сърцето, той ви обвинявал в измяна и по тази точка и затова настоявал да бъдете наказан със смърт.

Министърът на съкровището бил на същото мнение. Той обяснил в какво затруднено състояние е изпаднала хазната на негово величество вследствие разходите по вашата издръжка и как скоро положението щяло да стане неудържимо. Средството, което предлагал секретарят на личния кабинет — да ви се извадят очите, — далеч не било лек срещу това зло и вероятно щяло да влоши положението; това се виждало от обичайната практика да се ослепяват някои видове птици, които след това ядели побързо и скоро се угоявали. Казал още, че негово свещено величество и съветът, които са ваши съдии, са напълно убедени по съвест във вината ви и че това било достатъчен

повод да ви осъдят на смърт, без да са налице формалните доказателства, изисквани от строгата буква на закона.

Но твърдо решен да не налага смъртно наказание, негово императорско величество благоволил да заяви снизходително, че понеже съветът смятал изваждането на очите ви за прекалено мека присъда, можело да бъде наложено някое друго наказание. А вашият приятел, секретарят, смирено помолил да бъде изслушан още веднъж и в отговор на възраженията, направени от министъра на съкровището относно големите разходи, които негово величество прави за вашата издръжка, казал, че негово превъзходителство, който единствен разполага с приходите на императора, бил в състояние да се справи лесно с това зло, като постепенно намалява разходите за вашето изхранване; поради липсата на достатъчна храна вие ще отслабнете и изнемощете, ще загубите охота за ядене и впоследствие ще залинееете и ще умрете. Пък като се намалява наполовина тялото ви, тогава и смрадта от вашия труп нямало да бъде толкова опасна. Веднага след смъртта ви пет-шест хиляди от поданиците на негово величество биха могли за два-три дена да изрежат месата ви от костите, да Ги откарват с коли и да ги заравят в отдалечени места, за да не се появи зараза; а скелетът ви можел да бъде запазен като паметник, на който да се възхищават идните поколения.

Така, благодарение на приятелската намеса на секретаря, се постигнало съгласие в съвета. Планът да бъдете уморен от глад трябвало да се държи в тайна, но присъдата да ви се извадят очите била вписана в съдебния протокол; никой не се обявил против това решение освен Болголам, адмиралът, който, бидейки оръдие на императрицата, постоянно бил подтикван от нейно величество да настоява за смъртно наказание; тя храни неугасима омраза към вас заради възмутителния и незаконен начин, по който изгасихте пожара в нейните апартаменти.

След три дни вашият приятел секретарят ще бъде натоварен да дойде в дома ви и да ви прочете точките на обвинението; след това ще ви съобщи, че поради снизходителността и благоволенieto на негово величество и на съвета вие сте осъден само на ослепяване, наказание, което негово величество не се съмнява, че ще приемете с благодарност и смирение. Двадесет хирурзи на негово величество ще присъствуват, за да се погрижат операцията да бъде добре извършена чрез изстрелване на много остри стрели в очните ви ябълки, както сте легнали на земята.

Оставям на вашето благоразумие да решите какви мерки ще вземете. А за да избегна всякакви подозрения, трябва веднага да се върна също така тайно, както дойдох.“

Негово превъзходителство си отиде и аз останах в недоумение, подтиснат от Съмнения.

В Лилипутия съществува обичай, въведен от сегашния владетел и неговото правителство (много различен, както ме уверяваха, от установената до неговото възцаряване практика), според който, след като съдът осъди някого на мъчителна смърт, било за да се задоволи затаената у монарха злоба, било заради омразата на някой дворецов любимец, императорът винаги произнася реч пред целия съвет, изразявайки голямата си снизходителност и добросърдечие, качества, известни и признати по цял свят. Тази реч незабавно се разгласява в царството. Няма нещо, което повече да ужасява народа от тези славословия на милосърдието на негово величество, защото хората са забелязали, че колкото по-големи са тези възхвали и колкото повече се набляга на тях, толкова по-безчовечно е наказанието и толкова по-невинен е пострадалият. Но колкото до мен, трябва да призная, че понеже не съм създаден за царедворец нито по рождение, нито по възпитание, бях толкова неспособен да преценявам нещата, че не можех да откроя снизходителността и мекостта на присъдата; по-скоро я схванах (може би погрешно) като сурова, отколкото като мека. Понякога си мислех да се явя пред съда, защото, макар и да не можех да отрека фактите, посочени в разните точки на обвинението, все пак се надявах, че бих могъл да изтъкна някои смекчаващи вината

обстоятелства. Но тъй като през живота си съм чел за много дела за държавна измяна, които, както съм забелязвал, винаги завършват така, както съдиите намерят за подходящо, не се осмелих да се доверя на подобно решение при такива критични обстоятелства и срещу такива мощни неприятели. По едно време бях много склонен да окажа съпротива, тъй като, докато бях на свобода, цялата военна сила на империята не би могла да ме надвие. С камъни можех лесно да превърна цялата столица в развалини; но скоро с ужас отхвърлих този план, като си спомних за клетвата, която бях дал на императора, благодаренията, които бях получил от него и високата титла „нардаг“, с която ме беше удостоил. Пък и не бях успял в това кратко време да се науча на царедворска признателност, та да убедя себе си, че сегашната строгост на императора ме освобождава от всичките ми задължения, поети в миналото.

Най-после се спрях на едно решение, за което вероятно ще си навлека порицание, и то твърде основателно; защото признавам, че запазих очите си, следователно и свободата си, благодарение на моята прибързаност и липса на опитност: ако тогава познавах нравите на владетелите и министрите, които по-късно опознах в много кралски дворове, както и техния начин да се отнасят с престъпници, дори по-малко опасни от мен, щях с голямо усърдие и готовност да приема едно толкова леко наказание. Но поради младежка необмисленост избързах и тъй като негово императорско величество ми бе разрешил да се представя на императора на Блефуску, използвах случая, преди да изтекат трите дни, да изпратя на секретаря писмо, с което му съобщавах за решението си да тръгна тази сутрин за Блефуску съгласно с императорското разрешение; и без да чакам отговор, отидох на онази страна на острова, където нашата флота стоеше на котва. Хванах един голям боен кораб, завързах въже за носа му и вдигнах котвите; после се съблякох, сложих дрехите си на кораба (заедно със завивката си, която носех под мишница) и теглейки го след себе си, ту с газене, ту с плуване стигнах в кралското пристанище на Блефуску, където отдавна ме очакваха. Дадох ми двама водачи да ме заведат до столицата, която носи същото име. Държах ги в ръце, докато дойдохме на двеста ярда от градските врати, и тогава ги помолих да съобщят за пристигането ми на един от секретарите и да му кажат, че чакам заповедите на негово величество. След около час получих отговор, че

негово величество, придружен от кралското семейство и висшите сановници при двореца, излязъл да ме посрещне. Приблжих се на сто ярда; императорът и свитата му слязоха от конете си, императрицата и дамите слязоха от каретите си и аз не забелязах никакъв страх или тревога у никого. Легнах на земята, за да целуна ръка на негово величество и на императрицата. Казах на негово величество, че с разрешение на моя господар императора идвам, както бях обещал, за да имам честта да видя един толкова могъщ монарх и да му предложа да извърша всички услуги, съвместими с дълга ми към моя владетел. Не споменах, че съм изпаднал в немилост, защото това не ми беше съобщено по надлежния ред и можеше да се смята, че съм в пълно неведение; нито пък имах никакви основания да предполагам, че императорът на Лилипутия ще разкрие тайната, докато бях извън негова власт; скоро обаче се оказа, че съм се мамел.

Няма да отегчавам читателя с подробно описание на посрещането ми в двореца, което отговаряше на щедростта на един толкова велик владетел; нито за неудобствата, на които бях изложен поради липсата на покрив и легло — принуден бях да спя на земята, увит в одеялото си.

ГЛАВА VIII

По щастлива случайност авторът намира начин да напусне Блефуску и след някои трудности се завръща здрав и читав в родината си

Три дни след пристигането ми, както се разхождах, воден от любопитство, по североизточния бряг на острова, забелязах на около половин левга навътре в морето нещо, което приличаше на преобърната лодка. Събух си обувката и чорапите и нагазвайки двестатриста ярда във водата, открих, че неизвестният предмет се приближава, носен от прилива; и тогава ясно видях, че наистина е лодка, която, предполагам, буря бе отнесла от някой кораб. Тогава веднага се върнах обратно в града и помолих негово императорско величество да ми даде двадесет от най-големите си кораби, останали след отвлечането на флотата, с три хиляди моряци под командата на неговия вицеадмирал. Флотата заобиколи острова, докато аз се върнах по най-прекия път на брега, където бях открил лодката. Забелязах, че приливът я бе докарал още по-близо. Моряците бяха добре снабдени с въжа, които предварително бях изплел от няколко по-тънки, за да ги направя достатъчно здрави. Когато корабите пристигнаха, аз се съблякох, нагазих в морето и се доближих на около стотина ярда от лодката; след това трябваше да плувам, докато стигна до нея. Моряците ми хвърлиха края на въжето, което прокарах през една дупка на носа на лодката; другият край бе вързан за един от бойните кораби. Открих още, че въпреки всичките ми усилия не можех да работя добре, защото поради дълбочината не можех да стъпя на дъното. При това положение бях принуден да плувам зад лодката и да я тласкам напред, доколкото можех, с една ръка;

понеже приливът ми помагаше, напреднах достатъчно, за да усетя дъно под краката си, макар че водата стигаше до брадичката ми. Починах две-три минути, после отново блъснах лодката и продължих да я тласкам, докато водата вече стигаше едва до мишниците ми. Сега, когато най-трудната работа бе свършена, взех другите въжета, които се намираха на един от корабите, и ги вързах най-напред за лодката, а после за девет от корабите, които ме придружаваха. Понеже вятърът

беше благоприятен, корабите започнаха да теглят, а пък аз продължих да блъскам, докато стигнах на четиридесет ярда от брега. Почаках да започне отливът и тогава отидох по сухо до лодката;

с помощта на две хиляди души, които работеха с въжета и машини, успях да обърна лодката на кила ѝ и открих, че бе съвсем леко повредена.

Няма да занимавам читателя с трудностите, които срещнах, докато докарам лодката до кралското пристанище на Блефуску, гребейки с две малки лопатки, чието изработване ми отне десет дена. Там при моето пристигане се струпало огромно множество от хора, всички изпълнени с възхищение при вида на толкова огромен плавателен съд. Казах на императора, че благосклонната съдба ми е изпратила тази лодка, за да ме откара до някоя земя, откъдето бих могъл да се завърна в родината си, и го помолих да заповяда да ми доставят материали, за да я стъкмя за далечно плаване, както и да ми даде разрешение да замина; след няколко приятелски опита да ме разубеди, той с удоволствие изпълни молбата ми.

През всичкото това време много се учудвах, че не съм чул нашият император да е изпратил в двора на Блефус, някое бързо съобщение, отнасящо се до мен. По-късно обаче тайно ми бе съобщено, че нашият император, вярвайки, че съм в пълно неведение относно неговите замисли, смятал, че съм отишъл в Блефуску само за да изпълня обещанието си, нещо, за което, както целият двор знаеше, той ми бе дал разрешение; и че след няколко дни, когато завърши това официално посещение, аз ще се върна обратно.

Но най-после се разтревожил от дългото ми отсъствие и след като се посъветвал с министъра на съкровището и цялата дворцова клика, изпратил в Блефуску една видна личност да занесе препис от обвинителния акт срещу мен. Пратеникът имал нареждане да изтъкне пред монарха на Блефуску голямата снизходителност на своя господар, който щял да се задоволи да ме накаже само с ослепяване; както и да обясни, че съм избягал от съда и че ако до два часа не се завърна, ще бъда лишен от титлата „нардаг“ и обявен за изменник. След това пратеникът добавил, че за да се поддържат мирът и приятелските отношения между двете империи, неговият господар се надявал, че неговият брат от Блефуску ще заповяда да бъда изпратен с вързани ръце и крака обратно в Лилипутия, за да бъда наказан като изменник.

След като три дни се съвещавал със съветниците си, императорът на Блефуску му изпратил отговор, състоящ се от много учтивости и извинения. Казал, че колкото се отнася до връщането ми с вързани ръце и крака, неговият брат знае, че това е невъзможно; че макар и да съм го лишил от флотата му, все пак той ми дължал голяма признателност заради много услуги, които съм му направил при сключването на мира. Във всеки случай и двете величества скоро щели да се успокоят, тъй като аз съм намерил на брега огромен кораб, с който мога да пътувам по море, и че той е издал заповед корабът да бъде съоръжен под мое ръководство и с моя помощ; надявал се след няколко седмици и двете империи да бъдат освободени от едно толкова непоносимо бреме.

С този отговор пратеникът се завърнал в Лилипутия. Монархът на Блефуску ми разказа всичко, което е станало, и същевременно ми предложи (под най-строга тайна) милостивото си покровителство, ако се съглася да остана на служба при него. Макар и да вярвах, че е искрен, все пак реших никога вече да не се доверявам на владетели и министри, щом имам възможност да избегна това; затова, след като надлежно поблагодарих за доброжелателните му намерения, смирено помолих да ме извини, гдето не мога да приема. Казах му, че понеже съдбата, за добро или за зло, ми е изпратила този кораб, аз съм по-скоро решен да рискувам и да се доверя на океана, отколкото да дам повод за разногласия между двама могъщи монарси. При това не забелязах императорът да е ни най-малко недоволен;

дори по една случайност открих, че много се радва на решението ми, както и повечето от министрите му.

Тези съображения ме накараха да побързам и да замина по-рано, отколкото възнамерявах; и кралският двор, който също с нетърпение чакаше да отплувам, охотно улесни приготовленията ми. Използувах петстотин работника да приготвят по мои указания две платна за лодката ми, като ги съшиха от най-здравото си платно, нагънато на тринадесет ката. Сам се постарях да си направя въжета, като усуквах в едно по десет-двадесет, дори тридесет от най-дебелите им и най-здрави въжета. Един голям камък, който намерих след дълго търсене по морския бряг, ми послужи за котва. Използувах лойта на триста вола, за да намажа лодката си, както и за други цели. Невероятни усилия положих да отсека някои от най-високите им дървета, та да си

направя гребла и мачти; много обаче ми помогнаха дърводелците-корабостроители на негово величество, които ги изгладиха, след като аз свърших грубата работа.

След около месец, когато всичко бе готово, изпратих човек да каже на негово величество, че чакам нарежданията му и че искам да се сбогувам с него. Императорът и кралското семейство излязоха от двореца, аз легнах по очи, за да му целуна ръка, която той най-благосклонно ми подаде; същото направиха и императрицата, и младите князе. Негово величество ми подари петдесет кесии, всяка от които съдържаха по двеста спръга, както и портрета си в цял ръст, който веднага сложих в ръкавицата си, за да не се повреди. Церемониите около заминаването ми бяха твърде многобройни, за да занимавам сега читателя с тях.

Натоварих на лодката сто заклани и одрани вола, триста овце и съответното количество хляб и питие и толкова ядене, колкото четиристотин готвачи успяха да сготвят. Взех със себе си също шест живи крави и два бика. както и много овце и овни с намерение да ги отнеса в собствената си страна и да развъдя там тези раси. За да ги храня по пътя, запасих се с голям наръч сено и торба със зърнен фураж- На драго сърце бих взел и десетина туземци, но императорът по никой начин не разрешаваше да направя подобно нещо; освен че старателно претърсиха джобовете ми, негово величество поиска да му дам честна дума, че няма да отнеса нито един от поданиците му, дори с негово съгласие или по негово искане.

След като по този начин приготвих, доколкото можех, всичко необходимо, вдигнах платна на двадесет и четвъртия ден от септември 1701 година, в шест часа сутринта. В шест часа вечерта, след като бях изминал около четири левги на север, тъй като вятърът духаше от югоизток, забелязах малък остров на около половин левга на северозапад. Насочих се към него и хвърлих котва на подветрената страна на острова, който изглеждаше необитаван. После хапнах малко и легнах да си почина. Спах добре, предполагам, най-малко шест часа, защото се съмна два часа след като се събудих. Беше ясна нощ; закусих, преди да изгрее слънцето, и тъй като вятърът беше благоприятен, взех същия курс както предния ден, като си служех с компаса. Намерението ми бе да стигна, ако е възможно, някой от островите, които се намират североизточно от Ван Дименс Ланд. През

целия този ден не забелязах нищо, но на следния ден към три часа следобед, когато по моите пресмятания се бях вече отдалечил на двадесет и четири левги от Блефуску, съзрях кораб, който пътуваше на югоизток; моят курс беше право на изток. Започнах да давам сигнали, но не получих отговор; забелязах обаче, че го приближавам, тъй като вятърът бе стихнал. Опънах и двете платна и след половин час от кораба ме забелязаха и дадоха оръдеен изстрел. Трудно мога да опиша каква радост ме обхвана при тази неочаквана надежда да видя отново любимата си родина и семейството си — скъпия залог, който бях оставил там. Корабът сви платна и аз го настигнах между пет и шест часа вечерта на 26 септември. Сърцето ми се разтупа, когато видях, че на него се развява английско знаме. Сложих кравите и овцете в джобовете на дрехата си и се качих на борда, носейки малкия си товар от хранителни запаси. Беше английски търговски кораб, който се връщаше от Япония, минавайки през Тихия и Индийския океан; капитанът, мистър Джон Бидъл от Дептфърд, беше учтив човек и отличен моряк. Намирахме се на 30 градуса южна ширина; на борда имаше около петдесет души екипаж; и тук срещнах един мой стар другар, Питър Уилиамс, който даде на капитана най-добри сведения за мен. Този джентълмен ме прие най-любезно и поиска да му кажа откъде идвам и накъде отивам; отговорих му с няколко думи, но той си помисли, че бълнувам и че опасностите, които съм прекарал, са ме разстроили душевно. Тогава извадих от джоба си черните говеда и овцете, които много го учудиха и напълно го убедиха, че говоря истината- После му показах златото, което ми даде императорът на Блефуску, както и портрета в цял ръст на негово величество. Подарих му две кесии, с по двеста спръга всяка, и му обещах, когато пристигнем в Англия, да му дам като подарък една крава и една бременна овца.

Няма да занимавам читателя с подробно описание на пътуването ни, което, общо взето, беше благополучно. Пристигнахме в Даунз на 13 април 1702 година. Единственото нещастие, което ми се случи, бе, че плъховете на кораба отвлякоха една от овцете ми; намерих в един ъгъл оглозганите ѝ кости. Останалия добитък донесох невредим и го пуснах да пасе на една поляна, където играеха на кегелбан; там тревата беше толкова тънка, че те я пасяха с голяма охота, макар дотогава да се страхувах, че не ще ядат нашата трева. Нямаше да мога да ги запазя

през дългото пътуване, ако капитанът не ми бе дал от най-добрия си сухар, който, стрит на прах и размесен с вода, беше постоянната им храна. През краткото време, което прекарах в Англия, спечелих доста пари, като показвах моя добитък на много видни личности и на други хора; и преди да тръгна на второто си пътуване, продадох го за шестстотин лири. При последното ми завръщане намерих, че говедата и особено овцете се бяха значително увеличили на брой; надявам се, че поради фината им вълна това ще се окаже от голяма полза за вълнената индустрия.

Останах само два месеца при жена си и децата си, защото ненаситното ми желание да видя чужди страни не ми позволяваше да продължа престоя си. Оставих хиляда и петстотин лири на жена си и я настаних в една хубава къща в Редриф. Остатъка от спестяванията си взех със себе си, част в пари и част в стоки, надявайки се чрез търговия да увеличи състоянието си. От най-стария си чичо, Джон, бях получил в наследство земя, която ми носеше около тридесет лири годишен доход; бях дал на дългосрочен наем кръчмата „Черният бик“ на Фетърлейн, която ми носеше още толкова: така че нямаше опасност семейството ми да обеднее и да остане на издръжка на енорията. Синът ми Джони, кръстен на чичо ми, учеше в общинското средно училище и беше послушно дете. Дъщеря ми Бети (която по-късно се омъжи добре и има деца) се занимаваше с ръкоделие. Сбогувах се с жена си и децата и всички се просълзахме. Качих се на „Адвенчър“, тритонен търговски кораб, който заминаваше за Сурат^[1], под командата на капитана Джон Никълъс от Ливърпул. Но разказът за това пътуване ще бъде предаден във втората част на пътните ми бележки.

Край на първата част.

[1] Индийско пристанище. — Б. пр. ↑

ЧАСТ ВТОРА

ПЪТУВАНЕ ДО БРОБДИНГНАГ

ГЛАВА I

Описание на голяма буря. Изпращат лодката да донесе вода, авторът, и той тръгва, за да изследва местността. Остава на сушата, бива грабнат от туземец и отнесен в къщата на един чифликчия. Как е приет и няколко злополучни случки, които стават там. Описание на жителите

Осъден по характер и съдба на деен и бурен живот, два месеца след завръщането си отново напуснах родината и на 20 юни 1702 година се качих в Даунз на кораба „Адвенчър“, под командването на Джон Никълс от Кориуъл, който заминаваше за Сурат. До нос Добра Надежда, където слязохме на брега, за да вземем прясна вода, имахме благоприятен вятър, но там открихме, че корабът пропуска вода; разтоварихме стоката и презимувахме там; а понеже капитанът се разболя от малария, едва в края на март напуснахме нос Добра Надежда. Тогава отплувахме и пътувахме добре, докато минахме Мадагаскарския пролив; но северно от Мадагаскар, на около пет градуса южна ширина, северозападните ветрове, които е известно, че духат с равномерна сила от началото на декември до началото на май, задухаха на 19 април много по-силно и от по-западна посока; и това продължи цели двадесет дни, през което време корабът бе отнесен малко на изток от Молукските острови на около три градуса северно от екватора, както капитанът установи от измерванията, които направи на втори май, когато вятърът спря и морето, за голяма моя радост, се успокои. Но той, като човек с голям опит в плаването по тези морета, ни предупреди да се готвим за буря, която надлежно се разрази на следващия ден, защото тогава задуха южният вятър, наречен мусон.

Като разбрахме, че има изгледи вятърът да се усили, свихме кливера и стояхме в готовност да свалим платното на фок-мачтата, а понеже времето се разваляше, погрижихме се да закрепим здраво

оръдията и да свием бизана. Корабът бе застанал напълно на дрейф, косо към вятъра, и затова решихме, че е по-добре да се движим по посока на вятъра, отколкото срещу него, да свалим всички платна и да оставим да ни носят вълните. Скъсихме фока и го свихме; после закрепихме шкота на фок-мачтата; кормилото бе дадено на борт към надветрената страна. Корабът понесе добре маневрата. Закрепихме долния годеен на фока, но тъй като платното се сцепи, спуснахме реята, прибрахме платното и отвързахме всички въжета по него. Бурята беше страховита. Надигаха се невероятни и опасни вълни. Пристегнахме въжето на лоста на кормилото, за да помогнем на кормчията. Не свихме платното на топ-мачтата, а го оставихме на мястото му, тъй като корабът държеше много срещу вълнението, а знаехме, че когато платното на топ-мачтата е вдигнато, корабът е по-закрепен и се изкачва по-добре срещу вятъра, тъй като имахме достатъчно маневрено пространство. Когато бурята премина, вдигнахме платната на фок- и грот-мачтите и насочихме кораба по курса. След това вдигнахме платната на бизан-мачтата, грот-топсела и фок-топсела. Нашият курс бе изток-североизток, а вятърът духаше от югозапад. Вдигнахме долния галс, отпуснахме брасите и щагите, вдигнахме галсите на подветрения борт, снихме щорм-мачтата към надветрения борт и поддържахме толкова- остър курс, колкото корабът позволяваше.

По време на тази буря, след която задуха силен западен вятър, по моите пресмятания бяхме отнесени на около стотина левги на изток, така че и най-старият моряк на кораба нямаше представа в коя част на света се намираме. Откъм припаси бяхме добре, корабът ни беше як, а целият екипаж в отлично здраве; но бяхме в крайна нужда за вода. Сметнахме за най-благоразумно да следваме същия курс, а не да поемем по към север, тъй като имаше вероятност да се озовем на северозападните брегове на Велика Тартария^[1] и Ледовитото море.

На 16 юни 1703 година един юнга от топ-мачтата съзря суша. На 17-и пред нас се разкри голям остров или континент (не знаехме точно какво), на чийто южен край имаше малка ивица земя, която се вдаваше в морето, и заливче, твърде плитко, за да влезе в него кораб над сто тона. Хвърлихме котва на около една левга от заливчето и капитанът изпрати с голямата лодка дванадесет добре въоръжени моряци, които взеха съдове за в случай че намерят питейна вода. Поисках от него разрешение да ги придружа, за да видя страната и да откроя каквото

мога. Като стъпихме на сушата, не видяхме ни река, ни извор, нито никакви следи от обитатели. Ето защо нашите моряци тръгнаха по брега, за да потърсят прясна вода край морето, а пък аз поех на другата страна и изминах сам около миля; установих, че местността е гола и скалиста. Вече взех да се измарям, а и като не виждах нищо, което да възбуди любопитството ми, бавно тръгнах обратно към заливчето; и тъй като отвсякъде се виждаше морето, съзрях моряците, качили се вече в лодката, да гребат към кораба така бясно, като че ли спасяваха живота си. Тъкмо да извикам на лодката, макар че едва ли щяха да ме чуят, когато забелязах един великан да крачи бързо подире им в морето; той газеше във водата, която стигаше едва до коленете му, и правеше огромни крачки, но нашите моряци имаха преднина от половин левга и тъй като морското дъно на това място бе пълно с островърхи скали, чудовището не можало да настигне лодката. За това научих след време, защото тогава не посмях да остана и да видя края на това приключение, а се затичах, колкото ми държаха краката, в посоката, която бях поел първоначално. Сетне се изкачих на един стръмен хълм, откъдето ясно се виждаше околността. Видях, че земята е изцяло обработена; но ме изненада височината на тревата, която по тези места, изглежда, използваха за сено — беше над двадесет фута.

Попаднах, на един широк път, поне така ми се видя, макар за местните жители да бе само пътека през ечемичена нива. Вървах по него известно време, но почти нищо не виждах от двете страни, тъй като приближаваше жътва и стръковете се издигаха най-малко на четиридесет фута, Цял час мина, докато стигнах края на тази нива, която бе заградена от жив плет, висок поне сто и двадесет фута, а дърветата бяха толкова големи, че не можех да пресметна височината им. От тази нива за другата се минаваше през отвор в живия плет по четири стъпала, а като стигнеш до най-високото, трябваше да прекрачиш един камък. Невъзможно ми беше да се изкача по стъпалата, защото всяко едно беше по шест фута, а горният камък — над двадесет фута. Мъчех се да намеря друг отвор в живия плет, когато съзрях един от жителите в съседната нива — на ръст колкото онзи, който видях да гони лодката ни — да се приближава към отвора. Той изглеждаше висок като църковна камбанария; и доколкото можех да пресметна, при всяка крачка изминаваше около десет ярда. Смаян, изплашен до немай-къде, изтичах да се скрия в ечемика, откъдето го

наблюдавах, застанал на камъка при отвора, да гледа назад към съседната нива отдясно; и го чух да вика с глас, много по-силен от тръба; но звукът се носеше толкова нависоко, че без да се замислям, го взех за гръмотевица. Тогава седем чудовища като него се приближиха, понесли сърпове, големи като шест наши коси. Тези хора не бяха така добре облечени като първия и, изглежда, бяха негови слуги или ратаи. Защото, когато фермерът им каза няколко думи, те тръгнаха да жънат ечемичената нива, където бях легнал. Поддържах между тях и себе си колкото можеше по-голямо разстояние, но беше много трудно да се движа, защото стъблата на ечемика на места бяха на по-малко от фут едно от друго, та едва успявах да се промуша помежду им. Така или иначе, придвижих се, докато стигнах до един край на нивата, където ечемикът бе полегнал от дъжда и вятъра. Тук бе невъзможно да напредна и с една крачка, понеже стъблата бяха толкова преплетени, че не можех да пропъляза през тях, а осилите на падналите класове бяха толкова здрави и остри, че през дрехите се забиваха в месата ми. Същевременно чувах жътварите на по-малко от сто ярда зад мен. Съвсем обезсърчен след големите си усилия и всецяло обзет от скръб и отчаяние, легнах на една бразда и от все сърце пожелах тук да настъпи краят на живота ми. Оплаквах злощастната си вдовица и осиротелите си деца, окайвах се за собствената си глупост и своенравие, поради които предприех второ пътешествие по море въпреки съветите на всичките ми приятели и роднини. При този страшен душевен смут не можех да не си спомня за Лилипутия, чиито жители гледаха на мен като на най-великото чудо, което светът някога е виждал; където с една ръка можех да изтегля имперската флота и да извърша онези дела, които навеки ще останат в летописите на тази империя, а потомството едва ли ще им повярва, макар и милиони да са засвидетелствували истинността им. Разсъждавах си колко унижително ще бъде за мен да изглеждам тъй незначителен сред този народ, както един лилипут би изглеждал сред нас. Аз обаче смятах, че това ще е най-малкото от моите злощастия, понеже, както е известно от наблюдения, човешките създания са толкова по-дивни и жестоки, колкото са по-едри; какво друго можех да очаквам, освен да стана залък в устата на първия от тези огромни варвари, който случайно ме хване. Философите безсъмнено са прави, когато ни казват, че всяко нещо е голямо или малко само при сравнение с друго: съдбата може би ще ощастливи

лилипутите да срещнат и те народ, където хората са толкова дребни спрямо тях, колкото те бяха спрямо мен. А твърде е възможно и тази раса от великани да бъде надмината по същия начин в някой далечен край на света, който засега още не е открит.

[# По онова време — източната част на Азия. — Б. пр.]

Колко и да бях изплашен и объркан, продължих да разсъждавам за тези неща. Но когато един от жетварите се приближи на десет ярда от браздата, в която бях легнал, аз осъзнах, че при следващата си стъпка той или ще ме стъпче, или ще ме разреже на две със сърпа. Ето защо, когато понечи да пристъпи, изкрещях с цялата сила, която ми даваше страхът. Тогава огромният човек се стъписа и като се поогледа наоколо, най-накрая ме съзря, както лежах на земята. Той се позамисли с предпазливостта на някой, който се опитва да хване опасно животинче тъй, че да не го одраска или ухапе — както аз самият съм постъпвал, когато съм срещал невестулка в Англия. Най-накрая се престаши да ме вземе, като ме хвана отзад за кръста с показалеца и палеца си, и ме вдигна на три ярда от очите си, за да може по-добре да ме разгледа. Отгатнах намеренията му; и за мой късмет запазих достатъчно самообладание да си наложа да не се съпротивявам, докато ме държеше във въздуха на повече от шестдесет фута от земята, макар че жестоко стискаше ребрата ми, за да не се изплъзна от пръстите му. Осмелих се само да вдигна очи към слънцето, да приближа ръце в умолителен жест и да изрека няколко думи със смирен и скърбен тон, подходящ за положението, в което се намирах. Защото се боях, че всеки миг може да ме удари в земята, както обикновено правим с някое омразно животинче, което сме решили да унищожим. Но щастливата ми звезда пожела гласът и жестовете ми да му харесат и той взе да гледа на мен като на някаква любопитна рядкост, много учуден, че произнасям членоразделни думи, макар да не ги разбираше. Междувременно не можех да сдържам стенанията и сълзите си и постоянно обръщах глава към ребрата си, давайки му да разбере, доколкото можех, каква жестока болка ми причиняваше натискът на палеца и показалеца му. Той, изглежда, разбра какво исках да му кажа; защото, като повдигна пеша на дрехата си, внимателно ме постави там и незабавно изтича с мен при господаря си, който беше заможен чифликчия, и то същият, когото най-напред бях видял в нивата.

След като чифликчията (както предположих от разговора им) изслуша всичко, което слугата можа да разкаже за мен, той взе стръкче слама, голямо колкото бастун, и с него повдигна пешовете на дрехата ми, които, изглежда, смяташе за покривало, дадено ми от природата. Той раздуха косите ми, за да разгледа по-добре лицето ми. Събра около себе си ратаите и ги попита (както научих впоследствие) дали някога са виждали по нивите гадинка, подобна на мен. Сетне внимателно ме постави на земята на четири крака, но аз веднага се надигнах и бавно закрачих напред-назад, за да покажа на тези хора, че нямам намерение да избягам. Всички насядаха в кръг около мен, за да могат по-добре да наблюдават движенията ми. Свалих си шапката и дълбоко се поклоних на чифликчията, паднах на колене, вдигнах ръце и очи нагоре и извиках няколко думи със силен глас; от джоба си извадих кесия с жълтици и смирено му я връчих. Той я прие на дланта си, после я приближи до очите си, за да види какво представлява, а след това я обърна няколко пъти с върха на една карфица (която извади от ръкава си), но не можа да схване какво е. Тогава направих знак той да постави ръката си на земята; след което взех кесията си и като я отворих, изсипах всичкото злато в дланта му. Имаше шест испански жълтици от по четири пистола всяка, а освен това двадесет или тридесет по-малки монети. Видях го как намокри върха на малкия си пръст с език и взе една от по-големите жълтици, след това друга; но, изглежда, беше в пълно неведение какво представляват. Направи ми знак да ги поставя обратно в кесията си, а кесията обратно в джоба си; което и сметнах за благодарумно да сторя, след като неколкократно му я бях предложил.

Сега вече чифликчията беше напълно убеден, че трябва да съм разумно същество. Той често ми говореше, но гласът му проглушаваше ушите ми като бумтежа на вода във воденичен вир; все пак изричаше думите съвършено ясно. Отговорих колкото се може по-високо на няколко езика и той често навеждаше ухо на два ярда от мен, но напразно, защото въобще не можехме да се разберем. Тогава той отпрати слугите да си гледат работата и като извади от джоба кърпичката си, прегъна я и я простря на ръката си, която сложи плоско на земята с дланта нагоре; направи ми знак да стъпя върху ѝ, което не ме затрудни, защото дланта не беше дебела повече от фут. Счетох, че трябва да се подчиня; и от страх да не падна се проснах с целия си ръст върху кърпичката, с крайчеца на която той ме покри до главата, за

по-сигурно; и по този начин ме занесе у дома си. Там повика жена си и ме показа; но тя изпищя и побягна, както правят жените в Англия, когато видят жаба или паяк. Обаче след като известно време наблюдава поведението ми и видя колко добре разбирах знаците, които правеше съпругът ѝ, тя скоро се успокои и постепенно взе да проявява голяма доброта към мен.

Беше около пладне и един слуга донесе обеди. Той се състоеше само от едно обилно ястие от месо (подходящо за скромното положение на селски стопанин) в блюдо с диаметър около двадесет и четири фута. Присъствуваха чифликчията, жена му, три деца и една стара баба; когато седнаха, чифликчията ме постави на масата на известно разстояние от себе си, а масата беше висока около тридесет фута. Бях уплашен и стоях колкото се може по-далече от ръба, от страх да не падна. Жена му накълца едно парченце месо, после натроши малко хляб на една чиния и я постави пред мен. Направих ѝ дълбок поклон, извадих ножа и вилицата си и започнах да ям, което им достави много голямо удоволствие. Господарката заръча на прислужничката да донесе една ракиена чашка, която съдържаше около два галона, и я напълни с някакво питие. С голяма мъка вдигнах съда с две ръце и най-почтително пих наздравица за госпожата, изричайки думите на английски с най-силен глас; при което присъстващите се разсмяха от все сърце толкова гръмогласно, че едва не оглушах. Питието имаше вкус на слабо ябълково вино и не беше неприятно. Тогава господарят ми направи знак да отида до неговата чиния; но както вървах през масата, през цялото време силно изненадан — а благосклонният читател лесно ще си представи това и ще ме извини, — случи се, че се спънах в една кора хляб и се проснах по очи, но не се нараних. Веднага се изправих и като видях колко се разтревожиха тези добри хора, взех шапката си (която от благоприличие държах под мишница), размахих я над главата си и три пъти извиках „ура“, за да покажа, че не съм се наранил при падането. Но докато вървах към господаря си (както занапред ще го наричам), най-малкият му син, който седеше до него, едно дяволито момче на около десет години, ме хвана за краката и ме вдигна толкова нависоко, че цял се разтреперах; баща му обаче ме грабна из ръцете му, и същевременно му удари такава плесница по лявото ухо, каквато би повалила на земята цял европейски кавалерийски отряд, и му заповяда

да напусне масата. Но тъй като се боях, че момчето може да се озлоби срещу мен, и като си спомних колко злосторни по природа са всички деца у нас спрямо врабците, зайците, котенцата и кученцата, паднах на колене и сочейки към момчето, доколкото можах, дадох на господаря си да разбере, че искам той да прости на сина си. Бащата изпълни молбата ми и момчето отново зае мястото си; тогава отидох при него и му целунах ръката, която баща му взе и го накара леко да ме погали с нея.

Посред обедата любимата котка на господарката ми скочи на скута ѝ. Чух зад себе си шум, подобен на шума, който биха правили станове на дванадесет тъкачи на чорапи; и като обърнах глава, открих, че шумът всъщност бе мъркането на това животно, докато господарката ѝ я хранеше и галеше; а котката, доколкото можах да преценя, като видях главата и една от лапите ѝ, изглеждаше три пъти по-голяма от вол. Свирепият вид на това животно силно ме смути, макар да стоях на другия край на масата, на повече от петдесет фута, и макар господарката ми да държеше котката здраво, от страх да не би тя да скочи и да ме сграбчи в ноктите си. Но се оказа, че няма опасност, защото котката не ми обърна никакво внимание, когато господарят ме постави само на три ярда от нея. И тъй като винаги са ми казвали — нещо, което по време на пътешествията си от опит установих, — че да бягаш или да проявяваш страх от свирепо животно, е най-сигурният начин да го накараш да те преследва или нападне, в този критичен миг аз реших да не проявявам никаква тревога. Най-смело минах пет-шест пъти пред самата глава на котката и се приближих до нея на около половин ярд, при което тя се отдръпна, сякаш се уплаши повече от мен; по-малко се страхувах от кучетата, а три-четири кучета влязоха в стаята, което е обичайно в селска къща;

едно от тях беше едър пес, голям като четири слона, и една хрътка, малко по-висока от него, но не толкова едра.

Когато привършихме обедата, в стаята влезе бавачката с едногодишно дете в ръце, което, щом ме съзря, прояви ораторските си способности, като нададе писък, който би се чул от Лондонския мост до Челси, за да ме получи като играчка. Майката, свикнала да не му отказва нищо, ме вдигна и ме приближи към детето, което веднага ме грабна през кръста и завря главата ми в устата си, където изревах толкова силно, че то се уплаши и ме изпусна; сигурно щях да си счупя

врата, ако майката не бе опънала престилката си под мен. За да укроти бебето, бавачката използва една дрънкалка, която представляваше някакъв кух съд, пълен с големи камъни и завързан с въже за кръста на детето; но това не помогна, така че тя бе принудена да прибегне до последното средство — даде му да бозае. Трябва да призная, че нищо не ме е отвращавало повече от вида на огромната ѝ гръд, която не знам с какво да сравня, за да дам на любопитния читател представа за обема, формата и цвета ѝ. Тази гръд стърчеше напред шест фута и не ще да е била по-малка от шестнадесет фута околоръст. Цицката беше колкото половината от главата ми, а цветът, както на цицката, така и на гърдата, бе толкова разнообразен от петна, пъпки и лунички, че нищо не би могло да има по-гаден вид — гледах я отблизо, както беше седнала за по-удобно. а пък аз стоях прав на масата. Това ме накара да се размисля за хубавата кожа на нашите английски дами, които ни изглеждат красиви единствено защото имат нашия ръст, и недостатъците им се виждат само през увеличително стъкло; едва тогава откриваме, че и най-гладката и бяла кожа е неравна, груба и грозна на цвят.

Спомням си как, когато бях в Лилипутия, цветът на кожата на този съвсем дребен народ ми изглеждаше да е най-красивият в света; и как при разговор на тази тема един тамошен учен, мой близък приятел, той ми каза, че лицето ми изглеждало много по-хубаво и гладко, когато гледал от земята, отколкото отблизо, когато го взимах в ръка и го приближавах до себе си; то отначало му се струвало страшно. Каза, че откривал грамадни дупки в кожата ми; че наболите косми в брадата ми били десет пъти по-дебели от четината на глиган, и че цветът на кожата ми се състоял от няколко крайно неприятни отсенки; и все пак моля да ми се разреши да кажа за свое оправдание, че не съм по-грозен от повечето мои сънародници и че кожата ми е съвсем леко загоряла въпреки многобройните ми пътешествия. От друга страна, разговаряйки за дамите от двора с тамошния император, той ми казваше, че една имала лунички, устата на друга била прекалено голяма и носът на трета бил прекалено дълъг: аз не можех да различа нищо от всичко това. Признавам, че тези разсъждения са твърде очевидни; не можех обаче да не си припомня, защото иначе читателят може да помисли, че тези огромни създания действително са някакви изроди; а което си е право, трябва да кажа, че са хубави хора; особено

чертите на моя господар, макар и прост чифликчия, когато го гледах от шестдесет фута, ми изглеждаха съвсем съразмерни.

Като свърши обедът, господарят ми отиде при ратаите си; и както можах да разбера по гласа и жестовете му, заръча строго на жена си да се грижи за мен. Бях много изморен и ми се доспа. Господарката ми видя, че ми се спи, постави ме на собствения си креват и ме покри с чиста бяла носна кърпичка, но по-голяма и по-груба от самото главно платно на боен кораб.

Спах около два часа и сънувах, че съм у дома с жена си и децата си, което още повече ме натъжи, когато се събудих и се намерих сам в огромна стая, широка между двеста и триста фута и над двеста фута висока, легнал в креват, двадесет ярда широк. Господарката беше излязла да си гледа домакинската работа и ме бе заключила отвън. Леглото се издигаше на осем ярда от пода. Налагаше се, поради естествени нужди, да сляза; не смеех да викна, а и да бях извикал, никой нямаше да чуе слабия ми глас при голямото разстояние между стаята, където лежах, и кухнята, където седеше семейството. А в това време два плъха се изкатериха по пердетата и взеха да тичат и душат насам-натам по кревата: единият дойде почти до лицето ми; аз скочих в уплаха и извадих кортика си, за да се защитя. Тези ужасни животни имаха дързостта да ме нападнат от двете страни и едно от тях тури предните си крака на яката ми; аз обаче за щастие успях да разпоря корема му, преди да може да ме нарани. Той падна при краката ми, а другият, като видя съдбата на другаря си, избяга, но с голяма кървяща рана на гърба, която му нанесох, докато бягаше. След този храбър подвиг бавно закрачих напред-назад по кревата, за да си поема дъх и да си възвърна самообладанието. Тези животни бяха на ръст като голямо куче, но много по-пъргави и свирепи; така че ако се бях разпасал, преди да заспя, непременно щях да бъда разкъсан и изяден. Премерих опашката на мъртвия плъх и открих, че е дълга два ярда без един инч; но противно ми беше да повлека трупа му и да го хвърля от кревата, където той лежеше и все още кървеше; видях, че беше още жив, затова с един силен удар през врата го доубих.

Не след дълго в стаята влезе господарката ми и като ме видя цял оплискан с кръв, изтича и ме взе в ръка. Посочих мъртвия плъх, засмях се и с други знаци ѝ показах, че не съм наранен; тя много се зарадва и повика прислужницата да вдигне мъртвия плъх с маши и да го

изхвърли през прозореца. Тогава ме постави на една маса където и показах кортика си, цял окървавен, и след като го обърсах в полите на дрехата си, върнах го в ножницата. Бях принуден да направя две неща, които друг не можеше да направи вместо мен; затова се помъчих да накарам господарката ми да разбере, че желая да ме сложи и на пода;

когато стори това, свенливостта не ми позволяваше да изразя желанието си по-ясно от това, да посоча вратата и да се поклоня няколко пъти. С голяма мъка добрата жена най-после схвана какво искам; и като ме взе отново в ръката си, излезе в градината, където ме постави на земята. Отидох настрана на около двеста ярда, и като ѝ направих знак да не гледа, нито да върви подире ми, скрих се между два листа киселец и там облекчих естествените си нужди.

Надявам се, че любезният читател ще ме извини, задето се спирам върху тези и тям подобни подробности, които, колкото и маловажни да изглеждат на низки, прости умове, все пак непременно ще помогнат на философа да разшири мисловния си кръгзор и въображението и да ги приложи за полза на хората както в обществения, така и в частния живот, и единствено с тази цел разказвам на читателите за това и за други мои пътешествия;

При което главно съм се старал да предавам истината, без да прибъгвам за украса до философии или някакъв особен стил. Но всички събития на това пътешествие толкова ме поразиха и тъй дълбоко се запечатаха в паметта ми, че когато взех перото, за да ги опиша, не изпуснах нито една съществена подробност; обаче след един критичен преглед на написаното заличих няколко по-маловажни откъса в първоначалния си текст, от страх да не бъдат преценени като незначителни и досадни, нещо, в което често обвиняват пътешествениците може би не без основание.

[1] Целият пасаж осмива авторите на приключенски книги, които засипват читателя с непознати термини. — Б. пр. ↑

ГЛАВА II

Описание на дърветата на чифликчията. Един пазарен ден авторът бива занесен в града, а след това в столицата. Подробности около пътуването му

Господарката ми имаше деветгодишна дъщеря, много развито за възрастта си дете, която умееше да шие и много красиво обличаше куклата си. Двете с майка ѝ привечер успяха да пригледат за мен люлката на куклата; поставиха я в малкото чекмедже на един скрин, а за да не ме достигат плъховете, чекмеджето сложила на висока висеща полица. Това бе леглото ми през цялото време, докато бях при тези хора; а като започнах да научавам езика им и да обяснявам от какво се нуждая, постепенно получих и по-големи удобства. Девојката беше толкова сръчна, че след като един-два пъти свалих дрехите си пред нея, тя можеше да ме облича и съблича, макар че когато ме оставяше да сторя това сам, никога не ѝ създавах този труд.

Тя ми уши седем ризи от долно бельо от най-тънското тяхно платно — всъщност по-грубо от зебло — и непрекъснато сама ми ги переше. Тя също така ми беше учителка и ме учеше на езика им; посочех ли нещо, казваше ми как се нарича на техния език, така че след няколко дена можех да поискам каквото пожела. Тя беше много добродушна и не по-висока от четиридесет фута, дребна за възрастта си.

Тя ме назова Грилдриг, име, което възприе цялото семейство, а по-късно и цялото кралство. Думата означава онова, което латинците наричат „нанункулус“, италианците — „хомунчелетино“, англичаните — „дребосък“. Главно на нея дължа това, че оцелях в тази страна; докато бях там, винаги бяхме заедно; аз я наричах моята Гълмдалклич (или малка гледачка); и с право биха ме обвинили в голяма неблагодарност, ако почтително не спомена за грижите и обичта ѝ към мен, за което от все сърце бих желал да имам възможността да ѝ се отплатя както заслужава, вместо неволно да стана невинен, но злостен повод тя да се злепостави (както всъщност се случи).

Вече се разчу и се заприказва в околността, че господарят ми бил намерил в нивите някакво странно животно, голямо приблизително

колкото сплакнук, но на вид като същински човек; че то във всичките си действия подражавало на хората, че говорело на някакъв тихичък свой език, че вече било научило няколко думи от техния език, ходело изправено на два крака, било питомно и кротко, идвало, когато го повиквали, правело, каквото му заръчат, имало най-изящните крака и ръце в света и цвят на кожата, по-хубав, отколкото на тригодишна дъщеря на благородник. Друг един чифликчия, който беше съсед и много близък приятел на господаря ми, нарочно дойде на гости, за да попита вярно ли е това, що се говори. Веднага ме показаха и поставиха на една маса, където почнах да ходя както ми заповядваха, извадих сабята си и пак я прибрах, поклоних се пред гостенина на господаря си, попитах го на собствения му език как е и го поздравих с добре дошъл; точно както ме бе научила малката ми гледачка. Този човек, който беше стар и недовиждаше, си тури очилата, за да ме огледа по-добре, при което не можах да се сдържа и силно се изсмях; защото очите му изглеждаха като луната, когато осветява стая с два прозореца при пълнолуние. Нашите хора, които разбраха какво ме е развеселило, се засмяха и те с мен; но старецът бе достатъчно глупав да се ядоса и смути. Славеше се като голям скъперник, и за мое нещастие потвърди славата си с проклетия съвет, който даде на господаря ми — да ме покаже като невиджано зрелище на пазара в съседния град, на половин час път с кон, на около двадесет и две мили от дома ни. Досетих се, че кроят нещо лошо, когато забелязах, че господарят ми и неговият приятел дълго си шепнеха, като понякога сочеха към мен; и в страха си си въобразих, че съм доловил и разбрал част от разговора им. Но на следващата сутрин Глъмдалклич, малката ми гледачка, ми разказа цялата работа, която хитро бе успяла да изкопчи от майка си. Горкото момиче ме прегърна и се разплака от срам и скръб. Опасяваше се да не ми се случи някакво нещастие, да не пострадам от тези груби, прости хора, които биха могли да ме убият, като ме стиснат много силно или като ме взимат в ръце — да ми счупят крак или ръка. Тя също така беше забелязала колко съм скромнен по природа, колко държах на честта си, и знаеше, че бих сметнал за крайно унижение да бъда изложен на показ за пари, забавно зрелище за хора от най-долните слоеве. Тя каза, че татко и мама й били обещали Грилдриг да бъде неин; но сега разбрала, че възнамеряват да я измамат както миналата година, когато уж й подарили едно агне, а щом го угоили достатъчно,

продали го на месаря. Що се отнася до мен, мога честно да заявя, че бях по-малко раз тревожен от гледачката си. Изпълваше ме силна надежда, която за миг не ме изостави, че един ден ще си възвърна свободата; а колкото до позора да ме разнасят като някакво чудовище, аз се считах за чужденец в тази страна; и ако някога се случеше да се завърна в Англия, никой не би ме упрекнал за това, че съм изпаднал в подобна беда, защото дори самият крал на Великобритания в моето положение сигурно щеше да бъде сполетян от същата злочестина.

Следвайки съвета на приятеля си, моят господар ме постави в една кутия и на следващия пазарен ден ме занесе в съседния град; той взе със себе си дъщеричката си — моята гледачка, която седна зад мен на една възглавничка, прикрепена отзад към седлото на неговия кон. Кутията беше затворена от всички страни, имаше вратичка, през която да влизам и да излизам, и няколко пробити със свредел дупки за проветряване. Момичето се досети и постави в кутията юргана от леглото на куклата ѝ, за да лежа върху него. Обаче ужасно друсаше и това пътуване много ме измъчи, макар да продължи само половин час. Защото конят с всяка крачка изминаваше четиридесет фута, и подскачаше толкова нависоко, че се люшках, като да бях в кораб, който вълните много бързо издигат и спускат при силна буря; разстоянието, което пропътувахме, беше малко по-дълго, отколкото от Лондон до Сейнт Олбънз^[1]. Господарят ми слезе от коня при един хан, където обикновено отсядаше; и след като разговаряха известно време с ханджията и след известни необходими приготовления, той нае грултруд, тоест глашатая, който да оповести града, че в хана „Зеленият орел“ може да се види едно необикновено същество, по-малко от сплакнук (тамошно животно с много изящни форми, на дължина около шест фута), което по всичко прилича на човек; умее да изговаря няколко думи и да прави стотици забавни фокуси.

Поставиха ме на една маса в най-голямата стая на хана, която беше около триста квадратни фута. Малката ми гледачка седеше на ниско столче близо до масата, за да се грижи за мен и да ми казва какво да правя. За да не се тълпят много хора, господарят ми пущаше в стаята само по тридесет души. Разхождах се по масата, както ми заповядваше момичето; задаваше ми такива въпроси, които знаеше, че ще разбера, и аз отговарях колкото се може по-силно. Обърнах се на няколко пъти към присъстващите, поклоних се най-почтително и им

казах, че са добре дошли; изрекох други приветствия, които бях научил. Вдигнах един напръстник, пълен с някаква напитка, който Глъмдалклич ми бе дала да използвам за чаша, и пих за тяхно здраве. Извадих сабята си и я размахвах, както правят фехтовчиците в Англия. Гледачката ми ми даде парче от сламка, което въртях като копие, тъй като на младини бях научил това изкуство. През този ден ме показаха на дванадесет групи; и дванадесет пъти бях принуден да повторя същите глупави фокуси, докато накрая бях полумъртъв от умора и яд. Защото онези, които ме бяха видели разправяха за мен толкова възторжено, че хората бяха готови да счупят вратите, за да влязат. Господарят ми нямаше интерес да ме пипа друг освен гледачката ми; и за да се избегне всякаква опасност, поставиха пейки около масата на такова разстояние, че никой да не може да ме достигне. Обаче един ученик, за негова беда, ме замери с лешник; за малко не ме удари в главата; лешникът бе хвърлен с такава сила, че ако беше ме улучил, непременно щеш да ми пръсне черепа, тъй като беше почти колкото малка тиква, но поне имах задоволството да видя как здраво набиха и как изпъдиха от стаята малкия злосторник.

Господарят ми оповести, че пак ще ме покаже на следващия пазарен ден. Междувременно той ми приготви по-удобно превозно средство, и то с пълно основание; защото толкова се уморих от първото си пътуване и от това цели осем часа да забавлявам зрителите, че едва се държех на краката и почти не можех да говоря. Възстанових се чак след три дни; а за да нямам покой и у дома господата от сто мили наоколо, до които бе стигнала славата ми, пристигнаха да ме разгледат в дома на моя господар. Бяха не по-малко от тридесет души с жените и децата си, тъй като страната е гъсто населена, а пък господарят ми им взимаше таксата за цялото представление всеки път, когато ме показваше у дома си, та ако ще да бе само пред едно семейство. Така за известно време не ме оставяха на мира в делничните дни (с изключения на срядата, в която е тяхната неделя), макар и да не ме водеха в града. Като видях какъв доход можах да му донеса, господарят ми реши да ме покаже в по-големите градове на царството. Ето защо, като се снабди с всичко необходимо за дълъг път и като уреди работата си в чифлика, той се сбогува с жена си на седемнайсети август 1703 година, около два месеца след пристигането ми, поехме за столицата, разположена в следата на империята и на

около три хиляди мили от ома ни; господарят ми накара дъщеря си Глъмдалклич да язди зад него. Тя ме държеше на скута си в една кутия, завързана за кръста ѝ. Момичето бе подплатило кутията от всички страни с най-мекия плат, който можа да намери, и с дебел юрган отдолу; мебелира кутията с леглото на куклата, даде ми бельо и други необходими вещи и нагласи всичко да ми бъде колкото може по-удобно.

С нас пътуваше само едно момче, семеен прислужник, който яздеше отдире с багажа. Господарят ми възнамеряваше да ме показва във всички градове по пътя и да се отбива на петдесет-сто мили до някое село или до имението на някой благородник, където би намерил зрители. Пътувахме на кратки преходи от по сто и четиридесет до сто и шейсет мили на ден, защото Глъмдалклич, за да ме щади, се оплакваше, че уж се изморявала от тръса на коня. По моя молба тя често ме изваждаше от кутията да подишам чист въздух и да ми покаже страната; но винаги ме държеше здраво завързан с връв. Преминахме пет-шест реки, далеч по-широки и дълбоки от Нил или Ганг; и едва ли имаше рекичка, тясна като Темза при Лондонския мост. Десет седмици бяхме на път; показваха ме в осемнадесет големи града и в много села и частни домове.

На 26 октомври пристигнахме в столицата, която на техния език се назовава Лорбрулгруд, тоест Гордост на вселената. Господарят ми нае квартира на главната улица, недалеч от царския дворец; и постави обявления, както правеше обикновено, съдържащи точно описание на фигурата и способностите ми. Нае голяма стая, широка триста-четиристотин фута. Достави една маса с диаметър шестдесет фута, върху която щях да играя ролята си; и издигна ограда на четирите страни, на три фута от ръба и Пак толкова висока, за да не падна на пода. Десет пъти на ден бях показван за възхита и задоволство на всички зрители. Сега вече доста добре говорех техния език; и напълно разбирах всяка дума, която ми казваха. Освен това бях научил азбуката им и успявах да прочета по някое изречение; защото Глъмдалклич ме бе обучавала, докато бяхме в къщи както и в свободните часове по време на пътуването ни. В джоба си носеше една книжка, малко по-голяма от Сансоновия атлас; това беше обикновено съчинение, предназначено за млади момичета, в което накратко е изложена

тяхната религия; по тази книжка тя ме научи на буквите и ми обясняваше новите думи.

[1] Град на около 30 км от Лондон. — Б. пр. ↑

ГЛАВА III

Изискват автора от двореца. Кралицата го купува от чифликчията, неговия господар, и го представя на краля. Той влиза в спор с големите учени на кралството. В кралския двор предоставят стая на автора. Той се ползува с благоволенieto на кралицата. Защищава честта на родината си. Кавгите му с джуджето на кралицата

Вследствие на честите изтощителни представления, които давах всеки ден, след няколко седмици в здравето ми настъпи значителен упадък: колкото повече припечелваше от мен господарят ми, толкова по-ненаситен ставаше, Съвсем бях загубил апетит и бях заприличал на скелет. Чифликчията забеляза това и заключавайки, че навярно скоро ще умра, реши да ме използва колкото може повече. Докато разсъждаваше по този въпрос и решаваше какво да прави, от кралския двор дойде един слардрал, или церемониалмайстор, и заповяда на господаря ми незабавно да ме занесе в двореца, за да забавлявам кралицата и придворните ѝ дами. Някои от тях вече бяха идвали да ме видят и разправяли невероятни неща за красотата, поведението и здравия ми разум. Нейно величество и нейните приближени бяха крайно възхитени от обноските ми. Паднах на колене и помолих за честта да целуна крака на нейно императорско величество; тази милостива владетелка обаче ми подаде малкия си пръст (след като ме поставиха на една маса), който прегърнах с двете си ръце и допрях върха му най-почтително до устните си. Тя ми зададе няколко общи въпроса за моята страна и за пътешествията ми, на които отговорих колкото можех по-ясно и по-накратко. Попита медали бих искал да живея в кралския двор. Поклоних се до дъската на масата и смирено отговорих, че съм роб на господаря си; но че ако можех сам да разполагам със себе си, би било гордост за мен да посветя живота си в служба на нейно величество. Тогава тя попита господаря ми дали е съгласен да ме продаде на добра цена. Понеже се опасяваше, че едва ли ще живея повече от един месец, той беше повече от готов да се раздели с мен и поиска хиляда жълтици; веднага дадох нареждане да му бъдат донесени, като всяка жълтица беше голяма колкото осемстотин модора^[1]. Но имайки пред вид съотношението във всички

неща между тази страна и Европа и високата цена на златото у тях, сумата едва ли бе повече, отколкото са хиляда гвинеи в Англия. Тогава казах на кралицата, че тъй като съм вече неин най-смирнен слуга, ще я помоля щото Гълмдалклич, която винаги бе полагала толкова нежни грижи за мен и толкова добре ме бе гледала, да постъпи на нейна служба и да остане моя гледачка и учителка. Нейно величество удовлетвори молбата ми; и много лесно получи съгласието на чифликчията, който беше извънредно доволен, че дъщеря му е почетена със служба в кралския двор; а самото момиче, горкото, не можеше да скрие радостта си. Бившият ми господар се оттегли, като се сбогува с мен и каза, че ме оставял в добри ръце, на което не отвърнах нито дума, а само хладно му се поклоних.

Кралицата забеляза хладното ми държане и когато чифликчията излезе от стаята, поиска да узнае причината. Осмелих се да кажа на нейно величество, че с нищо не бях задължен на бившия си господар, дължах му благодарност единствено за това, че не бе пръснал черепа на едно бедно, безпомощно създание, което случайно бе намерил в нивата си; а това задължение богато бе изплатено с печалбата, която бе изкарал, като ме показваше на различни места в половината от кралството, и с цената, на която ме бе продал. Казах й, че непосилният труд, който полагах, откак живеях при него, би могъл да убие животното, десеторно по-силно от мен; че този непрекъснат тежък труд — по цял ден да забавлявам простолюдието — до голяма степен разклатил здравето ми, и че ако господарят ми не смята, че има опасност за живота ми, нейно величество може би нямаше да ме купи толкова евтино. Но тъй като няхах никакви опасения, че ще се отнасят зле с мен, бидейки под закрилата на една толкова велика и добра императрица, украшение на природата, любимка на света, радост за поданиците си, феникс на сътворението, надявах се, че опасенията на бившия ми господар ще се окажат неоснователни; защото под влияние на височайшата й личност аз вече се съживявах духом.

Това накратко бе съдържанието на словото, което произнесох с много грешки и със запъване; краят на речта ми бе изцяло съставен в свойствения за този народ стил — някои от изразите бях научил от Гълмдалклич, докато ме носеше към двореца. Но кралицата, която много снизходително приемаше езиковите ми грешки, се изненада да открие толкова ум у едно такова дребно животинче. Тя ме взе в

собствената си ръка и ме занесе при краля, който се бе оттеглил в кабинета си. Тъй като негово величество, владетел с много сериозен вид и строга външност, от пръв поглед не забеляза формата ми, с хладен тон попита кралицата откога има слабост към сплакиуци, защото, както бях легнал по корем в дясната длан на нейно величество, той, изглежда, ме взе за това животинче. Но кралицата, извънредно умна жена и с голямо чувство за хумор, леко ме изправи на крака върху писалището, и ми заповяда да разкажа на негово величество за себе си, което и сторих съвсем накратко; а когато в стаята влезе Глъмдалклич, която чакаше пред вратата на кабинета и не можеше да търпи да ме изпусне от погледа си, тя потвърди всичко, което се бе случило от момента на пристигането ми в бащиния ѝ дом.

Кралят, макар да не отстъпва по ученост на когото и да било от владенията си и макар да бе изучавал философия и особено математика, все пак, след като подробно ме разгледа и видя, че ходя изправен, преди да заговоря, си бе измислил, че може би съм кукла с часовников механизъм (подобни играчки са доведени до голямо съвършенство в тази страна), измислена и изработена от някой много сръчен майстор. Но когато чу гласа ми и откри, че това, което разправям, е нормално и разумно, той не можа да скрие учудването си. Но разказът ми за начина, по който бях пристигнал в кралството му, никак не го убеди; той сметна, че Глъмдалклич и баща ѝ са измислили историята и са ме накарали да я зауча, за да ме продадат на по-висока цена. Представяйки си така нещата, той ми зададе още няколко въпроса и отново получи разумни отговори, чийто единствен недостатък беше чуждото произношение и слабото познаване на езика; говорех го примесен с някои селски изрази, научени в дома на чифликчията и неподходящи за изискания стил на кралски двор.

Негово величество нареди да повикат трима големи учени, които по това време бяха в двореца на ежеседмичното си дежурство (според тамошния обичай). Тези господа, след като известно време най-щателно ме разглеждаха, достигнаха до различни заключения. И тримата бяха единодушни, че не е възможно да съм създаден според обикновените природни закони; защото не притежавам способността да опазя живота си нито с бърз бяг, нито като се катеря по дървета или като копая дупки в земята. По зъбите ми, които разгледаха най-внимателно, видяха, че съм месоядно животно; все пак, тъй като не

бих могъл да се справя с повечето четириноги, а полските мишки и някои други гадинки бяха по-пъргави от мен, не можеха да си представят как ще се прехранвам, освен ако ям охлюви и насекоми; нещо, което с най-учени доводи доказаха, че за мен е изключено. Един от тях, изглежда, бе на мнение, че може да съм зародиш или недоносче. Но другите двама отхвърлиха това мнение, като изтъкнаха, че крайниците ми са съвършени и напълно развити и че съм живял доста години, както личеше по брадата ми; а тя беше набола и ясно я виждаха през увеличително стъкло. Не можеха да приемат, че съм джудже, защото малкият ми ръст бе извън всякакви степени за сравнение: най-малкото джудже в кралството, любимецът на кралицата, бе високо почти тридесет фута. След дълги спорове те единодушно заключиха, че не съм нищо друго освен едно релплум скалкат, което, буквално преведено, значи *Iusus naturae*^[2] определение, което досущ попада на съвременната философия в Европа, чиито учени с презрение отхвърлят някогашните „тайни“ причини — обяснение, чрез което последователите на Аристотел напразно се опитвали да прикриват невежеството си — и са измислили това чудесно разрешение на всички трудности, което води до невероятен напредък в човешките познания.

Когато стигнаха до това окончателно заключение, измолих да ме изслушат за малко. Обърнах се към краля и уверих негово величество, че произхождам от страна, която изобилствува с хора от двата пола, няколко милиона и всички с моя ръст; страна, където животните, дърветата, и къщите са съразмерни с хората и където в резултат на това можем да се защитавам и да се изхранвам, както всеки от поданиците на негово величество може да стори това тук; и сметнах, че с това напълно съм отговорил на доводите на учените господа. Те отвърнаха на думите ми само с презрителна усмивка и казаха, че много добре съм научил урока си от чифликчията. Кралят, който разсъждаваше много по-правилно, като отпрати учените, нареди да повикат чифликчията, който за щастие още не бе напуснал града; и след като първо го разпита насаме, а след това пред мен и момичето, негово величество постепенно прие, че е възможно това, което му бяха казали, да е истина. Той поиска от кралицата да се разпореди за мен да се полагат особено големи грижи, и бе на мнение, че Глъмдалклич трябва да продължи да се занимава с мен, защото забеляза колко много се

обичае. Дадох ѝ удобна стая в кралския двор; определиха една жена, нещо като гувернантка, да се грижи за образованието ѝ, дадох ѝ прислужничка да я облича и две други за домакинската работа; а задачата да се грижи за мен бе възложена изключително на Глъмдалклич. Кралицата заповяда на личния си мебелист да направи кутия, която да ми служи за спалня, по модел, определен от Глъмдалклич и от мен. Той бе човек с художествени способности и по мои указания за три седмици направи дървена стая, широка шестнадесет на шестнадесет фута и дванадесет фута висока, с вдигащи се нагоре прозорци, врата, два долапа — също като лондонска спалня. Дъската, която служеше за таван, можеше да се вдига и сваля посредством две панти, за да се постави вътре леглото, приготвено от тапицера на нейно величество; Глъмдалклич всеки ден го вадеше, за да се проветри, оправяше го собственооръчно и като го спускаше нощно време, заключваше покрива над мен. Един сръчен дърводелец, прочут с изработката на дребни изящни фигурки, се зае да ми направи два стола с облегалки за гърба и ръцете от материя, наподобяваща слонова кост, две маси и скрин, в който да си държа нещата. Стаята бе облицована от всички страни — стени, под и таван — с нещо като юрган, за да се избегне злополука, ако онези, които ме носят, проявят небрежност, и за да се омекотят ударите от друсането, когато пътуваме с карета. Поисках ключалка на вратата, за да не вливат плъхове и мишки; след няколко опита ковачът направи най-малката ключалка, каквато бяха виждали тамошните хора; по-голям ключ съм виждал само на портата на един известен джентълмен в Англия. Успях да издействувам да държа ключа в един от джобовете си, опасявайки се да не би Глъмдалклич да го изгуби. Кралицата заповяда да се достави най-тънката коприна, която можеше да се намери в страната, за да ми направят дрехи; малко по-дебела от английско одеяло, много тежки и неудобни за носене дрехи, докато свикнах с тях. Ушити бяха по модата в това кралство; отчасти наподобяваха персийски дрехи, отчасти китайски; много сериозно, прилично облекло. Моето общество бе толкова приятно на кралицата, че тя не можеше да обядва или вечеря без мен. Поставиха маса върху масата, на която се хранеше нейно величество, точно до левия ѝ лакът; и стол, на който да седна. Глъмдалклич седеше на една табуретка близо до масата ми, за да ми помага и да се грижи за мен. Имах цял сервиз от сребърни блюда и

чини и други необходими прибори, които в сравнение с приборите на кралицата не бяха по-големи от онези, които съм виждал в лондонски магазин за играчки — като за кукленска къща. Малката ми гледачка ги държеше в джоба си, в сребърна кутия, и ми ги даваше, когато се хранех, според това, което ми трябва; и винаги сама ги миеше. Никой не се хранеше с кралицата освен двете княгини; по-голямата беше на шестнадесет години, а по-малката в това време бе на тринадесет години и един месец. Нейно величество слагаше късче месо върху едно от блюдата ми, от което си огризвах малко; и много ѝ беше забавно да ме гледа как ям — всичко в съвсем дребни хапки. Защото кралицата (която всъщност имаше слаб стомах) на една хапка поглъщаше толкова, колкото дванадесетина английски чифликчии изяждат на едно ядене — нещо, което за известно време ми беше противно да гледам. Тя сдъвкваше крилото на чучулига заедно с костите, макар по големина да беше девет пъти колкото голяма пуйка; и слагаше в устата си зальк хляб колкото два хляба от по двадесет пенса. Пиеше от златна чаша, на всяка глътка повече от една бъчва. Ножовете ѝ бяха два пъти по-дълги от коса, изправена на дръжката си. Лъжиците, вилиците и другите прибори — всички имаха съответните огромни размери. Спомням си, когато Гълмдалклич от любопитство ме занесе да видя някои от масите в двореца, където едновременно се вдигаха десет или дванадесет от тези огромни вилици и ножове; струва ми се, че никога не съм виждал такава страшна гледка.

По техния обичай всяка сряда (която, както вече споменах, е тяхната неделя) кралят и кралицата с царското потомство от двата пола обядват заедно в стаята на негово величество, на когото вече бях станал любимец; и при тези случаи масичката и столът ми биваха поставяни откъм лявата му ръка, пред една от солниците. Голямо удоволствие доставяше на този владетел да разговаря с мен;

разпитваше ме за нравите, религията, законите, управлението и науката в Европа, а аз му обяснявах всичко, колкото можех по-точно. Той толкова ясно схващаше казаното и преценките му бяха толкова верни, щото изричаше много мъдри забележки и разсъждения върху всичко, което казвах. Но признавам, че след като бях попрекалил в подробностите за собствената ми любима родина — за търговията ни, за войните по море и по суша, за разкола в религията и за партиите в държавата, — предразсъдъците в образованието му надделяха дотам,

че той не можа да се въздържи, взе ме в дясната си ръка и леко ме погали е другата; и след като се изсмя от все сърце, попита ме дали съм виги или тори^[3]. Тогава, обръщайки се към своя пръв министър, който присъствуваше, застанал зад него с бял жезъл, висок почти колкото главната мачта на кралския кораб „Монарх“, той възкликна колко достойно за презрение било човешкото величие, щом можело да бъде предмет на подражание от такива дребни насекоми като мен. „И все пак — каза той — готов съм да се обзаложа, че тези гадинки си имат свои титли и почетни отличия, градят си малки гнезда и дупки, които наричат къщи и градове; важничат с облеклото и каляските си; любят се, бият се, спорят, мамят и вършат предателства.“ И той продължи да говори в същия дух, докато аз ту червенеех, ту бледнеех от възмущение, като чувах с какво презрение се отнасят към нашата благородна страна, първа в изкуствата и военните подвизи, бич за Франция, арбитър за Европа, седалище на благодетелта, на благочестието, на честта и истината, гордост и предмет за завист на целия свят.

Но тъй като положението ми не ми позволяваше да негодувам срещу оскърбления, след трезво размишление взех да се съмнявам дали съм оскърбен, или не. Защото, след като от няколко месеца вече бях свикнал да гледам тези хора и да слушам разговорите им и като забелязвах, че всеки предмет, който поглеждах, имаше съответна на размерите им големина, ужасът, който отначало ми вдъхваха техният вид и огромната им маса, дотолкова се бях разсеял, че ако в този миг видех група английски лордове и дами в най-разкошното им парадно облекло да играят ролите си, като всеки се перчи, кланя и бръщолечи по най-изискан дворцов маниер, честна дума, щях да изпитвам силно изкушение да им се присмея, както този крал и неговите велможи се смееха на мен. Нито пък можех да не се смея и на себе си, когато кралицата ме поставяше на дланта си с лице към огледалото — така че пред мен се изправяха и нейната, и моята фигура в цял ръст; и нищо по-смешно не може да си представи човек от това сравнение: така че аз действително взех да си мисля, че съм се смалил далеч под истинския си ръст.

Нищо не ме ядосваше и унижаваше повече от джуджето на кралицата, което поради това, че досега бе най-ниското същество в страната (едва ли бе по-високо от тридесет фута), стана толкова

нахално при вида на създаване, по-дребно от него, че всякога си придаваше важност и се перчеше, когато-минаваше край мен в антишамбъра на кралицата, докато аз разговарях с някои придворни дами и царедворци, изправен на една маса. То рядко изпускате случая да каже някоя и друга острова относно моя дребен ръст, за което можех да си отмъщавам единствено като го наричах „братко“ и го подканвах да се борим; както и с подобни остроумия, каквито е обичайно да си разменят придворните шутове. Един ден на вечеря това злобно паленце толкова се засегна от нещо, което му бях казал, че като се надигна на страничната облегалка на стола на нейно величество, хвана ме през кръста, както си седях добродушно, и ме пушна в голяма сребърна купа със сметана, след което побягна колкото му държаха краката. Паднах вътре презглава и ако не бях добър плувец, можеше да ме постигне зла съдба; защото Глъмдалклич точно тогава се случи на другия край на стаята; кралицата толкова се изплаши, че нямаше достатъчно присъствие на духа да ми помогне. Но малката ми гледачка ми се притече на помощ, и ме извади, след като бях глътнал над един литър сметана. Туриха ме на легло; аз обаче не пострадах, загубих единствено костюма, който беше съвсем похабен. Здравно набиха джуджето с камшик и като допълнително наказание принудиха го да изпие купата със сметана, в която ме бе хвърлило. То никога вече не си възвърна благоволенieto на кралицата, защото наскоро след това тя го подари на една високопоставена дама; така че за голямо мое задоволство повече не го видях; защото не можех и да си представя до какви крайности можеше да стигне в яда си един толкова злобен хлапак. Веднъж преди това то ми изигра много долна шега, с което разсмя кралицата, макар че тя много се и разсърди и щеше незабавно да го уволни, ако не се бях застъпил великодушно за него. Нейно величество бе поставила на чинията си кост с костен мозък; и след като чукна костта и измъкна мозъка, отново я изправи в блюдото, както бе поставена преди това; джуджето издебна случая, докато Глъмдалклич бе отишла до бюфета, възкачи се на столчето, на което тя седеше, за да се грижи за мен, докато се хранехме, вдигна ме с две ръце й притискайки краката ми, затъкна ме в кухия кокал до над кръста; стоях там залостен известно време и представлявах много смешна гледка. Струва ми се, че близо минута мина, преди някой да разбере какво е станало с мен; защото реших, че е под достойнството

ми да викам. Но тъй като на царските особи рядко поднасят месото горещо, краката ми не бяха попарени, само чорапите и панталоните ми бяха в много жалко състояние. По моя настойчива молба джуджето не получи друго наказание освен това, че го набиха здраво с камшик.

Кралицата често ме задяваше за моята боязливост, и ме питаше дали хората от моята родина са такива големи страхливци като мен. Поводът беше следният. През лятото мухите бяха истинска напасть в царството; и тези омразни насекоми, всяко голямо колкото обикновена чучулига, с непрекъснатото си бръмчене и жужене около ушите ми почти не ме оставяха на мира, докато се хранех. Понякога кацваха на храната ми и оставяха там гадните си изпражнения или яйца, които виждах много добре, за разлика от местните обитатели, чието зрение не беше така остро като моето за по-дребни предмети. Понякога кацаха на носа или челото ми и ме ужилваха много болезнено, като издаваха противна миризма; и аз много ясно виждах следите на онова лепливо вещество, което според думите на нашите естественици дава възможност на тези същества да ходят с краката нагоре по таваните. Голяма мъка беше за мен да се защитавам срещу омразните животни и не можех да се сдържа и да не се сепвам, когато кацаха по лицето ми. Джуджето имаше обичай да улавя в ръка известен брой от тези насекоми, както правят у нас учениците, и изведнъж да ги пусне под носа ми, нарочно за да ме уплаши и да забавлява кралицата. Защитното ми средство беше да ги разсичам на парчета с меч си, докато хвърчат във въздуха; сръчността, с която вършех това, предизвикваше всеобщо възхищение.

Спомням си една сутрин, когато Глъмдалклич ме бе поставила с кутията ми на прозореца, както правеше при хубаво време, за да подишам чист въздух (не се решавах да позволя да закачат кутията на пирон над прозореца, както закачаме кафези в Англия). Бях вдигнал един от прозорците^[4], седях на масата и закусвах с парче сладкиш; над двадесет оси, примамени от миризмата, долетяха в стаята ми и забръмчаха по-силно от ручилата на двадесет гайди. Някои от тях се нахвърлиха на сладкиша ми и го отнесоха парче по парче; други хвърчаха около главата и лицето ми, като силно ме смутиха с шума си, така че изпаднах в най-голям ужас да не би да ме ужилят. Аз обаче имах смелостта да стана, да извадя кортика си и да ги нападам, както летят. Убих четири, а останалите избягаха; и незабавно затворих

прозораца. Тези насекоми бяха големи колкото яребици; извадих жилата им и открих, че са дълги инч и половина и остри като игли. Грижливо ги запазих всичките; впоследствие ги показвах заедно с други редки предмети в различни краища на Европа; като се върнах в Англия, дадох три от тях на Грешъм Коледж, а четвъртото запазих за себе си.

[1] Монета, измислена от Суифт. — Б. пр. ↑

[2] Игра на природата (лат.). — Б. пр. ↑

[3] Някогашните имена на либералната и консервативната партия в Англия. — Б. пр. ↑

[4] В Англия се срещат прозорци, които се отварят вертикално. Б. пр. ↑

ГЛАВА IV

Описание на страната. Предложение за поправка на съвременните географски карти. Кралският дворец и бегло описание на столицата. Как е пътувал авторът. Описание на главния храм

Сега възнамерявам да дам на читателя кратко описание на тази страна, доколкото я обходих, а това ще рече — на не повече от две хиляди мили около столицата Лорбрулгруд. Защото кралицата, която всякога съпровождах, никога не отиваше по-далеч, когато придружаваше краля по време на официалните му пътувания; тя оставаше в града, докато негово величество се върнеше от обиколката на границите. Цялостните владения на този монарх заемат пространство от около шест хиляди мили на дължина и от три до пет хиляди на ширина. От което не мога да не заключа, че нашите географи в Европа много грешат, като предполагат, че между Япония и Калифорния няма нищо освен море — защото открай време съм бил на мнение, че трябва да има някаква земна маса, която да уравни голямата Тартарска континент; и те следователно би трябвало да поправят земните и морските карти, като прибавят тази обширна земя към северозападната част на Америка; начинание, в което с готовност ще им окажа помощ. Кралството е полуостров, който завършва на североизток с верига от планини, тридесет мили високи и напълно непроходими поради вулканите по върховете им. И най-големите учени не знаят какви хора живеят отвъд тези планини или дали изобщо има някакви обитатели. От трите други страни страната е заобиколена от океана. В цялото кралство няма нито едно единствено пристанище, а онези части на крайбрежието, където се изливат реките, са така осеяни с остри скали и морето е почти винаги толкова бурно, че никой не дръзва да излезе в открити води и с най-малка лодка; така че тези хора са лишени от каквито и да било връзки с останалия свят. Но големите реки са пълни с кораби и изобилствуват с чудесни риби; от морето рядко ловят риба, защото морските риби по размер са като европейските и следователно не си струва труда да се ловят; от което става ясно, че като създава растения и животни с такива невероятни размери, природата напълно ги е ограничила в този континент; а

причините за това явление оставям да бъдат установени от философите. От време на време обаче улавят някой кит, който случайно вълните са блъснали в скалите и който простият народ яде с най-голяма охота. Виждал съм китове с толкова големи размери, че тамошен човек едва може да вдигне един кит на рамо; а понякога ги донасят в покрити кошове в Лорбрулгруд като любопитно зрелище; видях един кит, поставен в блюдо на кралската трапеза, и това минаваше за голяма рядкост; но не забелязах да се хареса на краля;

защото, струва ми се, той всъщност се отврати от големината му, макар да съм виждал малко по-голям-кит в Гренландия.

Страната е гъсто населена, тъй като има петдесет и един големи града, близо сто по-малки града, обградени със стени, и голям брой села. За да задоволя любопитството на моя читател, достатъчно би било да опиша Лорбрулгруд. Този град се състои от две почти равни части, разположени на двата бряга на реката, която тече през него. Има над осемдесет хиляди къщи. На дължина е три глонгълънги (което се равнява на около петдесет и четири английски мили) и две и половина — на широчина; лично го измерих върху кралската карта, изработена по заповед на краля, която бе поставена на пода нарочно заради мен и която бе дълга сто фута; няколко пъти обходих диаметъра и обиколката на бос крак и правейки изчисленията по мащаба, пресметнах размерите му с доста голяма точност.

Кралският дворец не е обикновена сграда, а се състои от множество здания, чиято обиколка е около седем мили; залите са обикновено по двеста и четиридесет фута високи и съответно широки и дълги. На Гълмдалклич и на мен дадоха каляска, с която гувернантката й често я извеждаше да разглежда града или да обикаля магазините; и аз винаги бях с тях, носен в кутията си; макар че, поисквах ли, момичето ме изваждаше и ме държеше в дланта си, за да мога по-добре да огледам къщите и хората, като минавахме по улиците. Пресметнах, че каляската ни е квадрат, приблизително с размерите на Уестминстър хол^[1], но не толкова висока; обаче не съм сигурен. Един ден гувернантката нареди на кочияша да спре при няколко магазина; там просяците издебнаха случая да се стълпят край каляската и ми дадоха възможност да видя най-ужасното зрелище, което европейец някога е виждал. Имаше една жена с рак на гърдата, който бе достигнал чудовищни размери, пълен с дупки, в две-три от

които лесно бих могъл да се вмъкна и да се скрия цял. Имаше един човек с буца на врата си, по-голяма от пет бали с вълна; друг с два дървени крака, всеки по около двадесет фута. Най-отвратително от всичко обаче бяха въшките, които пълзяха по дрехите им; съвсем ясно с просто око виждах краката на тези гадини, много по-добре, отколкото бих видял краката на европейска въшка през микроскоп; както и зурлите им, с които риеха като свини. Това бяха първите въшки, които въобще виждах; и бях достатъчно любопитен, за да дисекцирам една от тях, стига да имах необходимите инструменти (които за беда оставих на кораба), макар гледката действително да беше толкова противна, че ми се догади.

Освен голямата кутия, в която обикновено ме носеха, кралицата нареди да ми направят една по-малка, около дванадесет квадратни фута и десет фута висока, за по-голямо удобство при пътуване; защото другата беше твърде голяма, за да се побере на скута на Глъмдалклич, и пречеше в каляската; направи я същият майстор, който работи изцяло по мои указания. Тази пътническа стаичка беше пълен квадрат с по един прозорец в средата на три от страните и всеки прозорец от външната страна имаше телена решетка, за да ме предпазва от злополуки по време на дълги пътешествия. На четвъртата страна, която нямаше прозорец, бяха прикрепени две здрави скоби; през тях, когато ми хрумнеше да се возя на кон, човекът, който ме носеше, прокарваше кожен колан и го закопчаваше през кръста си. С това задължение се натоварваше някой сериозен, доверен слуга, на когото можех да разчитам било когато придружавах краля и кралицата при официалните им пътувания, било когато ми се щеше да разгледам градината, да направя посещение на някоя високопоставена дама или на някой министър при кралския двор, ако се случеше в такъв момент Глъмдалклич да е неразположена, тъй като скоро аз станах известен и уважаван сред най-висшите сановници, по-скоро заради благоразположението на техни величества краля и кралицата, отколкото за някакви мои лични достойнства. По време на пътуванията, дотегнеше ли ми каляската, някой слуга на кон прикрепваше към колана си моята кутия и я поставяше пред себе си върху възглавница; а оттам, през трите прозореца на трите страни на кутията, пред мен се откриваше околността. В тази стаичка имах походно легло и хамак, който висеше от тавана, два стола и маса,

умело завинтени за пода, та да не се подмятат от друсането на коня или на каляската. А тъй като отдавна бях свикнал на морски пътувания, тези люшкания, макар понякога да бяха много силни, не ме смущаваха кой знае колко.

Всеки път, когато ми се приискваше да разгледам града, използвах пътната си стаичка, която Глъмдалклич държеше на скута си, седнала в нещо като открит стол-носилка, вдигнат, както бе прието в тази страна, от четирима мъже и съпроводен от още двамина, облечени в ливреи на прислужници на кралицата. Хората, които бяха чували за мен, с голямо любопитство се тълпяха около носилката. И момичето бе така любезно да кара носачите да спират и ме поставяше върху ръката си, за да могат по-добре да ме видят.

Имах голямо желание да разгледам главния храм и особено кулата към храма, която се смята за най-високата в кралството. Затова един ден моята гледачка ме занесе там, но да си кажа право, върнах се разочарован; защото височината ѝ не е повече от три хиляди фута, сметнато от земята до върха. А като имаме пред вид разликата между ръста на тези хора и на нашите в Европа, няма какво толкова да ѝ се възхищаваме, нито пък изобщо може да се равнява, пропорционално взето (ако паметта не ме лъже), с камбанарията на катедралата в Солзбъри^[2]. Обаче за да не злословя против един народ, към който през целия си живот ще се чувствавам извънредно много задължен, трябва да призная, че каквото не достига на тази кула откъм височина, се замества доволно откъм красота и здравина. Защото стените имат дебелина близо сто фута, построени от дялани камъни, всеки от които е около четиридесет квадратни фута. От всички страни стените са украсени със статуи на богове и императори, изваяни от мрамор, поголеми от естествена величина и поставени всяка в отделна ниша. Премерих един малък пръст, който се беше отчупил от една статуя и лежеше незабелязан от никого сред купчинка смет; оказа се, че е дълъг точно четири фута и един инч. Глъмдалклич го зави в една носна кърпа и си го занесе в къщи в джоба си, за да го пази с други джунджурии, които момичето, както повечето деца на нейната възраст, много обичаше.

Кралската кухня действително е внушителна сграда, засводена отгоре и около шестстотин фута висока. Главното огнище е само с десет стъпки по-малко от купола на катедралата „Свети Павел“^[3].

Зная, защото след завръщането си нарочно измерих този купол. Но ако река да опиша скарата и огнището, огромните тенджери и котли, бутовете, които се въртяха на шишове, наред с много други подробности, едва ли някой би ми повярвал; в най-добрия случай строгият, критично настроен читател ще е склонен да мисли, че попреувеличавам; нещо, в което често подозират пътешествениците. В опита си да избягна тази критика, боя се, че съм се увлякъл в другата крайност и че ако това съчинение случайно бъде преведено на езика на Бробдингаг (общоприетото име на онова кралство) и пратено там, кралят и неговият народ биха имали основание да се оплакват, че съм уронил престижа им, като съм изобразил нещата невярно и в много умален вид.

Негово величество рядко държи повече от шестстотин коня в конюшната си: средно те са високи от петдесет и четири до шестдесет фута. Но когато излиза при тържествени случаи, придружава го гвардия от петстотин конници. Струваше ми се, че няма по-великолепна гледка от тази, докато не видях част от армията му в боен ред — нещо, за което ще говоря при друг случай.

[1] Тържествената зала в британския парламент, дълга 73 м, широка 20 м и висока 12 м. — Б. пр. ↑

[2] Висока 124 м. — Б. пр. ↑

[3] Висока 95 м. — Б. пр. ↑

ГЛАВА V

Няколко приключения, които се случиха с автора. Екзекуцията на един престъпник. Авторът показва мореплавателското си изкуство

Животът ми щеше да протече твърде щастливо в тази страна, ако поради дребния си ръст не бях претърпял няколко смешни и неприятни злополуки, за някои от които ще се опитам да разкажа. Глъмдалклич често ме носеше в дворцовите градини в по-малката ми кутия. Понякога ме изваждаше от нея и ме държеше в ръка или пък ме поставяше на земята, за да походя. Спомням си как един ден, преди джуджето да напусне кралицата, то ни последва в градината. Когато гледачката ме постави на земята и ние с него се случихме наблизко един до друг, недалеч от няколко ябълкови дървета-джуджета, кой ме караше да проявя остроумието си с глупашки намек за неговия ръст и този на дърветата, а думата случайно се използва в техния език, както и в нашия, и за дървета, и за хора. Злобният пакостник обаче издебна случая, когато се разхождах под едно от дърветата, за да го разтърси точно над главата ми, при което десетина ябълки, всяка голяма колкото бристолко буре, нападаха наоколо; една ме удари по гърба, както случайно се бях навел, и ме просна на земята по корем, но иначе не пострадах; а на джуджето, простиха по мое искане, защото аз го бях предизвикал.

Друг ден Глъмдалклич ме остави на гладката зелена морава, за да се забавлявам, докато тя се разхождаше наблизко с гувернантката си. Междувременно внезапно завая толкова силен град, че веднага ме повали на земята;

а докато лежах, градушката така жестоко ме заудря по цялото тяло, като че ли ме замерваха с тенисни топки; аз обаче успях да пропълзя и да се скрия, като легнах по очи откъм защитената страна на широка леха с мащерка;

но бях толкова натъртен по цялото тяло, че десет дни не можах да изляза. В това няма нищо чудно, защото при положение, че природата в тази страна спазва същите съотношения, както във всичките си процеси, едно зърно град е почти хиляда и осемстотин

пъти по-голямо от подобно зърно в Европа; а това мога да твърдя въз основа на опита си, тъй като от любопитство ги претеглих и измерих.

Но в същата градина ми се случи още по-опасно премеждие: малката ми приятелка отиде в другия край на градината с гувернантката си и няколко нейни познати дами, смятайки, че ме е оставила на сигурно място — често я молах да ме оставя сам, за да мога да се отдам на собствените си мисли, — а кутията ми не бе взела, за да избегне неудобството да я носи. Докато я нямаше, а беше твърде далеч, за да може да ме чуе, бялото ловджийско кученце, което принадлежеше на един от главните градинари, се вмъкна случайно в градината и попадна близо до мястото, където се намирах. Кучето тръгна по дирята, дойде право при мен, взе ме в уста, изтича веднага при господаря си, въртейки опашка, и леко ме остави на земята. За мое щастие то беше тъй добре обучено, че ме носеше между зъбите си, без ни най-малко да ме нарани, дори без да скъса дрехите ми. Но горкият градинар, който ме познаваше добре и беше много добре разположен към мен, ужасно се изплаши. Той леко ме взе в двете си ръце и ме попита как съм; но аз бях толкова смаян и задъхан, че не можех да продумам. След малко се окопитих и той благополучно ме занесе при малката ми гледачка, която вече се беше върнала на мястото, където ме бе оставила;

тя ужасно се разтревожила, като не ме намерила там и след като не съм се обадил, когато ме викала; строго смъмри градинаря заради кучето му. Но цялата работа бе потулена и изобщо не се разчу из кралския двор, защото девойката се боеше от гнева на кралицата; а, честно казано, що се отнася до мен, смятах, че доброто ми име ще пострада, ако тази история тръгне от уста на уста.

Това премеждие накара Глъмдалклич твърдо да реши за в бъдеще да не ме изпуска из очи. Отдавна вече се боях от подобно решение; затова скрих от нея някои дребни злополучни приключения, които имах, когато се случваше да остана сам. Веднъж една каня, която се виеше над градината, връхлетя върху ми и ако не бях смело извадил сабята и не бях изтичал да се скрия под една дебела решетка за привързване на плодни дръвчета, непременно щеше да ме сграбчи в ноктите си и да ме отнесе. Друг път се изкачих на върха на прясно изровена къртичина и паднах чак до врата в дупката, през която животното бе изхвърлило пръстта; а после измислих някаква лъжа,

която не си струваше да запомням, за да обясня как съм си изпоцапал дрехите. Също така си счупих десния пищял, когато случайно се спънах и се ударих в черупката на един охлюв, както се разхождах сам и мислех за бедната Англия.

Не мога да кажа радваше ли ме, или ме унижаваше нещо, което забелязах по време на тези самотни разходки — че по-малките птички сякаш не се бояха от мен, а подскачаха наблизко, търсейки червеи и друга храна с такова безразличие и чувство за сигурност, като че ли изобщо нямаше никой наблизко. Спомням си как един дрозд имаше достатъчно доверие да клъвне с човката си от ръката ми парче торта, което Глъмдалклич ми беше дала за закуска. Всеки път, когато гледах да уловя някоя от тези птици, те смело се защищаваха, като се опитваха да ме клъвнат по пръстите, които гледах да държа далеч от клюновете им; след това отскачаха назад съвсем безучастно да си търсят червеи или охлюви както преди. Но един ден с все сила запратих една дебела тояга и толкова точно улучих едно конопарче, че го съборих; и като го стиснах за врата с две ръце, затичах се победоносно при гледачката си. Обаче, тъй като птичката бе само зашеметена, тя се съвзе и ме заудря с крилата си от двете страни на главата и по тялото; макар че я държах с опънати ръце и тя не можеше да ме стигне с ноктите си, безброй пъти ми идеше да я пусна. Но скоро един от слугите ме отърва, като изви врата на птичето. На следващия ден по заповед на кралицата ми го сготвиха за обед. Това конопарче, доколкото си спомням, беше малко по-голямо от английски лебед.

Придворните дами често канеха Глъмдалклич в апартаментите си и искаха да ме взима и мен, та да имат удоволствието да ме видят и пипнат. Често ме събличаха гол-голеничък и ме поставяха излегнат с цяла дължина върху гърдите им, от което много се отвращавах. Защото, право да си кажа, кожата им издаваше много гадна миризма — не го споменавам, за да обидя тези превъзходни дами, към които изпитвам най-голямо уважение; по-скоро считам, че обонянието ми бе по-чувствително, съразмерно с дребния ми ръст; и че тези знатни дами бяха толкова привлекателни за любовниците си и една за друга, колкото за хора със същото обществено положение у нас, в Англия. И все пак аз понасях по-лесно естествената им миризма, отколкото миризмата на парфюмите им, от която веднага загубвах сваяст. Не мога да забравя как един близък мой приятел в Лилипутия си позволи да се

оплаче от силната миризма, която съм издавал през един топъл ден след дълга разходка; макар в това отношение да не се различавам от повечето мъже. Но предполагам, че обонянieto му бе толкова чувствително по отношение на мен, колкото моето по отношение на тукашните хора. По този въпрос съм длъжен да отдам заслуженото на моята господарка — кралицата, и на гледачката ми Глъмдалклич, които бяха толкова благоуханни, колкото коя да е дама в Англия.

Когато гледачката ми ме носеше на гости у тези придворни дами, най-неприятно ми беше това, че те се отнасяха към мен съвсем безцеремонно, като към някакво съвсем незначително същество. Защото се събличаха голи и си слагаха ризите в мое присъствие, а мен поставяха на тоалетните си маси пред голите им тела, което съвсем не беше съблазнителна гледка, нито пък пораждаше у мен други чувства освен ужас и отвращение. Кожата им, гледана отблизо, изглеждаше груба и неравна, различно оцветена, с бенки тук-таме, големи като копая, от които висяха косми, по-дебели от канап; да не говорим за останалите части на телата им. Освен това те ни най-малко не се свеняха в мое присъствие да изпускат всичко, което бяха изпили, а то бе поне сто галона, в съд, който побираше към осемстотин галона. Най-хубавата между тези придворни дами, едно приятно, весело шестнадесетгодишно момиче, понякога ме слагаше да възседна една от цицките ѝ; измисляше и други развлечения, за които няма да дам особени подробности, като моля читателя да ме извини. Но на мен ми беше толкова неприятно, че настойчиво помолих Глъмдалклич да намери някакво извинение, за да не се срещам повече с тази девойка.

Веднъж един млад господин, който беше племенник на гувернантката на моята гледачка, дойде и взе да увещава и двете да отидат на една екзекуция. Щяха да налагат смъртно наказание на човека, убил един близък познат на племенника. Той успя да убеди Глъмдалклич да отиде с тях, колкото и да не ѝ се щеше, тъй като тя по природа беше милостива; а що се отнасяше до мен, макар да ненавиждах подобни зрелища, все пак любопитството ме изкушаваше да видя нещо, което смятах, че сигурно ще бъде изключителна гледка. Злодеят бе вързан на стол върху издигнат за целта ешафод; главата му отрязаха с един удар на сабя, дълга около четиридесет фута. От вените и артерийте бликна такава огромна струя кръв, и то толкова нависоко, че докато шуртеше, големият фонтан във Версай не би могъл да се

мери с нея; а когато падна на ешафода, главата така отскочи, че се сепнах, макар да бях най-малко на цяла английска миля разстояние.

Кралицата, на която често говорех за морските си пътешествия и която използваше всеки повод, за да ме развлича, когато бях натъжен, ме попита дали умея да боравя с платноходка или да гребя; и дали като погребя малко, това не би било полезно за здравето ми. Отговорих, че умея и едното, и другото. Защото, макар да бях нает на кораба като хирург и лекар, все пак често, когато се налагаше, работех като прост моряк. Но съвсем не ми беше понятно, как бих могъл да гребя в тяхната страна, където и най-малката лодка, за един човек, беше колкото наш първоразряден боен кораб; а съд, какъвто аз бих могъл да направлявам, не би оцелял в никоя тяхна река. Нейно величество каза, че ако направя чертежите на лодка, собственият ѝ дърводелец щял да я изработи, а тя щяла да намери място, където да мога да я карам. Дърводелецът беше извънредно изкусен майстор и по мои указания за десет дена направи платноходка с всичкия и такелаж, достатъчно голяма, за да може свободно да побере осем европейци. Когато лодката беше готова, кралицата толкова се зарадва, че изтича при краля, понесла я в запретнатата си пола. Кралят нареди да я поставят в съд с вода и аз да вляза в нея, за да я изпитаме; ала там не можех да гребя с двете весла по липса на място. Кралицата обаче бе намислила друго. Тя заръча на дърводелеца да изработи дървено корито, дълго триста фута, широко — петдесет и дълбоко — осем фута; след като добре го катраносаха, за да не тече, поставиха го на пода край стената в една странична дворцова зала. На дъното му имаше кран, за да се изпуска водата, когато се замърси; а двама слуги лесно можеха да напълнят коритото за половин час. Тук често гребях за собствено развлечение и за да забавлявам кралицата и придворните ѝ дами, които намираха умениято и пъргавината ми за много забавни. Понякога вдигах платната и тогава няха друга работа, освен да управлявам лодката, докато дамите правеха вятър с ветрилата си;

когато те се изморяваха, няколко пажове издуваха платното ми, като духаха с уста, а пък аз показвах майсторството си и обръщах кормилото ту надясно, ту наляво, както си исках. Когато се наситех на това забавление, Глъмдалклич занасяше лодката ми обратно в килера и я закачаше на един пирон да съхне.

Веднъж, когато щях да гребя, случи ми се премеждие, което за малко не ми струва живота. Един от пажовете бе поставил лодката ми в коритото; гувернантката, която се грижеше за Глъмдалклич, най-любезно ме вдигна, за да ме постави в лодката; но стана така, че се изплъзнах от пръстите и и щях неизбежно да падна на пода от четиридесет фута височина, ако по някаква невероятна щастлива случайност не се бях закачил за една голяма карфица, забодена в корсажа на тази добра жена; главичката на карфицата мина между ризата и колана на панталоните ми и така увиснах във въздуха, закачен за кръста, докато Глъмдалклич ми се притече на помощ.

При друг случай един слуга, чието задължение беше на три дни да пълни коритото ми с прясна вода, прояви небрежност, като остави една огромна жаба (която не бе забелязал) да се изплъзне от кофата му във водата. Жабата се спотайваше, докато ме поставиха в лодката, но като съзря удобно място, където да постои, покатери се в нея и толкова силно я наклони на една страна, че ме принуди да я уравновесявам с цялата си тежест откъм другата страна, за да не се обърне. След като се качи, веднага направи скок колкото половината дължина на лодката, а после над главата ми и заскача напред-назад, оплесквайки с противната си слуз лицето и дрехите ми. Едрите черти на лицето я правеха да изглежда като най-безобразното животно, което човек може да си представи. Аз обаче помолих Глъмдалклич да ме остави сам да се справя с нея. Доста дълго я удрях с едно от веслата и най-накрая я накарах да скочи от лодката.

Но най-голямата опасност, която съм изживявал в това кралство, бе предизвикана от маймуна, собственост на един от служащите в кухнята. Глъмдалклич ме бе заключила в дрешника си, а тя излезе някъде по работа или на гости. Тъй като времето бе много топло, оставиха прозореца на дрешника отворен; отворени бяха и прозорците и вратата на по-голямата ми кутия, в която обикновено живеех, защото беше по-обширна и по-удобна. Както си седях, спокойно замислен пред масата, чух как нещо тупна на земята през прозореца на дрешника и заподскача насам-натам; при което, макар и доста стреснат, се осмелих да погледна навън, без да мърдам от мястото си; и тогава видях това игриво животно да подскача нагоре-надолу, докато накрая стигна до моята кутия, която ми се стори, че разглежда с голямо удоволствие и любопитство, надничайки през вратата и през всеки

прозорец. Но толкова се изплаших, когато видях, че маймуната си подаваше главата от всички страни, че загубих самообладание и не се сетих да се скрия под леглото, както много лесно можех да сторя. Известно време маймуната надзърташе, брътвеше нещо и се хилеше, докато най-после ме забеляза; и протягайки лапа през вратата, както прави котка, която си играе с мишка, макар неспирно да се местех, за да ѝ избягам, маймуната най-накрая ме грабна за пеша на палтото ми, дебело и здраво, понеже беше направено от тамошен копринен плат, и ме измъкна навън. Тя ме вдигна с десния си преден крак и ме държеше тъй, както дойка държи дете, което ще кърми; досущ както съм виждал подобно животно да прави в Европа с някое котенце; а когато се опитах да се съпротивлявам, тя ме стисна толкова здраво, щото сметнах за по-благоразумно да ѝ се подчиня. Имам всяко основание да вярвам, че маймуната ме взе за малко животно от собствения ѝ вид, тъй като често ме погалваше нежно по лицето с другата си лапа. Нейното забавление бе прекъснато от някакъв шум при вратата на дрешника — сякаш някой я отваряше; и тогава тя внезапно скочи на прозореца, през който беше влязла, оттам на ламаринения покрив и на олуците, като ходеше на три крака и ме държеше с четвъртия, докато се покатери по покрива току до нашия. Чух как Глъмдалклич изпищя в момента, когато маймуната ме измъкна през прозореца. Горкото момиче беше почти обезумяло; в този край на двореца настъпи суматоха и врява; слугите се разтичаха да донесат стълби; стотици хора във вътрешния двор видяха как маймуната, седнала на върха на един покрив, ме държи като бебе с едната си предна лапа и ме храни с другата, пъхайки в устата ми храна, която бе изстискала от една от бузите си; как ме потупваше, когато отказвах да ям, при което мнозина от насъбралото се долу простолудие прихнаха в смях. Пък и аз не смятам, че би било справедливо да ги упрекваме, защото без съмнение това представляваше извънредно смешно зрелище за всекиго освен за мен. Някои запратиха нагоре камъни, надявайки се да накарат маймуната да слезе; но строго им забраниха да я замерват, защото имаше голяма вероятност да ми спукат черепа.

Сложиха стълби и няколко души се изкачиха по тях. Като забеляза това, като се видя обкръжена почти от всички страни и като не можеше да тича достатъчно бързо на три крака, тя ме пусна на върха на покрива и побягна. Там останах известно време, на петстотин

ярда от земята, очаквайки всеки миг да ме отнесе вятърът или да се подхлъзна, защото ми се виеше свят, и да се изтъркуля от върха до стрехата. Но един добър момък, прислужник на моята гледачка, се покатери по покрива и като ме постави в джоба на панталона си, благополучно ме смъкна.

За малко не се задавих от тази гадост, която маймуната бе изтикала в гърлото ми; но милата ми гледачка я измъкна от устата ми с игличка и тогава почнах да повръщам от което почувствувах голямо облекчение. Ала това омразно животно толкова ме бе притискало в ребрата, че бях силно контузен и се чувствувах тъй омаломощен, щото бях принуден да лежа две седмици на легло. Кралят, кралицата и всички царедворци всеки ден пращаха някого да се осведомява за здравето ми; а нейно величество ме посети няколко пъти, докато боледувах. Убиха маймуната и бе издадена заповед никой да не държи подобно животно в двореца.

Когато след оздравяването си отидох при краля да му благодаря за оказаното ми внимание, той весело започна да ме задява за това приключение. Попита ме за какво съм мислил и разсъждавал, докато съм лежал в лапата на маймуната, дали ми е харесала храната, която тя ми е дала, и начинът ѝ да ме храни и дали свежият въздух на покрива е изострил апетита ми. Поиска да му кажа какво бих направил при подобен случай в родната ми страна. Обясних на негово величество, че в Европа нямаме маймуни освен онези, донесени от далечни страни като някаква рядкост, а те са толкова малки, че ако се осмеляха да ме нападнат, бих могъл да се справя с десетина наведнъж. А колкото до чудовищното животно, с което напоследък се бях борил (то действително беше голямо колкото слон), ако страхът не ми бе попречил да разсъждавам, щях да използвам сабята си (същевременно си придадох свиреп вид и стиснах дръжката на сабята), когато маймуната посягаше към мен, и може би щях да ѝ нанеса такава рана, че тя да отдръпне лапата си много по-бързо, отколкото я бе протегнала. Тези думи изрекох с твърд глас, като човек, който държи храбростта му да не бъде поставена под съмнение. Словото ми обаче предизвика бурен смях; и въпреки уважението, дължимо на негово величество, приближените му не успяха да сдържат смеха си. Това ме накара да осъзная колко безсмислено е човек, да се стреми да поддържа достойнството си пред хора, на които изобщо не е равен и с

които не може да се сравнява. Въпреки това след завръщането си в Англия често срещам случаи, подобни на моя в онази страна — когато някой нищожен, презрян негодник, без следа от благороден произход, хубост, ум и здрав разум, си позволява да важничи и да се слага на равна нога с най-високопоставените личности в кралството.

Не минаваше ден да не развеселявам кралския двор с някаква смешна история, а Глъмдалклич, макар че много ме обичаше, все пак бе достатъчно дяволита да обажда на кралицата, щом извърших някоя смехория, която тя смяташе, че би забавлявала нейно величество. Веднъж момичето бе неразположено и гувернантката я заведе да подиша чист въздух на един час или тридесет мили извън града. Те слязоха от каретата близо до пътеката между две ниви. А когато Глъмдалклич остави на земята кутията ми, аз излязох да се поразходя. На пътеката имаше кравешко лайно и кой ме караше да изпитвам силата си, като се опитам да го прескоча. Затичах се, но за нещастие не скочих достатъчно далече и се озовах до колене точно в средата му. Изгазих до пътеката доста трудно и един от лакеите ме поизбърса с носната си кърпа, защото бях безобразно изпоцапан; гледачката ми ме затвори в кутията, докато се прибрахме у дома, където кралицата скоро научи за случката, а лакеите разпръснаха новината из кралския двор, така че следващите няколко дни всички се забавляваха за моя сметка.

ГЛАВА VI

Авторът измисля различни начини да забавлява краля и кралицата. Той проявява музикалните си способности. Кралят го разпитва за положението в Европа, което авторът му обяснява. Забележките на краля по този повод

Един-два пъти седмично присъствувах на кралския тоалет и често съм виждал как го бръснат; отначало това беше за мен страшна гледка. Защото бръсначът беше почти два пъти по-дълъг от обикновена коса. Според тамошния обичай бръснеха негово величество само два пъти седмично. Веднъж успях да накарам бръснаря да ми даде малко от сапунената вода или пяната, откъдето извадих петдесетина дебели косъма, после взех тънко парче дърво, издялках го като гърба на гребен и му пробих няколко дупки на равни разстояния с най-малката игла, която успях да получа от Глъмдалклич. Изкусно втъкнах в дупките космите, като ги изстъргах и изострих с ножа си към единия им край и така стана много приличен гребен, който се оказа навременна придобивка, защото моят имаше толкова счупени зъби, че беше почти безполезен, а и не познавах тамошен майстор, достатъчно сръчен и изкусен, който би се наел да ми направи друг.

Това ми напомня едно забавление, с което изпълвах много от свободните си часове. Помолих личната прислужница на кралицата да ми запазва косите на нейно величество, които оставаха по гребена, когато се сресваше, и с време събрах доста голямо количество; и след като се посъветвах с моя приятел мебелиста, който бе получил нареждане да изпълнява всички мои дребни поръчки, натоварих го със задачата да направи две рамки за столове, не по-големи от онези, които имах в кутията си, и после с тънко шило да пробие дупчици при местата, определени за гръб и седалка; през дупките прекарах най-здравите косми, които можах да избира, и изплетох два стола, също като плетените столове, каквито имаме в Англия. Когато бяха готови, подарих ги на нейно величество, която ги държеше в нейната витринка и ги показваше като красиви украшения; и действително всички, които ги виждаха, им се чудеха. Кралицата държеше аз да седна на един от тези столове, но аз твърдо отказах да изпълня желанието ѝ, заявявайки,

че бих предпочел хиляди пъти да умра, отколкото да поставя срамна част от тялото си върху тези безценни косми, които някога са красели главата на нейно величество. От тези коси (тъй като винаги съм имал сръчни ръце) направих и хубавичка кесия за пари, дълга около пет фута, с името на нейно величество, изписано със златни букви; кесийката дадох на Глъмдалклич със съгласието на кралицата. Право да си кажа, тя беше по-скоро за показ, отколкото за употреба, тъй като не беше достатъчно здрава да издържи тежестта на големите монети; затова тя не държеше нищо в нея освен някакви дребни залъгалки, каквито момичетата много обичат.

За краля, голям любител на музиката, често се даваха концерти в двореца, на които понякога ме носеха и ме поставяха в кутията ми на една маса, за да ги чуя; но звуците бяха толкова силни, че едва различавах мелодиите. Убеден съм, че ако забият всички барабани на кралската армия и всички тръби засвирят едновременно до самите ви уши, шумът едва ли би бил по-страхотен. Обикновено исках да преместват кутията ми колкото се може по-далеч от местата, където седяха изпълнителите, сетне затварях вратите и прозорците и дръпвах завесите; тогава намирах, че музиката им не е неприятна.

На млади години се бях научил да свиря малко на клавесин. Глъмдалклич имаше такъв инструмент в стаята си и два пъти седмично идваше учител да я учи; наричам го клавесин, защото донякъде прилича на този инструмент, а и те свиреха на него по същия начин. Хрумна ми да забавлявам краля и кралицата, като изпълня на него английска мелодия. Но това се оказа извънредно трудно, защото инструментът беше почти 60 фута дълъг, а всеки клавиш беше широк цял фут, така че с протегнати ръце не можех да обхващам повече от пет клавиша, а за да ги натисна, трябваше да ги удриям с юмрук, което щеше да изисква твърде голямо усилие, без да даде особен резултат. Измислих следния начин. Приготвих две кръгли пръчки колкото обикновени тояги; на единия си край бяха по-дебели и аз покрих този край с парче миша кожа, така че като удриям по клавишите, нито да повреждам повърхността им, нито да прекъсвам звука. Пред клавесина на около четири фута под клавишите туриха пейка, на която ме поставиха. Тичах по нея колкото се може по-бързо ту на една, ту на друга страна, като блъсках съответните клавиши с двете пръчки, и успях някак си да изсвирия една джига^[1] за голямо задоволство на

техни величества. Но в живота си не съм правил по-уморителни упражнения и въпреки това не можах да използвам повече от шестнадесет клавиша, нито пък следователно да свиря с две ръце на долния и горния регистър едновременно, както правят всички музиканти; от което изпълнението ми не излезе както трябва.

Кралят, който, както вече отбелязах, беше извънредно умен владетел, често нареждаше да ме занесат при него в кутията ми и да ме поставят на масата в кабинета му. Тогава ми заповядваше да изнеса от кутията един от столовете и да седна на около три ярда, върху шкафа — по този начин бях почти на равнището на лицето му. Така на няколко пъти водихме разговор. Един ден си позволих да кажа на негово величество, че презрението, което пораждаше у него Европа и целият останал свят, не отговаря никак си на отличните умствени способности, които притежава. Казах му, че умствените способности не се увеличават съответно с едрината на тялото; напротив, у нас сме забелязали, че най-високите хора обикновено са най-малко надарени с ум и разум; че сред животните пчелите и мравките се славят с по-голяма работливост, умение и мъдрост от много по-едри животни; и че колкото и да ме считах за незначителен, надявах се да доживея деня, когато ще направя някоя изключително голяма услуга на негово величество. Кралят ме изслуша с внимание; и оттогава си състави много по-добро мнение за мен. Поиска да му разкажа колкото се може по-точно за управлението на Англия; защото, каза той, макар владетелите обикновено да държат на обичаите в собствената си страна (а предположения за другите владетели той правеше, съдейки по по-различни мои изказвания), с удоволствие би чул всяко нещо, което е достойно за подражание.

Представи си, любезни читателю, колко силно желяех в този момент да притежавам езика на Демостен или Цицерон, който би ми дал възможност да възхваля собствената си скъпа родина в стил, съответстващ на достойнствата и благосъстоянието ѝ.

В началото на словото си съобщих на негово величество, че нашите владения се състоят от два острова, които образуват три могъщи царства под властта на един монарх, без да се броят колониите ни в Америка. Дълго се спрях върху плодородието на земята ни и мекия ни климат. След това говорих подробно за устройството на английския парламент, съставен отчасти от едно знатно тяло, наречено

Камара на лордовете, хора от най-благороден произход, собственици на най-стари и обширни наследствени имения. Описах му какви извънредни грижи се полагат, за да се образуват те в хуманитарните науки и военното изкуство, та да бъдат достойни съветници на краля и кралството; да участвуват в законодателството, да бъдат членове на най-висшия съд, чиито решения не подлежат на обжалване; и с храбростта, поведението и верността си винаги да бъдат готови да защитават владетеля и страната си. Казах му, че тези хора красят кралството и са негова опора; достойни последователи на най-прославените си прадеди, чието добро име е наградата за техните добродетели, на които те докрай остават верни и достойни наследници. Към това събрание се числят и няколко божи служители, наречени владици, чиято задача е да се грижат за религията и за онези, които напътствуват народа духовно. Кралят и най-мъдрите му съветници ги избират измежду духовниците от цялата страна и те са хора, изтъкнати заради светия им живот и голямата им ученост; хора, които действително са духовни отци и на свещениците, и на народа.

Обясних му, че другата част на парламента представлява едно тяло, наречено Камара на общините, всички членове на която са истински джентълмени, свободно подбрани и избрани от самия народ заради големите им способности и любовта им към отечеството, за да представляват мъдростта на цялата нация. И тези две тела съставляват най-внушителното народно събрание в Европа; на него, съвместно с краля, е поверена цялата законодателна власт.

След това преминах към съдилищата начело със съдиите, тези достопочтени мъдреци и тълкуватели на законите, които разрешават спорове за правата и имуществата на хората, наказват порока и защитават невинността. Споменах благоразумното управление на държавната хазна, храбростта и постиженията на нашите морски и сухопътни военни сили. Изчислих броя на населението у нас, като пресметнах приблизително по колко милиона души наброява всяка наша религиозна секта или политическа партия. Не пропуснах да спомена дори нашите игри и развлечения, нито други подробности, които по мое мнение биха се отразили благоприятно на доброто име на страната ми. И завърших с кратък исторически преглед на събитията и държавните работи в Англия през последните сто години.

Този разговор продължи в не по-малко от пет аудиенции, всяка от по три часа, и кралят ме изслушваше с голямо внимание, като често си отбелязваше това, което казвах, и си записваше въпроси, които възнамерява да ми зададе.

Когато стигнах до края на тези дълги беседи, при третата аудиенция негово величество, справяйки се с бележките си, изказа много съмнения и направи много възражения по всяка точка. Попита какви методи се използват за умственото и телесно развитие на младите ни благородници; и с какви занимания те обикновено прекарват първата и най-податливата на обучение част от живота си. Как се постъпва, за да се попълни бройката в Камарата на лордовете, когато някое благородно семейство остане без потомък. Какви достойнства трябва да притежават онези, които тепърва се удостояват с лордска титла; дали понякога не се случва основанията за това удостояване да са прищявка на владетеля; подкуп, даден на някоя придворна дама или на пръв министър; или пък са продиктувани от намерението да се подсили някоя политическа партия в ущърб на обществените интереси. Доколко тези лордове познават законите на страната си и как са получили тези познания, така че да са в състояние да решават като последна инстанция имуществените спорове на останалите поданици. Дали винаги са дотолкова лишени от алчност и пристрастие или парични затруднения че да не са подвластни на подкупи или някои други човешки слабости. Дали светите лордове, за които говорих, винаги са издигани в този сан заради познанията им по религиозни въпроси и заради техния свят живот; дали още като обикновени свещеници никога не са се нагаждали към изискванията на момента и никога не са били раболепни, продажни свещеници, на служба у някой благородник, чиито интереси те угоднически продължават да защитават след приемането им в тази камара.

След това поиска да узнае по какъв начин се избират онези, които нарекох членове на Камарата на общините. Дали някой прищълец с пълна кесия не би могъл да повлияе на простите избиратели да изберат него, а не собствените си земевладелци или най-изтъкнатия местен благородник. И как е станало така, че хората да са готови на всичко, само и само да влязат в тази камара, където по собственото ми признание не им се плащала нито заплата, нито някакво възнаграждение, а при това имали големи затруднения и

големи разноси — дотам, че често се разорявали; това му приличало на толкова възвишена и пресилена проява на добродетел и обществено чувство, щото негово величество се съмняваше, че е възможно тази проява винаги да е искрена. Също така искаше да узнае дали не е възможно подобни ревностни благородници да си възвърнат изразходваните средства и да получат награда за усилията си, като пожертвуват общественото благо пред кроежите на някой безволев и порочен владетел и на едно покварено правителство. Той ми задаваше все повече въпроси и ме разпитваше най-подробно и основно по всеки един, като правеше безброй запитвания и възражения, които считам за по-благоразумно и удобно да не повтарям тук.

Относно онова, което казах във връзка със съдилищата, негово величество пожела да получи пълни сведения по няколко точки. Можех по-добре да задоволя това негово желание, понеже преди време едва не бях разорен от едно дълго гражданско дело, което в края на краищата спечелих, като при това ми присъдиха съдебните разноси. Той попита за колко време обикновено се решава кое е право и кое не, и колко големи са разноските. Дали на адвокатите се позволявало да пледират по дела, за които явно се знае, че са несправедливи, неоснователни и се завеждат само за тормоз. Дали се забелязвало религиозни и политически връзки да накланят с тежестта си везните на правосъдието. Дали адвокатите, които пледират, са обучени в общите принципи на справедливостта, или знаят само провинциални, национални или други местни правни обичаи и прецеденти. Дали те или съдиите участвуват при съставянето на законите, които те си присвояват правото свободно да тълкуват или да коментират. Дали е имало случаи, когато са пледирали веднъж за и веднъж против същата кауза и са цитирали прецеденти, за да докажат своите противоположни становища. Дали са богата или бедна корпорация. Дали получават някакво парично възнаграждение за всяка пледоария и консултация. И по-специално дали имат право да стават членове на Долната камара.

След това той нападна управлението на държавната ни хазна, и каза, че според него паметта ми е изневерила, защото аз пресметнах общата сума от данъците на около пет-шест милиона годишно; а когато съм споменал разходите, той открил, че те понякога са двойно по-големи;

бележките му по тази точка бяха особено подробни, тъй като се надявал — така ми каза — да понаучи нещичко от нас, а било изключено да е сгрешил в изчисленията си. Но ако това, което съм му казал, било вярно, той все още недоумявал как е възможно едно цяло кралство да изпадне в несъстоятелност като частно лице. Той ме попита кои ни са кредитори и откъде намираме пари да им плащаме. Чудеше се, като ме чу да говоря за такива обременителни и продължителни войни; предполагаше, че трябва наистина да сме много свадлив народ или да сме заобиколени с много лоши съседи; смяташе, че генералите ни положително са по-богати от кралете. Запита ме каква работа имаме извън нашите собствени острови, освен да търгуваме, да сключваме договори или да защитаваме бреговете с флотата си. Най-много се смая, като ме чу да говоря за постоянна наемна войска в мирно време и в една свободна страна. Каза, че щом с наше съгласие ни управлявали наши представители, тогава не можел да си обясни от кого се боим или срещу кого ще се бием; и искаше да знае дали един баща, децата му и семейството му не биха защитили дома си по-добре сами, отколкото ако разчитат на шепа негодници, случайно събрани от улицата и зле платени, които биха могли да изкарат стократно повече, като ги заколят и ограбят.

Подигра се на странната ми аритметика (както благоволи да я нарече), когато пресмятах броя на населението на Англия по броя на членовете на различните религиозни и политически секти. Каза, че не виждал защо хората с възгледи, вредни за обществото, да бъдат принуждавани да ги променят, а да не бъдат задължени да ги прикриват. И че тирания е от страна на всяко правителство да изисква първото, така както е слабост да не налага второто:

защото на един човек може да бъде позволено да държи в долапа си отрови, но не и да ги продава като еликсир.

Той забеляза, че между развлеченията на нашите благородници и дребното дворянство бях споменал хазартните игри. И поиска да узнае от каква възраст обикновено се отдават на това забавление и кога го изоставят. Колко време им поглъща и дали някога залагат толкова големи суми, че това да се отрази на богатството им. Дали долни, порочни хора със сръчността си в това изкуство не могат да натрупат големи богатства и понякога да поставят самите благородници в зависимо положение, дали не ги привикват да общуват с безчестни

хора, дали това не пречи на умственото им развитие и не ги принуждава, за да си възвърнат загубеното, и те да се изучат и да практикуват това позорно майсторство за сметка на други.

Той бе крайно учуден от описанието ми на историческите събития, станали у нас през миналия век; и заяви, че те не били друго освен редица от заговори, бунтове, убийства, кланета, революции и изгнания — най-лошите последици на алчността, раздорите, лицемерието, лукавостта, жестокостта, яростта, лудостта, омразата, завистта, похотливостта, злобата и амбицията.

При друга една аудиенция негово величество се постара да обобщи всичко, което му бях казал; да сравни зададените от него въпроси с моите отговори; а после, като ме взе в ръце и леко ме погали, изказа се със следните думи, които никога не ще забравя, нито начина, по който ги изрече. „Мое приятелче Грилдриг, ти наистина отлично възхвали страната си. Ясно доказа, че именно невежеството, безделието и порокът са най-важните черти на вашия законодател. Че най-добре обясняват, тълкуват и прилагат законите онези, в чийто интерес е да ги извращават, объркват и заобикалят. Виждам у вас някои начала за едно държавно ръководство, които в първоначалния си замисъл не са били лоши, но те сега са почти изчезнали, а останалото е опорочено и опетнено от корупция. От всичко, което каза, личи, че не е необходимо да притежаваш кой знае какви ценни качества, за да получиш дадена висока длъжност; още по-ясно е, че хората не получават благородническата титла заради добродетелите си; свещениците биват повишавани не заради своето благочестие или ученост; военните — заради доброто поведение и храбростта си, съдиите — заради своята неподкупност; сенаторите — заради любовта си към родината; или съветниците — заради мъдростта си. Що се отнася до тебе — продължи кралят, — който си прекарал по-голямата част от живота си в пътешествия, много съм склонен да се наДявам, че досега си избягнал много от пороците на страната си. Но от това, което схванах от разказа ти и от отговорите, които с голямо усилие изтръгнах от теб, не мога да не заключа, че мнозинството твои съотечественици са най-зловредната раса от омразни гадини, които природата е оставила да пълзят по лицето на земята.“

[1] Английски народен танц. — Б. пр. ↑

ГЛАВА VII

Любовта на автора към отечеството му. Той прави едно много изгодно за краля предложение, което бива отхвърлено. Голямото невежество на краля по политическите въпроси. Науката в тази страна е много несъвършена и ограничена. Законите им, военното дело и партиите в държавата

Ако да не беше непреодолимата ми любов към истината, щях да премълча тази част от своя разказ. Напразно изразявах негодуванието си — кралят всеки път ми се присмиваше, и принуден бях да стоя търпеливо, докато така се хулеше благородната и любима моя родина. Безкрайно съжалявам, както вероятно и моите читатели, че дадох повод за подобно нещо; но този владетел се оказа толкова любознателен и любопитен за най-малките подробности, че би било несъвместимо с благодарността и благоприличието да откажа да му отговарям, доколкото можех. Все пак нека ми бъде позволено да кажа за свое оправдание поне това, че умело се измъквах от много негови въпроси, и представях всяко нещо в много по-благоприятна светлина, отколкото допускаше верността към истината. Защото винаги съм имал онова похвално пристрастие към собствената си страна, което Дионисий Халикарнаски с пълно право препоръчва на всеки историк. Прикривах слабостите и недъзите на политическата ми майка и представях добродетелите и красивите ѝ страни в най-благоприятна светлина. Мъчех се най-искрено да сторя това при безбройните ми разговори с онзи могъщ монарх, макар за съжаление да не успях.

Но нека бъдем снизходителни към един крал, който живее напълно откъснат от останалия свят и който следователно по принуда е незапознат с разпространените сред другите народи нрави и обичаи; липсата на тези познания всякога поражда много предразсъдъци и известно тесногърдие; нещо, което напълно липсва у нас и в поцивилизованите страни в Европа. И действително би било много тежко, ако понятията за добродетел и порок на владетел от толкова далечна страна бяха предложени като образец за цялото човечество.

Като потвърждение на току-що казаното и за да покажа още по-ясно ужасните последици от едно ограничено образование, ще вмъкна

тук един пасаж, който ще- ви се стори невероятен. Надявайки се да спечеля още повече благоволение на негово величество, направих му за едно изобретение — приготвянето на един прах, — направено преди триста-четиристотин години, и ако най-малката искра попадне в него, тя за миг възпламенява целия куп, ако ще да е голям като планина; и той избухва във въздуха с трясък, по-силен от гръмотевица, и разтърсва всичко наоколо. Казах му, че ако достатъчно количество от този прах бъде натикано в куха бронзова или желязна тръба, в зависимост от големината ѝ той изгласква желязна или оловна топка с такава сила и скорост, че нищо не може да издържи на мощния ѝ удар. Че най-големите топки, изстреляни по този начин, не само избиват наведнъж цели войскове части, но разрушават до основи най-здравите стени, пращат на морското дъно кораби, всеки с по хиляди моряци на борда; а свързани с верига, прорязват мачти и такелажи, разкъсват на две стотици човешки тела и опустошават всичко наоколо си. Че ние често слагаме този прах в големи кухи железни топки и посредством една машина ги изпращаме в някой обсаден от нас град, което разбива паважа, събаря къщите, като на всички страни се пръскат и летят остри железни късове и пръсват черепа на всеки, който е наблизо. Казах, че съставните му части, които са евтини и съвсем обикновени, ми са добре известни; че знам как се смесват и бих могъл да дам указания на работниците му как да направят тези тръби, така че по големина да са оразмерени с всички Други неща в кралството на негово величество, и че дори най-голямата не е нужно да е по-дълга от двеста фута;

тридесетина такива тръби, заредени със съответното количество прах и гюлета, за няколко часа биха сринали стените на най-силно укрепения град във владенията му;

или биха разрушили цялата столица, ако тя някога дръзне да оспори върховните му заповеди. Най-смирено направих това предложение на негово величество като скромна израз на моята признателност и за да се отплатя за многото прояви на кралското му благоволение и закрила.

Кралят се ужаси от описанието ми на тези страховити машини и от предложението, което му направих. Удивляваше се как е възможно едно толкова безсилно, пълзящо насекомо като мен-(това бяха думите му) да има тъй безчовечни мисли и те да са му толкова присъщи, че да изглежда напълно равнодушен пред всички онези сцени на

кръвопролитие и опустошение, които бях описал като обикновени последици от действието на тези разрушителни машини, чийто изобретател — каза той — трябва да е някой зъл гений, враг на човечеството. Колкото до него самия — заяви кралят, макар малко неща да му доставяли по-голямо удоволствие, отколкото нови открития в изкуствата или в естествените науки, той предпочитал да загуби половината от кралството си, отколкото да бъде посветен в подобна тайна; и ми заповяда, ако ми е мил животът, никога вече да не споменавам за нея.

Странна последица на тесногърдие и недалновидност! Един владетел, надарен с всички качества, които му спечелват почит, обич и уважение, с голям ум, дълбока мъдрост и ученост, притежаващ великолепни дарби да управлява и едва ли не обожаван от поданиците си, да крие такава излишна свръхчувствителност, каквата в Европа не можем и да си представим, и да изпусне случая, който му се предлага и който би го направил пълен господар на живота, на свободите и съдбините на своя народ. Аз не казвам това и с най-малкото намерение да омаловажа безбройните добродетели на този отличен крал; съзнавам, че от това английският читател ще си състави много лошо мнение за него, но считам, че този техен недостатък се дължи на невежеството им, на това, че досега тези хора не са превърнали политиката в наука, както сториха проницателните умове в Европа. Защото си спомням много добре как веднъж в разговор с краля, когато случайно споменах, че у нас има няколко хиляди книги за изкуството да се управлява, той си създаде много лошо мнение за умствените ни способности, а моето намерение беше точно обратното. Той заяви, че ненавиждал и презирал всичко подмолно, хитро и всякакво интригантство у един владетел или министър. Не разбираше какво исках да кажа с думите „държавна тайна“, щом не се отнася за неприятел или за някоя нация-съперница. За него уменията да се управлява е ограничено в много тесни рамки, включващи ум и разум, справедливост, милост, бързото решаване на граждански и наказателни дела наред с някои други очевидни начала, които не заслужава да се разглеждат. Освен това заяви, че по негово мнение оня, който успеел да направи така, че два житни класа или два стръка трева да израснат там, където преди е растял само един, е заслужил много повече за

човечеството и прави по-значителна услуга на страната си, отколкото всички политици, взети заедно.

Образованието у този народ е много несъвършено, тъй като се състои само от нравоучение, история, поезия и математика, области, в които — трябва да им се признае — те са ненадминати. Но последната от тези науки се прилага изцяло към неща, от които може да има практическа полза единствено за подобрене на земеделието и всички занаяти, така че у нас тя не би била високо ценена. Що се отнася до понятия, същности, абстракции, метафизични идеи, до края не успях да вкарам в главите им ни най-малката представа за тях.

Никой закон в тази страна не трябва да превишава по броя на думите броя на буквите в тяхната азбука, която се състои само от двадесет и две букви. Но в действителност малко закони стигат дори до тази дължина. Те са изразени с най-ясни и прости думи; и тези хора не са достатъчно съобразителни, че да откриват повече от един смисъл в една дума. А да се пише коментар върху някой закон, е престъпление, което влече смъртно наказание. Що се отнася до решаването на граждански или наказателни дела, прецедентите са толкова малко, че тамошните съдии имат твърде слабо основание да се хвалят с особено умение в решаването на единия или другия вид процеси.

Те, както и китайците, от незапомнени времена са познавали печатарското изкуство. Но библиотеките им не са много големи, кралската библиотека, която се смята за най-голямата, съдържа не повече от хиляда тома; поставени са в една галерия, дълга хиляда и двеста фута, и аз имах разрешение да заемам каквато книга искам оттам. Дърводелецът на кралицата бе направил в една от стаите на Глъмдалклич нещо като дървена машина, двадесет и пет фута висока, изградена като изправена стълба; всяко от стъпалата беше дълго петдесет фута; в действителност това беше подвижна двойна стълба, като най-долният край бе поставен на десет фута разстояние от стената на стаята. Книгата, която имах намерение да чета, поставяха облежната на стената. Първо се изкачвах до горното стъпало и с лице обърнато към книгата, започвах от горния край на страницата, като крачех наляво и надясно около осем или десет стъпки, според дължината на редовете, докато стигнех малко под нивото на очите си;

тъй постепенно слизах, докато стигна до края на страницата, след което пак се изкачвах и започвах следващата страница по същия

начин; тогава обръщах листа, което правех лесно, като го дърпах с две ръце, защото беше дебел и твърд като картон, а при големите томове — висок не повече от осемнадесет или двадесет фута.

Стильт им е ясен, енергичен и гладък, но не цветист, тъй като от всичко най-много избягват да трупат излишни думи или да използват разнообразни изрази. Внимателно прочетох много техни книги, особено онези на исторически и морални теми. Между последните много забавен ми беше един малък стар трактат, който винаги се намираще в спалнята на Гълмдалклич и принадлежеше на нейната гувернантка, сериозна възрастна благородница, която четеше нравствени и благочестиви писания. В книгата се говори за слабостите на човешкия род и тя бе ценена главно от жените и простолюдието. Обаче ми беше любопитно да видя какво би могъл да каже един тамошен писател на подобна тема. Този автор засяга всички теми, на които обикновено пишат европейските моралисти; показва какво дребно, достойно за презрение и безпомощно животно е по природа човекът и как не е в състояние да се защитава срещу суровия климат или от дивите зверове; как всяко животно го превишава по сила или по бързина, по предвидливост или по работливост. Той добавя, че природата е дегенерирала през последните упадъчни ери на света и сега можела да ражда само хора, които са дребни недоносчета в сравнение с хората от древните времена. Казва как с основание се смятало, че някогашният човек е бил много по-едър, а също така, че някога е имало великани — твърдение, подкрепено не само от историята и от легендата, а и от огромни кости и черепи, случайно изкопани в различни краища на кралството, които по размери далеч превишават смалената обикновена съвременна човешка раса. Твърди, че самите природни закони безусловно изисквали първоначално да сме създадени по-яки и с по-голям ръст, така че да не бъдем тъй уязвими при всяка дребна злополука — да ни убие падаща керемиди или камък, запратен от някое момче, или пък да се удавим във всеки малък поток. В този ред на мисли авторът извлича няколко нравствени поуки от полза за нашето поведение в живота, които е излишно да повтарям тук. Колкото до мен, не можех да не си помисля колко широко е разпространена тази склонност от недоволствата ни срещу природата да се извличат нравствени поучения или по-скоро материал за негодуване и ропот. И вярвам, ако се проучи внимателно, ще се окаже,

че тези недоволства са толкова неоснователни у нас, колкото и у този народ.

Що се отнася до тяхното военно дело, те се хвалят, че кралската армия се състояла от сто седемдесет и шест хиляди пехотинци и тридесет и две хиляди конника; ако изобщо може да се нарече армия такава доброволна милиция, съставена от търговци в различните градове и от чифликчии по селата, чиито командири са единствено благородници и дребни дворяни, които не получават нито заплата, нито някакво възнаграждение. При военните учения те действително са на достатъчна висота и проявяват много добра дисциплина, което не е кой знае какво достойнство, защото как би могло да бъде другояче, когато всеки земеделец е под командата на собствения си земевладелец и всеки гражданин — под командата на първенците на собствения си град, избрани както във Венеция с тайно гласуване?

Често съм виждал милицията на Лорбулгруд строена за учения на голямото поле от двадесет квадратни мили близо до града. Общо взето, нямаше повече от двадесет и пет хиляди пехотинци и шест хиляди души конници, но не ми беше възможно да пресметна броя им пред вид на огромната площ, която заемаха. Конник възседнал голям кон може да е бил висок около деветдесет фута. Виждал съм цялото това множество конници при дадена команда едновременно да вадят сабите си и да ги размахват във въздуха. Въображението е безсилно да представи нещо толкова величествено, тъй изненадващо и смайващо. Сякаш едновременно от всички краища на небето се стрелкаха десет хиляди светкавици.

Любопитствувах да узная как е хрумнало на този владетел, чиито владения не опират до никоя друга страна, да има армии или да обучава народа си във военна дисциплина. Но скоро узнах причината от разговори, а и от четене на тяхната история: в течение на много векове ги е тормозила същата болест, от която страда целият човешки род — благородниците често се борели за власт, народът — за свобода, а кралят — за пълно господство. При всички тези борби, колкото и успешно да са били смекчавани от законите на кралството, всяка от трите партии понякога е прибегвала до насилие и неведнъж това е причинявало граждански войни; дядото на сегашния владетел за щастие турил край на последната с всеобщо компромисно

споразумение, а милицията, образувана на времето по общо съгласие, оттогава се държи в най-строга подчинение.

ГЛАВА VIII

Кралят и кралицата правят официална обиколка на границите. Авторът ги придружава. Разказва се много подробно как той напуща страната. Завръща се в Англия

Не съм се съмнявал, че все някога ще си възвърна свободата, макар да ми беше невъзможно да си представя по кой начин, нито пък съм си правил някакъв план с надеждата да успея. Досега не бе известно друг кораб освен онзи, на който пътувах, да е бил тласнат от ветровете така, че да го видят от тия брегове, и кралят беше дал строги нареждания, появи ли се друг, да бъде изтеглен на брега и докаран в Лорбрулгруд с каруца заедно с целия екипаж и всички пътници. Наумил си бе непременно да ми намери жена с моя ръст, с която да се размножи моята порода; но аз бих предпочел да умра, отколкото да понеса този позор — да оставя потомство, което да държат в клетки като питомни канарчета и което може би след време ще продават из кралството на високопоставени личности . като забавни животинчета, С мен действително се държаха много любезно, бях любимец на велик крал и кралица и радост на целия кралски двор, но при условия, каквито не подобаваха на достойнството на човешкия род. Никога не можех да забравя залога, който бях оставил в къщи — жена и деца. Искях да съм сред хора, с които мога да разговарям на равна нога, и да ходя по улиците и из полята, без да ме е страх, че ще ме смачкат като жаба или като някое пале. Но освобождението ми дойде по-скоро, отколкото очаквах, и по доста необикновен начин — ще предам съвсем точно и това събитие с всички подробности.

Живял бях вече две години в тази страна и към началото на третата ние с Глъмдалклич тръгнахме да придружаваме краля и кралицата при една обиколка на южния бряг на кралството. Носеха ме както обикновено в пътническата ми кутия, която, както вече казах, представляваше удобна стаичка, широка дванадесет фута. Бях заръчал да прикрепят един хамак с копринени въжета към горните четири ъгъла, за да не друса толкова, когато по мое искане някой слуга ме носеше на коня си; и често спях в хамака, докато бяхме на път. На тавана на стаичката, малко встрани от хамака, заръчах на дърводелеца

да изреже дупка от един квадратен фут, за да имам въздух, докато стоя там през горещините; тази дупка затварях, когато исках, с дъска, която се движеше напред и назад по един жлеб.

Когато свърши пътуването ни, кралят счете за уместно да прекара няколко дни в един свой дворец близо до Флан-фласник, град на осемнадесет английски мили от морския бряг. Ние с Глъмдалклич бяхме много уморени; аз бях малко настинал, а горкото момиче беше толкова болно, че трябваше да пази стаята. Мечтаех да видя океана, единственото място, откъдето можех да избягам, ако това изобщо беше възможно. Престорих се на по-болен, отколкото бях всъщност, и поисках разрешение да подишам свеж морски въздух, придружаван от един паж, когото много обичах и на когото понякога ме поверявах. Никога няма да забравя колко неохотно Глъмдалклич се съгласи на това, нито строгото нареждане, което тя даде на пажа, да се грижи за мен; същевременно зариде горко, сякаш имаше някакво предчувствие за онова, което щеше да се случи. Момчето ме занесе с кутията към скалите на морския бряг, на около половин час път от двореца. Заповядах му да ме постави на земята; и като вдигнах един от прозорците, тъжно и с копнеж загледах морето. Не ми беше много добре и казах на пажа, че съм решил да си дремна в хамака, като се надявах, че ще се посъвзема. Влязох и момчето спусна прозореца, за да не влиза студ. Скоро заспах, и мога само да предположа, че докато съм спял, пажът, смятайки, че нищо опасно не може да се случи, е тръгнал по скалите да търси птичи яйца, понеже и преди това го видях от прозореца си да се оглежда наоколо и да вдига едно-две яйца от цепнатините между скалите. Както и да е, изведнъж се събудих, защото нещо силно дръпна халката, която бе прикрепена отгоре на кутията ми, за да се носи по-лесно- Усетих как кутията се издига много високо във въздуха и после как се понася напред със страшна бързина. Първото раздрусване за малко не ме изхвърли от хамака, но след това движението стана доста плавно. Няколко пъти извиках колкото ми глас държи, но напразно. Погледнах към прозорците, но видях само облаци и небе. Чух някакъв шум точно над главата ми, подобен на плясък на крила; и тогава взех да си давам сметка в какво плачевно положение се намирам: ясно беше, че орел е хванал халката на кутията ми в клюна си с намерение да я пусне върху някоя скала като костенурка, за да се разбие черупката, а сетне да изкълве тялото ми и да го изяде. Защото

досетливостта и обонянието на тази птица ѝ дават възможност да открива плячката си от голямо разстояние, дори да е по-прикрита, отколкото бях аз зад дъски, дебели два инча.

След малко забелязах, че шумът и пляскането на крила се усиливат и кутията ми се замята нагоре-надолу като висяща фирма на продавница през ветровит ден. Чух — или поне така ми се стори — как нещо удари или тласна орела (защото съм убеден, че орел е държал халката на кутията ми в клюна си); и тогава изведнъж усетих как започвам да падам надолу в течение на повече от минута, но с такава невероятна скорост, че едва не ми секна дъхът. Падането ми се прекъсна от страхотен плясък, който ми прозвуча по-силно от тътнежа на Ниагарския водопад;

след това останах в пълен мрак за още една минута, после кутията ми се издигна дотолкова, че можех да виждам светлина от горния край на прозорците. Сега си дадох сметка, че съм паднал в морето. Кутията, вследствие на тежестта на тялото ми, на вещите в нея и на широките железни обковки, приковани към четирите ъгъла отгоре и отдолу, за да е по-здрава, плуваше, потопена във водата около пет фута. Тогава предполагах, а и сега също мисля, че орелът, който отлетя с кутията ми, е бил подгонен от два-три други и ме е пуснал да падна, докато се е защищавал срещу останалите, които са се надявали да поделят плячката с него. Железните обковки, прикрепени към долния край на кутията (а те бяха най-здравите), запазиха равновесието, докато тя падаше, и благодарение на тях тя не се разби на водната повърхност. Сглобките на всички ръбове прилягаха добре и вратата не се отваряше на панти, а се вдигаше и спущаше; поради това стаичката ми пропускаше съвсем малко вода. С голяма мъка слязох от хамака, като преди това се опитах да издърпам плъзгащата се дъска на покрива, за която вече споменах и която бе направена нарочно за да се проветрява, защото почти се задушавах от липса на въздух.

Колко пъти тогава си пожелавах да съм с милата Глъмдалклич! Само преди час се разделихме, а сега се озовах тъй далеч от нея! И мога да кажа честно, че макар и сам изпаднал в тежка беда, не можех да не жалея бедната си гледачка и да не я окайвам за мъката, която щеше да ѝ причини моята загуба, за недоволството на кралицата и за проваленото ѝ бъдеще. Навярно малцина пътешественици са били в по-тежко положение и в по-голяма беда, отколкото бях аз в онзи

момент, очаквайки всеки миг да видя как кутията ми се разбива на късове или най-малкото да се преобърна при първия силен порив на вятъра или на някоя надигаща се вълна.

Счупването на едно единствено стъкло щеше да означава неминуема смърт; и нищо не би могло да спаси прозорците, ако не бяха здравите телени решетки, поставени от външната страна, за да ме предпазват от злополука при пътуване. Видях как водата прониква през няколко цепнатини, макар те да не бяха особено големи, и се опитах да ги запуша, доколкото мога. Не ми беше възможно да разбия покрива на стаичката ми, което, ако имах сили, непременно щях да сторя и да седна отгоре, та поне да не бъда затворен, тъй да се каже, като в корабен трюм. Но дори да се избавех от тези опасности за един-два дни, какво друго можех да очаквам освен ужасна смърт, причинена от студ и глад! Четири часа прекарах при такива обстоятелства, очаквайки и действително желяейки час по-скоро да умра.

Вече казах на читателя, че към тази страна на кутията ми, която бе без прозорци, бяха прикрепени две здрави скоби; през тях слугата, който ме носеше на коня, прекарваше кожен колан и го закопчаваше около кръста си. Както бях в това отчаяно положение, чух или поне ми се чу някакво стържене от онази страна на кутията, където бяха прикрепени скобите; не след дълго взе да ми се струва, че нещо дърпа или влече кутията из морето, защото от време на време усещах някакво дърпане, което караше вълните да се надигат близо до горния край на прозорците ми и така оставах почти в мрак. Това ми даваше смътна надежда за помощ, макар да не можех да си представя каква ще е тя. Осмелих се да отвинтя един от столовете, които бяха здраво закрепени към пода; и като успях с мъка пак да го завинтя точно под плъзгащата се дъска на тавана, която преди това бях отворил, качих се на стола, застанах така, че устата ми да е колкото се може по-близо до отвора, и със силен глас започнах да викам за помощ на всички езици, които знаех. След това завързах носната си кърпа за една пръчка, която обикновено носех със себе си, и като я подадох през дупката, размахах я няколко пъти във въздуха, та ако случайно има лодка или кораб наблизко, моряците да се сетят, че някой нещастник е затворен в кутията.

Всичко сторено от мен остана без последствие, но ясно виждах, че стаичката ми се носи напред; и след около час или малко повече

онази страна на кутията, където бяха скобите и която нямаше прозорец, се блъсна о нещо твърдо. Опасявах се да не е скала и усетих, че стаичката все по-силно се подмята. Съвсем ясно чух как върху покрива на кутията ми завънтя верига, която започна да стърже, докато минаваше през халката. Тогава видях, че постепенно ме издигат най-малко три фута по-високо, отколкото бях преди. При което отново мушнах пръчката с кърпичката през отвора и завиках за помощ, докато почти прегракнах. В отговор чух силен вик, повторен три пъти, който ме изпълни с възторжена радост, каквато могат да си представят само онези, които са я изпитвали. Сега чух да се трополи над главата ми и някой силно викна през отвора на английски: „Ако има някой долу, нека се обади!“ Отговорих, че съм англичанин, попаднал за беда в най-голямото нещастие, сполетявало живо същество, и молах с най-трогателни думи да ме спасят от тъмницата, в която се намирам. Гласът отговори, че съм в безопасност, защото кутията ми била прикрепена към кораба им, и че дърводелецът веднага щял да дойде и да изреже с трион дупка в покрива, достатъчно голяма, за да ме издърпат през нея. Отвърнах, че това не е необходимо и ще отнеме прекалено много време, тъй като е достатъчно някой от екипажа да мушне пръст в халката, за да извади кутията от морето, да я постави на борда и да я отнесе в каютата на капитана. Като ме чуха да говоря такива безсмислици, Някой от тях ме сметнаха за обезумял, други се изсмяха, Защото аз изобщо не се сещах, че сега съм сред хора, равни на мен по ръст и сила. Дърводелецът дойде и за няколко минути изряза отвор от около три-четири квадратни фута. После спусна малка стълба, по която се изкачих; прибраха ме на кораба крайно изнемощял.

Всички моряци бяха изумени и ми задаваха хиляди въпроси, на които няха желание да отговарям. Аз бях не по-малко смаян при вида на толкова много пигмеи — взех ги за пигмеи, след като очите ми бяха привикнали да гледат чудовищно големи хора и предмети. Но капитанът, мистър Томас Уилкокс, честен, достоен мъж от Шропшиър, виждайки, че едва се крепя, ме прибра в каютата си, даде ми някакво силно питие, за да се ободря, и ме накара да легна в собственото му легло, като ме посъветва да си почина малко, нещо, от което имах крайна нужда. Преди да заспя, му обясних, че в кутията ми има ценни мебели, които не бива да се загубят: чудесен хамак, хубаво походно легло, два стола, маса и един скрин, че освен това стените на стаичката

ми от всички страни са покрити или по-точно тапицирани с нещо като копринен и памучен юрган и че ако нареди някой моряк да донесе стаичката ми в каютата му, ще я отворя пред него и ще му покажа вещите ми. Капитанът, като чу, че говоря такива нелепости, заключи, че бълнувам, но (предполагам, за да ме успокои) обеща да заповяда да изпълнят желанието ми. Като изля зъл на палубата, изпратил няколко моряци да слязат в стаичката ми, откъдето (както научих впоследствие) извадили всичките ми вещи и смъкнали юрганските обшивки от стените, но тъй като столовете, скринът и леглото бяха завинтени за пода, повредиха се поради невежеството на моряците, които ги откъртили със сила. След това отковали някои от дъските, за да се използват на кораба, и когато събрали каквото им трябвало, спуснали полуразрушения сандък в морето; и поради многото процепи на дъното и в страните стаичката веднага потънала. Аз се радвах, че не съм видял как безжалостно я рушат, защото съм убеден, че това щеше да ме развълнува, като извика у мен спомени, които предпочитях да забравя.

Спах няколко часа, но непрекъснато измъчван от сънища за страната, която бях напуснал, и за опасностите, от които се бях избавил. Обаче като се събудих, почувствувах се много по-добре. Беше вече около осем вечерта и капитанът веднага заръча да ми донесат вечеря, смятайки, че достатъчно дълго съм гладувал. Той се прояви като много любезен домакин, особено като видя, че нямам налудничав вид и че не приказвам несвързано; а когато останахме насаме, поиска да му разкажа за пътешествията си и по каква случайност съм се носел по морето в онзи чудовищен дървен сандък. Каза, че към дванадесет часа по обед, както гледал с далекогледа си, го забелязал в далечината и сметнал, че е корабно платно; решил да настигне кораба, тъй като нямало много да се отклони от курса си, а се надявал да купи малко сухар, понеже неговият запас се привършвал. Като се приближил и открил грешката си, изпратил голямата лодка, за да разбере какво е това нещо; моряците се върнали уплашени и се кълнели, че били видели плаваща къща. Той се изсмял на глупостта им и сам слязъл в лодката, като им заповядал да вземат със себе си здраво въже. Тъй като времето било тихо, няколко пъти обиколил кутията ми, видял прозорците и телените решетки, които ги предпазваха. Открил двете железни скоби на едната страна, която беше цялата от дъски, без отвор

за светлина. Тогава заповядал на моряците да приближат лодката от тази страна и като завързал въжето за една от скобите, заповядал на хората си да влекат сандъка (както той го наричаше) към кораба. Когато го докарали там, дал нареждания да прокарат верига през халката, прикрепена към капака, и да издигнат сандъка ми със скрипци, но всички моряци заедно едва успели да го вдигнат на два-три фута. Каза, че видели пръчката с кърпичката, която подадох през дупката, и заключили, че някой нещастник трябва да е затворен вътре. Попитах дали той или моряците са видели някакви огромни птици във въздуха, когато за пръв път са ме зърнали; на това той отговори, че като разговарял с моряците, докато съм спял, един казал, че забелязал три орела, но не споменал нищо за големината им; което, предполагам, трябва да се обясни с височината, на която са летели; но не можа да отгатне защо му задавам този въпрос. Тогава попитах капитана на какво разстояние смята, че сме от сушата; той каза, че според най-точните изчисления, които можел да направи, се намираме най-малко на сто левги. Уверих го, че пресмятанията му сигурно са погрешни — разстоянието според мен беше два пъти по-малко, защото нямаше повече от два часа, откакто напуснах страната, откъдето идвах, преди да падна в морето. При тези мои думи той отново взе да мисли, че съм се побъркал — подхвърли нещо в този смисъл — и ме посъветва да си легна в една каюта, която бе предоставил на мое разположение. Уверих го, че вследствие на любезното му гостоприемство и добрата му компания се чувствавам много освежен и разсъдъкът ми е напълно здрав — такъв, какъвто винаги е бил. Тогава той доби сериозен вид и се реши да ме попита съвсем открито дали умът ми не се е разстроил от угризения за някакво чудовищно престъпление, за което по заповед на някой владетел съм наказан да бъда захвърлен на произвола на съдбата в този сандък; в някои страни наказвали големи престъпници, като ги изоставяли сред морето в пробита лодка и без хранителни припаси; защото, макар да съжалявал, загдето може би е взел на кораба такъв лош човек, все пак давал честната си дума да ме остави невредим на суша в първото пристанище, в което спрем. Добави, че подозренията му много се усилили от някои нелепости, които съм казал първо на моряците, а след това на него самия във връзка със стаичката или сандъка ми, както и от странния ми вид и държание, докато вечерях.

Помолих го търпеливо да изслуша разказа ми и му разправих всичко най-точно от момента, когато напуснах Англия, до момента, когато ме откри. И тъй като истината винаги се възприема от разсъдливите, този честен, достоен джентълмен, който бе получил известно образование и имаше много здрав разум, веднага се убеди, че съм искрен и казвам истината. Но като потвърждение на всичко, което бях разправил, аз го помолих най-настойтелно да нареди да донесат моя скрин, ключа на който държах в джоба си (той вече ми беше казал, че моряците са изхвърлили в морето стаичката ми); отворих го в негово присъствие и му показах малката сбирка от редки и любопитни предмети, които бях събрал в страната, от която се спасих по толкова необикновен начин. Там беше гребенът, който си бях направил с космите от брадата на краля, и още един от същите косми, но втъкнати в отрязък от нокът на нейно величество, който служеше за гръб на гребена. Имаше сбирка от игли и карфици, дълги от един фут до половин ярд. Четири жила от оса, големи като клинци, косми от косата на кралицата, паднали при ресане; златен пръстен, който тя много любезно ми подари един ден, като го свали от малкия си пръст и го надяна на врата ми като хамут. Помолих капитана да благоволи да приеме този пръстен в замяна на неговата любезност, но той отказа. Показаха му един мазол, който бях изрязал собственоръчно от един пръст на крака на една придворна дама; беше голям приблизително колкото кентска ябълка и бе толкова твърд, че когато се върнах в Англия, дадох да го издълбаят и направят на чаша, монтирана в сребро. Накрая го помолих да погледне панталоните, които носех и които бяха направени от миша кожа. Нищо не можах да го накарам да приеме освен зъба на един лакей — забелязах, че него капитанът разглеждаше с голямо любопитство и разбрах, че много му харесва. Той го прие с безкрайна благодарност — по-голяма, отколкото заслужаваше подобна дреболия. Зъбът, изваден по погрешка от един некадърен зъболекар, беше на един от слугите на Гълмдалклич, но беше здрав като всеки друг зъб в устата му. Дадох да го изчистят и го прибрах в скрина си. Беше около един фут дълъг и четири инча в диаметър.

Простичкият ми разказ напълно задоволи капитана;

надявал се, че когато се върнем в Англия, ще го напиша и напечатам, за което обществото щяло да ми бъде много задължено.

Отговорих му, че по мое мнение вече имаме повече пътеписи, отколкото са необходими; че сега е модно да се описват само необикновени случки; че според мен някои автори се ръководят по-малко от истината, отколкото от собствения си интерес и тщеславие или пък просто предлагат забавно четиво на невежите читатели. Казах му, че моят разказ би съдържал предимно най-обикновени случки, без цветисти описания на необикновени растения, дървета, птици и други животни или на варварските обичаи и идолопоклонството на диваци, с които изобилствуват книгите на повечето писатели. Благодарих му обаче за доброто мнение и обещах да помисля по този въпрос.

Той каза, че много го учудвало едно нещо — това, гдето съм говорел толкова високо; и ме попита дали кралят и кралицата на онази страна, от която идвам, недочуват. Обясних му, че съм навикнал да говоря така през последните две години; и че аз пък се възхищавам от неговия глас и от гласовете на моряците, които ми се струваше, че едва шепнат; а все пак ги чувах съвсем ясно. А в онази страна бях принуден да викам така, както човек от улицата вика на друг, който се подава от черковна камбанария;

говорех тихо само когато ме поставяха на маса или някой ме държеше в ръка. Казах му, че и аз от своя страна съм забелязал нещо: отначало, когато се качих на кораба и всички моряци ме заобиколиха, стори ми се, че пред мен стоят най-дребните, презрени създания, които съм виждал. Наистина, докато бях в страната на онзи владетел и очите ми бяха привикнали на такива огромни предмети, не можех да понасям да се гледам в огледало, защото, като се сравнявах с тях, изпитвах голямо презрение към себе си. Капитанът каза, че докато сме вечеряли, забелязал как учудено гледам всичко наоколо си, и че често сякаш едва съм се сдържал да не се изсмея; не знаел как да приеме това ми държане, но го отдавал на някакво умствено разстройство. Отвърнах му, че това е съвсем вярно, и че едва се сдържам да не прихна от смях, когато виждам блюдата му колкото сребърна монета от три пенса, свинския бут — колкото една хапка, чаша — по-малка от орехова черупка, и така продължих да описвам останалите му домакински принадлежности и провизии по същия начин. Защото, макар кралицата да бе поръчала да ми изработят съразмерен с ръста ми комплект от всички вещи, които ми бяха необходими, докато бях на нейна служба, представите ми изцяло съответствуваха на онова, което постоянно

виждах наоколо си; и затварях очи пред собствения си дребен ръст, както хората правят с недостатъците си. Капитанът много добре схвана подигравката ми и весело отговори със старата английска поговорка, че според него очите ми са били по-лакоми от стомаха; защото не забелязал стомахът ми да събира особено много, макар цял ден да не бях хапнал нищо; и все в същото весело настроение заяви, че на драго сърце би дал сто лири, само да можел да види стаичката ми в клюна на орела и след това как падала от онази височина в морето; а това трябва да е било удивителна гледка, която заслужавала да бъде описана и запазена за бъдещите поколения; сравнението с Фаетон^[1] било неизбежно и той не можел да не го направи, макар че аз не останах особено възхитен от тази духовитост.

Капитанът бил в Тонкин и връщайки се в Англия, бил отнесен на североизток до 44 градуса северна ширина и 143 градуса източна дължина. Но два дни след като се качих на кораба, попаднахме на пасати и дълго време плавахме на юг, а като минахме край Нова Холандия^[2], държахме курс запад-югозапад и след това юг-югозапад, докато заобиколихме нос Добра Надежда. Пътуването ни мина благополучно, но няма да обременявам читателя с бележките, записани в дневника ми. Капитанът спря в едно-две пристанища и прати голяма лодка за припаси и прясна вода; аз обаче изобщо не слязох от кораба, преди да стигнем Даунз, на 3 юни 1706 година, около девет месеца след спасяването ми. Предложих да оставя вещите си като гаранция, че ще изплатя разноските по пътуването. но капитанът заяви, че нямало да приеме нито стотинка. Сбогувахме се най-приятел ски и аз го накарах да обещае, че ще ми дойде на гости в дома ми в Редриф. С петте шилинга, които взех назаем от капитана, наех кон и водач.

По пътя, като виждах колко дребни са къщите, дърветата, добитъкът и хората, взех да си мисля, че съм в Лилипутия. Боях се да не стъпча всеки пътник, когото срещнех;

често им виках силно да се отдръпнат настрана; и за малко един-два пъти не ми счупиха главата за нахалството ми.

Когато стигнах до собствения си дом — а трябваше да питам, за да ме упътят — и един от слугите ми отвори вратата, наведох се да вляза (като гъска под порта), защото се боях да не си ударя главата в горния праг. Жена ми изтича да ме прегърне, но аз се наведох до под колената ѝ, смятайки, че иначе тя никога не би достигнала устата ми.

Дъщеря ми коленичи, за да ѝ дам благословията си, но я видях едва като се изправи, тъй като дълго време бях свикнал да стоя с вдигната глава и очи, за да гледам хора, високи над шестдесет фута — а след това се опитах да я повдигна с една ръка през кръста. Гледах слугите и няколкото мои приятели, които бяха у дома, отгоре надолу, като че те бяха пигмеи, а пък аз великан. Казах на жена си, че е била прекалено пестелива, защото сметнах, че от недояждане тя и дъщеря ѝ съвсем са се смалили. С две думи, държах се така странно, че всички споделяха мнението, което си създаде капитанът, когато ме видя за първи път и заключи, че не съм с всичкия си ум.

Споменавам това като пример за голямата сила на навика и предразсъдъците.

Не след дълго семейството ми, приятелите ми и аз се разбрахме; жена ми обаче заяви решително, че никога вече няма да ме пусне да пътувам по море; но злата съдба бе наредила тя да не може да ме спре, както читателят ще научи от следващите страници. Междувременно с това приключвам втората част от злополучните си пътешествия.

Край на втората част.

[1] Фаетон — образ от гръцката митология, син на Хелиос, бога на слънцето. Измолил от баща си слънчевата колесница, но неопитен и страхлив, изтървал юздите, паднал и загинал. — Б. пр. ↑

[2] Старото название на западното австралийско крайбрежие. — Б. пр. ↑

ЧАСТ ТРЕТА

ПЪТУВАНЕ ДО ЛАПУТА, БАЛНИБАРБИ, ЛЪГНАГ, ГЛЪБДЪБДРИБ И ДО ЯПОНИЯ

ГЛАВА I

Авторът тръгва на третото си пътешествие. Пленяват го пирати. Злобата на един холандец. Пристигането му на един остров. Той бива приет в Лапута

Няма повече от десет дена, откакто се бях върнал у дома, когато капитан Уилям Робинсън, родом от Корнуъл, капитан на Хоупуел, як кораб от триста тона, дойде у нас. По-рано, при едно пътуване на изток, бях лекар на друг кораб, на който той бе капитан и един от четиримата му собственици. Той всякога се отнасяше към мен повече като с брат, отколкото като с подчинен; и като се научил, че съм пристигнал, посети ме, както схванах, само от приятелски чувства, защото разговаряхме като хора, които се виждат след дълга раздяла. Но почна често да идва у нас, изразявайки радостта си, че ме намира в добро здраве, и все подпитваше дали вече съм се установил тук завинаги, прибавяйки, че след два месеца възнамерявал да направи едно пътуване до Източна Индия; докато най-накрая недвусмислено ме покани, макар и не без известни извинения, да стана лекар на неговия кораб. Заяви, че ще имам за помощник друг лекар, а също и двама помощник-капитани; че ще получавам заплата, двойно по-голяма от обикновената; и че, тъй като съм разбирал от морските работи поне колкото него самия — а това му било известно от личен опит, готов бил да поеме задължението да следва съветите ми — все едно, че участвувам заедно с него в командването на кораба.

Той направи още толкова други примамливи предложения, а и аз го познавах като толкова честен човек, че не можех да му откажа; жаждата ми да видя света, въпреки предишните ми злополуки, беше все така силна. Оставаше единствено да убедя жена си, чието съгласие

обаче в края на краищата получих поради ползата, която имаше изгледи да извлекат децата ни от това пътешествие.

Поехме на петия ден на месец август 1706 година и пристигнахме в крепостта Сейнт Джордж^[1] на 11 април 1707 година. Останахме там три седмици, за да се възстановят моряците, мнозина от които бяха болни. Оттам отидохме в Тонкин, където капитанът реши да остане известно време, защото много от стоките, които възнамеряваше да купи, не бяха готови, нито пък можеше да очаква, че ще му бъдат изпратени до няколко месеца. Ето защо, надявайки се да покрие част от разноските, които, изглежда бе направил, той купи едномачтов платноход, натовари го с няколко вида стоки, с които жителите на Тонкин обикновено търгуват в близките острови; и като определи екипаж от четиринадесет моряка, трима от които — местни хора, назначи ме за капитан на кораба и ми даде право да търгувам, докато той си гледа работата в Тонкин.

Не бяхме плавали повече от три дни, когато се надигна голяма буря: цели пет дни корабът бе носен от вятъра север-североизток, след това на изток; после имахме хубаво време, но все още духаше силен западен вятър. На десетия ден ни подгониха два пиратски кораба, които скоро ни настигнаха; защото моят платноход беше толкова тежко натоварен, че се движеше много бавно; пък и не бяхме в състояние да се защищаваме.

И двамата пирати-предводители едновременно нахлуха стремглаво в кораба ни начело на своите хора; но като ни намериха всички легнали по корем (защото така бях заповядал), те ни вързаха ръцете със здрави въжета, оставиха един моряк да ни пази и отидоха да претърсят платнохода ни.

Между пиратите видях един холандец, чиято дума, изглежда, доста тежеше, макар да не беше капитан на ни един от двата кораба. Той позна, че сме англичани и като взе да ломоти на своя език, закани се да ни вържат по двама гръб о гръб и да ни хвърлят в морето. Аз говоря холандски доста добре; казах му кои сме и го молих пред вид на това, че сме християни и протестанти, от съседни страни, свързани с тесен съюз, да въздействува на капитаните, та да се смилят над нас. Това го вбеси още повече; той повтори заканите си и като се обърна към другарите си, заприказва много разпалено на японски език (поне такъв ми се стори), като често споменаваше думата „християнин“.

По-големият от пиратските кораби се командуваше от японски капитан, който говореше холандски, но много неправилно. Той дойде при мен и след като ми зададе няколко въпроса, на които отговорих най-смирено, обеща да бъдем пощадени. Поклоних се дълбоко на капитана и като се обърнах към холандеца, казах, че съжалявам да видя повече милост у един езичник, отколкото у един събрат-християнин. Но скоро имах основание да се разкайвам за тези безразсъдни думи; защото този злобен безсрамник, след като многократно и напразно се опита да убеди и двамата капитани да ме хвърлят в морето (на което те не се съгласяваха, понеже ми бяха дали обещание да ме пощадят), все пак успя дотолкова, че ми бе наложено едно наказание, според всички човешки представи по-лошо от самата смърт. Моряците ми бяха разпределени по равно в двата пиратски кораба, а на моя кораб пратиха друг екипаж. Що се отнася до мен, решиха да ме пуснат да плавам с малко кану с весла и едно платно и храна за четири дни; японският капитан бе така любезен да удвои провизиите ми от собствените си запаси и не разреши на никой моряк да ме претърси. Слязох в кануто, а холандецът, застанал на палубата, изсипа върху ми всички клетви и ругатни, познати в неговия език.

Около един час преди да съзрем пиратите, бях направил наблюдения и бях установил, че сме на 46 градуса северна ширина и 183 градуса дължина. Когато се бях поотдалечил от пиратите, през джобния си далекоглед открих на югоизток няколко острова. Вдигнах платното тъй като вятърът беше благоприятен, с намерение да стигна най-близкия от тях, което успях да направя след около три часа. Целият остров беше скалист; обаче намерих много птичи яйца; и с огнивото си запалих огън от пирен и сухи водорасли, на който опекох яйцата. Друго не ядох за вечеря, твърдо решен да пестя провизиите си доколкото мога. Намерих подслон под една скала, където си застлах малко пирен, и пренощувах доста добре.

На следващия ден отплавах до друг остров и оттам до трети и четвърти, като използвах ту платното, ту веслата. Но нека не отегчавам читателя с подробно описание на патилата си; достатъчно е да кажа, че на петия ден пристигнах на последния остров в моя обзор, разположен на юг-югоизток от предишния.

Този остров беше по-далече, отколкото очаквах, и ми трябваша цели пет часа, за да го достигна. Обиколих го почти целия, преди да

намеря удобно място да слеза на суша — малко заливче, на ширина около три пъти колкото моето кану. Островът се оказа изцяло скалист, като само тук-там имаше туфи трева и ароматни билки. Извадих малкия си запас от храна и след като похапнах, скрих остатъка в една пещера — там имаше много пещери. Събрах много яйца по скалите и натрупах куп сухи водорасли и изсъхнала трева, които възнамерявах да горя на другия ден и криво-ляво да опека яйцата (имах у себе си кремък, огниво, прахан и увеличително стъкло). Пренощувах в пещерата, където бях оставил провизиите си. Постелята ми беше пак от същата суха трева и водорасли, които смятах да използвам за гориво. Спах много малко, защото тревожните ми мисли преодоляха умората и ме държаха буден. Мислех, че почти няма вероятност да оцелея в такова пусто място; и колко ужасен ще бъде моят край. Чувствувах се толкова отпуснат и отчаян, че не ми се ставаше; а когато се окопитих достатъчно, за да изпълзя от пещерата, отдавна вече се беше съмнало. Известно време обикалях по скалите; небето беше съвършено ясно, а слънцето толкова ярко, че трябваше да извърна глава, за да не го гледам; но изведнъж то се затули, ала другояче, а не както когато го скрие облак. Обърнах се и видях между мен и слънцето едно огромно тъмно тяло, което се движеше към острова; стори ми се да е около две мили на височина; то скри слънцето за шест-седем минути, но не забелязах въздухът да стана много по-студен, нито пък небето по-затъмнен о, отколкото ако стоях в сянката на някоя планина. Като се приближи до мястото, където се намирах, видях, че е направено от някаква твърда материя и дъното му е плоско, гладко и блестящо от отражението на морето под него. Стоях на една височинка на около двеста ярда от брега и наблюдавах как това огромно тяло се спуска почти успоредно с мен на разстояние, по-малко от една английска миля. Извадих джобния си далекоглед и ясно различих много хора да се движат нагоре и надолу по страните му, които изглеждаха полегати, но не можах да разбера какво правят тези хора.

Вродената жажда за живот събуди у мен радостно вълнение; и бях готов да повярвам, че тази забележителна случка по един или друг начин ще ми помогне да се спася от това пусто място и от положението, в което се намирах. Но същевременно читателят едва ли си представя изумлението ми да видя остров във въздуха, обитаван от хора, които можеха по свое желание (поне така изглежда) да се

издигат, снижават или движат напред. Но тъй като в този миг не бях разположен да философствувам върху това явление, предпочетох да наблюдавам в каква посока ще поеме островът; защото за известно време той сякаш бе застинал. Но скоро след това се приближи; и аз можах да огледам страните му, опасани на различни нива от коридори, свързани на известни междини със стълби, по които се слизаше от един коридор към друг. В най-долния коридор видях няколко души да ловят риба с дълги въдици, докато други ги наблюдаваха. Размахвах каскета си (защото шапката ми отдавна вече беше износена) и замахах с кърпичка към острова; и когато дойде още по-близо, провикнах се колкото ми глас държи; тогава, вглеждайки се внимателно, забелязах, че откъм онази страна, която виждах най-добре, се е събрала цяла тълпа. Понеже сочеха към мен и един към друг, разбрах, че са ме открили, макар да не отвърнаха на виковете ми; но видях как четирима-петима мъже се завтекоха по стълбата до горната част на острова и след това изчезнаха. Правилно бях предположил, че са ги пратили при някой отговорен човек, който да им даде нареждане какво да правят.

Броят на хората нарастваше и за по-малко от половин час островът бе преместен и повдигнат така, че най-ниският коридор се намираще успоредно на стотина ярда от хълма, където стоях. Тогава заех най-умолителни пози и заговорих с най-смирен тон, но не получих отговор. Онези, които стояха най-близо над мен, изглежда, бяха високопоставени лица, както предположих по облеклото им. Те се съвещаваха със сериозен вид и често поглеждаха към мен. Накрая един от тях извика с ясен, културен и красив глас на език, по звук не много различен от италианския; и аз отвърнах на този език, надявайки се поне ритъмът му да им допадне. Макар да не се разбирахме, все пак лесно можеха да схванат какво искам да кажа, защото хората виждаха окаяното ми положение.

Направиха ми знаци да слеза от скалата и да отида към брега, което и направих; и след като хвърчащият остров бе издигнат на удобна височина, долният му край точно Над мен, спуснаха верига от най-ниския коридор, със седалка, завързана на края ѝ, в която се настаних, и тогава ме издигнаха със скрипци.

[1] Крепост близо до Мадрас, Индия. — Б. пр. ↑

ГЛАВА II

Описание на темперамента и нрава на лапутците. Авторът разказва за тяхната наука. За краля и неговия двор. Как е приет авторът. Страховете и тревогите, на които се поддават жителите. Авторът говори за жените

Като слязох от седалката, заобиколи ме тълпа, но тези, които стояха най-близо, изглежда, бяха от по-знатните. Те ме гледаха много учудени; всъщност не останах по-назад от тях, тъй като дотогава никога не бях виждал смъртни, тъй странни по телосложение, облекло и физиономия. Главите им бяха наклонени или надясно, или наляво; едното око бе обърнато навътре, а другото право нагоре към зенита. Горните им дрехи бяха украсени с образа на слънцето, с луни и звезди, преплетени с цигулки, флейти, арфи, тромпети, китари, клавесини и още много музикални инструменти, неизвестни у нас в Европа. Туктаме забелязах мнозина, облечени като слуги, всеки от които държеше в ръка къса пръчка, на чийто край бе завързан като млатило надут мехур. В мехурите имаше малко сушен грах или дребни камъчета (както ми съобщиха по-късно). С тези мехури те от време на време леко удряха застаналите близо до тях хора по устата и ушите, но тогава не можех да схвана смисъла на този обичай. Изглежда, мисълта на тези хора е толкова погълната от дълбоки разсъждения, че нито могат да говорят, нито внимават какво правят другите, ако не ги стряскат чрез външно докосване по говорните и слуховите им органи;

ето защо онези, които са достатъчно богати, винаги имат между слугите си „плескач“ (на техния език се казва климеиол); и никога не излизат и не ходят на гости без него. Работата на този слуга е, когато двама или повече се съберат, леко да плесне с мехура устата на този, който ще говори, и дясното ухо на онзи или онези, към които се обръща. „Плескачът“ е нает също да придружава господаря си, когато се разхожда, и при случай леко да го потупва по очите; защото оня винаги е толкова погълнат в размисъл, че има явна опасност да падне във всяка зяпнала яма и да си удари главата о всеки изпречил се стълб; а из улиците да се блъска в другите хора или те да го блъснат в канавката.

Налагаше се да дам на читателя тези сведения, без които той би бил в същото недоумение като мен и не би могъл да разбере поведението на тези хора, докато ме водеха по стълбите за горния край на острова, към кралския дворец. Докато се изкачвахме, те няколко пъти забравяха какво има да вършат и ме оставяха сам, докато „плескачите“ отново възбудят паметта им; защото чуждестранният вид на облеклото и лицето ми сякаш ни най-малко не ги засягаше, нито пък виковете на простолюдието, чиито мисли и умове не бяха така обременени.

Най-после влязохме в двореца; въведоха ме в тронната зала, където видях краля, седнал на престола си, от двете страни на който стояха най-високопоставени личности. Пред трона имаше голяма маса, отрупана с глобуси, сфери и всякакви математически уреди. Негово величество не ни обърна никакво внимание, макар при влизането ни да се вдигна голям шум поради това, че там се събраха всички, свързани с царския двор. Но в този момент той бе дълбоко замислен върху разрешаването на една задача;

и ние чакахме повече от час, докато му се удаде да я реши. От двете му страни стоеше по един млад паж с плескало в ръка; когато видяха, че не е зает с работа, един от тях леко го плесна по устата, а другият по дясното ухо; при което той се стресна, като човек, събуден внезапно, и като погледна към мен и хората, с които бях, спомни Си защо сме дошли, тъй като бе вече предизвестен. Той каза няколко думи; тогава един младеж с плескало бързо дойде при мен и леко ме удари по дясното ухо; но аз, доколкото можех, със знаци показах, че нямам нужда от подобен инструмент; а това, както узнах впоследствие, дало повод на негово величество и на целия кралски двор да имат много лошо мнение за умствените ми способности. Кралят, доколкото можах да отгатна, ми зададе няколко въпроса и аз му отговорих на всички езици, които знам. Когато стана ясно, че нито аз ги разбирам, нито те можеха да ме разберат, по негова заповед ме заведоха в една стая в неговия дворец (тъй като този владетел засенчваше всичките си предшественици по гостоприемството си към чужденци), където определиха двама души да ми прислужват. Донесоха вечеря и четирима благородници, които си спомням, че видях застанали много близо до краля, ми направиха честта да вечерят с мен. Сервираха две менюта, по три различни ястия от всяко меню. Първото се състоеше от

овнешка плешка, изрязана във формата на равноностранен триъгълник, парче говеждо — във форма на ромбоид, и един суджук — във форма на циклоид. Второто меню беше: две патици с криле и крака, привързани така, че да добият формата на цигулки, салами и кървавици, които приличаха на флейти и обои, и телешки гърди във формата на арфа. Прислужниците режиха хляба на конуси, цилиндри, паралелепипеди и разни други геометрични тела.

Докато вечеряхме, аз си позволих да попитам за названията на някои неща на техния език; и тези благородници с помощта на „плескачите“ си на драго сърце ми отговаряха, надявайки се да възбудят възхищението ми с големите си способности, ако се науча да разговарям с тях. Скоро можех да си поискам хляб, питие или каквото друго ми трябваше.

След вечеря гостите ми си отидоха и по заповед на краля при мен пратиха един човек, придружен от „плескач“. Той донесе перо, мастило, хартия и три-четири книги, като със знаци ми даде да разбере, че е пратен да ме учи на техния език. Седяхме заедно четири часа, през което време записах цели колони от думи с превода срещу всяка дума. Също така опитах се да науча няколко къси изречения. Защото учителят ми заповядваше на един от слугите ми да донесе нещо, да се обърне, да се поклони, да седи на стол, да стои прав или да ходи и тъй нататък. След това записах изречението. Той също така ми показа една от книгите си с изображения на слънцето, луната, звездите, знаците на зодиака, тропиците и полярните кръгове, както и названията на много геометрични фигури и тела. Каза ми имената на всички музикални инструменти и ми ги описа; също така ми даде музикални термини, отнасящи се до начина, по който се свири на всеки от тях. Когато той си отиде, наредих всички думи с обясненията им в азбучен ред. И така за няколко дни благодарение на много силната си памет добих известна представа за езика им. Думата, която значи хвърчащ или плаващ остров, в техния език е Лапута; но истинската ѝ етимология никога не можах да откроя, „Лап“ на остарелия език, който вече не се използва, значи висок, а „унтух“ — губернатор;

оттам, казват, било произлязло името Лапута, видоизменена форма от „лапунтух“. Но не одобрявам тази етимология, която ми се вижда много пресилена. Осмелих се да предложа на учените едно мое предложение — че Лапута е било „квази лапутед“; като „лап“

всъщност значи играта на слънчевите лъчи върху морето и „утед“ — крило; което обаче не искам да налагам, а ще го предложа на преценката на читателя.

Като видяха колко лошо съм облечен, хората, на които кралят ме бе поверил, заръчаха на другата сутрин да дойде шивач и да ми вземе мярка за нов костюм. Този майстор вършеше работата си по начин, различен от възприетия в Европа. Той първо измери височината ми с квадрант, а след това с линия и пергел описа размерите и контурите на цялото ми тяло; всичко това нанесе на лист хартия и след шест дни донесе дрехите ми — много лошо ушити, без всякаква форма, защото сбъркал една цифра в изчисленията. Но се утешавах с това, че както сам видях, подобни грешки, изглежда, ставаха често и не им се обръщаше особено внимание.

Докато бях затворен в стаята си, защото няхах дрехи и поради неразположение, което ме задържа там още няколко дена, аз много разширих речника си; и когато следващия път отидох при краля, разбрах много от онова, което той каза, и някак си му отговорих. Негово величество бе дал нареждане островът да се придвижи на изток-североизток точно над Лагадо, главния град на цялото кралство, който се намира долу на твърда земя. Той бе отдалечен на около деветдесет левги и пътуването ни трая четири дни и половина. Ни най-малко не усещах движението на острова във въздуха. На втората сутрин към единадесет часа самият крал заедно с всичките благородници, царедворци и служители настроиха музикалните си инструменти и свириха на тях в продължение на три часа без прекъсване; така че бях съвсем замаян от шума;

и никак не можех да отгатна значението на всичко това;

но по-късно учителят ми ме осведоми. Той каза, че ушите на хората на техния остров били пригодени да чуват музиката на небесните сфери, които свирели в определени периоди; и всички от кралския двор сега били готови да участвуват в концерта, всеки с оня инструмент, на който свири най-добре.

По време на пътуването ни за столицата Лагадо негово величество заповяда островът да спира над някои градове и села, откъдето имало вероятност да получи прошения от поданиците си. За тази цел спускаха няколко върви, с прикрепени на края малки тежести. На тези върви хората нанизваха молбите си, които веднага биваха

издигани, подобно хартийките, закрепяни от учениците на края на връвта, която държи хвърчилата им. Понякога отдолу получавахме вино и храна, които издигаха със скрипци.

Познанията ми по математика много ми помогнаха да усвоя фразеологията им, която до голяма степен беше заимствувана от тази наука и от музиката, от която също разбирам. Мисълта им винаги намираше израз в линии и числа. Например ако възхваляват красотата на жена или някое друго животно, те я описват с ромбове, кръгове, паралелограми, елипси и други геометрически термини;

или пък с думи, заети от музиката, които няма защо да споменавам. В кралската кухня видях всякакви математически и музикални инструменти, по чиято форма нарязват месото, поднасяно на трапезата на негово величество.

Къщите им са лошо построени, стените наклонени, без нито един прав ъгъл в стаята; този недостатък произлиза от презрението им към практическата геометрия, която смятат за твърде проста и механична, а указанията, които дават, са твърде сложни и за най-интелигентните работници; поради което постоянно Стават грешки. Макар много умело да използват хартията и да боравят с линията, молива и пергела в обикновените действия и в ежедневието си, не съм виждал хора, по-тромави, непохватни и несръчни; нито пък съм срещал тъй мудни и объркани в понятията си хора във всички останали области освен математиката и музиката. Те не умеят да разсъждават и са склонни да спорят най-разпалено; освен ако се случи да са прави, което е рядкост. Въображението, фантазията и изобретателността са им съвсем чужди, а пък и в езика им няма думи, които да изразяват тези понятия — целият обсег на умствената им дейност е включен в рамките на гореспоменатите науки.

Повечето от тях, особено онези, които се занимават с астрономия, много вярват на астрологията, макар да ги е срам открито да си го признаят. Но нещо, което съвсем не можех да си обясня и на което най-вече се възхищавах, беше голямата им склонност да коментират новините и да бистрят политика; те постоянно се занимават с обществените работи, дават преценка по държавни въпроси и разпалено спорят едва ли не за всяка дума в становищата на партиите. Забелязвал съм същата склонност у повечето познати ми европейски математици, макар и досега да не съм успял да открия ни

най-малката прилика между двете науки; освен ако тези хора предполагат, че понеже най-малкият кръг има същия брой градуси, колкото най-големият, следва, че поддържането на реда в света и управлението му не изискват повече способности, отколкото да въртиш глобуса. Но по-скоро смятам, че това качество произлиза от една много обща слабост на човешката природа, поради която обикновено проявяваме по-голямо любопитство и самоувереност тъкмо по въпросите, които най-малко ни засягат и от които най-малко разбираме — било по липса на образование, било защото нямаме съответните способности.

Тези хора живеят в постоянна тревога и нито за миг не се радват на душевно спокойствие; а тревогата им се дължи на причини, които почти никак не засягат останалите смъртни. Опасенията им произлизат от различни промени в небесните тела, от които те се страхуват. Боят се например, че вследствие на постоянното приближаване на Слънцето към Земята, тя след време непременно ще бъде абсорбирана или погълната от него. Че повърхността на Слънцето постепенно ще се покрие с кора от собствените му изпарения и ще престане да дава светлина на света. Че Земята за малко не се е докоснала до опашката на последната комета, което неизбежно е щяло да я превърне на прах и пепел; и че следващата комета, която според пресмятанията им ще се появи след сто и тридесет години, навярно ще ни унищожи. Защото, ако в своя перихелий се приближи на известно разстояние до Слънцето (както те имат основание да се опасяват според своите изчисления), кометата ще развие топлина, десет хиляди пъти по-силна от тази на нажежено до червено желязо; и отдалечена вече от Слънцето, ще влече пламтящата си опашка, дълга един милион и четиринадесет мили; и ако Земята мине през нея, на сто хиляди мили от ядрото или главното тяло на кометата, тя непременно ще се подпали и ще стане на пепел. Тъй като Слънцето ежедневно изразходва лъчите си без подхранваща материя, която да ги произвежда, най-накрая то ще се изчерпи и унищожи; от което не може да не последва загиването на Земята и на всички планети, които получават светлината си от него.

Те дотолкова са обзети от непрекъснат страх, опасявайки се от тези и подобни надвиснали опасности, че нито могат да спят спокойно в леглата си, нито да вкусват обикновените удоволствия и забавления на живота. Когато срещнат някой познат сутрин, първият им въпрос е

относно здравето на Слънцето — как е изглеждало при залеза и изгрева и какви изгледи има да избягнат удара на приближаващата комета. Те вероятно подхващат такива разговори поради същата склонност, която проявяват момчетата: обичат да слушат страшни разкази за духове и таласъми и жадно ги поглъщат, а после ги е страх да отидат да си легнат.

Жените на острова са много живи; те презират съпрузите си и извънредно много обичат мъжете, които идват долу от континента; оттам постоянно пристигат хора, които престояват в кралския двор било по служебни въпроси на различни градове и корпорации, било по тяхна лична работа; но към тях се отнасят с пренебрежение, защото нямат математически способности. Измежду тях дамите избират любовниците си; но досадното е там, че вършат всичко без всякаво затруднение и с твърде голямо чувство за сигурност, защото съпругът е винаги толкова погълнат в дълбоки размишления, че госпожата и любовникът ѝ могат да се отдават на най-големи интимности пред очите му, стига той да е снабден с хартия и инструменти и „плескачът“ му да не стои до него.

Съпругите и дъщерите се окайват, че са затворени на острова, макар според мен той да е най-прекрасното място на света; въпреки че живеят тук- сред най-голямо сходство и разкош и им е позволено да правят каквото си щат, те копнеят да видят света и да участвуват в забавленията на столицата, което могат да сторят само с личното разрешение на краля; а това разрешение не се получава лесно, защото благородниците знаят от опит колко трудно е да убедят жените си да се върнат пак горе. Разправиха ми, че една много високопоставена дворцова дама — тя има няколко деца, била съпруга на първия министър, най-богатия поданик в кралството, много елегантен и приятен мъж, който много я обичал и който живеел в най-хубавия Дворец на острова, — тази дама слязла в Лагадо, като се престорила на болна, и там се скрила няколко месеца, докато кралят изпратил заповед да я издирят; открили я в някаква забутана гостилница, облечена в дрипи, тъй като била заложила дрехите си, за да издържа един стар, недъгав лакей, който я биел всеки ден; не искала да се раздели с него, та я отвели насила, и макар мъжът ѝ да я посрещнал най-любезно и без ни най-малък упрек, тя скоро след това пак успяла да се смъкне долу с

всичките си скъпоценности и да отиде при същия любовник; оттогава не са чули нищо за нея.

Възможно е читателят да приеме това по-скоро като европейска или английска случка, отколкото като нещо, станало в една толкова далечна страна. Но нека бъде така любезен да си спомни, че прищевките на жените не се ограничават в рамките на даден климат или нация; и че жените са си жени и са много по-еднакви, отколкото можем да си представим.

След около един месец бях усвоил доста добре езика им и можех да отговарям на повечето от въпросите на краля, когато имах честта да бъда при него. Негово величество не прояви ни най-малко любопитство относно законите, управлението, историята, религията и нравите на страните, които бях обходил; а ограничи въпросите си до състоянието на математиката и прие моите обяснения с голямо презрение и безразличие, макар често да го стряскаха „плескачите“ от двете му страни.

ГЛАВА III

Едно явление, обяснено от съвременната философия и астрономия. Големият напредък, направен от лапутците в астрономията. Начинът, по който кралят потушава въстания

Поисках разрешение от този владетел да видя интересните гледки на острова, което той бе така любезен да ми даде и заповяда на учителя ми да ме придружава. Преди всичко исках да узная на какви причини на природните сили или човешката изобретателност — островът дължи способността си да се движи в различни посоки; и сега ще дам на читателя едно смислено обяснение по този въпрос.

Хвърчащият или плаващият остров е пълен кръг с диаметър 7837 ярда, или около четири мили и половина, и следователно има площдесет хиляди акра. Дебелината му е триста ярда. Дъното или долната му повърхност, видима за онези, които го гледат отдолу, е една правилна равна плоча от диамант, дебела около двеста ярда. Над дъното са наслоени съответните минерали в нормалния им ред; и над всичко това има слой от богата почва, дълбок десет или дванадесет фута. Наклонът на горната повърхност, от обиколката на кръга към центъра, е естествената причина, поради която всичкият дъжд или росата, които падат върху острова, се оттичат в малки рекички към центъра, където се вливат в четири големи басейна, всеки с обиколка от около половин миля и на двеста ярда разстояние от центъра. Водата от тези басейни през деня постоянно се изпарява от слънцето, поради което те никога не преливат. Освен това, тъй като монархът има възможност да издига острова над зоната на облаците и изпаренията, той може по своя воля да предотвратява валежите и росата. Защото и най-високите облаци не могат да се издигнат над две мили — мнение, с което естествениците са съгласни; поне не е известно облаците в тази страна да са се издигали по-високо. :

В центъра на острова има пропаст около петдесет ярда, откъдето астрономите слизат в голям купол и която по тази причина се нарича „фландона ганьоле“, тоест пещерата на астрономите, разположена на сто ярда под горната повърхност на плочата. В тази пещера непрекъснато горят двадесет лампи, които, отразени в диаманта, силно

осветяват всяка част. Тук има голям брой най-различни секстанти, квадранти, телескопи, астралабии и други астрономически уреди. Но най-любопитното нещо, от което зависи съдбата на острова, е един огромен магнит, по форма подобен на тъкачна совалка. Той е дълъг шест ярда, а в най-дебелата си част широк цели три ярда и повече. Този магнит се крепи на много здрава диамантена ос, която минава през средата му и около която той се движи; поставен е с такава точност, че и най-немошната ръка да може да го завърти. Обкръжен от кух диамантен цилиндър, дълбок четири фута, дебел също четири фута и с диаметър дванадесет фута, поставен хоризонтално и поддържан от осем диамантени стълба, всеки висок шест ярда. В средата на вдлъбнатата страна има жлеbove, дълбоки дванадесет инча, в които са поставени краищата на оста, която се върти, когато това се налага.

Никаква сила не може да мръдне този магнит от мястото му, защото обръчът и краката съставляват едно цяло с диамантената плоча, която образува дъното на острова.

Посредством този магнит островът се издига или спуска или се движи от едно място на друго. Защото, що се отнася до онази част на света, над която монархът има власт, магнитът от едната си страна придобива притегателна сила, а от другата — отблъскваща. Когато магнитът бива изправен с притегателния си край към земята, островът слиза; а когато отблъскващият край сочи надолу, островът се издига право нагоре. Когато магнитът заема полегато положение, островът се движи наклонено. Защото силите в този магнит винаги действуват в линии, успоредни на посоката му.

Чрез това косо движение островът се мести до различни части на владенията на монарха. За да обясним как се движи, нека АВ бъде черта, теглена през владенията на Балнибарби; нека линията CD бъде магнитът, като D бъде отблъскващият край, а C — притегателният, като островът се намира над C; нека магнитът бъде поставен в положение CD с отблъскващия край надолу; тогава островът ще бъде тласнат косо нагоре към D, Когато пристигне в D, нека се завърти около оста си, докато притегателният му край посочи към E; тогава островът ще се понесе към E; а там, ако магнитът отново се завърти около оста си, докато заеме положение EE, с отблъскващия край надолу, Островът ще се издигне косо към D, където, когато се насочи притегателният му край към D, островът може да се понесе към D, и от D до H, като се

обърне магнитът така, че отблъскващият край да сочи право надолу. И така, като се променя положението на магнита колкото пъти стане нужда, островът бива ту вдиган, ту спускан полегато; и посредством тези последователни изкачвания и спускания (а наклонът не е голям) островът се мести от едно владение до друго.

Но трябва да отбележа, че този остров не може да се движи отвъд намиращите се под него владения; нито пък може да се издига по-високо от четири мили. Астрономите (които в книгите си излагат своите големи теории за магнита) отдават това на следната причина: а именно, че действието на магнита не се простира на повече от четири мили, и че минералът, който действа върху магнита от земните недра и по море на около шест левги разстояние от брега, не е разпространен по цялото земно кълбо, а свършва с границите на кралските владения — очевидно, че при голямото преимущество, което дава летящият остров, не е било трудно за един владетел да подчини всяка страна, която се намира в притегателното поле на този магнит.

Когато магнитът бъде поставен успоредно с линията на хоризонта, островът не се движи; в такъв случай, тъй като краищата му са на еднакво разстояние от земята, те действуват с еднаква сила — едната теглеща надолу, а другата тласкаща нагоре — и следователно не може да се получи никакво движение.

За този магнит се грижат астрономи, които от време на време го насочват в указани от краля посоки. Те прекарват по-голямата част от живота си в наблюдаване на небесните тела, което правят с помощта на телескопи, далеч превишаващи нашите по качество. Защото, макар най-големите им телескопи да не са повече от три фута дълги, те увеличават образа много повече, отколкото нашите, дълги сто фута, и много по-ясно показват звездите. Това предимство им е дало възможност да отидат много по-далече в откритията си, отколкото астрономите в Европа. Направили са списък от десет хиляди неподвижни звезди, докато най-подробните наши списъци не съдържат повече от една трета от това число. Те също така са открили две по-малки звезди или спътници, които се въртят около Марс; по-близкият до планетата е на разстояние от центъра ѝ, равно на три пъти нейния диаметър, а външният — пет пъти; първият се върти около оста си за десет часа, а вторият — за двадесет и един и половина часа;

така че квадратите на периодичните им времена са почти пропорционални с кубовете на разстоянията им от центъра на Марс; от което е очевидно, че те се подчиняват на същия закон за притеглянето, на който се подчиняват и другите небесни тела.

Наблюдавали са деветдесет и три различни комети и са установили периодите им с голяма точност. Ако това е вярно (а те го твърдят с голяма увереност), много желателно е наблюденията им да станат известни; така теорията за кометите, която понастоящем е много незадоволителна и погрешна, би могла да се усъвършенствува и приравни с другите отдели на астрономията.

Кралят би бил най-пълновластният владетел във вселената, стига да можеше да убеди министрите си да отидат да живеят при него; но тъй като тези господа притежавали имения долу на континента и освен това считали, че положението на дворецов любимец е много несигурно, те се противопоставяли.

Ако някой град въстане или се разбунтува, ако се раздели на силно враждуващи партии или откаже да плаща обичайния данък, кралят има два начина да го накара да му се подчини. Първият и по-мекият начин е да държи острова надвиснал над града и околните земи; така може да лиши хората от благодатта на слънцето и дъжда и следователно да причини на жителите лишения и болести. И ако деянието го заслужава, същевременно им хвърлят от острова огромни камъни, срещу които те не могат да се защищават, освен като се крият по мазета и пещери, докато камъните разбиват покривите на къщите им. Но ако все още упорствуват или заплашват да вдигнат бунт, той прибегва до крайната мярка, като спуска острова направо над главите им, което причинява всеобщо разрушение на къщите и гибел на хората. Това обаче е крайна мярка, към която владетелят рядко прибегва, нито пък иска да я прилага; а и министрите му не смеят да го посъветват да пристъпи към подобно действие, което би накарало хората да го намразят, а също би причинило големи щети на собствените им имения, които са долу; защото единствено островът е кралско имение.

Но всъщност има още една по-важна причина, поради която кралете на тази страна винаги са били против действия с подобни страшни последици освен при крайна необходимост. Защото, ако в града, който се предвижда да бъде разрушен, има високи скали, какъвто обикновено е случаят в по-големите градове — навярно

местоположението им е било избрано първоначално с цел да предотврати подобна катастрофа, — или ако има много високи островърхи кули или каменни колони, едно внезапно падане би могло да представлява опасност за дъното, тоест за долната повърхност на острова; и макар да се състои, както вече казах, от монолитна диамантена плоча, дебела двеста ярда, тя би могла да се разцепи от прекалено силен удар или да се спуска, като се приближи повече, отколкото трябва, до огньовете в намиращите се долу къщи; нещо, което често се случва с облицованите с желязо или камък гърбове на огнищата ни. Всичко това е много добре известно на хората и те знаят докога могат да упорствуват, що се отнася до свободата или имотите им. А кралят, когато е предизвикан до крайност и най-твърдо решен да срине един град, заповядва островът да се спуска много внимателно — от престорена обич към народа, а всъщност от страх да не повреди диамантеното дъно; в който случай, по мнението на всичките им философи, магнитът вече не би могъл да го държи във въздуха и цялата тая маса би паднала на земята.

По силата на един основен закон на кралството нито на краля, нито на двамата му най-големи сина се разрешава да напускат острова; нито пък на кралицата докато може още да ражда деца.

ГЛАВА IV

Авторът напуска Лапута, завеждат го в Балнибарби, пристига в столицата. Описание на столицата и околната природа. Един високопоставен сановник оказва гостоприемство на автора. Разговорът му с този сановник

Макар да не мога да кажа, че се отнасяха зле с мен на този остров, все пак трябва да призная, че по мое мнение твърде много ме пренебрегваха и в държанието им проличаваше презрение. Защото и владетелят, и народът сякаш не проявяваха любопитство към друг клон на науката освен математиката и музиката, области, в които те далеч ме превишаваха и поради това никак не бях на почит.

От друга страна, след като видях всички забележителности на острова, изпитвах голямо желание да го напусна, тъй като съвсем ми бяха дотегнали тези хора. Те действително отлично владееха две науки, които високо ценя и в които не съм несведущ; но същевременно бяха дотолкова погълнати в размишления и увлечени в теоретизиране, че по-неприятни събеседници не съм срещал. През време на двумесечното си пребиваване там разговарях само с жени, търговци, „плескачи“ и придворни пажове; и по такъв начин в края на краищата изпаднах в положение на човек, когото презират; а това бяха единствените хора, които изобщо разумно отговаряха на въпросите ми.

Вследствие на големите усилия, които положих, доста Добре бях усвоил езика им; дотегнало ми беше да бъда затворен на остров, където ми обръщаха малко внимание; и реших да го напусна при пръв удобен случай.

В кралския двор имаше един голям велможа, близък роднина на краля и на висока почит единствено по тази причина. Всички го считаха за най-големия невежа и глупак сред царедворците. Същият имаше много изключителни заслуги към короната, имаше големи способности, вродени и придобити, украсени с почтеност и благородство;

но имал толкова лош слух, щото одумниците му разправяли, че често се случвало да тактува погрешно; а частните му учители извънредно трудно успявали да го научат да доказва и най-лесната

математическа теорема. Той благоволи многократно да прояви внимание към мен, оказваше ми честта да ме посещава и изразяваше желанието си да го осведомя за положението в Европа, за законите, обичаите, нравите и състоянието на науката в различните страни, където съм пътувал. Изслушваше ме с голямо внимание и правеше много мъдри забележки върху всичко, което казвах. Той имаше двама „плескачи“, които го придружаваха, както подобаваше на ранга му, но ги използваше само в кралския двор и по време на официални посещения;

и винаги когато бивахме насаме с него, им заповядваше да се оттеглят.

Замолих тази знатна личност да се застъпи за мен пред негово величество и да ми разреши да напусна острова;

и той съответно изпълни молбата ми — както сам благоволи да ми каже — със съжаление: защото действително ми бе направил няколко много изгодни предложения, които обаче отказах, изразявайки му същевременно извънредно голямата си признателност;

На шестнадесети февруари се сбогувах с негово величество и царедворците му. Кралят ми направи подарък на стойност около двеста английски лири, а неговият роднина, моят покровител, ми даде двойно по-голяма сума, заедно с препоръчително писмо до един негов приятел в столицата Лагадо; и тъй като по това време островът се въртеше над една планина на около две мили от града, спуснаха ме от най-ниската галерия по същия начин, по който ме бяха вдигнали.

Континентът, доколкото е подвластен на монарха на летящия остров, е известен с общото име Балнибарби; а столицата, както вече споменах, се казва Лагадо. Не малко задоволство изпитах, като се намерих на твърда земя, Отидох пеша до града без всякакво безпокойство, тъй като бях облечен като местните жители и знаех добре езика, за да разговарям с тях. Скоро намерих дома на лицето, до което имах препоръка; предадох му писмото от неговия приятел, големец на острова, и ми бе оказан много любезен прием. Този високопоставен велможа, на име Муноди нареди да ми дадат стая в собствения му дом, където останах през целия си престой в Лагадо; той се прояви като много гостололюбив домакин.

На заранта след пристигането ми той ме разведе с каляската си, за да разгледам града, който по големина е колкото половината от

Лондон; но къщите са построени по много особен начин и повечето са зле поддържани. Хората по улиците ходеха бързо, с налудничав вид и втренчен поглед, и в повечето случаи бяха дрипави. Минахме през една от портите на града и обикаляхме около три мили из полето, където видях много хора да обработват земята с няколко вида сечива, но не можах да отгатна какво точно правят; нямаше обаче никакви изгледи там да израсне жито или трева, макар почвата да изглеждаше отлична. Не можах да се въздържа и да не изразя учудването си от тези странни гледки както в града, така и в полето; и си позволих да помоля водача си да бъде така любезен да ми обясни какво означават толкова много заети глави и ръце и толкова съсредоточени лица както по улиците, така и на полето, когато не се виждаше никакъв полезен резултат;

напротив, никога не бях виждал толкова зле обработена земя, толкова лошо построени и толкова порутени къщи, нито пък хора, чиито лица и облекло да носят отпечатъка на толкова голяма мизерия и толкова лишения.

Този сановник, Муноди, беше човек с най-висок ранг и в продължение на няколко години бил губернатор на Лагадо; но вследствие интригите на някои министри бил уволнен „по некадърност“. Кралят обаче се отнасял ласкаво с него, понеже признавал добрите му намерения, макар и да намирал, че умствените му способности са много слаби и достойни за презрение.

Когато така откровено разкритикувах страната и обитателите ѝ, той в отговор ми каза само, че не съм живял достатъчно дълго сред тях, за да мога да преценявам нещата; и че различните народи в света имали различни обичаи; каза и някои други общи неща в същия ред на мисли. Но когато се върнахме в двореца му, той ме попита-дали ми харесва сградата, дали съм забелязал някакви чудатости в дома му и какво бих възразил, що се отнася до облеклото и вида на прислугата му. Тези въпроси можеше спокойно да зададе, защото всичко у него беше великолепно, в пълна изправност и много изискано. Отвърнах, че благодарумието, рангът и богатството на негово превъзходителство са го освободили от недостатъците, които безразсъдството на беднотата са породили у другите. Той каза, че ако го придружа до вилата му — на около двадесетина мили извън града, където било имението му, — ще имаме повече свободно време за разговори от този род. Казах на

негово превъзходителство, че съм изцяло на негово разположение; и така, тръгнахме на следващата сутрин.

Докато пътувахме, той ми обърна внимание на различните методи, използвани от фермерите при стопанисване на земите им; а тези методи ми бяха съвсем непонятни, защото из полето почти не можех да видя житен клас или стрък трева. Но след като пътувахме три часа, картината коренно се промени; стигнахме до извънредно красива местност — спретнати фермерски къщи на малки разстояния, оградени имоти, включващи лозя, ниви и ливади. Не мога да си спомня да съм виждал по-очарователна гледка. Негово превъзходителство забеляза, че лицето ми се проясни; той въздъхна и ми каза, че оттук започвало неговото имение и стигало чак до къщата му. Сънародниците му го подигравали и презирали, загдето не си гледал по-добре работата и давал такъв лош пример на земевладелците в кралството; неговият пример обаче бил последван от съвършено малък брой хора, стари, своенравни и слабохарактерни като него.

Накрая стигнахме до къщата, която действително беше внушителна сграда, построена по най-добрите правила на старата архитектура. Шадраваните, градините, пътеките, алеите и горичките бяха подредени от човек с ум и добър вкус. Надлежно похвалих всичко, което видях, но негово превъзходителство не обърна ни най-малко внимание на думите ми; едва след вечеря, тъй като не присъствуваше трето лице, ми каза с много скръбен вид, че навярно ще трябва да събори къщите си в града и в имението си, за да ги построи отново по новия начин; да изкорени всички насаждения и да насади други, съобразени със съвременната практика; и да даде същите нареждания на всичките си арендатори; иначе щял да бъде порицан за своята гордост, чудатост, превзетост, невежество и прищевки- а можело и да се засили недоволството на негово величество.

Той каза, че възхищението, което, изглежда, ме е обзело, ще изчезне или ще намалее, когато ми съобщи някои подробности, за които навярно никога не съм чувал да се говори в кралския двор, тъй като хората там били твърде много погълнати от собствените си умозрителни теории за да обръщат внимание на онова, което става тук долу.

Казано накратко, това, което ми разправи, се свеждаше до следното. Преди около четиридесет години известни личности отишли

горе в Лапута по работа или за развлечение; и след петмесечен престой се завърнали със съвършено повърхностни познания по математика, но обзети от някаква вятърничавост, придобита във въздушните простори горе. Като се върнали, тези хора почнали да не харесват начина, по който се ръководи всичко тук долу; и се заловили с проекти за реорганизирането на нова основа на всички изкуства, науки, езици и технически средства. За тази цел се сдобили с царска грамота да основат Академия на проектантите в Лагадо; и тази прищявка така масово се наложила сред хората, че в кралството нямало град измежду по-важните без подобна академия. В тези колежи професорите измисляли нови правила и методи в земеделието и строителството и изобретявали нови инструменти и сечива за всички занаяти и производства, с помощта на които обещавали, че един човек ще върши работата на десет души; за една седмица можело да се построи дворец от толкова здрави материали, че да трае на вечни времена, без да се нуждае от поправки, Всички плодове, които ражда земята, щели да зреят в което годишно време пожелаем и земята щяла да дава стократно повече, отколкото сега; наред с всичко това направили безброй други сполучливи предложения. Единственото неудобство било, че никой от тези проекти още не бил доусъвършенствуван; и междувременно цялата земя стояла напълно неизползувана и необработена, къщите се рушали, а хората оставали без храна и облекло. Вследствие на всичко това, вместо да се обезсърчат, проектантите настоявали с петдесет пъти по-голяма ярост да изпълнят плановете си, подтиквани колкото от надежда, толкова и от отчаяние; що се отнася до самия него, тъй като не бил човек с предприемчив дух, той се задоволявал да си работи по старому; да живее в къщите, построени от прадедите му и да постъпва като тях във всяка област на живота, без да прибегва до нововъведения. Още неколцина благородници и някои дребни дворяни направили като него; но на тях гледали с лошо око и с презрение, като на врагове на приложните науки, на невежи и лоши граждани, които предпочитат собственото си спокойствие и бездействие пред общия възход на страната си.

Негово благородие добави, че не желал с няколко допълнителни подробности да ми развали удоволствието, което непременно щяло да ми достави едно посещение на Голямата академия, където много държал да отида. Настоя само да разгледам една порутена сграда на

планинския склон, на около три мили, за която ми разправи следното. Наблизо до къщата си той имал много удобна мелница, която се задвижвала от вода, отбита от една голяма река; тя задоволявала нуждите на собственото му семейство, както и на мнозина от неговите арендатори. Преди седем години при него дошла група от тези проектантите, които му предложили да разруши тази мелница и да построи друга на склона на тази планина, по чието дълго било трябвало да се изкопае дълъг канал, който да служи за водохранилище; машини щели да изкачват водата по тръби и да подхранват мелницата: защото вятърът и въздухът по високите места вълнували водата и по този начин я правели по-пригодна за движение; и защото, ако водата се спускала по наклон, мелницата ще можела да върви с половината от водата на река, която тече на по-равно място- Тъй като по онова време не бил много добре гледан в кралския двор, а и по настояването на много от приятелите си, той се съгласил с предложението; след като сто души работници копали в продължение на две години и работата излязла несполучлива, проектантите си отишли, като стоварили вината изцяло на него; и оттогава все го ругаели и карали други да направят същия опит; и пак тъй дълбоко били убедени в успеха отначало и също така дълбоко разочаровани накрая.

Няколко дни по-късно се върнахме в града; и негово превъзходителство, пред вид на лошото име, с което се ползувал в Академията, не искаше лично да ме придружи, а ме препоръча на един свой приятел, с когото да отида там. Този господин бе така любезен да ме представи като много любознателен и лековерен човек и голям поклонник на проекти; а това действително не бе далеч от истината, защото аз самият на по-млади години бях нещо като проектант.

ГЛАВА V

Разрешават на автора да разгледа Голямата академия в Лагадо. Подробно описание на Академията. Заниманията на професорите

Тази Академия не е в едно единствено здание, а е разположена в няколко къщи от двете страни на една улица; тъй като вече били много порутени, къщите били купени и използвани за целите на Академията.

Директорът ме прие много любезно и аз ходих там много дни наред. Във всяка стая има един или повече проектанти; а струва ми се, че посетих не по-малко от петстотин стаи.

Първият човек, когото видях, беше слаб, със замърсени от сажди ръце и лице, с дълги коси и дълга брада, парцалив и опърлен на няколко места. Дрехите, ризата и кожата му имаха същия цвят. От седем години работел над един проект за извличане на слънчеви лъчи от краставици:

щели да ги слагат в херметически затворени стъкленици, които ще се отварят, за да затоплят въздуха през студени лета. Не се съмнявал — така ми каза, — че след още осем години ще може на приемлива цена да доставя слънце за градината на губернатора; но се оплака, че запасът му бил много малък и ме помоли настойчиво да му дам нещичко като насърчение за неговата изобретателност, особено като се има пред вид, че през този сезон краставиците били много скъпи. Дадох му малък подарък, тъй като благородният сановник, моят домакин, знаейки за обичая им да просят от всички посетители, ме бе снабдил с пари за тази цел.

Влязох в друга стая, но веднага понечих да изляза, защото почти ми прилоша от една ужасна воня. Моят придружител ме бутна напред, като най-настоятелно ме молеше шепнешком да не давам повод за обида, която щяла да предизвика силно възмущение; ето защо дори не посмях да си запуша носа. Проектантът в тази стаичка беше най-старият учен в Академията. Лицето и брадата му бяха бледожълти; ръцете и дрехите му цели изпоплескани с мръсотия. Когато ме представиха, той ме притисна здраво в прегръдките си (знак на уважение, от който бих се отказал на драго сърце). Още с постъпването

си в Академията се заел с една процедура да превръща човешки изпражнения в първоначално приетата храна, като отделя различните съставни части, премахва полученото от жлъчката оцветяване и миризмата и обира слузта. Академията му отпускала седмична дажба от човешки изпражнения в съд, голям приблизително колкото бристолска бъчва.

Видях един друг, който се занимаваше да превръща лед в барут чрез нажежаване; той също така ми показва една написана от него монография върху ковкостта на огъня, която възнамерявал да издаде.

Там имаше един извънредно способен архитект, който изобретил нов метод за строеж на къщи, като се започва от покрива и се гради надолу към основите; метода си той-оправда пред мен, като се позова на подобна практика у две разумни насекоми — пчелата и паяка.

Имаше един човек, сляп по рождение, при когото работеха няколко чирака, слепи като него: работата им се състоеше в това да бъркат бои за художници, като той ги учеше да разпознават боите по мирис и по осезателен път. Аз наистина имах лошия късмет да ги видя в момент, когато не си знаеха урока, а и самият професор се случи изобщо да е на грешен път. Той бил художник, когото много насърчавали и който се радвал на уважението на всички свои колеги.

В друга стая останах много доволен от един проектант, който бе открил начин за разораване на земята със свине, за да се спестяват разноските за рала, добитък и работна ръка. Методът е следният: в един акър земя заравяте на шест инча разстояние и осем инча дълбочина известно количество жълъди, фурми, кестени и други подходящи храни или зеленчуци, които тези животни най-много обичат; тогава закарвате шестстотин или повече свине в нивата, където за няколко дена те ще изровят цялата земя, търсейки храна, и ще подготвят почвата за сеитба, като едновременно я наторяват с животински тор. Наистина опитът доказал, че разноските и усилията са твърде големи, а реколтата била много слаба или изобщо нямало реколта. Нямало съмнение обаче, че това изобретение можело много да се подобри.

Влязох в друга стая, в която отвсякъде по стените и тавана висяха паяжини. Имаше само тесен проход, през който ученият да може да влиза и излиза. При влизането той ми викна на висок глас да не разкъсвам паяжините му. Дълбоко съжаляваше за съдбоносната

грешка на хората, които от толкова години използват копринени буби, когато имаме много домашни насекоми, които далеч превишаваха бубите, защото умеели не само да предат, но и да тъкат. Освен това изказа мнението си, че чрез използване на паяци изцяло ще се спестят разносните по боядисването на коприни, нещо, в което напълно се убедих, когато ми показва огромния брой великолепно оцветени мухи с които хранел паяците си; и ни уверяваше, че паяжините ще се оцветяват от тях; а тъй като имал мухи, обагрени с всички възможни цветове, надявал се да угоди на вкуса на всички, щом намерел подходяща храна за мухите — смоли, масла и други лепкави вещества, за да придадат на нишките здравина и плътност.

Имаше един астроном, който се беше заел да поставя слънчев часовник върху големия ветропоказател на градския съвет, като нагласи годишните и дневните движения на Земята и Слънцето така, че да съвпадат с всички случайни промени в посоката на вятъра.

Оплаках се, че имам колики; и придружителят ми веднага ме заведе в една стая, където работеше много голям лекар, известен с това, че лекувал тази болест чрез обратни действия на един и същ инструмент. Той имаше голямо духало с дълга, тънка цев от слонова кост. Тази цев вкарвал осем инча навътре в ануса, за да изтегля газовете, като ни уверяваше, че може да направи червата отпуснати като сух мехур. А при по-упорити случаи, при по-остри болки, вкарвал цевта, докато мехът е пълен с въздух, и изтласквал въздуха в тялото на болния; после издърпвал инструмента, за да го напълни наново, като здраво запушвал отвора на ануса с палеца си; и след като тази процедура се повтаряла три-четири пъти, допълнително вкараният въздух бурно излизал през ануса, понасяйки със себе си всички вредни вещества (изригвал като вода от помпа) и болният оздравявал. Видях го да прави и двата опита с куче, но при първия не забелязах да има някакво въздействие. След втория опит животното за малко не се пръсна и се изходи така силно, че и на мен, и на придружителите ми се догади. Кучето умря веднага. Когато си тръгнахме, лекарят остана, като се мъчеше да го съживи посредством същата процедура.

Посетих много други стаи, но няма да досаждам на читателя с всички любопитни неща, които видях, тъй като се старая да не бъда многоречив.

Досега бях разгледал само едната секция на Академията; другата е предназначена за онези, които поощряват теоретическите науки. За тях ще говоря, като спомена още една знатна личност, която в техните среди назовават „универсалният учен“. Той ни каза, че от тридесет години насам мисълта му била заета с подобряването на човешкия живот. На свое разположение имал две стаи, пълни с какви ли не любопитни чудеса, и петдесет души, които работят там. Някои кондензираха въздух и го превръщаха в някаква суха, осезаема материя, като отделяха селитрата и оставяха воднистите или течни частици да се изцеждат;

други смекчаваха мрамор, за да се правят възглавници и игленици; трети пък вкаменяваха копитата на жив кон, за да го предпазват от окуцяване. Самият учен по това време работел върху два големи проекта: първият — да се засява земята с плява, която по неговите твърдения притежавала зародишни свойства; това той нагледно показа чрез няколко опита, които не можах да схвана, защото не съм достатъчно вещ в тази област. Другият проект беше, намазвайки една смес от смоли, минерали и растения върху две агнета, да спре израстването на вълна; надявал се сравнително скоро да развъди порода от голи агнета из цялата страна.

Прекосихме една алея към другата част на Академията, където, както вече казах, е седалището на проектантите по теоретичните науки.

Първият професор, когото видях, седеше в една много голяма стая, обкръжен от четиридесет ученика. Поздравихме се и като забеляза, че съсредоточено разглеждам една рамка, която заемаше по-голямата част от стаята — по дължината и по ширината ѝ, — той заяви, че може би ще се учудя, че той работи върху проект за усъвършенствването на теоретичните знания чрез практически и технически средства. Но обществото в скоро време щяло да осъзнае ползата от тая машина; и той се ласкаел от мисълта, че в никоя друга човешка глава изобщо не се е пораждала по-благородна и възвишена идея. Всеизвестно било колко труд и какви усилия изисквал обикновеният метод за придобиване познания по хуманитарните и положителните науки; докато с неговото изобретение и най-неукият можел, срещу заплащане на умерена такса и без голямо физическо усилие, да пише книги върху философия, поезия, политика, право,

математика и богословие, без ни най-малко да е подпомогнат от особени дарби и без да е изучавал тези предмети. След това ме заведе до рамката, около която бяха строени в редици неговите ученици. Тя представляваше квадрат от двадесет фута, поставен в средата на стаята. Повърхността му се състоеше от отделни парченца дърво, големи колкото зар, но едни по-големи от други. Всички бяха скачени едно с друго чрез тънки жици. Тези дървени парченца бяха покрити със залепени по тях хартии; а на хартиите бяха написани, всички думи в езика им в съответните наклонения, глаголни времена и склонения, но без всякакъв ред. Професорът ме помоли да внимавам, защото щял да пусне машината в действие. По негова заповед всеки от учениците хвана една желязна дръжка (по стените на машината бяха прикрепени четиридесет дръжки) и като ги завъртяха внезапно, цялото разположение на думите се промени напълно. Тогава той заповяда на тридесет и шест от момчетата тихо да прочетат различните редове, както се появяват на машината; и когато попадаха на група от три-четири думи, която би могла да образува част от изречение, те ги диктуваха на останалите четири момчета, които ги записваха. Тази процедура повториха три-четири пъти и понеже машината беше така построена, при всяко завъртане на дръжките кубчетата се обръщаха на обратната страна и думите заемаха нови положения.

Младите ученици вършели тази работа шест часа на ден; и професорът ми показва няколко тома в най-големия фолио-формат, където вече били събрани части от изречения, които той възнамерявал да съчетава в цели фрази. От този богат материал смятал да даде на света пълен сборник по всички хуманитарни и положителни науки;

този проект можел да се подобри и изпълнението му значително да се ускори, ако се учреди обществен фонд за построяването и използването на петстотин такива машини в Лагадо и ако се задължат директорите да съберат в едно съответните си сбирки.

Той ме увери, че от младини това изобретение изцяло внимавало мисълта му; че влял в машината си цялото , словно богатство и направил най-точно изчисление на общото съотношение, което съществува в книгите, между броя на частиците, съществителните, глаголите и другите части на речта.

Най-смирено изразих своята признателност на тази знатна личност за готовността да ми се дадат толкова подробни сведения; и

обещах, че ако някога по щастлива случайност се завърна в родината си, ще изтъкна заслугите му като единствен изобретател на тази чудна машина, чиято форма и механизъм поисках разрешение да си пречертая на лист хартия. Казах му, че макар нашите учени в Европа да имат обичай да си крадат изобретенията, така че едно изобретение се ползува с това достойнство да се спори кому принадлежат авторските права, аз все пак ще взема необходимите предпазни мерки честта да бъде изключително негова, неоспорвана от никой съперник.

След това отидохме в езиковото училище, където трима професори се съвещаваха как да подобрят езика на страната си.

Първият проект беше да се скъси говорът, като се превърнат многосричните думи в едносрични и като се изпускат глаголите и причастията; защото в действителност всички неща, които можем да си представим зрительно, всъщност са съществителни.

Другият проект предвиждаше пълното премахване на каквито и да е думи; авторът му изтъкваше неговите големи предимства както по здравословни съображения, така и заради по-голямата му краткост. Защото е очевидно, че с всяка дума, която изричаме, дробовете ни постепенно се разяждат и следователно това скъсява живота ни. Ето защо предлагал следния способ: тъй като думите са само имена на предмети, би било по-удобно всички хора да носят със себе си неща, които ще им бъдат необходими, за да изяснят въпроса, по който ще говорят. Това изобретение непременно е щяло да бъде приложено — едно истинско улеснение и от полза за здравето на отделния човек, — но жените наред с простолюдието и неграмотните заплашили, че ще вдигнат бунт, ако не им се разреши да говорят, като използват езика си, както са правели дедите им; ето какви постоянни и непримирими врагове на науката са обикновените хора. Много от най-учените и най-мъдрите обаче се придържат към новия план да се изказват чрез предмети; а това крие само едно неудобство, а именно, ако човек има да свършва много работа, и то разнообразна, той е принуден да носи на гръб съответно по-голям товар, освен ако има достатъчно средства, за да плати един-двама яки прислужници да го придружават. Аз съм виждал двама от тези мъдrecи едва ли не смазани от тежестта на товара си, като амбулантните търговци у нас;

когато тези учени се срещаха на улицата, те оставяха товара си, разтваряха торбите и разговаряха цял час; после прибираха

инструментите си, помагаха си да нарамят отново товара и тогава се сбoguваха.

Но за кратки разговори човек може да носи достатъчно голям запас от предмети — в джобовете си и под мишница; а когато си е у дома, предмети не липсват; ето защо в стаята, където се събират хора, които практикуват това изкуство, има подръка всичко необходимо като материал за този вид изкуствен разговор.

Още едно голямо предимство, което предлагало това изобретение, било това, че ще служи като международен език, разбираем от всички цивилизовани народи, чиито стоки и съдове обикновено са еднакви на вид или почти подобни, така че лесно би могло да се схване за какво служат. По този начин посланиците щели да са подготвени да преговарят с чужди владетели или министри, от чийто език нямали и най-малка представа.

Ходих и в математическото училище, където учителят преподаваше на учениците си по метод, който едва бихме могли да си представим в Европа. С мастило, направено от мозъчна тинктура, красиво изписваха на тънка вафла теоремата и начина на доказването ѝ. Ученикът трябва да глътне вафлата на гладен стомах и през следващите три дни да се храни само с хляб и да пие малко вода. При храносмилането тинктурата се качвала до мозъка, понасяйки със себе си и теоремата. Но досега не е последвал съответстващ успех, отчасти поради някаква грешка в „квантума“, или състава, отчасти поради опърничавостта на момчетата, които намират този голям хап толкова гаден, че обикновено се измъкват навън и го повръщат, преди той да може да подействува; също така никой досега не е успял да ги склони да се въздържат от ядене достатъчно дълго, за да подействува рецептата.

ГЛАВА VI

Авторът продължава разказа си за Академията. Той предлага някои подобрения, които биват приети с голямо внимание

В училището на политическите проектанти не ми беше занимателно; по моя преценка професорите не бяха с всичкия си ум, а това е картина, която винаги ми навява скръб. Тези нещастници предлагаха методи, с които да се склонят монарсите да избират любимците си заради мъдростта, способностите и добродетелите им; да учат министрите да се съобразяват с общото благо; да възнаграждават достойнствата, големите способности и забележителните заслуги; да поучават владетелите да разбират истинския си интерес, като го поставят наравно с интересите на народа си; да възлагат работа на лица, достатъчно подготвени, за да я вършат; както и много други налудничави, неосъществими химери, които дотогава човешкият ум не бе измислял; тези хора потвърдиха убеждението ми, което имам открай време, че винаги са се намирали някои философи, които приемат за верни най-своеобразните и глупави твърдения.

И все пак ще призная заслугите на този отдел на Академията в смисъл, че не всички хора там са толкова непрактични. Имаше един извънредно изобретателен лекар, който, изглежда, отлично познаваше естеството и системата на управлението. Изследванията на тази знатна личност имаха ползната цел да се открият сигурни лекове за всички болести и поквари, към които са предразположени различните видове управление вследствие пороците и слабостите на управниците, както и благодарение вироглавството на онези, които следва да се подчиняват. Например: всички писатели и разсъдливи хора са единомдушни, че между човешкия организъм и държавата им има много общо; в такъв случай няма не е очевидно, че трябва не само да се бди над здравето и на двете, но и болестите им да се лекуват по същите рецепти? Признато е, че сенатите и върховните съвети често страдат от прекалено изобилни, кипящи и други болезнени течности в тялото, както и от много болести на главата и най-вече на сърцето, освен това от силни конвулсии, сериозни нервни и мускулни спазми на двете ръце,

но особено на дясната; от далак, от газове, виене на свят и бълнуване; от скрофулозни тумори, пълни с вонеща гной; от кисело, пенесто оригване; от вълчи апетит и лошо храносмилане; имат и много други оплаквания, които не е необходимо да споменавам. Ето защо този лекар предлагаше, когато се събира един сенат, през първите три дни да присъствуват някои лекари и подир приключването на дебатите всеки ден да измерват пулса на всеки сенатор; после, след като основно обсъдят и се консултират върху естеството на различните болести и начините на лечение, на четвъртия ден да се върнат в сената, придружени от аптекарите си, запасени с надлежните лекарства; и преди заседанието да дават на всеки сенатор успокоителни, разслабителни, пречиствателни, корозивни, запичащи, смекчаващи и очистителни и откашлителни средства и лекарства против главоболие, жълтеница и слаб слух, според това, което изискват различните случаи; и според това как действуват тези лекарства, да ги повтарят, променят или да не ги прилагат на следващото заседание.

Този проект няма да струва кой знае колко на обществото; и по моето скромно мнение би могъл да се окаже особено полезен в онези страни, където сенатите участвуват в законодателната власт; би могъл да поражда единодушие, да съкращава дебати, да отвори някоя и друга уста, която сега е затворена, и да затвори още много, които сега са отворени; да обуздава сприхавостта на младите и да коригира прекалената самоувереност на старите; да разбужда дремещите и да съдържа нахалните.

Освен това, понеже всички се оплакват, че любимците на владетелите страдат от къса и слаба памет, същият лекар предлага всеки, който се явява при някой пръв министър, след като съвсем накратко и по най-ясен начин изложи просбата си, когато си отива, да оципе носа на съответния министър или да го ритне в корема, или да го настъпи по мазолите, или да му дръпне и двете уши по три пъти, или да го боцне с карфица през панталоните, или да Щипе ръката му до посиняване като средство против неговата разсеяност; и предлагаше същата процедура да се повтаря всеки приемен ден, докато работата бъде уредена или се получи категоричен отказ.

Той също така предлагаше всеки сенатор във върховния държавен съвет, след като изкаже мнението си и го защити с

аргументи, да бъде длъжен да гласува против него, защото, ако се постъпва така, резултатът неминуемо ще бъде в полза на обществото.

Когато партиите в една държава много се разгорещат, той предлагаше великолепен начин да се помирят. Ето в какво се състои този метод. Вземате по сто души от всяка партия; нареждате ги по двойки според големината на главите им — те трябва да имат приблизително еднакви размери; тогава двама сръчни хирурзи едновременно да прережат с трион тиловете на всеки двама по начин, щото мозъкът да бъде разделен на две еднакви части. Така отрязаните части от главите се разменят, като се слагат на човека от противниковата партия. Тази работа наистина изглежда да изисква голяма точност; но професорът ни увери, че ако се извършела сръчно, това било абсолютно сигурно средство за лечение. Ето неговите доводи: двете половинки на мозъка, оставени да спорят по даден въпрос помежду си, вътре в един череп, скоро щели да се споразумеят и да постигнат умереността и разсъдливостта, толкова желателни у хората, които си представят, че са се родили на този свят само за да наблюдават и управляват движението му. А що се отнася до качествената и количествената разлика между мозъците на онези, които ръководят партиите, лекарят ни увери, черпейки от собствения си опит, че тя била съвсем нищожна.

Чух един много разпален спор между двама професори относно най-удобните и ефикасни начини да се събират пари, без да се огорчават поданиците. Първият твърдеше, че най-справедливият метод ще бъде да се налага известен данък върху пороците и глупостта; жури, съставено от съседите на всеки човек, да преценява по най-справедлив начин сумата, която трябва да му се определи. Вторият беше на свършено противоположно мнение — да се облагат с данък онези телесни и душевни качества, с които хората най-много се гордеят, като размерът бъде приблизително изчислен според това, доколко всеки превъзхожда другите; размерът на данъка всеки сам да си определя, по съвест. Най-висок данък да се определя на мъже, които най-много се харесват на нежния пол; а облагането да става според броя и естеството на получените ласки — на този въпрос всеки сам да даде отговор. Също така предлагаше да бъдат облагани с висок данък остроумието, храбростта и любезността, като данъкът се събира по същия начин, а именно: всеки да дава честната си дума относно

количеството, което притежава. Но колкото до честта, справедливостта, мъдростта и учеността, те не трябвало изобщо да се облагат; защото това са толкова особени отличителни качества, че никой няма да ги признае на съседа си, нито ще ги оцени у себе си.

Жените да се облагат с данък според красотата си и умението да се обличат; те ще имат същата привилегия като мъжете сами по собствена преценка да определят данъка. Но верността, целомъдрието, здравият разум и добрият нрав да не се облагат, защото събирането на такива малки данъци няма да си струва разносните.

За да пазят сенаторите интересите на короната, предлагаше се членовете на сената да участвуват в лотария за Служби, като всеки първо полага клетва и дава гаранция, че ще гласува за краля без разлика дали печели, или не; след което загубилите на свой ред ще имат правото да участвуват в лотария за следващото вакантно място. По този начин ще се поддържа у тях надежда и вяра; никой няма да се оплаква от нарушени обещания, а за несбъднатите си очаквания ще обвинява само съдбата, чиято гърбина е по-яка от тази на правителството.

Друг един професор ми показва голям лист с указания за разкриване на заговори и съзаклетия срещу правителството. Той съветваше големите държавници да проучват какво ядат всички заподозрени лица; по кое време ядат; на коя страна лежат в леглото си; с коя ръка си изтриват задниците; съвсем щателно да разглеждат изпражненията им и по цвета, миризмата, вкуса, плътността и по това дали храната е добре или зле смляна, да преценяват мислите и кроежите им: защото хората никога не са по-сериозни, замислени и съсредоточени, отколкото когато ходят по нужда, което установил с чести опити; защото, когато при подобни обстоятелства обмислял, само за опит, кой е най-добрият начин да се убие кралят, изпражненията му се оцветявали в зелено; а били съвсем различни, когато мислел само как да вдигне въстание или да подпали столицата.

Цялата лекция беше написана с много проникателност и съдържаеше много наблюдения, любопитни и полезни за политиците; но по мое мнение не беше съвсем завършена. Осмелих се да кажа това на автора и му предложих, ако иска, да му дам известни допълнения. Той прие предложението ми с по-голяма готовност, отколкото се среща

обикновено сред писателите, особено у проектантите; и заяви, че с удоволствие би получил допълнителни сведения.

Казах му, че в кралство Трибния, наречено от местното население Лангден^[1], където дълго съм живял, голямото мнозинство от народа се състои предимно от откриватели, доносчици, обвинители, прокурори, свидетели и клетвонарушители наред със съответните им подчинени и раболепни оръдия; всички са подведомствени на министри и на техните заместници, всички — ръководени и платени от тях. Заговорите в това кралство обикновено са дело на хора, които желаят да си създадат име на проницателни, мъдри политици; да влеят нови сили в едно разклатено управление; да заглушат или отклонят общото недоволство; да напълнят касите си с конфискувани вещи; да повишават или да понижават преценката за обществени заслуги според това, от кое имат по-голяма лична изгода. Те първо се споразумяват помежду си и решават кои заподозрени лица трябва да бъдат обвинени в съзаклятничество; тогава се вземат ефикасни мерки да се тури ръка на всичките им писма и други книжа и да оковат във вериги собствениците им. Тези книжа се предават на една група учени, които с голямо майсторство откриват тайното значение на думи, срички и букви. Те могат например да разчетат, че покрито с капак детско гърне означава личния таен съвет на краля; стадо гъски — сенат; куцо куче — нашественик; чумата — редовна войска; мишелов — министър; подагра — висш духовник; бесилка — министър; нощно гърне — комисия от големци; сито — придворна дама; метла — революция; капан за мишки — служба; бездънна бъчва — държавна хазна; помийна яма — царски двор; шутовска шапка — любимец; пречупена тръстика — съдилище; голяма празна бъчва — генерал; гнойна рана — правителство.

Когато този метод не успее, имат още два по-резултатни, които учените в техните среди наричат акростих и анаграми. Първо, те могат във всички начални букви да откриват политически значения: така се приема, че и означава заговор; Б — кавалерийски полк; Л — отплаваща ескадра. Или, второ, чрез разместване на буквите от азбуката в някой съмнителен документ могат да разкрият и най-скритите замисли на недоволстваща партия. Така например, ако напиша в едно писмо до някой приятел: „Брат ни Том тъкмо се разболя от маясъл“, човек, обучен в това изкуство, би открил как същите букви,

които влизат в състава на това изречение, могат да се анализират и да Гласят както следва: „Съпротивлявайте се — накарахме ги да усетят съзаклятието — обиколката“. Това е методът с анаграми.

Професорът изказа своята благодарност за това, че съм му съобщил тези наблюдения, и обеща да ме похвали в трактата си.

Не видях нищо в тази страна, което да ме привлече да продължа престоя си, и започнах да мисля за завръщане в Англия.

[1] Трибния, Лангден — анаграми на Британия и Англия. — Б. пр. ↑

ГЛАВА VII

Авторът напуска Лагадо, пристига в Малдонада. Няма готов кораб. Той прави кратко пътуване до Глъбдъбдриб. Как бива приет от губернатора

Континентът, част от който е това кралство, се простира, както имам основание да вярвам, на изток до онази неизвестна просторна област на Америка, западно от Калифорния^[1], и на север към Тихия океан, който не е на повече от сто и петдесет мили от Лагадо, където има хубаво пристанище и развита търговия с големия остров Лъгнаг, разположен в северозападна посока на около 24 градуса северна ширина и 140 градуса дължина. Остров Лъгнаг се намира югоизточно от Япония, която е на около сто левги разстояние. Между японския император и краля на Лъгнаг има тесен съюз, който предлага много възможности за пътувания по море между двата острова. Ето защо реших да се отправя за там, за да намеря начин да се завърна в Европа. Наех водач, който да ми покаже пътя, и два катъра, които да носят малкия ми багаж. Сбогувах се с благородния ми покровител, който бе тъй благосклонен към мен и който, преди да замина, ми направи много богат подарък.

Пътуването мина без злополуки и приключения, които да си струва да описвам. Когато пристигнах в пристанището Малдонада (така го наричат), нямаше кораб за Лъгнаг, нито се очакваше скоро да има. Градът е голям приблизително колкото Портсмът^[2]. Скоро завързах различни запознанства и бях много добре приет. Един виден господин ми каза, че тъй като корабите за Лъгнаг ще бъдат готови за отплаване най-рано след един месец, може би, не би било неприятно забавление за мен да направя едно пътуване до малкия остров Глъбдъбдриб, на около пет левги в югозападна посока. Той предложи да ме придружи заедно с един свой приятел и каза, че ще ми дадат малък, удобен за целта платноход.

Глъбдъбдриб, доколкото можах да изтълкувам значението на думата, означава остров на магьосниците или чародейците. По големина е около една трета от остров Уайт^[3] и е извънредно плодороден. Управлява се от главатаря на едно племе, в което всички

са магьосници. В това племе се женят само помежду си; а най-старият в племето е принц или губернатор. Той има красив дворец и парк от около три хиляди акра, обкръжен със стена от дялани камъни, висока двадесет фута. В този парк има няколко малки заградени площи за отглеждане на добитък, както и ниви и зеленчукови градини.

За губернатора и семейството му се грижат прислужници от доста необикновен вид. Бидейки вещ в черната магия, той има властта да призове когото си ще от мъртвите и да изисква от него да му служи двадесет и четири часа, но не повече; нито пък може да вика отново същите лица в срок, по-малък от три месеца, освен при крайно изключителни случаи.

Когато пристигнахме на острова — към единадесет часа преди обед, — един от господата, които ме придружаваха, отиде при губернатора и го помоли да приеме един чужденец, който е дошъл нарочно за да има честта да посети негово превъзходителство. Той веднага даде съгласието си и тримата минахме през портата на двореца между шпалир от гвардейци, въоръжени и облечени по много странен начин, а в израза на лицата им имаше нещо от което ме побиха тръпки на неизразим ужас. Минахме през няколко стаи между слуги, подобни по вид на гвардейците строени от двете ни страни, докато стигнахме до залата за аудиенции. След като се поклонихме дълбоко три пъти и ни бяха зададени няколко общи въпроса, разрешено ни бе да седнем на три табуретки близо до най-ниското стъпало на трона на негово височество. Той разбираше езика на Балнибарби, макар да беше различен от този на неговия остров. Пожела да му разправа за пътешествията си, и за да ми покаже, че ще се държи спрямо мен без официалности, той изпрати всичките си прислужници, като сви един пръст, при което, за голямо мое учудване, те в миг изчезнаха, подобно съновидения, когато изведнъж се събудим. Доста време не можех да се окопитя, докато губернаторът ме увери, че нищо лошо няма да ми се случи; и като видях, че двамата ми другари, които често били приемани по този начин, ни най-малко не се разтревожиха, започнах да се окуражавам; и накратко разказах на негово височество различните си приключения, но не без известно запъване, като често поглеждах зад себе си към мястото, където бях видял онези слуги-призраци. Имах честта да обядвам с губернатора и по време на обедата нова група привидения поднасяха ястията и ни прислужваха. Забелязах, че сега

по-малко се страхувам, отколкото сутринта. Останах там до залез слънце, но най-покорно помолих негово височество да ме извини, задето отказвам поканата му да пренощувам в двореца. Аз и двамата ми приятели спяхме в частен дом в съседния град, който е столица на този малък остров; на следващата сутрин се върнахме, за да поднесем почитанията си на губернатора, както той бе благоволил да заповяда.

Така прекарахме десет дена на острова — по-голямата част от деня с губернатора, а през нощта в квартирите си. Скоро дотолкова свикнах да гледам привиденията, че след третия или четвъртия път въобще не се смущавах; или ако все още изпитвах някакви опасения, любопитството ми надделя страха. Защото негово височество губернаторът ми нареди да извиквам колкото искам и каквито искам измежду мъртвите от началото на света до настоящия момент и да им заповядвам да отговарят на всякакви въпроси, които считам за уместно да задавам, при едно условие — въпросите ми да се ограничават в рамките на времето, през което тези хора са живели. На едно съм можел да разчитам — че те непременно ще ми казват истината, защото дарбата да лъжеш била безполезна в долния свят.

Най-смирено изразих своята благодарност на негово височество за голямото му благоволение. Бяхме в стая, откъдето имаше чудна гледка към парка. И понеже първото нещо, което ми се дощя като развлечение, беше да видя картини на пищност и величие, пожелах да видя Александър Велики начело на армията му точно след битката при Арбела^[4], сцена, която само с едно мръдване на пръста на губернатора се появи в едно просторно поле под прозореца, където бяхме. Повиках Александър в стаята; едва разбирах гръцкия език, който говореше, тъй като моите познания по гръцки са свършено малки. Той ме увери под честна дума, че не бил отровен, а умрял от треска, причинена от препиване.

След това видях как Ханибал прекосява Алпите; той ми каза, че в лагера му нямало капка оцет^[5].

Видях Цезар и Помпей начело на войските им точно преди да влязат в бой. Видях Цезар при последния му голям триумф. Изказах пожелание римският сенат да се яви пред мен в една голяма стая и като контраст в друга да се яви някой съвременен сенат. Първите изглеждаха като събрание на герои и полубогове, другите — шепа амбулантни търговци, джебчии, разбойници и грубияни.

Губернаторът по мое искане направи знак Цезар и Брут да дойдат при нас. Бях обзет от дълбоко благоговение, като видях Брут; във всички черти на лицето му лесно съзрях най-съвършени добродетели, най-голямо безстрашие и непоколебимост, най-голяма любов към родината и изобщо голямо човеколюбие. Много се зарадвах да видя, че между тези двама души имаше отлично разбирателство; и Цезар открито ми призна, че най-великите му дела далеч не можели да се мерят със славата на този, който му отне живота. Имах честта надълго да разговарям с Брут; той ми каза, че постоянно били заедно с неговия прадед Юний, със Сократ, Епаминонд, Катон млади и сър Томас Мор — секстумвират, към който всички епохи на света не могат да прибавят седми.

Бих досадил на читателя, ако започнех да изброявам огромния брой най-знатни личности, които бяха повикани, за да задоволят ненаситното ми желание да видя пред себе си света през всички периоди на древността. Истинска наслада за очите ми бе да видя мъжете, които са убивали тирани и узурпатори и са възвърнали свободата на потиснати и пострадали народи. Но не мога да изразя изпитаното от мен задоволство по начин, то да представлява подходящо забавление за читателя.

[1] По времето на Суифт западното североамериканско крайбрежие било в голямата си част неизследвано. Б. пр. ↑

[2] Около 30 000 жители по времето на Суифт. — Б. пр. ↑

[3] Повърхността на остров Уайт е 381 квадратни километра. — Б. пр. ↑

[4] Там в 331 г. пр. н. е. Александър Велики победил персийския цар Дарий. — Б. пр. ↑

[5] Според Тит Ливий Ханибал премахнал една скала, препречила пътя му, като я нагорещил с огънове, а после я полял с оцет. — Б. пр. ↑

ГЛАВА VIII

Авторът продължава разказа си за Глъбдъбдриб. Предлага поправки в древната и новата история

Тъй като желяех да видя личности от древността, известни главно със своя ум и със своята ученост, нарочно отделих един ден само за това. Предложих Омир и Аристотел да се явят начело на всичките си коментатори, но те бяха толкова многобройни, че неколкостотин души бяха принудени да стоят в двора и в поотдалечените стаи на двореца. Още от пръв поглед познах и различих тези двама герои не само от тълпата, но и един от друг. Омир беше по-високият и по-хубавият от двамата, вървеше много изправен за човек на неговата възраст, а очите му бяха най-живите и проницателни очи, които някога съм виждал. Аристотел ходеше много приведен и си служеше с тояга. Лицето му беше слабо, косите му — увиснали и оредели, а гласът — приглушен. Скоро открих, че и двамата не познават нито един от останалите присъстващи и никога досега не бяха ги ни виждали, ни чували. Един дух, когото няма да назова, ми пошепна, че в долния свят тези коментатори винаги стояли най-далеч от главните си герои, тъй като съзнавали позора и вината си, гдето тъй невярно представили значението на тези автори на потомството. Представих Дидим^[1] и Евстати^[2] на Омир и успях да го убедя да се отнася към тях по-добре, отколкото може би заслужават; защото той скоро откри, че им липсва способността да вникнат в духа на един поет. Но Аристотел много се ядоса, като чу какво му разправих за Скот^[3] и Рам^[4], и ги попита дали останалата част от това племе са глупаци като тях.

Сетне помолих губернатора да повикат Декарт^[5] и Гасенди^[6], които успях да убедя да обяснят системите си на Аристотел. Този велик философ безрезервно призна собствените си грешки в естествознанието, защото за много неща бе изхождал само от предположения, както всички понякога са принудени да правят; намери обаче, че идеите на Гасенди, който бе направил доктрината на Епикур колкото се може по-привлекателна, а и въртеливите движения на Декарт са еднакво отживели времето си. Той предрече същата участ

на земното притегляне, което съвременните учени толкова усърдно поддържат. Каза, че новите системи за обяснение на природата са само нови моди, които се променят през всяка епоха; и дори онези, които имат претенции да ги доказват въз основа на математически принципи, ще имат успех само за кратко време и ще престанат да бъдат популярни, когато им мине модата.

Прекарах пет дни в разговори с много други учени от древността. Видях повечето от първите римски императори. Накарах губернатора да призове готвачите на Хелиогабал^[7] да ни приготвят вечеря; но те почти нищо не можах да покажат от изкуството си поради липса на материали. Един илот на Агезилай^[8] ни сготви спартанска чорба, но не можах да преглътна повече от една лъжица.

Двамата господа, които ме доведоха на острова, бързаха след три дни да се завърнат поради някаква частна работа и аз използвах тези дни, за да видя някои хора, по-късно умрели — най-изтъкнатите личности през последните двеста-триста години у нас и в други европейски страни; и тъй като винаги съм бил голям поклонник на знатни стари семейства, поисках от губернатора да призове една-две дузини крале с прадедите им от осем-девет поколения във възходящ ред. Но разочарованието ми беше много голямо и неочаквано. Защото вместо низ от кралски корони у едно семейство видях двама цигулари, трима наконтени царедворци и един италиански духовник. У друго — един бръснар, един абат и двама кардинали. Аз твърде много почитам короновани глави, за да се спирам повече на един толкова деликатен въпрос; що се отнася до барони, маркизи, херцози, графове и тям подобни, нямам подобни скрупули. И трябва да призная, с доста голямо удоволствие проследих до първоизточника им дадени характерни черти, с които се отличават някои семейства. Можах ясно да видя откъде едно семейство е взело дълга брадичка; защо в друго в две поколения е имало толкова негодници, а в следващите три поколения — глупаци, защо в едно трето семейство всички са смахнати, а в четвърто — мошеници. Как е произлязло онова, което Полидор Виргилий казва за един знатен род: „Necvir fortis, neefemina casta.“^[9] Как жестокостта, лъжата, малодушието са станали характерните черти, с които известни семейства се отличават толкова, колкото и с гербовете си. Кой пръв е донесъл у някое благородно семейство сифилиса, който по пряка наследствена линия е стигнал до

потомството им във вид на скрофулозни тумори. Не можех и да се учудвам на всичко това, защото си го обясних, като видях как се прекъсва родословието от пажове, лакеи, камериери, кочияши, комарджии, цигулари, актьори, капитани и джебчии.

Най-много се отвратих от съвременната история. Защото, след като внимателно проучих всички най-известни личности в царските дворове от сто години-насам, открих доколко светът е бил заблуждаван от продажни писатели, които приписват най-големите военни подвизи на страхливци, най-мъдрите съвети — на глупци, искреността — на ласкатели, римски добродетели — на предатели на родината си, набожност — на атеисти, непорочност — на педерастии, истината — на доносчици. Колко невинни и прекрасни хора са били осъдени на смърт или изгнание вследствие на това, че високопоставени министри са злоупотребявали с продажността на съдии и злобата на клики. Колко злодеи са били издигнати до най-високи и доверени длъжности, които им дават власт, достойнство и печалби;

колко голям дял в решенията и постъпките в царските дворове, в съветите и сенатите се пада на сводници, проститутки, паразити и шутове; какво лошо мнение си съставих за човешката мъдрост и почтеност, когато узнах истината за подбудите на много велики световни начинания и революции и за достойните за презрение случайности, на които те дължат успеха си.

Тук открих мошеничеството и невежеството на онези, които претендират да пишат т. нар. анекдоти или тайните истории; които са изпратили не един цар в гроба с чаша отрова; които повтарят „достоверен“ разговор между някой владетел и първия му министър, без на него да е имало свидетел; които отключват мислите и тайните чекмеджета на посланици и министри; и които вечно имат нещастieto да бъдат онеправдани. Тук открих истинските причини за много велики събития, които са изненаждали света: как една уличница може да командува зад кулисите, кулисите да управляват цял един съвет, а съветът — цял сенат. Един генерал призна пред мен, че спечелил една победа от малодушие и лошо ръководство на сражението;

един адмирал призна, че по липса на точни сведения победил врага, комуто възнамерявал да предаде ескадрата си. Трима крале ме увериха, че през цялото си царуване нито веднъж не показали предпочитание към някои достоен човек освен по погрешка или

вследствие на предателството на някой министър, комуто се доверявали; и пак нямало да предпочетат ценния човек, ако им се случело да живеят отново; те доказаха с много логични доводи, че царската корона не може да се поддържа без корупция;

защото положителният, самоуверен, непокорен нрав, който добродетелта създава у човека, бил постоянна пречка в обществените работи.

Полюбопитствувах да узная по какъв начин толкова много хора са успели да се сдобият с високи почетни титли и огромни имения. Ограничих разпитите си върху близкото минало, без обаче да засягам настоящето, защото исках да бъда уверен, че няма да обидя никого, дори някои чужденци .(не е необходимо да заявявам изрично на читателя, че това, което казвам по този повод, съвсем не се отнася до собствената ми страна). Бяха призовани мнозина и след кратък разпит установих толкова безчестия, че това породило у мен сериозни мисли. Между най-невинните хитрини, които споменавах, бяха лъжесвидетелствването, потисничеството, подкупите, измамата, сводничеството и тям подобни недъзи; за които проявих снизхождение в рамките на благоразумието. Но след като едни признаха, че дължат величието и богатството си на хомосексуализъм или кръвосмешение; други — на проституирането на съпругите и дъщерите си; трети — на измяна на родината или владетеля си; някои — на отравяне, по-голям брой — на злоупотреба с правосъдието, за да погубят невинните, то, надявам се, ще ми бъде простено, че тези разкрития повлияха да отслабне у мен онази дълбока почит, която по природа съм склонен да отдавам на високопоставени личности, към които ние, понискостоящите, би трябвало да се отнасяме с най-голямо уважение, подобаващо на високия им сан.

Често бях чел за големи заслуги спрямо владетели и държави и поисках да видя хората, на които те се дължат. Когато попитах, казаха ми, че имената им не били записани никъде; знаели се само неколцина, които историята е представила като най-долни мошеници и предатели. Колкото до останалите, изобщо не бях чувал за тях. Всички, които се появили, изглеждаха потиснати и бяха най-бедно облечени; повечето ми казаха, че умрели в мизерия и в немилост, а останалите загинали на ешафода или на бесилката.

Между другите имаше един човек, чийто случай ми се видя малко особен. До него стоеше младеж на около осемнадесет години. Мъжът ми каза, че дълги години бил капитан на кораб; и в морската битка при Аксиум^[10] имал големия късмет да пробие главната боева линия на неприятеля, да потопи три от линейните му кораби и да завладее четвъртия, което било единствената причина за бягството на Марк Антоний и за последвалата победа; каза ми, че застаналият до него младеж, единственият му син, бил убит в сражението. Добави, че разчитайки на известни заслуги, след края на войната отишъл в Рим и помолил в двореца на Август да бъде повишен и преместен на по-голям кораб, чийто командир бил убит; но без да вземат пред вид искането му, този пост бил даден на един младеж, който никога не бил виждал море, но бил син на Либертина, прислужница на една от любовниците на императора. Като се върнал на своя кораб, бил обвинен в неизпълнение на дълга си, а кораба дали на любимия паж на вицеадмирала Публикола; след това се оттеглил в един скромнен чифлик много далече от Рим и там завършил дните си. Толкова бях любопитен да узная дали този разказ отговаря на истината, че поисках да бъде призван Агрипа, който командувал флотата на Юлий Цезар в това сражение. Той се появи и потвърди всичко, като представи в много по-благоприятна светлина капитана, чиято скромност бе омаловажила или прикрила голяма част от заслугите му.

Изненадах се да видя колко бързо се е появила и какви големи размери е взела покварата в тази империя вследствие на разкоша, който толкова късно е бил въведен там;

това ме накара по-малко да се учудвам на много подобни случаи в други страни, където всякакви пороци преобладават от много по-отдавна и където всички похвали, както и цялата плячка са били заграбвани от главния военачалник, който може би е имал най-малко право и на едното, и на другото.

Понеже всеки призван имаше същата външност, каквато е имал приживе, натъжих се, като видях колко много е дегенерирал човешкият род през последните сто години. До каква степен сифилисът с всичките си последици и видове е променил всяка черта на английското лице, как е смалил ръста на телата, отпуснал нервите, отслабил сухожилията и мускулите, придал нездрав жълт цвят на кожата, размекнал плътта и й дал мирис на гранясала тлъстина.

Унизих се дотам да поискам да призват английски йомени^[11] от стария тип, някога тъй известни с простия си живот, със скромната си храна и облекло, с честността си, с истинския си свободен дух, с храбростта си и любовта си към родината. Не можех да остана безразличен при едно сравнение на живите с мъртвите, като си представих как техните внуци са продали всички тези чисти добродетели за пари; внуци, които продават гласа си и хитруват при наборите и тъй са придобили всички пороци и са се поддали на всяка поквара, каквато може да се научи в царския двор.

[1] Гръцки граматик от I в. пр. н. е. — коментатор на Омир и Демостен. ↑

[2] Евстати (XII в. н. е.) — коментатор на Омир. ↑

[3] Английски богослов от XIV век. ↑

[4] Френски философ и математик от XVI век. ↑

[5] Френски философ и математик от XVII век. ↑

[6] Френски физик, математик и философ. ↑

[7] Хелиогабал — римски император от III в. н.е., прочут с пиршествата си. ↑

[8] Агезилай — спартански цар от IV в. пр.н.е. — Б. пр. ↑

[9] Нито мъжът е храбър, нито жената непорочна (лат.). Б. пр. ↑

[10] Решителната морска битка при Акциум (31 г. пр. н. е.) между флотата на Юлий Цезар и тая на Марк Антоний и египетската царица Клеопатра. — Б. пр. ↑

[11] Английски селяни, обработващи собствена земя. — Б. пр. ↑

ГЛАВА ІХ

Авторът се връща в Малдонада. Отплува за царство Лъгнагия. Бива задържан. Отвеждат го в царския дворец. Как го приемат там. Голямата снизходителност на краля към поданиците му

Когато дойде денят на нашето заминаване, аз се сбогувах с негово височество губернатора на Глъбдъбдриб и заедно с двамата ми приятели се върнахме в Малдонада, където, след като почаках две седмици, намерих кораб, готов да отплува за Лъгнагия. Двамата господа, както и някои други, бяха така любезни и щедри да ме снабдят с храна и да ме изпратят на кораба. Пътуването трая един месец. Преживяхме една много силна буря и бяхме принудени да поемем в западна посока, за да използваме пасата, който духа по протежение на повече от шестдесет левги. На двадесет и първи април 1708 година влязохме в реката на Кламрониг, който е пристанищен град на югоизточния край на Лъгнагия. Хвърлихме котва на една левга от града и сигнализирахме да ни пратят пилот. След около половин час на борда се качиха двама пилоти, които, лавирайки между много опасни плитчини и скали, ни изведоха до голям басейн, където може да плава цяла флотилия без никаква опасност, само на кабелт от градските стени.

Някои от моряците, било от подлост, било от небрежност, казали на пилотите, че съм чужденец и голям пътешественик — нещо, за което те пък уведомили един митнически чиновник; последният ме разпита най-подробно, когато слязохме от кораба. Този чиновник ме заприказва на езика на Балнибарби; който поради тесните връзки между двата острова в този град всички разбират, особено моряците и митничарите. Разправих му накратко за пътуванията си и направих разказа си колкото можеше по-правдоподобен и логичен; но счетох за необходимо да скрия народността си и да мина за холандец; защото се готвех да отида в Япония, а знаех, че холандците са единствените европейци, на които се разрешава да влязат в това кралство. Ето защо казах на чиновника, че след като съм претърпял корабокрушение и съм бил изхвърлен на една скала на брега на Балнибарби, са ме приели горе в Лапута, или хвърчащия остров (за който той често бе чувал), и

сега се мъча да стигна до Япония, откъдето мога да намеря начин да се завърна в собствената си страна. Чиновникът заяви, че трябвало да бъда задържан, докато получи нареждания от кралския двор, които незабавно щял да поиска с писмо, и че се надявал да получи отговор след две седмици. Заведоха ме в удобна квартира; а пред вратата поставиха часовой; можех обаче свободно да се разхождам в една голяма градина и към мен се държаха много човечно; през цялото това време бях на държавна издръжка. Бях поканен на гости от няколко души — главно от любопитство; защото се бе разчуло, че идвам от много далечни страни, за които те никога не бяха чували.

Наех един младеж, пътник на същия кораб, да ми бъде преводач; той беше от Лъгнагия, но няколко години беше живял в Малдонада и отлично владееше двата езика. С негова помощ разговарях с хората, които ме посещаваха, но разговорите се състояха единствено от техните въпроси и моите отговори.

Съобщението от двореца пристигна приблизително по времето, когато го очаквахме. То съдържаше заповед аз и свитата ми да бъдем отведени от десет конника до Трал драгдрийб или Трил-дрогдрийб (произнася се и по двата на чина, доколкото си спомням). Цялата ми свита се състоеше от онзи беден младеж — преводача, когото успях да убедя да ме придружи. Смирено помолих да дадат на двама ни по един катър. Пратиха куриер, половин ден преди да тръгнем, да предупреди краля, че съм на път и да помоли негово величество да благоволи да определи ден и час когато ще му бъде угодно да ми направи честта да ближа праха пред столчето, на което си слага краката. Такъв е дворцовият обичай; и аз установих, че това се приема буквално, дори нещо повече: защото, когато два дни след пристигането си бях приет, заповядаха ми да пълзя по корем и да ближа пода; но понеже бях чужденец, погрижили се бяха подът да е добре изчистен, за да не ми бъде съвсем противно. Това обаче беше особено благоволение, проявявано само към лица с най-висок сан; нещо повече — ако случайно лицето, което ще бъде прието, има влиятелни врагове между царедворците, понякога нарочно посипват пода с прах; виждал съм голям сановник с уста така натъпкани с прах, че когато допълзя до трона, не можа да каже нито дума. И срещу това няма средство, защото онези, които биват приемани на аудиенция, не могат да плюят и да си бършат устата в присъствието на негово величество под страх от

смъртно наказание. Дори има друг обичай, който не одобрявам докрай. Когато кралят реши да умъртви някой от благородниците си с внимание и снизхождение, заповядва подът да бъде поръсен с един кафяв прах, състоящ се от смъртоносна смес, който, след като се изближе, неминуемо убива човека за двадесет и четири часа. Но справедливостта изисква да изтъкнем голямото милосърдие на този владетел и грижите, които полага за живота на поданиците си (нещо, в което би било много желателно да му подражават монарсите в Европа), като споменем, за негова чест, че се дава най-строго нареждане поръсените с отрова части на пода да бъдат добре измивани след всяка подобна екзекуция; и ако слугите му не се погрижат за това, те са изложени на опасността да си навлекат царския гняв. Лично го чух да дава нареждане да набият с камшик един от пажовете му, чийто ред било да съобщи подът да бъде измит след една екзекуция, но който злонамерено пропуснал да стори това; вследствие на неговата небрежност, когато един млад и надежден велможа дошъл на аудиенция, бил отровен, за нещастие, макар кралят по това време да нямал намерение да го убива. Но този добър владетел бил милостив да опрости наказанието на пажа, ако оня обещаел да не прави така друг път без изрична заповед.

Но да подема отново разказа си. Когато долазих на четири ярда от трона, леко се надигнах на колене и след това, удряйки чело о пода седем пъти, произнесох следните думи, както ме бяха научили предната вечер: „Икплинг глофтроб сквутсеръм блхиоп млашпалт зуин тнодвалкгъфх слхиофад гърдлъбх ашт.“ Това е поздравлението, което според законите на страната трябва да произнесат всички, допуснати да се явят пред краля. На английски може да се преведе така: „Ваше небесно величество да надживее слънцето, единадесет луни и половина.“ В отговор на което кралят казва нещо; а пък аз, макар да не го разбрах, отвърнах както ме бяха научили: „Флъфт дрин ялерик дуълдъм прастрад мирплъш“, което значело „езикът ми е в устата, на моя приятел“; израз, който целял да изрази желанието ми да ми се разреши да си доведа преводач; тогава споменатият вече младеж надлежно бе доведен и чрез неговото посредничество отговорих на всички въпроси, които негово величество успя да ми зададе в разстояние на повече от час. Говорех на балнибарски език, а преводачът ми предаваше думите ми на лъгнагски.

Кралят беше възхитен от моята компания и заповяда на своя блифмаркълъб, или главен шамбелан, да приготви квартира в двореца за мен и за преводача ми, да ми отпусне дневни пари за прехрана и да ми даде голяма кесия с жълтици за дребни разходи.

В тази страна останах три месеца, подчинявайки се напълно на негово величество, комуто бе угодно да прояви към мен голямо благоволение и който ми направи много почтени предложения. Но счетох, че е по-съвместимо с благоразумието и справедливостта да прекарам останалата част от живота си с жена си и с моите деца.

ГЛАВА X

Авторът хвали лъгнагците. Подробно описание на стрълдбръзите (безсмъртниците), наред с много разговори, между автора и някои бележити личности на тази тема

Лъгнагците са учтиви и благородни хора и макар че не им липсва известна доза от онази гордост, която е присъща на всички източни страни, проявяват любезност към чужденците, особено към тези, които се ползват с благоволенieto на кралския двор. Имах много познати измежду хора от най-висшите среди и тъй като винаги ме придружаваше моят преводач, разговорите, които водехме, не бяха неприятни.

Веднъж, когато бях в много отбрано общество, един благородник ме попита дали съм виждал някои от техните стрълдбръзи или безсмъртници. Отвърнах, че не съм; и го помолих да ми обясни какво означава това название, когато се отнася до смъртен. Той ми каза, че понякога, макар и много рядко, се случвало в някое семейство да се роди дете с кръгло червено петно на челото, точно над лявата вежда, което било безпогрешно указание, че то никога няма да умре. Петното според описанието му, било голямо колкото сребърна монета от три пенса, но с течение на времето ставало по-голямо и променяло цвета си; на дванадесетата година то ставало зелено и продължавало да е зелено до двадесет и петата година; тогава ставало тъмносиньо; на четиридесет и петата година петното ставало черно като въглен и голямо колкото английски шилинг, а след това вече не се променяло. Той каза, че такива деца се раждали рядко — не вярвал в цялото царство да има повече от хиляда и сто безсмъртници от двата пола, около петдесет от които той пресметнал, че живеят в столицата; между другите едно момиченце, родено преди около три години. Каза, че подобни деца не се раждали в определени семейства, а раждането им било чиста случайност; че децата на самите безсмъртници били смъртни както всички останали.

Признавам: като чух описанието му на тези хора, ме обзе неизразима радост; и понеже човекът, който ми разказа всичко това, се случи да разбира балнибарбски език, който говорех много добре, не

можах да се въздържа и може би попрекалия с възторжените си възклицания. Извиках като в захлас: „Щастлив народ, където всяко дете може по една случайност да бъде безсмъртно! Щастлив народ, който може да се радва на толкова живи примери на древни добродетели и да има учители, готови да го обучават в мъдростта на всички минали епохи! Но колко несравнимо по-щастливи са тези прекрасни безсмъртници, освободени по рождение от всеобщото нещастие на човешкия род хора, чиито умове са свободни и които са необременени и неподтиснати духом от непрекъснатия страх пред смъртта!“ Изразих учудването си, че не съм виждал някои от тези прославени хора в двореца; тъй като черното петно, на челото е толкова необикновена отличителна черта, щото не бих могъл да не я забележа; а изключено е негово величество, извънредно разумен владетел, да не си е осигурил голям брой такива мъдри и способни съветници; или може би добродетелите на тези почтени мъдреци са твърде строги за покварените и развратни нрави на един царски двор. Често виждаме от личен опит, че младите мъже са твърде упорити и непостоянни, за да се ръководят от благоразумните напътствия на по-старите. Но тъй като на краля беше угодно да ми разреши свободен достъп до царската му особа, бях твърдо решен още при първия удобен случай, с помощта на преводача, свободно и изчерпателно да му изкажа мнението си по този въпрос;

и без разлика дали ще благоволи да послуша съвета ми, или не, бях твърдо решен на едно, а именно: понеже негово величество често ми бе предлагал да се установя в тази страна, аз с най-голяма благодарност щях да приема тази услуга и да прекарам живота си там, в разговор с тези превъзходни създания, безсмъртниците, стига да им бъде угодно да ме приемат.

Господинът, с когото водех този разговор — защото, както вече споменах, той говореше балнибарбски, — ми каза със снизходителна усмивка, която обикновено се появява от съжаление към невежите, че се радва на всякакъв повод, който би ме задържал сред тях, и поиска от мен разрешение да обясни на присъстващите това, което бях казал. Предаде им думите ми и те поприказваха помежду си известно време на техния език, от който думичка не разбрах, нито пък можех по израза на лицата им да забележа какво впечатление са им направили моите мисли. След кратко мълчание същият господин ми обясни, че неговите

приятели, които били и мои (така счете за уместно да се изрази), останали много доволни от разумните забележки, които бях направил, за голямото щастие и предимствата на безсмъртните и че искали да знаят подробно как бих устроил живота си, ако ми се беше паднало да се родя безсмъртен.

Отвърнах, че е лесно да се говори красноречиво на такава широка и приятна тема, особено за човек като мен, който толкова често за свое забавление си е представял какво би правил, ако е цар, генерал или важен велможа;

и че неведнаж съм мислил с какво бих се занимавал и как бих прекарвал времето си, ако бях сигурен, че ще живея вечно.

Казах: Ако имах щастieto да се появя на този свят като стрълдбръг, още щом осъзная собственото си благополучие, като схвана разликата между живота и смъртта, първо, бих решил по всички начини и с всички средства да се-сдобия с богатство; и преследвайки тая цел, чрез пестеливост и умело стопанисване бих имал основание да очаквам след около двеста години да бъда най-богатият човек в кралството. На второ място, още от най-ранна възраст бих се заловил да изучавам хуманитарните и положителните науки, като по този начин след време бих надминал всички останали по ученост. И най-после, грижливо бих записвал всяко важно действие или събитие, което се случва в обществото; безпристрастно бих обрисувал характера на няколко владетели и на важни министри, излагайки собствените си наблюдения по всеки въпрос. Съвършено точно бих записвал различните промени в обичаите, езиците и модите в облеклото, храненето и забавленията. И с целия този придобит материал бих бил жива съкровищница на знания и мъдрост и бих станал оракул на този народ.

В никой случай не бих се оженил след шестдесетата си година, а бих живял гостоприемно, но все пак пестеливо. Бих се занимавал с това да формирам и насочвам умовете на надеждни млади хора и черпейки от собствените си спомени опит и наблюдения, подкрепени с многобройни примери, бих ги убедил в ползата от добродетелите в обществения и частния живот. Но мои драги и постоянни другари, ще са неколцина от собственото ми безсмъртно братство, сред които ще избира дванадесет — от най-старите до мои връстници. Ако някои от тях нямат средства, ще им доставя Удобно жилище близо до

собственото ми имение и винаги ще каня някои на трапезата си заедно с неколцина от най-ценните измежду вас, смъртните, чиято кончина — закоравял, какъвто ще бъде след толкова време — ще понасям безропотно или почти безропотно; и ще се отнасям към потомството ви по същия начин; досущ както човек се радва на карамфили и лалета в градината си, без да съжاليا за загубата на увехналите предишната година цветя.

Ние с тези безсмъртници бихме споделяли собствените си наблюдения и историческите записки, събирани в течение на времето; бихме следили как покварата се промъква в света и бихме ѝ се противопоставяли на всяка крачка, като непрекъснато предупреждаваме и поучаваме човечеството; и това, прибавено към силното въздействие от личния ни пример, навярно ще предотврати непрекъснатия упадък на човешката природа, от който толкова основателно се оплакват през всички епохи.

Прибавете към всичко това удоволствието да се наблюдават различните революции в държавите и империите; промените в низшите и висшите слоеве на обществото; как древни градове се превръщат в развалини и затънтени села стават столици на царе. Да се види как големи, известни реки се смаяват до плитки потоци; как океанът напуска един бряг и залива друг; как се откриват много все още неизвестни страни. Как варварщината прегазва най-културните нации, а най-варварските се цивилизоват. Тогава бих видял определянето на географската дължина, откриването на вечното движение и универсалното лекарство наред с много други велики изобретения, доведени до най-голямо съвършенство.

Какви чудни открития бихме направили в астрономията, като надживеем и потвърдим собствените си предсказания; като наблюдаваме появяването и завръщането на комети, наред с промените в движението на Слънцето, Луната и звездите.

Спрях се върху много други теми, които ми подсказваше естественото желание за безкраен живот и земно щастие. Когато завърших словото си и съдържанието му бе преведено както преди на останалите присъстващи, те надълго беседваха помежду си на тамошния език и доста се посмяха за моя сметка. Най-накрая същият господин, който ми служеше като преводач, каза, че бил помолен от компанията да ме извади от заблуждение по няколко въпроса и да

поправи грешки, които съм допуснал вследствие на широко разпространената човешка глупост, благодарение на което съм носел по-малко отговорност за тях. Обясни ми, че този вид хора — безсмъртниците — се срещали единствено в тяхната страна, защото нямало такива нито в Балнибарби, нито в Япония, където имал честта да бъде посланик на негово величество и където установил, че жителите и на двете царства много трудно можели да повярват, че е възможен подобен факт; и че по учудването ми, когато за пръв път ми заговорил за тях, личало, че за мен това било също нещо съвършено ново и почти невероятно. Той заяви, че в двете гореспоменати царства, където по време на престоя си имал разговори с много хора, забелязал дълголетие да е обща мечта на човешкия род. Че който бил с единия крак в гроба, с всички сили гледал да задържи другия извън него; че най-старият все се надявал да живее поне още един ден и гледал на смъртта като на най-голямо зло, от което природата постоянно му внушавала да бяга; единствено на остров Лъгнагия жаждата за живот не била тъй силна, защото непрекъснато имали пред очите си примера на стрълдбръбите.

Измисленият от мен начин на живот — продължи той — бил невъзможен и не отговарял на действителността; защото той предполагал младостта, здравето и силите да траят вечно; а никой не би бил толкова глупав да се надява на подобно нещо, колкото и крайни и необикновени да са желанията му. Следователно въпросът, бил не дали човек би избрал винаги да бъде в разцвета на младостта си, със съпътстващите я благоденствие и здраве, а как ще прекара един вечен живот при всички неизбежни несгоди, които старостта води със себе си. Защото, макар малцина да признават желанието си да бъдат безсмъртни при подобни тежки условия, в двете преждеспоменати царства — Балнибарби и Япония — той забелязал как всеки желае да отложи смъртта за още известно време, та ако ще да стигне съвсем напреднала възраст; и рядко чувал някой да желае смъртта, освен ако подбудите му за това са извънредно голяма скръб или крайни изтезания. И ме попита дали в страните, където съм пътувал, както и в собствената ми страна, не съм забелязал същата склонност.

След тези уводни думи той ми разправи подробно за стрълдбръгите в техните среди. Каза ми, че до около тридесетгодишната си възраст се държали като смъртните, след което

постепенно ставали по-мрачни и подтиснати, като това състояние се усилвало, докато станат на осемдесет години. Научил това от собствените им признания;

защото при положение, не във всяко поколение не се раждали повече от двама-трима от техния вид, те били твърде малобройни, за да се правят общи заключения. Когато стигнели до осемдесетата си година, която се смята за пределна възраст в тази страна, те вече не само страдали от всички щуротии и недъзи на останалите старци, а и от много други, причинени от страшната перспектива никога да не умрат. Били опърничави, заядливи, алчни, мрачни, суетни и многоречиви; но и не можели да се сприятеляват и да изпитват каквато и да е естествена обич — обичта им никога не стигала по-далече от внуците им. Господстващи страсти били завистта и безсилните желания. А обектите, срещу които завистта им се насочвала, били пороците на младите и смъртта на старите. Размишлявайки върху тези пороци, те осъзнавали, че са напълно откъснати от всякаква възможност да изпитват удоволствие; а видят ли погребение, скърбели и роптаели, задето други са отишли в едно убежище на покой, където те самите никога не могат да пристигнат. Нищо не си спомняли освен онова, което са научили на младини и на средна възраст, а дори и тези спомени били много откъслечни; и за да научим истината или подробности по някакъв факт, по-сигурно било да се разчита на обикновени предания, отколкото на най-подробните им спомени. Най-малко злочести сред тях, изглежда, били онези, които оглупявали напълно и загубвали паметта си; към тях се отнасяли с повече състрадание и повече им помагали, защото те нямали лошите качества, които изобилствували у другите.

Ако се случи един безсмъртен да се ожени за жена от собствения си вид, бракът естествено бивал разтрогнат с благосклонното съгласие на царството още щом по-младият от двамата станел на осемдесет години. Защото законът счита, че онези, които не по собствена вина са осъдени на непрекъснат живот в света, не бива да понасят двойно нещастие, като бъдат обременени със съпруга.

Щом изтекат осемдесет години, по закон на тях гледат като на умрели; наследниците веднага получават имуществата им, като за издръжката им се отделя само една оскъдна сума; а бедните от тях са на обществена издръжка. След този период се смята, че са напълно

негодни да им се повери сериозна работа или да печелят пари; те не могат да купуват земи или да ги вземат под наем, нито пък им е разрешено да свидетелствуват по съдебни дела, било граждански, било наказателни, дори не по спорове за межди.

На деветдесетгодишна възраст загубват зъбите и косата си, на тия години загубват и вкуса си, та ядат и пият до каквото се доберат, без охота и без наслада. Болестите, към които са били предразположени, продължават, без да се развиват или да изчезват. Когато приказват, забравят обикновените названия на нещата и имената на хора, дори на най-близките си приятели и роднини. По същата причина никога не могат да се развличат с четене, защото паметта не им служи дори от началото до края на едно изречение; и този недостатък ги лишава от единственото забавление, което иначе биха имали.

Понеже езикът в тази страна постоянно се променя, безсмъртниците от една епоха не разбират тези от друга; нито пък могат след двеста години да разговарят със смъртните си съседи (освен посредством няколко общи думи); и така те се намират в неизгодното положение да живеят като чужденци в собствената си страна.

Това е, доколкото си спомням, което ми разправиха за стрълдбръгите. Впоследствие видях пет-шест от различни епохи, най-младите на не повече от двеста години, които Някои мои приятели ми водиха при различни случаи; но ако и да им казаха, че съм голям пътешественик и че съм видял целия свят, те никак не любопитствуваха да ме разпитват; само поискаха да им дам „слъмскудаск“, тоест нещо за спомен, което е скромен начин на просия, така заобикалят закона, който строго забранява просията, тъй като обществото е поело издръжката им, макар тя и да е твърде оскъдна.

Хората ги презират и мразят; когато се роди един от тях, това се смята за лошо знамение и раждането се записва много подробно; така че с една справка в отдела за гражданското състояние можете да узнаете възрастта им, но регистрите са до последните хиляда години — старите са унищожени от времето или при размирици. Обикновеният начин за изчисление на възрастта им е да ги запита човек кои царе или велики личности си спомнят и тогава да направи историческа справка; защото без изключение те помнят владетеля,

който е започнал да царува, преди да са навършили осемдесетгодишна възраст.

По-покрусяваща гледка от тези безсмъртници не съм виждал; а жените бяха по-ужасни и от мъжете. Освен обикновената уродливост на много дълбоката старост съответно с годините те придобиват страшна мъртвешка бледност, която не се поддава на описание; тъй измежду шестима безсмъртни аз веднага различих най-стария, макар да нямаха повече от един-два века разлика във възрастта;

Читателят лесно ще повярва, че от онова, което чух и видях, голямото ми желание за вечен живот значително отслабна. Много се засрамах от приятните видения, които си бях представял; и си мислех, че и най-злият тиранин не би измислил смърт, която да не бих предпочел, за да избягам от подобен живот. Кралят се научи за всичко, с което се бяхме занимавали аз и приятелите ми, и много добродушно ми се подигра; дори ме посъветва на шега да изпратя няколко безсмъртници в собствената си страна, за да въоръжа нашите хора срещу страха от смъртта; но изглежда, че това е забранено с конституцията на кралството; в противен случай на драго сърце щях да поема всички затруднения и разноски по превоза им.

Не можех да не се съглася, че законите на кралството по отношение на безсмъртниците са основани на най-убедителни съображения; закони, каквито всяка друга страна ще се принуди да издаде при подобни обстоятелства. В противен случай, тъй като сребролюбие е неизбежна последица на старостта, тези безсмъртни с течение на времето биха станали собственици на целия народ и биха завладели гражданската власт; което, понеже им липсва способността да управляват, неизбежно ще доведе до погубването на обществото.

ГЛАВА XI

Авторът напуска Лъгнагия и отплува за Япония. Оттам на холандски кораб се завръща в Амстердам и от Амстердам в Англия

Сметнах, че това описание на безсмъртниците може да бъде забавно за читателя, защото е твърде необичайно;

поне не си спомням да съм чел подобно нещо в никоя книга за пътешествия; и ако се заблуждавам, извинението ми трябва да бъде това, че се налага пътешественици, които описват една и съща страна, да се споразумяват и да не се спират на същите подробности, за да не заслужат упрека, че са заимствували или преписали от онези, които са писали преди тях.

Между това кралство и великата Японска империя съществуват постоянни тесни връзки; и твърде е вероятно японските автори да са разправили нещо за безсмъртниците; но престоят ми в Япония беше кратък и тъй като нямам ни най-малка представа за езика им, не бях в положение да направя справка. Но се надявам, че холандците ще се заинтересуват от бележките ми и ще имат достатъчно възможности да поправят моите грешки.

Негово величество често ме бе увещавал да приема някаква служба в двореца му, ала като видя, че съм твърдо решен да се върна в родината си, благоволи да ми разреши да замина; и ме почете с препоръчително писмо, написано собственоръчно до японския император. Той също така ми подари четиристотин четиридесет и четири големи жълтици (у този народ извънредно много обичат четните числа) и червен диамант, който продадох в Англия за хиляда и сто лири.

На 6 май 1709 година тържествено се сбогувах с негово величество и с всичките си приятели. Този владетел бе така любезен да нареди лична охрана да ме заведе до Глангърн, което е царско пристанище на югозападната част на острова. След шест дена намерих кораб, готов да ме превози до Япония; и прекарах петнадесет дена в пътуване. Слязохме от кораба в един малък пристанищен град, наречен Ксамоши, разположен на югоизточния край на Япония. Градът се намира на запад, където има тесен пролив, който на север води в дълъг

морски ръкав, на чиито северозападен край се намира столицата Джадо. Когато слизахме от кораба, показах на митническите чиновници писмото от краля на Лъгнаг до негово императорско величество. Печатът им бе много добре известен; той беше широк като дланта на ръката ми. Отпечатъкът представляваше един крал, как повдига куц просяк от земята. Щом научиха за писмото ми, градските сановници ме приеха като държавен министър; дадох на мое разположение карети и прислужници и поеха разноските ми до Джадо, където бях приет на аудиенция и предадох писмото; то бе отворено при голяма тържественост и съдържанието му бе предадено на императора от преводач, който ми съобщи заповедта на негово величество да кажа желанията си; каквито и да са, щели да бъдат удовлетворени заради царския му брат, краля на Лъгнагия. Преводачът беше човек, нает да върши търговия с холандците; той веднага предположи по лицето ми, че съм европейец, и затова повтори заповедта на негово величество на долнонемски език, който говореше много добре. Отвърнах (както бях решил предварително), че съм холандски търговец, претърпял корабкрушение в една много далечна страна, откъдето по море и по суша съм стигнал до Лъгнагия и тогава съм се качил на кораб за Япония, с която зная, че сънародниците ми често търгуват, и че се надявам с някои от тях да се завърна в Европа; ето защо най-смирено моля негово величество да благоволи да нареди да бъде заведен с охрана до Нангасак^[1]. Към тази молба прибавих още една: заради моя покровител, краля на Лъгнагия, негово величество да благоволи да ми разреши да не изпълня церемонията, налагана на моите сънародници — да стъпя на разпятието; защото съм попаднал в царството му вследствие на сполетелите ме нещастия без намерение да търгувам. Когато втората ми молба бе преведена на императора, той изглеждаше малко изненадан; струвало му се — каза, — че съм първият от сънародниците ми, който е почувствувал известно неудобство във връзка с церемонията; и взел да се съмнява дали съм истински холандец; по-скоро подозирал, че съм християнин. Обаче поради причините, които му изложих, но главно за да угоди на краля на Лъгнагия и като необичаен знак за благоразположението си, щял да изпълни особената ми прищявка; но работата трябвало да се свърши много ловко и чиновниците му щели да получат заповед да ме пуснат уж по недоглеждане. Защото ме увери, че ако сънародниците ми,

холандците, узнаели тайната, щели да ме заколят по време на пътуването. С помощта на преводача изказах своята благодарност за тази толкова необикновена услуга; и тъй като една войскова част по това време тръгвала на поход към Нангасак, на командира бе заповядано да ме заведе там невредим, като му бяха дадени подробни наставления по въпроса за разпятието.

На 9 юни 1709 година, след дълго и трудно пътуване, пристигнах в Нангасак. Наскоро след това случайно се запознах с едни холандски моряци от екипажа на „Амбойна“ от Амстердам, здрав кораб от 450 тона. Дълго бях живял в Холандия, докато следвах в Лайден, и добре говорех холандски; моряците веднага узнаха откъде идвам сега. От любопитство ме разпитаха за пътешествията ми и за живота ми. Измислих една колкото се може по-кратка и правдоподобна история, но прикрих по-голямата част. Имах много познати в Холандия; успях да измисля имена за родителите си, които представих като скромни хора в провинцията Гелдерланд. Готов бях да дам на капитана (казваше се Теодорус Вангрулт) колкото ми поиска за пътуването до Холандия; но като разбра, че съм лекар, той се задоволи да му платя половината от обикновената сума при условие да му служа в професионалното си качество. Преди да отплуваме, някои от екипажа често ме питаха дали съм изпълнил гореспоменатата церемония. Отклонявах въпроса с общи отговори, а именно, че съм задоволил императора и царедворците му по всички точки. Обаче някакъв капитан на малък търговски кораб, злобен мошеник, отиде при един чиновник и сочейки към мене, му каза, че още не съм стъпил на разпятието; но човекът, който бе получил нареждане да ме пусне, нанесе на негодника двадесет удара по плещите с бамбукова пръчка; след което никой не ме обезпокои с подобни въпроси.

На това пътуване не се случи нищо, което си струва да се отбележи. При благоприятен вятър стигнахме до нос Добра Надежда, където спряхме само колкото да се запасим с прясна вода. На 16 април пристигнахме благополучно в Амстердам, като загубихме само трима моряци по време на пътуването поради болест и един — четвърти, който падна в морето от фок-мачтата недалеч от гвинейския бряг. Скоро отплувах от Амстердам, за Англия с малък кораб, който принадлежеше на този град.

На 20 април 1710 година влязохме в пристанището Даунз. На другата заран слязохме от кораба и отново видях родната си страна, след като бях отсъствувал цели пет години и шест месеца. Тръгнах направо за Редриф, където пристигнах същия ден в два часа следобед и заварих жена си и семейството си в добро здраве.

Край на третата част.

[1] Нагазаки. — Б. пр. ↑

ЧАСТ ЧЕТВЪРТА

ПЪТУВАНЕ ДО СТРАНАТА НА ХОИНЪМИТЕ

ГЛАВА I

Авторът тръгва на път като капитан на кораб. Моряците правят заговор срещу него, държат го дълго време затворен в каютата му и го оставят на непознат бряг. Той потегля към вътрешността на страната. Описание на яхусите, чудновати животни. Авторът среща двама хоинъми

Живях у дома с жена си и децата си около пет месеца, щастлив и доволен, но човек никога не се научава да разбира кога му е добре. Оставих горката си жена бременна и приех едно много изгодно предложение — да стана капитан на „Адвенчър“, солиден търговски кораб от 350 тона. Тъй като бях вещь в мореплаването, а ми беше омръзнало да бъда корабен лекар, занятие, което обаче при случаи можех да упражнявам, взех на борда един опитен млад мъж, лекар по професия, на име Робърт Пюрфой. Отплувахме от Портсмът на седми септември 1710 година; на четиринадесети в Тенариф^[1] срещнахме капитан Пекок от Бристъл, на път за залива Кампече^[2], да сече тропически дървета, от които добиват черна боя. На шестнадесети ни раздели буря; след завръщането си научих, че корабът му потънал и никой не се спасил освен един каютен прислужник. Капитанът беше честен човек и добър моряк, но прекалено самонадеян, което и стана причина да загине — както е бивало и с други. Защото, ако беше следвал съветите ми, можеше и сега да си е жив и здрав сред семейството си, както съм и аз.

Неколцина от моряците ми умряха на кораба от морска треска, затова в Барбадос и в Подветрените острови, където спрях по нареждане на търговците, на чиято служба бях, се принудих да набера други моряци, за което скоро след това имах твърде сериозни основания да се разкайвам; защото впоследствие открих, че повечето от тях са пирати. На кораба имах петдесет моряци; бях получил

нареждане да търгувам с индианците в Южните морета и ако-успея, да направя някои открития. Мошениците, които бях наел, подмамили другите ми моряци и всички скроили заговор да завладеят кораба и да ме пленят; така и направиха една сутрин — втурнаха се в каютата ми, вързаха ми и ръцете и краката и ме заплашиха, че само да мръдна, и ще ме хвърлят в морето. Казах им, че съм техен пленник и им се подчинявам. Накараха ме да се закълна, че ще удържа думата си, а след това отвързаха въжето, но завързаха единия ми крак с верига за леглото; и пред вратата ми поставиха часовой със заредена пушка, като му заповядаха да ме застреля, ако опитам да се освободя. Пращаха ми храна и питие и сами поеха управлението на кораба. Намерението им беше да станат пирати и да плякосват испанските кораби, което не можели да сторят, преди да си намерят достатъчно съдружници. Но решили първо да продадат стоките на кораба и тогава да отидат в Мадагаскар, та да наемат моряци, тъй като още няколко души умрели, откакто бях пленен. Пътувахме много седмици и те търгуваха с индианците; но не знам каква посока са поели, защото ме държаха постоянно затворен в каютата и не очаквах нищо, освен да ме убият, както често ме заплашваха.

На девети май 1711 година един моряк, на име Джеймз Уелч, слезе при мен в каютата и ми каза, че имал нареждане от капитана да ме остави на брега. Увещавах го да не прави това, но напразно; той дори не искаше да ми каже кой е новият им капитан. Насила ме поставиха в голямата лодка, като ми позволиха да си облека най-хубавия костюм, който беше почти нов, и да взема със себе си малък вързоп с бельо, но никакво оръжие освен кортика ми; и бяха така любезни да не претърсват джобовете ми, в които турих каквито пари ми се намираха и още някои дребни необходими вещи. Гребяха около една левга; и после ме оставиха на някакъв бряг. Помолих ги да ми кажат коя е тази страна; всички се заклеха, че знаели колкото и аз, но казаха, че капитанът (както го наричаха) твърдо бил решил, продадат ли стоките, да се отърве от мен още при първата земя на хоризонта. Моряците веднага поеха към кораба, като се сбoguваха с мен и ме посъветваха да побързам, за да не ме настигне приливът.

, В това печално положение тръгнах и скоро стигнах твърда земя; седнах на един рид да си почина и да обмисля какво е най-разумно да направя. Като се поотморих, поех навътре в страната и реших — ще се

предам на първите диваци, които срещна; и ще откупя живота си с някои гривни, стъклени пръстени и други дреболии, с които моряците обикновено се запасяват на тия пътешествия. Земята беше разделена от дълги редици дървета, пораснали естествено; имаше висока трева и няколко овесени ниви. Вървах много предпазливо от страх да не ме изненада някой или неочаквано да ме улучи стрела било изотзад, било отстрани. Попаднах на утъпкан път, където видях много следи от човешки крака, някои от крави, но главно от коне. Най-накрая в една нива видях няколко животни, а по дърветата бяха седнали още няколко от същия вид. Имаха много особени форми — бяха уродливи; това ме посмути, та залегнах зад един гъстак, за да ги наблюдавам по-добре. Някои от тях се доближиха до мястото, където бях легнал, и аз успях да ги разгледам. Главите и гърдите им бяха покрити с гъсти косми, у някои — ситно къдрави, у други — прави; имаха бради като кози и дълга ивица косми по целия гръб и по предната част на краката и стъпалата си; но останалата част на тялото беше гола, така че можах да видя кожата им, която беше жълтеникаво-кафява. Опашки нямаха, по задните си части нямаха никакви косми освен около ануса; природата ги бе поставила там, предполагам, да ги предпазва, когато седат на земята; защото те сядаха или пък лягаха, а често стояха изправени и на задните си крака. Катереха се по високи дървета, пъргави като катерици, защото отпред и отзад имаха здрави, изтеглени напред, извити нокти с остър връх на края. Често се мятаха, подскачаха и рипаха с невероятна подвижност. Женските не бяха толкова едри като мъжките; на главите си имаха дълги, прави косми, а по останалите части на тялото си — само нещо като мъх, с изключение на ануса и половия орган. Бозките им висяха между предните крака и когато ходеха, стигаха почти до земята. Космите на животните и от двата пола бяха в няколко цвята- кафяви, червени, черни и жълти. Общо взето, през всичките си пътешествия не съм виждал по-противно животно, нито пък е имало животно, което така силно да е предизвикало у мен естествена ненавист. Затова, смятайки, че достатъчно съм видял, изпълнен с презрение и отвращение, станах и продължих по утъпкания път с надеждата, че ще ме отведе до колибата на някой индианец. Не бях вървял много, когато срещнах едно от тези създания посред пътя, право срещу мен. Като ме видя, грозното чудовище разкриви всички черти на лицето си и ме загледа така, както се гледа нещо невиждано,

сетне, като ме приближи още, вдигна предната си лапа — дали от любопитство или за да напакости, не знам; но аз извадих кортика си и здраво го ударих с плоската страна;

защото не посмях да го ударя с острието, опасявайки се жителите да не се раздразнят и да се настроят против мен, ако случайно се научат, че съм убил или осакатил някое тяхно добиче. Когато животното усети болката, то се отдръпна и така силно изрева, че едно стадо от най-малко четиридесет такива говеда се завтече от съседната нива и се събра около мен, като ревеше и правеше най-противни гримаси; но аз изтичах до дънера на едно дърво и опирайки гръб на него, ги държех на разстояние, като размахвах кортика си. Но няколко от тая проклета пасмина, като се хванаха за задните клони, скочиха на дървото, откъдето започнаха да изпускат изпращанията си върху главата ми; аз обаче се отървах доста благополучно, като се прилепих до стеблото на дървото, но само дето не се задуших от мръсотията, която падаше от всички страни.

В това отчаяно положение забелязах, че изведнаж всички побягнаха колкото им крака държат; поради което се осмелих да изпусна дървото и да продължа по пътя, чудейки се какво е могло толкова да ги-изплаши. Но като погледнах наляво, видях един кон кротко да ходи в нивата;

моите преследвачи го бяха забелязали по-рано и това беше причината за бягството им. Конят малко се сепна, като се доближи до мен, но скоро се съвзе и ме погледна право в очите с явни признаци на учудване; той разгледа ръцете и краката ми, като мина около мен няколко пъти. Щях да продължа пътя си, но той се изпречи пред мен, като ме гледаше кротко, без ни най-малка проява на насилие. Известно време стояхме и се гледахме; най-после се осмелих да протегна ръка към врата му с намерение да го погаля с обичайния жест и подсвиркване на жокей, когато посяга към непознат кон. Но това животно като че ли с пренебрежение прие моите любезности; то поклати глава, намръщи се и леко повдигна левия си крак, за да отмести ръката ми. После изцвили три-четири пъти, но с толкова различна модуляция, щото почти ми се стори, че си приказва на някакъв свой език.

Докато ние с него се занимавахме по този начин, дойде още един кон; и след като последният много вежливо се обърна към първия, те

леко си чукнаха десните копита и изцвилиха няколко пъти всеки по реда си, променяйки звука, който беше едва ли не разбираем. Те се отдалечиха на няколко крачки, сякаш да се съвещават, крачейки един до друг напред-назад като хора, които обсъждат някаква важна работа; но често поглеждаха към мен, като че ли ме следяха да не избягам. Смаях се да видя такива действия и такова държане у едни лишени от разум животни и за себе си стигнах до заключението, че ако обитателите на тази страна са надарени със съответно толкова разум, те непременно трябва да са най-мъдрите хора на земята. Тази мисъл дотолкова ме утеши, че реших да вървя, докато успея да открия някоя къща или село или да срещна някои туземци, като оставя двата коня да се разговарят както си щат. Но когато първият кон — сив с тъмни петна — забеляза, че се измъквам, той изцвили подире ми с толкова изразителен тон, щото аз си въобразих, че разбирам какво иска да каже; тогава се върнах обратно и се приближих до него в очакване да чуя следващите му заповеди; прикривах страха си доколкото можех, защото взе да ме тормози въпросът, какъв ли ще бъде краят на това приключение; а читателят лесно ще повярва, че положението, в което се намирах, не ми допадаше особено много.

Двата коня се доближиха до мен и много сериозно загледаха лицето и ръцете ми. Сивият отърка шапката ми от всички страни с предната част на дясното си копито и така я размести, че бях принуден да я наглася по-добре, като я сваля и нахлупя отново; при което той и другарят му (един дорест кон) изглеждаха силно изненадани; дорестият опипа полите на дрехата ми и като видяха, че пада халтаво върху тялото ми, и двата коня отново добиха учуден вид. Той погали дясната ми ръка, сякаш се възхищаваше на мекотата и цвета ѝ; но я притисна така яко между копитото и глезена си, че бях принуден да изрева; след това вече двата коня ме пипаха по възможно най-внимателен начин. Много ги озадачаваха обуцата и чорапите ми, които докосваха често, като си цвилеха и си служеха с различни жестове, не много различни от тези на философ, когато се залавя да разреши някое ново и трудно явление.

Общо взето, държането на тези животни беше толкова прилично и смислено, с толкова съобразителност и здрав разум, че накрая повярвах те да са магьосници, които са се преобразили по този начин с някаква цел; и като са видели по пътя странник, решили са да се

забавляват с него; а може и действително да са били омаяни при вида на човек, който по облекло, черти на лицето и цвят на кожата е различен от онези, които навярно живеят в тази толкова отдалечена област. На основание на тези разсъждения дръзнах да ги заговоря по следния начин: „Господа, ако сте магьосници, както имам много основания да вярвам, можете да разбирате всеки език; ето защо се осмелявам да уведомя ваши милости, че съм беден, изпаднал в беда англичанин, когото зла съдба е изхвърлила на вашия бряг; и моля един от вас да ми разреши да го яздя, като че ли е истински кон, и да ме закара до някоя къща или село, където мога да получа храна. В замяна на тази услуга ще ви подаря този нож и тази гривна.“ (И ги извадих от джоба си.) Двете създания мълчаха, докато говорех, като че ли слушаха много внимателно; а когато спрях, зацвилиха си едно на друго, сякаш водят сериозен разговор. Ясно долових, че езикът им изразява силни чувства и че думите им с малко усилия биха могли да се сведат до азбука, по-лесна от китайската.

Често различавах думата „яху“, която и двата коня повториха няколко пъти; и макар да не можех да отгатна значението ѝ, все пак, докато конете разговаряха, се опитах да я изговоря; и като млъкнаха, смело произнесох „яху“ на висок глас, подражавайки същевременно, доколкото можех, цвиленето на кон; при което двата коня видимо се изненадаха и сивият два пъти повтори същата дума, като че ли искаше да ме научи на правилното ѝ произношение; повторих я след него доколкото можах и видях, че всеки път я изговарям явно по-добре, макар далеч да не бях постигнал съвършенство. След това дорестият кон се опита да ме научи една втора дума, много по-трудна за произнасяне; но изразена с английския правопис може да се напише така Hоuуhnhnm. — „хоинъм“. С нея нямах толкова голям успех както с първата, но като се опитах още два-три пъти, ми потръгна; и двете животни изглеждаха поразени от способностите ми.

След кратък разговор, който по моите предположения се отнасяше за мен, двамата приятели се сбогуваха със същия поздрав — взаимното удряне на копитата; и сивият ми направи знак да вървя пред него; което счетох за благоразумно да изпълня, докато намеря по-добър ръководител. Когато се опитвах да намаля крачката, той викаше „хун, хун“; отгатнах какво иска да каже и му дадох да разбере, доколкото

можех, че съм уморен и че не мога да ходя по-бързо; тогава той спираше известно време, за да си почина.

[1] Един от Канарските острови. — Б. пр. ↑

[2] Кампече — южната част на Мексиканския залив. — Б. пр. ↑

ГЛАВА II

Един хоинъм завежда автора в дома си. Описание на къщата. Как бива приет авторът. Храната на хоинъмите. Авторът е измъчен от липса на месо и най-после го нахранват. Как се храни той в тази страна

След като вървахме около три мили, стигнахме до някаква дълга сграда, построена от забучени в земята греди, с плет помежду; покривът беше нисък и покрит със слама. Вече се поуспокоих и извадих някои дрънкулки, които пътешествениците обикновено носят със себе си като подаръци на дивите индианци от Америка и по други краища, с надеждата, че те ще насърчат обитателите на къщата да ме приемат радушно. Конят ми направи знак да вляза пръв; беше голяма стая с равен пръстен под и ясли по цялото протежение на едната страна. Имаше три малки кончета и две кобили, които не ядяха, а някои от тях, за моя голяма изненада, клечаха; но още повече се почудих, като видях останалите заети с домакинска работа; а пък изглеждаха обикновени добичета; това обаче потвърди първоначалното ми мнение, че един народ, който е могъл до такава степен да цивилизова лишени от разум животни, не може да не превъзхожда по мъдрост всички народи в света. Сивият кон влезе веднага след мен и така попречи на другите да ме посрещнат грубо, което те може би щяха да сторят. Той им изцвили няколко пъти с властен тон и те му отговориха.

Отвъд тази стая имаше още три, по цялото протежение на къщата, в които се влизаше през три врати, разположени една срещу друга и образуващи дълъг проход; минахме през втората стая към третата; тук сивият кон влезе пръв, като ми направи знак да се поспра; почаках във втората стая и си приготвих подаръците за господаря и господарката на този дом — имаше два ножа, три гривни от фалшиви перли, едно огледалце и мънистена огърлица. Конят изцвили тричетири пъти и в отговор очаквах да чуя човешки глас, но не чух други отговори освен такива на същия говор, един-два. малко по-пискливи от неговия. Взех да си мисля, че тази къща трябва да е на някой много знатен техен големец, щом имаше толкова официалности, преди да ме приемат. Но ми беше съвсем непонятно как е възможно един

благородник да бъде обслужван само от коне. Опасявах се да не би умът ми да се е разстроил от страдания и злощастия; опомних се и се огледах в стаята, където ме оставиха сам; беше мебелирана както първата, само по-елегантно. Няколко пъти потърках очи, но всеки път виждах същите предмети. Поощипах се по ръцете и отстрани, за да се събудя, надявайки се, че сънувам. След това дойдох до твърдото заключение, че всички тези явления не са нищо друго освен магия и магьосничество.: Но нямах време да продължа тези разсъждения, защото сивият кон се появи на вратата и ми направи знак да го последвам в третата стая; там видях една много хубава кобила с две жребчета, които клечаха на доста изкусно направени и съвсем чисти и спретнати рогозки.

Скоро след като влязох, кобилата се надигна от черджето си и като се доближи до мен и след като най-щателно разгледа ръцете и лицето ми, погледна ме много презрително; после се обърна към коня и чух няколко пъти да си разменят думата „яху“; тогава още не можех да разбера какво значи тази дума, макар да беше първата, която се бях научил да произнасям. Но скоро за мое безкрайно огорчение открих значението ѝ, защото конят, като ми направи знак с глава и като повтаряше думата „хун, хун“, както докато вървахме по пътя, и което схванах, че значи да го придружа, ме изведе в някакъв двор, където встрани имаше друга сграда. Влязохме в тази сграда и видях три от онези омразни създания, на които за пръв път попаднах, след като стъпих на суша, да се хранят с корени и с месото на някакви животни, което впоследствие открих, че е месо на магарета и кучета и по някой къс от крава, умряла вследствие на злополука или от болест. Те всички бяха вързани за една греда с тънки, здрави върбови пръчки, увити около врата им; храната си държеха между ноктите на предните крака и я разкъсваха със зъби.

Конят-господар заповяда на едно доресто конче, негов слуга, да развърже най-голямото от тези животни и да го изведе на двора. Поставиха говедото и мен близко един до друг и както господарят, така и слугата най-грижливо сравниха лицата ни, след което няколко пъти повториха думата „яху“. Невъзможно ми е да опиша колко се ужасих и смаях, когато видях, че това противно животно има истински човешки образ; лицето му наистина беше плоско и широко, носът — хлътнол, устните — големи и устата — широка; но тези различия са широко

разпространени у всички дивашки народи, където чертите на лицето се обезобразяват поради това, че туземците оставят малките деца да се търкалят на земята или ги носят на гръб, като децата притискат лице о раменете на майката. Предните крака на яхусите се отличаваха от моите ръце единствено по дължината на ноктите, по задебелите си кафяви длани и по косматостта на опакото на ръката. Между техните крака и моите имаше същата прилика, със същите различия, които на мен бяха добре известни, но не на конете, защото носех обувки и чорапи; приличахме си по всяка част на тялото, като изключим косматостта и цвета, които вече описах.

Изглежда, че двата коня много се затрудняваха и озадачаваха, като виждаха такава голяма разлика между останалата част на моето тяло и това на яхусите, за което бях задължен на дрехите си; а те изобщо нямаха представа какво е дреха. Дорестият кон ми предложи корен, който държеше (по техния маниер, както ще опишем, когато му дойде времето) между копитото и глезена си; взех корена в ръка и след като го помирисах, му го върнах колкото може по-учтиво. Той донесе от бърлогата на яхусите парче магарешко месо, но то миришеше толкова гадно, че се отдръпнах с отвращение; тогава конят го хвърли на яхуса, който лакомо го излапа. След това ми показва стиска сено и шепа овес; но аз поклатих глава, за да му дам да разбере, че нито едното, нито другото е подходяща храна за мен. И наистина сега разбрах, че безусловно ще умра от глад, ако не се добера до същества от собствения ми вид; защото, що се отнася до онези гадни яхуси, макар че тогава едва ли някой обичаше човешкия род повече от мен, все пак признавам, че никога не бях виждал разумно същество, по-противно във всяко отношение; и колкото по-отблизо ги разглеждах, докато бях в тази страна, толкова по-ненавистни ми ставаха. Конят-господар забеляза това по поведението ми и прати яхуса обратно в колибата му. После допря предното си копито до устата си, което много ме изненада, макар че го подигна много лесно с движение, което изглеждаше съвсем естествено; и направи други знаци, с цел да узнае какво искам да ям; но не можах да му дам разбираем за него отговор; пък и дори да ме беше разбрал, не виждах как ще е възможно да си намирам храна. Докато се занимавахме с този въпрос, видях да минава една крава; веднага посочих към нея и изразих желание да ме пусне да я издоя. Това има ефект; защото той ме поведе обратно в къщата и

заповяда на една кобила-прислужничка да отвори някаква стая, където имаше голям запас от мляко в глинени и дървени съдове, добре подредени и много чисти. Тя ми даде голяма купа мляко, което изпих охотно и се почувствувах освежен.

Към обед видях да идва към къщата някакво превозно средство, теглено като шейна от четири яхуса. В него се возеше стар кон, който, изглежда, беше благородник;

той слезе със задните си крака напред, тъй като сигурно си бе наранил левия преден крак. Идваше да обядва с нашия кон, който го посрещна много любезно. Обядваха в най-хубавата стая и ядоха овес, сварен с мляко, като второ ястие, което старият кон изяде стоплено, а останалите — студено. Яслите им бяха поставени в кръг в средата на стаята и разделени на няколко отделения, около които конете клечаха върху купчинки слама. В средата имаше голяма хранилка с ъгли, отговарящи на всяко отделение на яслите. Така че всеки кон и всяка кобила хапна много чинно и прилично собственото си сено и собствена порция каша от овес и мляко. Младите кончета се държаха много скромно; а господарят и господарката бяха много весели и внимателни към своя гост. Сивият кон ми заповяда да стоя до госта; той и неговият приятел надълго разговаряха за мен, както схванах по това, че непознатият често ме поглеждаше и повтаряше думата „яху“.

По една случайност си бях турил ръкавиците; като забележа това, сивият кон изглеждаше озадачен; и със знаци на учудване сякаш искаше да разбере какво съм направил на предните си крака, три-четири пъти постави копитото си на ръцете ми, като че ли искаше да каже да направя така, че те да добият предишния си вид, което след малко сторих, като свалих и двете ръкавици и ги турих в джоба си. Това даде повод за нови разговори и аз видях, че присъстващите са доволни от държането ми, добрите последици от което скоро почувствувах. Заповядаха ми да изрека малкото думи, които разбирах;

и докато обядваха, господарят ме научи как се казва овес, мляко, огън, вода и още някои неща; думи, които лесно произнасях след него, защото от младини ми се отдават езиците.

Като свърши обедът, конят-господар ме дръпна настрана и със знаци и думи ми даде да разбере колко е загрижен, дето няма какво да ям. На техния език овес се нарича „хлънх“. Изрекох тази дума два-три пъти; защото, макар отначало да бях отказал да го ям, като

поразмислих, сметнах, че ще успея да направя нещо като хляб, който, заедно с млякото, ще ми стигне, колкото да оцелея, докато успея да избягам в някоя друга страна при създания от собствения ми вид. Конят веднага заповяда на една бяла кобила, прислужничка на семейството, да ми донесе доста много овес в нещо като дървен поднос. Стоплих овеса пред огъня и го търках, докато паднат люспите, като успях някак си да ги отделя от зърната; начуках ги и ги смлях между два камъка, после взех вода, направих зърната на тесто или на самун, който препах на огъня и го изяхох топъл с мляко. Отначало тази храна ми беше много безвкусна, макар да е широко разпространена в много части на Европа, но с време ми се видя поносима; и тъй като често в живота си съм бивал принуден да ям какво да е, това не бе първият опит, който правех, за да установя колко лесно се задоволяват естествените нужди. И не мога да не отбележа, че докато бях на този остров, никога не съм боледувал дори един час. Вярно е, че понякога успях да хвана заек или птица с примки, направени от яхуски косми; и често събирах благотворни билки, които варях или ядях като салата с хляба; и от време на време, като необичайно събитие, избивах малко масло и изпивах суроватката. Отначало много ми липсваше солта; но навикът скоро ми помогна да се примиря с липсата на сол; уверен съм, че широката употреба на сол у нас е последица на охолния живот и първоначално тя е използвана само като средство, което ни кара да прием; с изключение на случаите, когато е необходима за запазване на месо при дълги морски пътешествия или в места, отдалечени от големи пазари. Защото е отбелязано, че никое животно освен човека не обича солта; колкото до мен, когато напуснах тази страна, много време мина, докато свикна да понасям вкуса на сол в храната си.

Няма защо да се спирам повече на това каква ми е била храната — тема, с която други пътешественици пълнят книгите си, като че ли за читателите представлява личен интерес дали се храним добре, или зле. Трябваше все пак да се спомене този въпрос, за да не помислят хората, че ми е било невъзможно да намеря прехрана цели три години в такава страна и между такива обитатели.

Привечер конят-господар заповяда да ми приготвят жилище; то беше само на шест ярда от къщата и разделено от обора на яхусите. Тук си взех малко слама и като се покрих със собствените си дрехи,

спах много добре. Но скоро след това ми нагласиха по-хубаво жилище, както читателят ще чуе по-късно, когато говоря по-подробно за начина си на живот.

ГЛАВА III

Авторът проявява усърдие да научи езика, хоинъмът — неговият господар, му помага и го учи. Описание на езика. Няколко знатни хоинъми идват от любопитство да видят автора. Той накратко разказва на господаря си за своето пътешествие

Главната ми грижа беше да науча езика им, на който господарят ми (както ще го наричам отсега нататък) и децата му и всички слуги в неговия дом искаха да ме учат. Защото им се виждаше истинско чудо едно диво животно да проявява такива белези на разумно същество. Сочех всичко и питах как го назовават, а думата записвах в дневника си, когато оставах сам, и поправях лошото си произношение, като молех членовете на семейството често да произнасят думата. В тези занимания винаги с готовност ми помагаше дорестият кон, един от низшите прислужници.

Когато говорят, те изговарят през носа и гърлото и от езиците, които знам в Европа, техният език е най-близък до горнохоландски^[1], тоест германски; но е много по-изящен и изразителен. Император Карл V е изказал почти същото мнение, когато забелязал, че ако би заговорил на коня си, то щяло да е на горнохоландски.

Господарят ми беше толкова любопитен и нетърпелив, че прекарваше много часове от свободното си време да ме обучава. Бил убеден (както ми каза по-късно), че трябва да съм яху, но възприемчивостта, учтивостта и чистоплътността ми го изненадвали; това били качества, напълно противоположни на качества на тези животни. Най-много го озадачаваха дрехите ми и понякога си разсъждавал дали не са част от тялото ми. Защото никога не ги свалях, преди семейството да заспи, и ги обличах сутринта, преди да се събудят. Господарят много искаше да разбере откъде съм дошъл, как съм се сдобил с онези белези на разум, които проявявах във всичките си действия, и имаше силно желание да чуе историята ми лично от мен, което се надяваше скоро да стане пред вид големия напредък, който отбелязвах в ученето и изговарянето на техните думи и изречения. За да запамятавам по-лесно, изписвах всичко, което научавах, с английската азбука и пишех думите заедно с превода им.

След известно време се осмелих да си записвам в присъствието на господаря си. Голямо усилие ми струваше да му обясня какво правя; защото тамошните обитатели нямат и най-малката представа за книги или литература.

След около десет седмици бях в състояние да разбирам повечето му въпроси. А след три месеца можех да му давам сносни отговори. Извънредно любопитен беше да узнае от коя част на страната идвам и как са ме научили да подражавам на надарено с разум същество; защото забелязали, че яхусите (на които той виждаше, че досущ приличам в главата, ръцете и лицето, които единствено се виждаха), макар донякъде да изглеждаха хитри и да имаха силна наклонност към пакости, са най-неподатливи на обучение от всички животни. Отговорих му, че съм дошъл отвъд морето, от далечно място, с мнозина други, подобни на мене, в кух съд, направен от стъбла на дървета; че другарите ми ме принудили да сляза на този бряг и след това ме оставили да се справям сам както мога. Доста трудно ми беше, и то с помощта на много знаци, да го накарам да ме разбере. Той отвърна, че трябва да имам грешка или че съм „казал нещо, което не е така“, (Защото в техния език нямат дума, която да изразява лъжение или лъжа.) Той знаеше, че не е възможно да има страна отвъд морето, нито група говеда да могат да движат дървен съд накъдето си искат по водата. Убеден беше, че никой жив хоинъм не може да направи подобен съд, нито би го поверил на яхуси да го управляват.

Думата „хоинъм“ на техния език значи кон; а по етимология значи „съвършенство на природата“. Казах му, че ми липсват думи, за да се изразявам, но че ще напредна колкото мога по-бързо; и че се надявам в скоро време да мога да му разкажа истински чудеса. Той бе така любезен да нареди на собствената си кобила, на жребчетата и на слугите да използват всички случаи да ме обучават; и всеки ден в продължение на два-три часа той самият си правеше този труд. Няколко знатни коне и кобили от околностите често идваха в нашия дом, след като се беше пръснал слух за някакъв забележителен яху, който можел да говори като хоинъм и който като че ли с думите и действията си проявявал проблясъци на разум. Голямо удоволствие им правеше да разговарят с мен; задаваха ми много въпроси и получаваха такива отговори, каквито можех да им дам. В резултат на всички тези предимства напреднах толкова много, че пет месеца след пристигането

си разбирах всичко, каквото се говори, и можех доста добре да се изразявам.

Хоинъмите, които идваха на гости у господаря ми с намерение да ме видят и разговарят с мен, едва можеха да повярват, че съм истински яху, защото обвивката на тялото ми беше различна от тази на останалите от моята порода. Учудваха се, като виждаха, че нямам обикновените косми и кожа освен на главата, лицето и ръцете; но аз разкрих тази тайна на господаря си по повод на една случка, която стана две седмици по-рано.

Вече казах на читателя, че всяка вечер, когато семейството си беше легнало, имах навика да се събличам и да се покривам с дрехите си; случи се, че рано една сутрин господарят ми прати дорестия кон, който беше негов камериер, да ме повика; когато той дошъл, аз съм спял дълбоко, дрехите ми били паднали на една страна, а ризата ми била над кръста. Събудих се от шума и забелязах, че конят доста объркано ми предаде поръчението на господаря; след което той отишъл при него и много уплашен, му разправил съвсем объркано това, което видял; скоро разбрах работата, защото, щом се облякох и отидох да се представя на негова светлост, той ме попита какво означава това, което слугата му съобщил — че не съм същият, когато спя, както изглеждам по друго време; че според камериера му някои части на тялото ми били бели, някои жълти, поне не толкова бели, и някои — кафяви.

Досега бях прикривал тайната на облеклото си, за да се различавам колкото може повече от това проклето племе на яхусите; но сметнах, че вече няма смисъл да я прикривам. Освен това размислих, че дрехите и обувките ми скоро ще се износят — а те вече бяха доста овехтели — и щеше да се наложи да си набавя други, приспособени от кожата на яхуси или на други животни; като по този начин цялата тайна щеше да се разкрие. Ето защо казах на господаря си, че в страната, от която идвам, мен подобните винаги покриват телата си с космите на известни животни, обработени изкуствено, както за благоприличие, така и за да се избягнат негодите и на топлия, и на студения въздух; в което, що се отнася до мен, веднага ще му дам възможност да се убеди, ако му е угодно, да ми даде такова нареждане. помолих го само да ме извини, ако не изложи на показ онези части, които природата ни е научила да прикриваме. Той каза, че всичко,

което съм разправил, било много странно, особено последните ми думи; тъй като не можел да разбере защо природата да ни учи да прикриваме онова, което тя самата ни е дала. Че нито той, нито семейството му се срамували от коя да е част на тялото си; аз обаче съм можел да постъпя, както желая. Тогава първо разкопчах палтото си и го свалих. Същото сторих с жилетката си; свалих си обувката, чорапите и панталона. Пуснах ризата си до кръста и дръпнах нагоре долния ѝ край и го вързах като колан около кръста си, за да скрия голотата си.

Господарят ми наблюдаваше всички тези действия с видимо любопитство и възхищение. Той повдигна с глезен всичките ми дрехи една по една и старателно ги разгледа;

после много леко поглади тялото ми и ме огледа няколко пъти; след което каза, че очевидно съм бил някакъв свършен яху; но че извънредно много се различавам от останалите животни от моя вид по белотата и гладкостта на кожата ми, по липсата на косми на няколко части на тялото ми, по формата и късотата на предните и задните ми нокти и по явното ми предпочитание непрекъснато да ходя на двата си задни крака. Повече не желаел да види и ми разреши да си облека пак дрехите, защото треперех от студ.

Обясних му, че ми е много неудобно да чувам толкова често да ме назовава яху — омразно животно, към което изпитвам крайна ненавист и презрение. Помолих го да избягва тази дума, когато говори за мен, и да нареди на приятелите си, на които позволява да ме видят, както и на семейството си, да не я използват. Също така поисках тайната, че имам изкуствено покривало на тялото си, да бъде известна само на него поне докато изтраят дрехите, които нося сега; а що се отнася до онова, което бе видял слугата му, дорестият кон, негова светлост би могъл да му заповяда да не го издава.

Господарят ми бе така любезен да се съгласи да изпълни всички тези мои молби; и така тайната бе запазена, докато дрехите ми започнаха да се износват и бях принуден да си доставя други с различни средства, за които ще спомена по-късно. Междувременно той настоя да продължавам най-усърдно да изучавам езика им, защото повече се учудвал на способността ми да говоря и разсъждавам, отколкото на външния вид на тялото ми, било то покрито, или не; и

добави, че очаквал с нетърпение да чуе чудесата, за които обещах да му разкажа.

Оттогава той удвои старанията си да ме обучава; въвеждаше ме при всичките си гости и ги караше да се отнасят учтиво към мен, защото — както им бил казал поверително — от това щяло да ми се подобри настроението и съм щял да стана по-забавен.

Всеки ден, когато му се представях, освен грижите, които полагаше да ме учи, той ми задаваше няколко въпроса относно моята личност, на които отговарях, доколкото можех; и така той доби известна обща представа за мен, макар и много непълна. Досадно би било да разказвам за всички усилия, благодарение на които напреднах дотам, че да мога да водя един що-годе нормален разговор, но първите по-последователни и по-пълни сведения, които дадох за себе си, се свеждаха до следното: дошъл съм от много далечна страна, както вече се бях опитал да му кажа, с около петдесетина мен подобни; пътували сме по моретата в голям кух съд, направен от дърво и по-голям от къщата на негова светлост. Описах му кораба с възможно най-точните изрази; и с помощта на носната си кърпа показах как вятърът тласка кораба напред. Казах му как, след като се скарахме, те ме оставиха на този бряг, откъдето тръгнах да ходя, без да знам накъде отивам, докато той ме спаси от преследващите ме проклети яхуси. Той ме попита кой е направил кораба и как е възможно хоинъмите на моята страна да се оставят животни да ги управляват. Отвърнах му, че не смея да продължа разказа си, освен ако ми даде честната си дума, че няма да се обиди; и тогава ще му опиша чудесата, за които толкова често бях му обещавал да му разкажа. Той се съгласи и аз продължих; уверих го, че корабът бе направен от създания като мен, които във всички страни, където бях пътувал, както в собствената ми, са единствените ръководещи, надарени с разум животни; и че при пристигането си тук съм бил толкова изненадан да видя хоинъми да се държат като разумни същества, колкото той и приятелите му се учудиха, когато откриха известни признаци на разум у същество, което той благоволяваше да назове яху; на което признах, че приличам изцяло, но не можех да си обясня- изродената, животинска природа на яху. След това казах, че ако някога имам щастието да се завърна в родината си и да опиша това, което съм видял тук, всички ще сметнат, че „казвам нещо, което не е така“ и че съм съчинил цялата история; и въпреки най-голямото

уважение, което изпитвам към него, семейството и приятелите му, пред вид обещанието, че няма да се обиди, трябва да му кажа, че моите сънародници не биха повярвали един хоинъм да е съществото, което властвува в тази нация, а един яху да е лишено от разум животно.

[1] До 1600 г. англичаните не различавали холандски и немски.
— Б. пр. ↑

ГЛАВА IV

Представата на хоинъмите за истината и лъжата. Господарят на автора не одобрява беседата му. Авторът дава по-подробни сведения за себе си и за злополуките по време на пътешествието му

Моят господар ме изслуша с израз на силно безпокойство; защото в тази страна толкова рядко се случва някой да се съмнява или да не вярва на онова, което му казват, че местните жители не знаят как да се държат при такива обстоятелства. Спомням си честите разговори с господаря ми относно човешката природа в други части на света;

като имах повод да говоря за „Лъжата“ и „невярно представяне на нещата“, нему беше много трудно да схване какво искам да кажа; макар в други отношения да беше извънредно проникателен в преценките си. Ето как разсъждаваше той: „Речта ни служи, за да се разбираме един друг и да получаваме сведения за факти; а ако някой «каже нещо, което не е така», тези цели няма да бъдат постигнати; защото тогава не може да се каже, че аз ще го разбера; и той не само не ми е дал сведения, но ме оставя в положение, по-лошо от незнание; защото ме кара да вярвам, че нещо е черно, когато е бяло, и е късо, когато е дълго.“ Ето това бяха всичките му представи за уменията да се лъже, което човешките същества така отлично разбират и така повсеместно практикуват.

Но да приключа с това отклонение; когато заявих, че яхусите са единствените управляващи животни в родината ми, моят господар каза, че изобщо не може да схване подобно нещо и поиска да узнае дали имаме у нас хоинъми и с какво се занимават. Казах му, че имаме много; че лятно време пасат по полето, а зимно време ги държат в къщи, като им дават сено и овес и където яхуси-слуги им търкат кожата, за да стане гладка, сресват им гривите, почистват им краката, поднасят им храна и им приготвят постеля. „Добре ви разбирам — каза господарят ми. — По всичко, което казахте, личи, че колкото и на разумни да се правят яхусите, хоинъмите са господарите; желал бих и нашите яхуси да са толкова послушни.“ Помолих негова светлост да бъде любезен да ме извини и да ми позволи да прекъсна разказа си, защото съм убеден, че това, което следва да чуе от мен, никак няма да

му допадне. Но той настоя и ми заповяда да му кажа и най-доброто, и най-лошото: казах че ще му се подчиня. Признах, че у нас хоинъмните, които наричаме коне, са най-благородните и красиви животни, които имаме; че превъзхождат всички по сила и бързина; и че когато принадлежат на благородници, които ги използват при пътуване, при състезания и за теглене на колесници, те са гледани много добре и грижливо, докато се разболеят или окуцелят; тогава ги продават или ги използват за всякаква тежка, неблагодарна работа. докато умрат; след това им одират кожата и я продават според стойността ѝ; а телата им оставят да ги ядат кучета и хищни птици. Но обикновените коне нямат толкова щастие, тъй като ги държат фермери и колари и други прости хора, които ги товарят с много по-тежка работа и ги хранят по-лошо. Описах, доколкото можех, как яздим; как изглеждат и се използват юздите, седлото, шпорите и камшикът, хамутът и колелетата. Добавих, че на стъпалата им прикачваме плочи от една твърда материя, наречена желязо, за да се предпазят копитата им от нараняване по каменистите пътища, по които често пътуват.

Господарят ми, след като неколkokратно възкликна, с дълбоко възмущение изрази учудването си, че се осмеляваме да сядаме на гърба на хоинъми; защото бил убеден, че и най-слабият слуга в къщата му би могъл да хвърли от гърба си и най-силния яху; или пък като легне и се търкулне на гръб, можел да смаже и убие говедото. Отвърнах му, че от три-четиригодишната им възраст обучават нашите коне да вършат работата, за която са предназначени; че ако някои коне се окажат с непоносимо лош нрав, ги използват като впрегатни животни; че докато са още млади, жестоко ги бият за всяка злонамерена хитрост; че обикновено мъжките, предназначени за езда или за впрягане, биват скопявани около две години след раждането им, за да се усмири духът им и да станат по-питомни и по-кротки; че те действително разбират, като ги възнаградиш или накажеш; но най-учтиво молех негова светлост да има пред вид, че те нямат нито капка повече разум от яхусите в тази страна.

Много се затрудних чрез заобикалки да дам на господаря си правилна представа за това, което му говорех: в езика им няма изобилие от разнообразни думи, тъй като нуждите и желанията им са по-ограничени, отколкото у хората. Но благородното му негодуване срещу бруталното ни държане към хоинъмския род не се поддава на

описание; особено когато му обясних практиката и начина за скопяване на конете, за да им се попречи да се разплодяват и да станат пораболепни. Той каза, че ако изобщо е възможно да съществува страна, където само яхусите са надарени с разум, естествено е те да бъдат управляващите животни, защото с течение на времето разумът винаги надделява над грубата сила. Но имайки предвид нашето телосложение, особено моето, смятал, че няма животно, по-несполучливо създадено, за да използва този разум за обикновените нужди на живота; след това поиска да узнае дали тези, сред които живея, приличат на мен или на яхусите от неговата страна. Уверих го, че изглеждам както повечето мои връстници; но по-младите и женските са много по-меки и нежни и кожата на женските обикновено е млечнобяла. Той призна, че аз се различавам от другите яхуси, понеже съм много по-чистоплътен и не чак толкова уродлив; но колкото до истинските предимства, смятал, че разликата е в мой ущърб. Че ноктите на предните или на задните ми крака са съвсем безполезни; що се отнася до предните ми крака, трудно можел да ги назове крака, защото не забелязал да ходя с тях; че били твърде меки да издържат допир със земята; че обикновено съм ходел, без да ги покривам, но и покривалото, което понякога съм им слагал, не било еднакво по форма, нито толкова здраво като това на задните ми крака. Че не съм можел да се крепя здраво, защото, ако ми се плъзне единият заден крак, неизбежно ще падна. След това започна да намира недостатъци в други части на тялото ми: лицето ми било плоско, носът ми — много изпъкнал, очите ми — поставени отпред, така че не съм можел да погледна нито на едната, нито на другата страна, без да си обръщам главата; че не съм можел да се храня, без да повдигам един преден крак до устата си — и затова природата била поставила там стави, за да се справи с тази необходимост. Не разбирал защо стъпалата ми са разцепени и разделени отпред; били твърде меки, за да стъпвам по твърди и остри камъни без покривало, направено от кожата на някое друго животно; цялото ми тяло нямало защита срещу топлината и студа и затова съм бил принуден да слагам и свалям покривало всеки ден — нещо досадно и трудно. И накрая, забелязал, че всички животни в тази страна съвсем естествено се гнусят от яхусите, които по-слабите отбягват, а по-силните отпъждат. Така че дори да предположим, че сме надарени с разум, той не виждал как може да се премахне естествената ненавист, която всяко създание

проявява към нас; нито пък следователно как можем да ги опитомим и да имаме полза от тях. Обаче, каза, нямало повече да разисква въпроса, защото имал по-голямо желание да чуе онова, което ще му разправя за себе си, за родната си страна и за различните дела и събития в живота ми, преди да дойда тук.

Уверих го, че много желая да задоволя любопитството му по всички точки, но че доста се съмнявам дали ще мога да му дам обяснения по няколко теми, за които негова светлост не може да има и най-малката представа, тъй като не съм видял в неговата страна нещо, на което бих могъл да ги наподобя. Казах обаче, че ще се постарая, доколкото ми е по силите, и ще се мъча да се изразявам със сравнения, като най-смирено го молах да ми помага, когато ми липсва точната дума; което той благоволи да ми обещае.

Казах му, че родителите ми са честни хора, че съм роден на един остров, наречен Англия, който е на такова разстояние от тази страна, колкото дни биха издържали да пътуват най-силните от слугите на негова светлост по годишния път на слънцето. Че съм се учил за лекар, чийто занаят е да лекува рани и болки на тялото, получени случайно или чрез насилие. Че страната ми се управлява от женски мъж, когото наричаме кралица^[1]. Че съм напуснал родината си, за да спечеля богатство, с което да поддържам себе си и семейството си, когато се завърна. Че на последното ми пътуване съм бил капитан на кораба и са ми били подчинени около петдесет яхуса, много от които са загинали по време на плаването, и че съм бил принуден да ги заменя с Други, избрани от няколко народности. Че на два пъти е имало опасност корабът ни да потъне; първия път при голяма буря, а втория — когато се е ударил в една скала. Тук господарят ми се намеси, като ме попита как съм успял да убедя непознати от различни страни да тръгнат с мен след загубите, които съм претърпял, и опасностите, на които съм бил изложен. Казах, че това са отчаяни хора, принудени да бягат от родното си място поради бедност или извършени престъпления, или са били разорени от съдебни процеси; други — прахосали цялото си състояние в пиене, разврат и комар; други са бягали заради предателство, мнозина — заради извършено убийство, кражба, отравяне, грабеж, лъжесвидетелствуване, подправяне на документи, сечене на фалшиви пари; заради изнасилване и педерастия; за дезертиране или за преминаване на страната на неприятеля; а повечето

са били избягали затворници. Никой от тях не смееше да се върне в родината си от страх да не го обесят или да не умре от глад в някой затвор; и по тази причина бяха принудени да си търсят прехраната по други места.

Докато разказвах, господарят ми благоволяваше често да ме прекъсва. Бях си послужил с много заобикалки, за да опиша различните престъпления, заради които повечето моряци от екипажа ни бяха принудени да бягат от страната си. Тази трудна задача ми струваше няколкодневни разговори и едва тогава той можа да ме разбере. Съвсем непонятно му беше какъв смисъл и каква необходимост има да се практикуват тези пороци. За да му изясня този въпрос, опитах се да му дам представа за страстта към власт и богатство; за страшното въздействие на похотливостта, невъздържанието, злобата и завистта. Всичко това бях принуден да определя и опиша, като говорех за отделни случаи или правех предположения. След това той, като Човек с въображение, поразено от нещо, което вижда и чува за пръв път, вдигаше очи от изумление и възмущение. За власт, управление, война, правосъдие, наказание и хиляди други неща в езика им нямаше думи; а за мен беше почти непреодолима трудност да дам на господаря си представа за онова, което исках да кажа. Но тъй като беше извънредно схватлив и разумен — качества, които бе развил чрез размисъл и разговори, — той най-накрая доби достатъчни знания за това на какви дела е способна човешката природа в нашия край на света; и поиска да му разправя по-подробно за онази земя, която наричаме Европа, особено за собствената ми страна.

[1] Кралица Ана (1702–1714), от династията на Стюартите. — Б. пр. ↑

ГЛАВА V

По заповед на господаря си авторът го осведомява за състоянието на Англия. Причините за война между европейските владетели. Авторът започва да му обяснява английската конституция

Нека читателят бъде любезен да забележи, че следващият откъс от многобройните разговори, които водих с господаря си, съдържа кратко изложение на най-важните въпроси, които засегнахме при различни случаи в продължение на повече от две години; и понеже напредвах с хоинъмския език, негова светлост често искаше все по-пълно да задоволявам любопитството му. Изложих пред него, доколкото ми бе по силите, цялото състояние на Европа; говорих му за търговията и фабриките, за изкуствата и науките; и отговорите ми на всички зададени от него въпроси, както изникваха във връзка с различни теми, представляваха неизчерпаем източник на разговори. Тук обаче ще дам само същината на разменените между нас мисли относно родината ми, като въведа някакъв ред, доколкото мога, без оглед на времето или други обстоятелства, и строго се придържам към истината. Единствено съм загрижен за това, че едва ли ще съумея да представя достатъчно правдиво доводите и изразите на господаря си, които неизбежно ще пострадат поради собствената ми неспособност, както и от предаването им на нашия варварски английски език.

И така, подчинявайки се на заповедите на негова светлост, разправих му за революцията през царуването на принц Орански^[1]; дългата война с Франция, водена от гореспоменатия принц и подновена от неговата наследница, сегашната кралица; война, в която бяха замесени най-великите сили на християнския свят и която още продължава — по искане на негова светлост изчислих, че около един милион яхуси може би са загинали през цялото й времетраене и може би сто или над сто града са били превзети, а пет пъти по толкова кораби — изгорени или потопени.

Той ме попита какви са обикновено причините или подбудите, които карат една страна да воюва с друга. Отвърнах, че са неизброими, но че ще спомена само няколко от главните. Понякога славолубието на владетелите, които никога не смятат, че имат достатъчно земи или

хора; понякога покварата на министри, които въвличат господаря си във война, за да потушат или да отклонят роптанието на поданиците срещу пагубното им управление. Много милиони хора са загинали поради различия в мненията: например дали плътта е хляб, или хлябът е плът: дали сокът на гроздето е кръв или вино; дали свиренето с уста е порок или добродетел; дали е по-добре да целунеш един кол, или да го хвърлиш в огъня; кой е най-подходящият цвят за една дреха — черният, белият, червеният или сивият^[2]; дали дрехата да бъде дълга или къса, тясна или широка, мръсна или чиста; и още много други. И няма по-яростни и кръвопролитни войни, нито по-продължителни от онези, причинени от различие в мненията особено ако се отнася до незначителни неща.

Понякога двама владетели се карат, за да се реши кой от тях да лиши трети владетел от земите му, над които нито единият, нито другият Предявява някакви права. Понякога един владетел започва да враждува с друг от страх другият да не започне да враждува с него. Понякога започва война, защото врагът е твърде силен, а друг път — защото е твърде слаб. Понякога съседите ни искат нещата, които ние имаме, или пък имат нещата, които ние искаме; и те, и ние се бием, докато те вземат нашето или ни дадат тяхното. Съвсем оправдателен повод за война е да нахлуем в една страна, когато народът ѝ е омаломощен от глад, изстребен от епидемия или въвличен в междуособици. Оправдателно е да започнеш война с най-близкия си съюзник, когато някой негов град е удобно разположен за нас или пък някоя територия би закръглила и направила по-цялостни нашите владения. Ако някой владетел изпрати войски в пределите на един народ, където хората са бедни и невежи, той може законно да избие половината и да пороби останалите, за да ги цивилизова и да ги откъсне от варварския им начин на живот. Достойна за един цар, почтена и обикновена е следната практика: когато един владетел поиска помощ от друг, за да се защити от нашествие, притеклият се на помощ, след като е изгонил нашественика, да заграби владенията и да убие, хвърли в затвор или изпрати на заточение владетеля, комуто е дошъл да помогне. Кръвно родство или родство по брак е достатъчен повод за война между владетели; и колкото е по-близко родството, толкова са по-склонни да се карат — бедните народи са гладни, а богатите народи са горди; гордостта и гладът винаги са скарани. По

тези причини войнишкият занаят се смята за най-почтения от всички — защото войникът е яху, нает хладнокръвно да убива колкото се може повече от подобните си, които нищо не са му направили.

В Европа също така има едни жалки владетели, които, като не могат сами да воюват, дават под наем войските си на по-богатите народи срещу еди-колко си на ден на войник, от която сума задържат за себе си три четвърти и главно с това се издържат; такива са владетелите в много северни части на Европа.

— Това, което ми казахте — рече господарят ми — по въпроса за войната, действително великолепно показва последиците от разума, който твърдите, че притежавате;

но щастливо обстоятелство е, че позорът е по-голям от опасността; и че природата ви е оставила неспособни да правите големи пакости — устата ви е разположена плоско на лицата ви и едва ли ще можете да се хапете особено съдбоносно освен по взаимно съгласие. Също така ноктите на предните и задните ви крака са толкова къси и крехки, че един нашенски яху би подгонил цяла дузина от вашите пред себе си. Ето защо, като ми разправяхте за броя на убитите на бойното поле, не мога да не мисля, че сте казали нещо, което не е така.

Не можех да се въздържа да не поклатя глава и да не се поусмихна на невежеството му. И понеже съм запознат с военното изкуство, описах му разни топове, мускети, карабини, пищови, куршуми, барут, мечове, щикове, сражения, обсади, отстъпления, настъпления, подривни мини, контрамини, бомбардиране, морски битки; кораби потопени с хиляди моряци на борда, двадесет хиляди убити- от всяка воюваща страна; стенанията на умиращите, ръце-и крака, които хвърчат във въздуха; пушек, шум. бъркотия, стъпкване на хора под конски копита; бягство, преследване, победа; полета, осеяни с трупове, оставени да ги-ядат кучета, вълци и хищни птици; плячкосване, ограбване на дрехи, изнасилване, опожаряване и разрушаване... И за да изтъкна храбростта на собствените ми скъпи сънародници, аз го уверих, че съм ги виждал да вдигат във въздуха сто души неприятели наведнъж, в обсада и в кораб; че съм виждал късове от трупове да падат от облаците за голямо забавление на всички зрители.

Готвех се да му дам още подробности, когато моят господар ми заповяда да млъкна. Който познава природата на яхусите, каза той, лесно би повярвал, че е възможно това долно животно да е способно на всички действия, които бях описал, стига силата и хитростта му да са равни на злобата му. Но ако думите ми бяха увеличили отвращението му от целия този вид, той също така открил, че те са нарушили душевното му спокойствие, нещо, което досега му било съвсем непознато. Смятал, че ако ушите му привикнат да слушат подобни отвратителни думи, може би постепенно ще ги приеме с по-малко отвращение. Макар да мразел яхусите от неговата страна, все пак не ги осъждал за омразните им качества, както не смятал, че една гней (хищна птица) има вина за жестокостта си или остър камък за това, че му срязва копитото. Но когато едно същество, което твърди, че е надарено с разум, е способно на подобни чудовищни дела, той се опасявал, че извращаването на тази способност е нещо по-лошо от самата скотщина. Ето защо той бил уверен, че вместо разум ние притежаваме само някакво качество, годно да засили естествените ни пороци; както отражението от размътен поток връща образа на уродливо тяло не само по-едър, но и по-разкривен.

Той добави, че се наслушал на тема война — както при този, така и при предишните разговори. Имало друг въпрос, който малко го озадачавал. Бях казал, че някои от екипажа ми напуснали страната си поради това, че са разорени от съдебни процеси: значението на думата вече му бях обяснил; но не разбрал как може правосъдието, което има за цел да закриля всеки човек, да разори някого- Ето защо пожела да му дам допълнителни обяснения за това правосъдие и какви са тези, които го раздават сега в моята страна; защото смятал, че природата и разумът дават достатъчни указания на всяко разумно животно, за каквото ние се представяме, какво да прави и какво да избягва.

Уверих негова светлост, че правото е наука, с която не съм много запознат, освен доколкото съм наемал адвокати, и то напразно, по повод някои извършени спрямо мен неправди. Но ще задоволя любопитството му, доколкото мога.

Казах, че у нас има група хора, подготвени от младини в изкуството да доказват с много думи, нарочно измислени за целта, че бялото е черно и че черното е бяло, според това как им се заплаща. Всички останали хора са техни роби.

Например ако моят съсед пожелае кравата ми, наема адвокат да докаже, че трябва да ми вземе кравата. Тогава аз трябва да взема друг адвокат да защити правата ми; тъй като е против всички правила на съдопроизводството да се позволява на един човек сам да се защити. В този случай аз, истинският собственик, съм в неизгодно положение по две причини. Първо, тъй като моят адвокат едва ли не от люлката се е упражнявал да защитава лъжата, той съвсем не е в стихията си, когато се случи да пледира за справедливост; с което непривично занимание той се залавя много неумело, да не кажем — с отвращение. Второто неудобство е, че моят адвокат трябва да действа много предпазливо, иначе съдиите ще го порицаят и колегите му ще го презрат като човек, който иска да подцени съдебната процедура. Следователно има само два начина да си запазя кравата. Първият е с двоен хонорар да спечеля на своя страна адвоката на противника; тогава той ще измами клиента си, като намекне, че неговата кауза е справедлива. Вторият начин е моят адвокат да представи моята кауза като съвсем несправедлива, като признае, че кравата принадлежи на моя противник; и ако това се направи умело, непременно ще осигури разположението на съдиите.

Ваша светлост трябва да знае, че тези съдии са лица, определени да решават всички имуществени спорове, както и да съдят престъпници; и са подбрани измежду най-ловките адвокати, когато вече са остарели или ги домързи. Тъй, след като цял живот са били предубедени против истината и справедливостта, неизбежно се виждат принудени да показват предпочитание към измамата, лъжесвидетелствуването и потисничеството. Знаем, че някои от тях са се отказвали от голям подкуп, предлаган им от страната, чиято кауза е справедлива, за да не засегнат Колегията, като извършат нещо, неподобаващо на характера и службата им.

За тези адвокати е основно правило, че каквото е извършено веднъж, може законно да се извърши отново. Следователно те полагат особени грижи да се записват всички решения, взети в миналото против обикновената справедливост и обикновения човешки разум. Тези решения, под названието прецеденти, адвокатите представят като авторитетни източници, за да оправдават най-беззаконни становища; и съдиите неизменно издават съответни решения.

Когато пледират, те грижливо избягват да засегнат същината на една кауза; но шумно, буйно и досадно се спират на всички

обстоятелства, които нямат значение за делото. Например във вече споменатия случай: те никога не искат да узнаят какви права или претенции има моят противник над моята крава; но дали въпросната крава е червена или черна; дали рогата ѝ са дълги или къси; дали нивата, в която я паса, е кръгла или квадратна; дали я доим вътре или навън; към какви болести е предразположена и тям подобни. След което се справят с прецеденти, постоянно отлагат делото и след десет, двайсет или трийсет години решават въпроса.

Също така трябва да се отбележи, че тази група от хора има свой собствен жаргон с думи, неразбираеми за останалите смъртни, на които са написани всичките им закони, като се полагат особено големи грижи да се увеличава броят на неразбираемите думи; по този начин изцяло са объркали самата същност на истината и лъжата, на правото и кривото; така че ще трябва тридесет години, да се реши дали нивата, наследявана от прадедите ми през шест поколения, принадлежи на мен или на някой непознат човек, който живее на триста мили далеч оттам.

Когато се съдят лица, обвинени в престъпления срещу държавата, процедурата е много по-кратка и похвална;

съдията първо изпраща някого да сондира мнението на властващите; след което лесно може да обеси или да оправдае престъпника, като строго спазва всички изисквания на закона.

Тук господарят ми ме прекъсна и каза, че било жалко създания, надарени с такива изключителни способности, каквито според моето описание били тези адвокати, да не бъдат поощрявани да учат другите на мъдрост и знания. На което отвърнах, като уверих негова светлост, че извън специалните въпроси, свързани със собствения им занаят, те обикновено са най-невежото и глупаво племе у нас, най-жалки в обикновен разговор, отявлени врагове на всякакъв вид знания и наука и склонни да извращават човешкия здрав разум при разговори на всички останали теми, както при упражняването на професията си.

[1] Уилям Орански — английски крал (1688–1694). Б. пр. ↑

[2] С различните цветове Суифт има пред вид отделните монашески ордени. — Б. пр. ↑

ГЛАВА VI

Още за състоянието на Англия при царуването на кралица Ана. Какво представлява един пръв министър в царските дворове на Европа

МояТ господар все още не можеше да разбере, какви са подбудите, които могат да подтикват това адвокатско племе само да се Обърква, безпокои и трепа, като се съюзява да подкрепя несправедливостта, само и само за да напакости на себеподобните си животни; също така му беше непонятно какво съм имал пред вид, когато съм казал, че го правят срещу възнаграждение. При което много се затрудних да му опиша как се използват парите, от какви материали се правят, както и стойността на металите; как когато един яху има голям запас от това скъпоценно вещество, той може да купи каквото си намисли — най-хубавото облекло, най-внушителните къщи, обширни земи, най-скъпата храна и напитки — и да си избира най-красивите жени. Ето защо, тъй като само парите са в състояние да извършват всички тези подвизи, нашите яхуси искат да имат все повече и повече, за да ги харчат или пестят, както им се прище според естествената им склонност било към разточителство, било към скъперничество. Казах му, че богатите се ползват от плодовете на труда на бедните и че съотношението на бедните към богатите е хиляда към един. Че повечето хора у нас, са принудени да живеят мизерно, като се трудят всеки ден срещу ниска надница, за да могат неколцина да живеят охолно. Говорих надълго на тази тема с още много подробности в същия дух, но негова светлост все не разбираше, защото изхождаше от предположението, че всички животни имат право на свой дял от онова, което ражда земята, и особено онези, които управляват останалите; Следователно той ме помоли да му кажа какви са тези скъпи храни и защо някои от нас ги желаят. Тогава му изброих различни храни, за които се сетих, и му разправих за различните начини на приготвяне, което не може да стане, без да се пращат кораби до всички краища на света, както за напитки, така и за сосове и безброй други полезни неща. Уверих го, че цялото наше земно кълбо трябва поне три пъти да се обиколи, преди една от нашите женски яхуси от по-първа ръка да може да закуси или да й се намери чаша, от

която да пие. Той каза, че една страна, която не може да набави храна за собствените си обитатели, трябва наистина да е за окайване. Но главно се учудваше как е възможно в такива обширни, земи, каквито описах, съвсем да няма прясна вода, та хората да са принудени да пращат кораби отвъд морето за питие. Отвърнах, че Англия (скъпото ми родно място), според пресмятанията произвежда три пъти повече храна, отколкото населението може да консумира, както й питиета, извлечени от зърнени храни или изстискани от плодовете на известни дървета, от които стават отлични напитки; и същото съотношение важи за всички други неща, които правят живота по-лек и удобен. Но за да се подхранват склонността към лукс и невъздържание на мъжете и суетността на жените, изпращаме по-голяма част от необходимите нам неща в други страни, откъдето в замяна донасяме неща, които поражда болести, лудост и пороци, и ги продаваме в нашата страна. Оттук следва по необходимост, че огромен брой от хората ни са принудени да си изкарват прехраната, като просят, грабят, крадат, мамят, сводничат, лъжесвидетелствуват, ласкаят, дават подкупи, подправят документи, играят комар, лъжат, раболепничат, тормозят хората, гласуват, писателствуват, гадаят по звездите, отравят, развратничат, лицемерят, клеветничат, разпространяват ереси и се отдават на други подобни занимания;

помъчих се да му обясня всяка от горните думи.

Казах му, че виното се внася у нас от чужди страни не поради липса на вода и други напитки, а защото е такава течност, която ни развеселява, като притъпява сетивата ни; отклонява всякакви тъжни мисли, поражда в мозъка налудничави, чудати фантазии, събужда надеждите ни и пропъжда страха; за известно време прекъсва действието на разума и ни лишава от възможността да използваме краката си, докато заспим дълбоко; макар и да трябва да признаем, че винаги след пиянство се събуждаме унили и ни се гади; това питие ни докарва куп болести, които съсипват живота ни и го скъсяват.

Но освен всичко това повечето хора у нас се издържат, като доставят на богатите, както и един на друг предмети от първа необходимост, както и неща, които правят живота по-лек и приятен. Например, когато съм си у дома и съм облечен както се полага, по тялото си имам неща, които са работени от стотина занаятчии; по

сградата и мебелите в дома ми са работили още толкова; а пет пъти по-голям брой са работили, за да разкрасят жена ми.

Щях да му кажа за друг вид хора, които си изкарват прехраната, като гледат болните; понеже при няколко случая бях съобщил на негова светлост, че мнозина от екипажа ми са умрели от болести. Но да го накарам да разбере какво искам да кажа, се оказа извънредно трудно. Той лесно можел да си представи, че един хоинъм губи сили и му става тежко няколко дни преди да умре; или че може при някоя злополука да си нарани крака. Но считал за невъзможно природата, която върти всичко безпогрешно, да допусне в тялото ни да се появят болки; и пожела да узнае причината за едно толкова необяснимо зло. Казах му, че се храним с хиляди неща, които въздействуват върху ни по различни начини, противоположни един на друг;

че ядем, когато не сме гладни, и пием, без да сме подтикнати от жажда; че седим по цели нощи и пием силни питиета, без да хапнем нищо; което ни предразполага към леност, предизвиква възпаления в тялото ни и ускорява или пречи на храносмилането. Че женски яхуси-проститутки придобиват една болест, която причинява загиване на костите у онези, които попадат в прегръдките им; че тази и много други болести се предават от баща на син; така че извънредно много хора се появяват на бял свят вече засегнати от трудни за лечение болести; че би било безпредметно да му давам списък на всички болести, присъщи на човешкото тяло, защото те не са по-малко от петстотин, засягащи всеки крайник и всяка става; накратко казано, всяка част, външна и вътрешна, си има предназначени за нея болести. За лекуването им сред нас има хора, обучени да церят болните или да се преструват, че ги церят. И понеже разбирам що-годе от медицина, от благодарност към негова светлост ще му разкрия цялата тайна и начина, по който лекарите действуват.

Основният им принцип е, че всички болести се дължат на „пресищане“; от което заключават, че се налага основно прочистване на тялото било през естествения канал или нагоре през устата. Следващата им задача е от билки, минерали, смоли, масла, черупки, соли, сокове, водорасли, изпражнения, кори от дървета, змии, различни видове жаби, паяци, плътта и космите на мъртвец, птици, говеда и риби да съставят най-гнусната, гадна и отвратителна смес, която изобщо могат да измислят: стомахът незабавно я отхвърля с

отвращение — и това те наричат „повръщане“. Или пък от същия склад с някои други отровни добавки ни заповядват да вземем чрез горния или долния отвор (според настроението на лекаря) лекарство, което е еднакво досадно и отвратително за червата, което лекарство, като отпуска стомаха, изтласква надолу всичко; а това се нарича „разслабително“ или „клизма“. Тъй като природата (както твърдят лекарите) е предназначила горния преден отвор само за вкарване на твърда храна и течности, а долния заден отвор за изхвърляне и предвид мнението на тези изобретателни майстори, че при всички болести установеният от природата ред е нарушен, следва, че за да се възстанови той, върху тялото трябва да се приложи точно обратният подход, като се разменят функциите на всеки отвор и се вкарват насилствено твърди и течни вещества през ануса, а изпразването става чрез устата.

Но освен към истински болести ние сме предразположени към много други чисто въображаеми, за които лекарите са измислили въображаеми церове; тези болести си имат съответни названия, както и подходящите за тях лекарства; от тези болести страдат предимно и постоянно нашите женски яхуси.

Лекарското племе притежава едно извънредно ценно качество — умението да предсказва; и рядко греша: при истинските болести, когато те добият действително злокачествена форма, лекарите обикновено предричат смърт и това е напълно в тяхна власт; докато оздравяването не зависи от тях. Ето защо, появят ли се някакви неочаквани признаци на подобрение, след като те са произнесли присъдата си, за да не ги обвинят, че са лъжепророци, лекарите умеят да доказват на света своята проникателност с една навременна смъртоносна доза.

Лекарите са също така от особено голяма полза на съпрузи и съпруги, чиито другари в живота са им омръзнали; на първородни синове, на важни министри и често на владетели.

При случай по-преди бях разговарял с господаря си за естеството на управлението изобщо и в частност за собствената ни отлична конституция, на която заслужено се възхищава и за която ни завижда целият свят. И понеже случайно бях споменал думата министър, след известно време той ми заповяда да го осведомя какъв вид яху имам пред вид, като си служа с това название.

Казах му, че „първият“ или „главният министър“, когото възнамерявах да опиша, е създание, напълно лишено от радости и скърби, любов и омраза, състрадание и гняв; или поне не изпитва никакви други чувства освен едно необуздано желание за богатство, власт и титли; че си служи с думите за всякакви други цели, освен да покаже какво мисли; че никога не казва истината, освен когато намерението му е да я представи като лъжа; нито пък казва лъжа, освен ако има за цел да я изобрази като истина;

че онези, зад чийто гръб най-много злослови, имат най-големи изгледи за повишение; и започне ли да те хвали пред други хора или в твоето присъствие, от този ден с теб е свършено. Най-злокобната прокоба, която може да ти се даде, е едно обещание, особено ако е потвърдено с клетва; след което всеки разумен човек се оттегля от обществения живот и загубва всяка надежда.

Има три начина, посредством които човек може да се издигне до поста пръв министър; първият е да умее благоразумно да хвърли в играта съпругата, дъщерята или сестра си; вторият е да предаде своя предшественик или да разклати положението му; а третият е на публични събрания най-ревностно да напада разложението в кралския двор. Но всеки мъдър владетел ще реши да вземе на служба онези, които използват последния от тези похвати; защото такива радатели за правда винаги се оказват най-раболепни и са най-послушно оръдие на волята и страстите на господаря си. Понеже тези министри разполагат с всички служби, те се задържат на власт, като подкупват мнозинството от членовете на сената или върховния съвет; и накрая, посредством закона за министерски имунитет (който му описах) те не дават никому сметка за делата си и се оттеглят от обществения живот, отрупани с плячката, заграбена от народа.

Дворецът на първия министър е школа за подготовка на други в неговия занаят: пажовете, лакеите и вратарите, като подражават на господаря си, стават министри в съответните области и се научават да блестят в трите главни качества — наглост, лъжа и подкупничество. И така те — подвластните — биват ухажвани от най-високопоставени лица; и понякога посредством ловкост и безочливост успяват след няколко повишения да заместят господаря си.

Той обикновено се ръководи от някоя повехнала уличница или любим лакей — каналите, през които се предава благоволенieto му —

и те са хората, които в крайна сметка можем да назовем управници на кралството.

Един ден господарят ми, като чу да споменавам благородниците в родината си, благоволи да ми направи комплимент, който не смятах, че заслужавам — бил уверен, че съм роден в някое благородно семейство, защото далеч съм надминавал всички яхуси от неговия народ по фигура, цвят и чистоплътност, макар да не съм бил особено силен и пъргав, което вероятно се дължало на това, че начинът ми на живот е различен от техния; освен това не само съм бил надарен със способността да говоря, но и с проблясъци на разум, и то до такава степен, че всички негови познати гледали на мен като на някакво чудо.

Той ми обърна внимание, че белите, дорестите и стоманеносивите у хоинъмите се различават малко по форма от кестенявите, сивите с тъмни петна и черните; че не се раждали с еднакви умствени способности, нито можели да ги развиват; и затова винаги оставали в положението на слуги, без да се женят извън собствената си раса, което в тази страна би се сметнало за чудовищно и неестествено.

Най-смирено изразих на негова светлост признателността си за доброто мнение, което му бе угодно да си състави за мен; но същевременно ги уверих, че съм от скромно потекло, син на прости, честни родители, които са имали възможност да ми дадат единствено сносно образование; че неговата представа за благородниците е съвсем различна от онова, което представлява аристокрацията у нас; че нашите млади благородници от детинство израстват в охолство и безделие; че щом поотраснат, те похабяват силите си и хващат отвратителни болести, общувайки с развратни жени; и когато почти пропилят богатството си, оженват се за някоя жена, която мразят и презират, жена от скромен произход, с неприятна външност и лошо здраве, само заради парите ѝ. Че от такива бракове обикновено се раждат скрофулозни, рахитични и уродливи деца; в резултат на което семейството рядко просъществува повече от три поколения, освен ако съпругата има грижата да си набави някой здрав баща измежду съседите или слугите, та да подобри и продължи рода. Че истинските белези на благородна кръв са слабо, болнаво тяло, мършаво лице и нездрав цвят на кожата; и че да има як, здрав вид, е позор за един аристократ, тъй като обществото заключава, че истинският му баща е

бил коняр или кочияш. Умствените му недостатъци съответствуват на телесните и са съчетание от злоба, тъпота, невежество, прищевки, сладострастие и високомерие.

Без съгласието на това знатно съсловие никой закон не може да се издава или променя; и тези благородници също така се произнасят по дела, засягащи имотите ни, без да имаме право на обжалване.

ГЛАВА VII

Голямата любов на автора към родната му страна. Забележките на господаря му върху конституцията и управлението на Англия според описанието на автора наред с паралелни случаи и сравнения. Забележките на господаря му върху човешката природа

Читателят може би се чуди как съм могъл така свободно да обрисувам собствения си вид на една порода смъртни, които и без това са твърде склонни да си съставят най-лошо мнение за човечеството вследствие на пълното сходство между мен и техните яхуси. Но трябва откровенено да призная, че безбройните добродетели на тези превъзходни четвероноги, съпоставени с човешките пороци и поквара, дотолкова ми бяха отворили очите и разширили кръгозора, че почнах да виждам действията и желанията на човешкия род в твърде различна светлина; и да смятам, че честта на собствения ми род не заслужава да се щади; нещо повече — не можех да сторя това пред личност с толкова остър ум като моя господар, който ежедневно ме убеждаваше, че самият аз имам хиляди недостатъци, които дотогава ни най-малко не съзнавах и които у нас никога не биха се причислили дори към човешките слабости. Също така по негов пример се бях научил дълбоко да ненавиждам всякакъв вид лъжливост и преструвка; и истината ми се струваше толкова красива, че реших да жертвувам всичко заради нея.

Нека бъда докрай откровен към читателя и да призная, че имаше още една по-силна подбуда за свободата, с която представях нещата. Бях живял по-малко от година в тази страна, когато у мен се породих такава любов и почит към обитателите ѝ, че твърдо реших никога да не се връщам при хората, а да остана до края на живота си сред тези прекрасни хоинъми, като съзерцавам и прилагам чистите добродетели, и където никой не постъпва порочно. Но съдбата, моят вечен враг, бе повелила да не ми се падне по-добро голямо щастие. Обаче сега донякъде се утешавам с мисълта, че говорейки за сънародниците си, бях омаловажил недостатъците им, доколкото посмях да сторя това пред един толкова строг съдник; и по всеки въпрос представях нещата

в най-добрата възможна светлина. Защото има ли наистина човек, който да не е повлиян от пристрастие и любов към родното си място?

Вече изложих същината на няколко разговора с господаря си през по-голямата част от времето, когато имах честта да му служа; но всъщност, заради краткостта на разказа, изпускам много повече, отколкото съм написал тук.

След като бях отговорил на всичките му въпроси и любопитството му, изглежда, беше напълно задоволено, рано една сутрин той изпрати да ме повикат и като ми заповяда да седна на известно разстояние (чест, която никога досега не бе ми правил), каза, че сериозно бил размислил върху всичко, което му бях разправил за себе си и за страната си; че гледал на нас като на някакъв вид животни, на които се е паднала — по каква случайност, не можел да си обясни — нищожна частица разум, с чиято помощ ние само сме засилвали присъщите нам пороци и сме придобивали нови, които природата не ни е дала. Че сме се отказали от малкото способности, с които ни е дарила; че много успешно сме увеличили първоначалните си нужди и сякаш прекарваме целия си живот в напразни усилия да ги задоволяваме чрез собствените си изобретения. Че що се отнася до мен, аз явно нямам нито силата, нито пъргавостта на обикновен яху; че ходя несигурно на задните си крака; че съм измислил начин да направя ноктите си негодни за употреба и за отбрана и да премахна космите на брадичката си, които са предназначени да ме предпазват от слънцето и лошото време. Най-после, че не мога нито бързо да тичам, нито да се катеря по дърветата като моите събратя (както ги наричаше) яхусите-в тази страна.

Каза, че нашата система на управление и нашето съдопроизводство произлизат от грубите недостатъци на разсъдъка ни и оттам на добродетелите ни; защото разсъдъкът сам бил достатъчен, за да ръководи едно разумно същество; а ние не сме могли да твърдим, че сме разумни, дори ако се съдело по това, което съм му разказал за моите сънародници; макар той явно да схващал, че за да ги представя в по-благоприятна светлина, съм премълчал много подробности и често съм „казвал нещо, което не е така“.

Това Мнение се затвърдило у него, защото забелязал, че както по формите на тялото си приличам на другите яхуси — освен по някои неща, в които те имат предимство, като сила, бързина и подвижност,

дълги нокти и някои други особености, който не зависели от природата; така, съдейки по описанието ми на живота, нравите и действията ни, той намирал същата близка прилика в душевните ни наклонности. Известно било — каза той, — че яхусите се мразят един друг повече, отколкото мразят животните от други видове; причината, с която се обяснявало Това, била грозотата на собствения им образ, която всички виждат у останалите, но не и у себе си. Ето защо отначало започнал да мисли, че е благоразумно от наша страна да си покриваме телата и посредством това изобретение до голяма степен да крием един от друг уродливостта си, която иначе би била направо непоносима. Но сега разбрал, че греши; и че разприте на животните в неговата страна се дължели на същите причини както нашите, според както му ги бях описал. Защото (рече той), ако хвърлите между пет яхуса храна, достатъчна за петдесет, вместо да ядат тихо и мирно, те ще се сбият, като всеки един непременно се лакоми сам да изяде всичко; по тази причина обикновено карали един слуга да застане близо до тях, докато се хранят на открито, а онези, които държали у дома, връзвали на разстояние един от друг. Че когато някоя крава умре от старост или от злополука, ако някой хоинъм не успее да я прибере за собствените си яхуси, яхусите от околностите идвали на стада да я отнесат и тогава ставала битка, подобна на описаните от мен, като от двете страни си нанасяли страшни рани с нокти, макар рядко да им се удавало да се убиват един друг по липса на такива удобни смъртоносни оръдия, каквито ние сме изобретили. При други случаи подобни битки ставали без видима причина между яхусите от няколко околни местности, като яхусите от една област издебвали всеки удобен случай да изненадат онези от съседната, за да ги заварят Неподготвени. Но ако начинанието им се оказвало несполучливо, те се завръщали у дома и по липса на врагове започвали помежду си онова, което аз съм наричал гражданска война.

Господарят ми каза, че в някои местности в неговата страна имало лъскави камъни с различни цветове, които яхусите страшно много обичали; и когато тези камъни били заровени в земята, както се случвало, дни наред те ровели с ноктите, за да ги измъкнат навън, после ги отнасяли и ги трупали на купчини на скришни места в колибите си, като все се оглеждали предпазливо, от страх да не би някой от другарите им да открие скритите съкровища. Каза, че изобщо

не можел да разбере причината за това тяхно неестествено влечение, нито пък за какво може да им служат тези камъни; но сега смятал, че това може би произлиза от същата алчност, която аз считах за присъща на човешкия род. Веднъж за опит тайно махнал куп такива камъни от мястото, където един негов яху ги бил заровил: когато користолюбивото животно видяло, че съкровището му го няма, то надало такива силни писъци, че събрало цялото стадо, ревало отчаяно, след което взело да хапе и драска останалите; ограбеният яху започнал да линее, не щял да яде, нито да спи, нито да работи, докато господарят ми не заповядал на един слуга тайно да върне камъните в същата дупка и да ги скрие, както били преди; и когато неговият яху ги открил, веднага му се върнало доброто настроение; но се погрижил да ги премести в по-добро скривалище; оттогава бил много работливо животно. Освен това господарят ми ме увери, а и сам бях забелязал, че най-ожесточените битки стават най-често в полетата, където изобилствуват тези лъскави камъни, и тези битки били причинявани от постоянните нашествия на съседни яхуси.

Той каза, че обикновено когато двама яхуси намерят такъв камък в полето, докато се карат кой да го вземе, трети яху се възползува от кавгата и го отнася. Господарят ми упорито поддържаше, че това доста приличало на нашите съдебни процеси; и за да запазя доброто ни име, реших да не му обяснявам, че се заблуждава, тъй като разрешението на спора, което той спомена, беше много по-справедливо от много съдебни решения у нас; защото ищецът и ответникът тук не губеха нищо освен камъка, за който се биеха; докато нашите съдилища никога не биха прекратили едно дело, докато едната или другата страна все още притежава нещо.

Моят господар продължи своето слово и каза, че това, което прави яхусите най-противни, е лакомията, с която безразборно изяждат каквото им попадне — било билки, корени, плодове, разложено месо или всичко заедно; било характерно за техния нрав, че повече им се услаждала храна, която можели да заграбят или да отмъкнат крадешком някъде отдалеч, отколкото много по-добра храна, която им се дава в къщи. Ако имало достатъчно плячка, те ядели до пръсване, но природата ги научила да ядат след това някакъв корен, който предизвиквал пълно изпразване на червата.

Също така имало друг вид много сочен корен, рядък и труден за намиране, за който яхусите се биели много ожесточено и който смучели с голяма наслада — той имал същото въздействие, което виното има върху нас. Този корен ги карал понякога да се прегръщат, а друг път да се дерат; ревели, хилели се, дърдорели, търкаляли се, най-после падали и заспивали в калта.

Аз действително забелязах, че яхусите са единствените животни в тази страна, предразположени към болести; те обаче са много помалобройни, отколкото болестите по конете у нас, и тези долни животни ги хващат не поради това, че се отнасят зле с тях, а поради собствената си мръсотия и лакомия. В езика им има само едно най-общо название за тези болести, което е заемка от името на животното и се нарича „хнеа яху“ или яхуска болест; а като цял им предписват смес от собствените им изпражнения и урина, която насила им пъхат в гърлото. Често съм виждал, че то дава резултат — и в името на общественото благо без стеснение го препоръчвам на сънародниците си като чудесен специалитет срещу всички болести, предизвикани от пресищане.

Що се отнася до науката, управлението, изкуствата, производството и тям подобни, моят господар призна, че не намирал почти нищо общо между яхусите на онази страна и нашите. Защото той само искал да види каква прилика имало в характера ни. Наистина чувал бил някои любопитни хоинъми да казват, че в повечето стада имало нещо като управляващ яху (както у нас има водач или главен елен в парковете), който винаги бил телесно по-уродлив и по-злобен по нрав от останалите. Този водач обикновено си имал любимец, колкото може по-подобен нему, чиято работа била да ближе краката и задника на господаря си и да подкарва женските яхуси в колибата му; за което от време на време го награждавали с парче магарешко месо. Този любимец бил омразен на цялото стадо; ето защо, за да се пази, той винаги гледал да стои близо до водача. Обикновено продължавал да заема тази служба, докато се намери по-лош от него; но още с уволнението му неговият заместник повеждал всички яхуси в областта, млади и стари, мъжки и женски, и всички заедно го покривали от глава до пети с изпражненията си. Доколко обаче това можело да се приложи за нашите царски дворове, любимци и министри, господарят ми каза, че аз най-добре ще преценя.

Не поисках да отвърна на този злобен намек, който принизяваше човешкия разум под ума на обикновено ловджийско куче с достатъчно разум да различава и следва вика на най-способното куче в сюррията, без да греша.

Моят господар ми каза, че у яхусите имало някои забележителни качества, които той не чул да споменавам или съм споменал съвсем бегло, когато му бях говорил за човешкия род. Каза, че у тези животни, както и у други зверове, женските са общи; но се различавали по това, че женската яху приемала мъжкия, докато е бременна; и че мъжките се карали и биели с женските така свирепо, както и помежду си, И едното, и другото показвало такава степен на нечувана жестокост, до каквато никое друго разумно същество не е стигало.

Друго нещо, което го учудвало у яхусите, било странната им склонност към гадост и мръсотия; докато всички други животни сякаш имат естествена любов към чистота.

Колкото до двете предишни обвинения, на драго сърце изобщо не отговорих, защото една дума не можех да кажа в защита на хората, иначе бих бил склонен да го направя. Но лесно можех да защитя човешкия род срещу обвинението, че е единствен по своята нечисто плътност, ако в тази страна имаше свине (каквито за мое нещастие нямаше); а макар те да са може би по-мили четвероноги от яхусите, все пак най-смирено не мога да си представя как, честно казано, ще претендират да са по-чисти; и негова светлост сам щеше да признае това, ако беше видял колко гадно се хранят и какъв мръсен навик имат да се въргалят и спят в калта.

Господарят ми също спомена още едно качество, което слугите му открили у някои яхуси и което му било напълно необяснимо. Той каза, че понякога на някой яху скимвало да се свие в един ъгъл, да легне, да реве, да стене и да отблъсква с крак всички, които се приближат до него. макар да е млад и дебел и да не му липсва нито храна, нито вода; и слугите съвсем нямали представа какво му е. Единственият цяр бил да му дадат да върши тежка работа, след което той неминуемо идвал на себе си. Нищо-не казах в отговор на тези думи от любов към собствения си род;

все пак ясно можах да откроя истинския зародиш на меланхолията, от която страдат само мързеливите, сладострастните и

богатите; които бих се наел да излекувам, ако принудително бъдат подложени на същия режим.

След това негова светлост отбеляза, че често някоя женска яху заставала зад насип или храст да заглежда минаващи млади мъжки яхуси, после се появявала и скривала, като правела много странни жестове и гримаси;

забелязали, че в такъв момент тя издавала много неприятна миризма; и когато някой от мъжките тръгвал към нея, тя бавно се отдръпвала, като често поглеждала назад, и с престолен вид на уплаха побягвала към някое удобно място, където знаела, че мъжкят ще я последва. При други случаи, ако някоя чужда женска дойдела при яхусите, три-четири от тях се събирали около нея, оглеждали я, дърдорели, хилели се и я душели; сетне си тръгвали с жестове, които като че ли изразявали презрение и надменност.

Господарят ми може и да е поукрасявал фактите при тези предположения, които черпеше от собствените си наблюдения или от онова, което му бяха разказвали други; обаче аз си помислих с известно удивление и с голямо прискърбие, че у жените по инстинкт се намират зачатъци на похот, кокетство, критикарство и сплетни.

Очаквах всеки момент господарят ми да обвини яхусите, че се отдават на онези противоестествени желания у двата пола, толкова разпространени у нас. Но изглежда, че природата не е била дотам вещица учителка; и тези по-изтънчени удоволствия са изцяло продукт на придобитото умение и разум в нашата част на земното кълбо.

ГЛАВА VIII

Авторът дава различни подробности за яхусите. Големите добродетели на хоинъмните. Как възпитават и упражняват младежта. Общото им събрание

Тъй като би следвало аз да познавам човешката природа много по-добре, отколкото смятах, че е възможно да я познава моят господар, неговата характеристика на яхусите можеше много лесно да се отнася за самия мен и сънародниците ми; и аз смятах, че бих могъл да направя допълнителни открития от собствени наблюдения. Затова често молах негова светлост да ми разреши да отида сред яхуските стада в околността; на което той винаги любезно се съгласяваше, понеже беше напълно убеден, че омразата, която изпитвам спрямо тези животни, ще попречи да бъда покварен от тях. Негова светлост заповяда на един свой слуга — много силно, честно и добродушно доресто конче-да ме пази; без неговата закрила не смеех да се спусна в подобни приключения- Защото вече разказах на читателя как тези омразни животни ме бяха тормозили веднага след пристигането ми. По-късно на три-четири пъти за малко не попаднах в лапите им, когато се отдалечавах на по-голямо разстояние без кортика си. А имам основание да вярвам, че те донякъде са се досещали, че съм от техния вид, за което аз самият им помагах, като си навивах ръкавите, излагах пред тях голите си ръце и гърди, когато защитникът ми беше с мен; тогава се приближаваха и подражаваха на действията ми като маймуни, но винаги с явни признаци на голяма омраза; така дивите чавки преследват домашната гарга, обута с чорапи и с шапка на глава, когато случайно попадне между тях.

От най-ранна възраст яхусите са извънредно пъргави; все пак веднъж успях да хвана един малък тригодишен яху и се опитах всякак да го прилаская, за да се успокои; но малкото дяволче нададе такъв вик и почна да драска и хапе така свирепо, че се принудих да го пусна; и то много навреме, защото цяло стадо възрастни яхуси ни заобиколиха, привлечени от крясъците му; но като видяха, че нищо му няма (защото то побягна), и понеже дорестото конче беше наблизно, те не посмяха да се приближат. Забелязах, че младото животно смърдеше ужасно, и

вонята беше като на невестулка или на лисица, но много по-неприятна. Забравих да спомена още една подробност (а може би читателят ще да ми прости, ако изобщо я бях изпуснал). Докато държах омразното животно в ръцете си, то се изходи и целия ме покри с мръсните си изпражнения, състоящи се от жълто течено вещество; но за щастие наблизо имаше поточе и там се поизчистих; макар че не посмях да се явя пред господаря си, преди миризмата да изветрее от дрехите ми.

Доколкото можах да разбера, яхусите са най-неподатливите на обучение животни и могат само да теглят коли и да носят товари. Все пак съм на мнение, че този недостатък се дължи главно на вироглавия и непокорния им нрав. Защото са хитри, злобни, вероломни и отмъстителни. Те са силни и издръжливи, но страхливи и вследствие на това са нагли, долни и жестоки. Казват, че червенокосите и от двата пола са по-похотливи и пакостливи от останалите, които те все пак превъзхождат по сила и енергия.

Хоинъмите държат яхусите, които използват, в колиби недалеч от къщите си, а останалите изпращат навън по полята, където те изравят корени, ядат различни бурени и търсят мърша или понякога улавят невестулки и лухимуси (вид диви плъхове), които лакомо изяждат. Природата ги е научила да изкопават с ноктите си дълбоки дупки по склоновете и там лежат, всеки отделно; само бърлогите на женските са достатъчно големи, за да поберат и две-три малки.

От ранна възраст плуват като жаби и могат дълго да стоят под водата, където често ловят риба; а женските я занасят в къщи за малките. По този повод, надявам се, читателят ще ми прости, ако му разкажа едно странно приключение.

Един ден, когато бях излязъл със защитника си — дорестото конче — и понеже беше много горещо, аз го помолих да ме пусне да се окъпя в близката река. Той се съгласи, аз веднага се съблякох съвсем гол и тихо слязох в реката. Случайно една млада женска яху стояла зад един рид и ме видяла как се събличам; възбудена от страст, както ние с коня предположихме, тя се затича със страшна скорост и скочи във водата на пет ярда от мястото, където се къпех. В живота си не съм се уплашвал толкова; кончето пасеше на известно разстояние, без да подозира, че може да ми се случи нещо; тя ме прегърна по най-излиятелен начин; аз изревах колкото ми глас държи и конят изтича при мен в галоп, при което тя ме пусна най-неохотно и скочи на

отсрещния бряг, където застана, като непрекъснато виеше, вперила поглед в мен, докато се обличах.

Тази случка бе много забавна за господаря ми и семейството му, а за мен — обидна. Защото вече не можех да отричам, че съм истински яху от глава до пети, щом женските имат естествена наклонност към мен като към някого от собствения им вид; при това косата на това животно не беше червена (което можеше да се сметне като извинение за нейното малко ненормално желание), а черна като трънка, и лицето, общо взето, не беше толкова противно на вид, както останалите; защото според мен тя нямаше повече от единадесет години.

Тъй като съм живял три години в тази страна, предполагам, че читателят ще очаква аз, както всички пътешественици, да кажа нещо за нравите и обичаите на обитателите ѝ, изследването на които действително беше главната ми задача.

Тъй като тези благородни хоинъми са по природа склонни към всички добродетели и нямат понятие, нито дори представа за пороците у едно разумно същество, главната им максима е да развиват разума и всецяло да се ръководят от него. По това кое е разумно, у тях не се спори както у нас, където хората могат с приемливи доводи да поддържат различни становища по един въпрос;

техният разум веднага ти се налага убедително; както би трябвало да става, когато не е примесен, помрачен или обезобразен от страсти и личен интерес. Спомням си колко безкрайно трудно ми беше, докато накарам господаря ми да разбере какво значи думата „мнение“ или как може даден въпрос да бъде спорен; защото разумът ни учи да потвърждаваме или да отричаме единствено когато сме сигурни; а извън рамките на познанията си не можем да правим нито едното, нито другото. Така че полемиките, препирните, споровете, категоричността при неверни или съмнителни твърдения са злини, непознати у хоинъмните, По същия начин, когато му обяснявах различните ни теории в естествознанието, той се удивляваше, че едно същество с претенции за разум може да има високо мнение за себе си единствено по чуждите догадки, и то за неща, за които дори да имаме сигурни познания, те ни са съвсем безполезни. По този въпрос той бе напълно съгласен с мисълта на Сократ, както ни я предава Платон; споменавам това като най-високата чест, която мога да отдам на този цар на философите. Често съм си мислил какви опустошения би

предизвикало такова учение в европейските библиотеки; колко пътища към славата биха били преградени тогава в научния свят.

Приятелството и доброжелателството са двете главни добродетели на хоинъмите; и те не се срещат само у няколко души, а включват целия род. Защото отношението към странника, дошъл от най-далечни краища, не се различава от това към най-близкия съсед и където и да отива, чужденецът се чувства като у дома си. Хоинъмите извънредно много спазват приличието и учтивостта, но нямат никаква представа за церемониалност. Те не изпитват обич към жребчетата и кобилчетата си; грижите, които полагат за възпитанието им, се основават изцяло на предписанията на разума. Забелязах, че няма разлика в обичта, която господарят ми проявяваше към малките на съседа си и към своите. Те приемат, че природата ги учи да обичат целия вид и именно само разумът прави разлика между хората, когато е налице по-висша степен на добродетел.

Когато женските хоинъми са се ожребили и имат едно мъжко и едно женско конче, те престават да се сношават със съпрузите си, освен ако загубят едно от малките вследствие на злополука, което се случва много рядко; в такъв случай те пак се събират; а когато подобно нещастие се случи на хоинъм, чиято съпруга не може вече да ражда, някоя друга двойка му дава едно от кончетата си и после пак се сношават, докато майката отново стане жребна. Тази предпазливост се налага, за да не бъде обременена страната с прекалено много обитатели. Но за породата от по-низши хоинъми, отглеждани за слуги, няма толкова строги ограничения; на тях се разрешава да имат по три от всеки пол, за да прислужват на знатните семейства.

При браковете те правят много внимателен подбор на цветовете, избирайки такива, които няма да дадат неприятна смесица в породата. Силата е най-ценното качество у мъжкия и хубостта — у женската; не защото тези качества пораждат любов, а за да се предпази родът от израждане;

ако се случи женската да притежава голяма сила, избира се съпруг, който да се отличава с хубостта си. Те изобщо не мислят за ухажване, любов, подаръци, зестри и наследства; нито пък в езика им има думи за съответните понятия. Младите двойки се срещат и се събират само защото така са решили родителите и приятелите им; това става пред очите им всеки ден и те го приемат като едно от

необходимите действия на разумни същества- Но никога не се е чувало да се оскверни брак или да се наруши целомъдрието; брачната двойка прекарва целия си живот в същите приятелски отношения и със същото взаимно благоразположение, каквото имат към всички останали от вида си, с които се срещат; без ревност, обич, кавги или недоволство.

Във възпитанието на младежта от двата пола техният метод е отличен и заслужава да го възприемем. Не се разрешава на младите до осемнадесетгодишната си възраст да вкусят овес освен в определени дни; мляко — много рядко; през лятото пасат два часа сутрин и два часа вечер, което и родителите им също спазват; на слугите обаче не се разрешава повече от половината от това време;

голяма част от тревата се докарва в къщи и прислугата я яде, когато е най-удобно временно да остави работата си.

От младежта от двата пола също така се изисква да се научат на въздържание, трудолюбие, пъргавост и чистота. На моя господар се струваше чудовищно, дето даваме на женските различно образование, отколкото на мъжките, като се изключат някои домакински работи; по този начин, както той много правилно забеляза, половината от нашето население било годно само да ражда деца; и да се оставят децата на грижите на такива безполезни животни, било според него още по-животинско.

Но хоинъмите приучват младите да бъдат силни, бързи и издръжливи, като ги карат да се надбягват нагоре и надолу по стръмни хълмове или по твърд, каменист терен;

и когато цели се облеят в пот, заповядват им да скачат през глава в някое езерце или река. Четири пъти годишно младите от няколко области се събират да покажат уменията си да тичат, скачат и в други прояви на сила и пъргавост; на тези срещи награждават победителя или победителката с хвалебствена песен в негова или нейна чест. На това тържество слугите подкарват към полето стадо яхуси, натоварени със сено, овес и мляко за пиршеството на хоинъмите; след което веднага ги връщат обратно, за да не се погнуси от вида им събралото се множество.

Всяка четвърта година на пролетното равноденствие се свиква представителен съвет на цялата нация, който се събира в една равнина на около двадесет мили от нашата къща и трае пет-шест дена. Тук се

разглежда състоянието на различните области; дали са богати на сено, овес, крави или яхуси, или има недостиг. И където липсва нещо (а това рядко се случва), веднага им се доставя необходимото по единодушно съгласие, като всеки дава своя дял. Тук също така се урежда въпросът за децата: например, ако един хоинъм има две мъжки, той прави размяна с друг, който има две женски; и когато някое дете умре при злополука, а майката е твърде стара да се жреби, определя се кое семейство в областта да роди друго, за да попълни загубата.

ГЛАВА ІХ

Големите разисквания в Общото събрание на хоинъмните; и как завършваха те. Учеността на хоинъмните. Техните сгради. Как стават погребенията. Несъвършенствата на езика им

Едно такова общо събрание се състоя, когато бях там около три месеца преди заминаването ми, и моят господар отиде като представител на нашата област. В този съвет подновиха старите си дебати, всъщност единствените, които изобщо стават в страната им; за които моят господар ми разказа най-подробно, когато се върна.

Въпросът беше дали яхусите да бъдат изтребени от лицето на земята. Един от членовете на съвета, който бил за избиването им, представил няколко много силни и убедителни довода; той твърдял, че освен дето яхусите били най-мръсните, противни и уродливи животни, създадени от природата, те били и най-непокорни, неподатливи на възпитание, пакостливи и злобни: скришом смучели мляко от бозките на кравите на хоинъмните; убивали и изяждали котките им, изпотъпквали овеса и тревата им, ако не ги следят непрекъснато; и вършели хиляди други безобразия. Той обърнал внимание на едно всеизвестно предание, че яхусите не са били винаги обитатели в страната им, а че преди много векове две такива животни се появили на една планина; дали са породени от горещото слънце върху вонлива кал и тиня или от морската утайка и пяна, не било известно. Тези яхуси се размножили и потомството им за кратко време толкова нараснало, щото плъзнало из цялата страна като същинска напаст. Хоинъмните, за да се отърват от това зло, устройли общ лов и най-последно оградили цялото стадо; и като убили по-старите, всеки хоинъм задържал по двама млади яхуси в кучешка колиба, опитомил ги, доколкото едно тъй диво по природа животно се поддава на опитомяване, и ги използвал като впрегатен добитък и за превоз. Смятал, че сигурно има много истина в това поверие и че било изключено тези същества да са илнхмиамши, тоест първоначалните жители на страната, тъй като хоинъмните, както и всички други животни, изпитвали към тях силна омраза; и макар напълно да заслужавали тази омраза заради лошия си нрав, ако бяха туземци, тя

никога нямало да стане толкова силна или в противен случай яхусите отдавна щяха да бъдат изтребени. Изтъкнал, че понеже се понаравило на населението да използва яхусите като слуги, то много неблагоприятно изоставило отглеждането на магарета, които са красиви животни, лесни за гледане, по-питомни и чисти, без противна миризма и достатъчно силни да се използват за работа, въпреки че отстъпват на яхусите по пъргавост;

и макар и ревът им да не е приятен звук, той е далеч за предпочитане пред ужасното виене на яхусите.

Още няколко хоинъми се изказали в същия дух; тогава моят господар предложил на събранието едно разрешение, заимствувано от един мой намек. Той приемал преданието, споменато от преждеговорившия почитаем член на събранието, и заявил, че споменатите два яхуса, първите, появили се сред тях, били докарани тук по море; че като стигнали до суша и като ги изоставили другарите им, те се оттеглили в планините и постепенно дегенерирали, докато с течение на времето станали много по-диви от тям подобните в страната, от която дошла първоначалната двойка. Имал основание да твърди това, защото сега притежавал един чуден яху (имайки пред вид мен), за когото повечето били чували и когото мнозина от тях били виждали. След това им разказал как първоначално ме намерил, че цялото ми тяло било покрито с изкуствено съчетание от кожи и косми на други животни; че съм говорел на собствен език и че основно съм научил техния; че съм му разказал злополуките, които са ме докарали тук; че като ме видял без покривалото ми, бил съм съвсем като яху във всяка част на тялото, само че по-бял, не толкова космат и с по-къси нокти. Той добавил, че съм се опитал да го убедя, че в моята и в други страни яхусите действували като управляващо, разумно животно и държели хоинъмите в робство; че у мен забелязал всички качества на яху, само малко по-облагороден и под влияние на известен проблясък на разум, който обаче стоял толкова по-ниско спрямо разума на хоинъмите, колкото яхусите от тяхната страна стояли по-ниско от мен; че между другите неща съм споменал за един наш обичай да скопяваме хоинъмите, когато са млади, за да стават по-кротки; че тази операция била лесна и безопасна; че не било срамота да се учат на мъдрост от животни, както мравката ги учи на трудолюбие, а лястовицата (така превеждам думата „лиханх“, макар тази птица да е много по-голяма)

— на строеж. Че това изобретение би могло да се прилага на помладите яхуси тук; така, освен че ще станат по-послушни и по-годни за работа, след известно време ще престане да съществува целият този вид, без да ги убиват. Че междувременно би трябвало да се посъветват хоинъмите да отглеждат магарета, които не само били по-ценни животни във всяко отношение, но имали и предимството, че са годни за работа на пет години, а другите — едва на дванадесет.

Това е всичко, което моят господар счете за уместно да ми каже при този случай за станалите разисквания в Големия съвет. Но благоволи да премълчи една подробност, която засягаше лично мен и злополучните последици на която скоро изпитах, както ще научи читателят, когато му дойде времето, и от която датират всички последващи нещастия в живота ми.

Хоинъмите нямат писменост, следователно всичките им знания се предават устно от поколение на поколение. Но тъй като няма много забележителни събития в живота на един толкова единен народ, склонен по природа към всички добродетели, изцяло ръководен от разума и напълно откъснат от други народи, историята лесно се запазва, без да се обременява паметта им. Вече отбелязах, че те не страдат от болести и затова не се нуждаят от лекари. Обаче имат отлични лекарства, направени от билки, за да се лекуват, ако случайно си набият или порежат глезена или копитото на някои остър камък, както и за други наранявания по различните части на тялото.

Годината те изчисляват по въртенето на Слънцето и Луната, но не я делят на седмици. Хоинъмите са много добре запознати с движенията на тези две небесни светила и разбират какво представляват затъмненията; но по-далеч от това не са стигнали в астрономическите си познания.

Трябва да им се признае, че в поезията превъзхождат всички останали смъртни; силата на сравненията им и подробните им и точни описания са наистина неподражаеми. Техните стихове изобилствуват с двете и обикновено съдържат възвишени идеи за приятелство и доброжелателство или похвали за победителите в състезания и други физически упражнения. Сградите им, макар и много груби и прости, не са неудобни и са добре приспособени да ги пазят от студ и жегата. У тях има едни дървета, които израстват съвсем прави и чиито корени се разхлабват, когато станат на четиридесет години, така че падат при

първата буря; хоинъмите изострят долния им край с остър камък (те не знаят да използват желязото), забиват тези колове в земята на около десет инча един от друг и след това запълват междините с рогозки от овесена слама или понякога с плет. Покривът, както и вратите се правят по същия начин.

Хоинъмите си служат със ставата между глезена и копитото на предните си крака, както ние използваме ръцете си, и то много по-сръчно, отколкото можех отначало да си представя. Видях една бяла кобила от нашето семейство с тази става да вдява игла (която ѝ заех нарочно). По същия начин си доят кравите, жънат овеса и вършат всичката работа, за която са необходими ръце. Имат някакви твърди кремъци и от тях, като ги търкат с други камъни, си правят сечива, които използват вместо клинове, брадви и чукове. Със сечива, направени от тези кремъци, те също така косят сено, жънат овес, който расте там из полята в диво състояние; яхусите теглят колите със снопи до къщи, а слугите ги овършават под навеси, за да изкарат зърното, след това се прибира в складове. Те си изработват груби глинени и дървени съдове и пекат глинени на слънце.

Освен ако им се случи някаква фатална злополука, хоинъмите умират само от старост. Погребват ги в най-затънтените места, като приятелите и роднините им не изразяват нито радост, нито скръб при смъртта им; а и умирацията не проявява повече съжаление, че напуска света, отколкото ако се връща в къщи, след като е бил на гости у някой съсед. Спомням си как господарят ми веднъж бе уговорил с един негов приятел и семейството му да дойдат у дома по някаква важна работа; на определения ден госпожата и двете ѝ деца дойдоха много късно; тя се извини за две неща: първо за мъжа си, който — това бяха думите ѝ — случайно именно тази сутрин „лхнунх“. Тази дума е много изразителна на техния език, но трудно се превежда на английски; тя означава „оттегля се при първата си майка“. Извинението ѝ, загдето не е дошла по-рано, беше, че тъй като мъжът ѝ умрял късно сутринта, доста време се съветвала с прислугата си къде да намерят удобно място да положат тялото му; и видях, че у нас тя беше весела и добре разположена, както всички останали. Тя почина три месеца по-късно.

Те обикновено живеят до седемдесет или седемдесет и пет години, много рядко до осемдесет; няколко седмици преди смъртта си усещат как постепенно губят сили, но не изпитват болки. През това

време приятелите им ги посещават, защото на тях самите е по-трудно от обикновено да излизат, а и не им доставя удоволствие както преди. Обаче около десет дена преди смъртта си, която рядко пресмятат погрешно, те връщат посещението на най-близките си съседи, като се возят в удобни шейни, теглени от яхуси; с тези шейни си служат не само при този случай, но и при дълги пътувания, когато остаряят или ако са окуцели при някоя злополука. И така, когато умиращите хоинъми правят тези посещения, те тържествено се сбогуват с приятелите си, като че ли заминават за далечен край на страната, където възнамеряват да прекарат останалата част от живота си.

Не зная дали заслужава да се отбележи, че хоинъмите нямат дума в езика си, която да означава нещо лошо освен тези, с които описват уродливостта и лошите качества на яхусите. Така, за да назоват безразсъдството на някой слуга, опущението на дете, камък, който порязва краката им, по-продължително лошо или необикновено за сезона време и тям подобни, към всяка дума прибавят епитета „яху“. Например: „хнм яху“, „унахолм яху“, „инлхм-ндуихлма яху“ и лошо построена къща — „инхолнхнм-рохлн яху“.

С голямо удоволствие бих се разпрострял още върху нравите и добродетелите на този превъзходен народ; но , тъй като възнамерявам наскоро да издам отделен том на тази тема, читателят може да се справи с него. Междувременно ще продължа разказа за собствената си печална съДба.

ГЛАВА X

Как щастливо авторът устройва живота си между хоиньмите. Той става много по-добродетелен вследствие на общуването си с тях. Разговорите им. Господарят му го предупреждава, че трябва да напусне страната. Той припада от скръб, но се подчинява. Измисля начин да направи кану, завършва го с помощта на друг слуга и поема по море напосоки

Бях доволен и предволен от начина, по който си бях устроил живота. Господарят ми беше заповядал да ми построят една стая по тяхному, на около шест ярда от къщата; стените и пода измазах с глина и покрих с рогозки; сам измислих как да ги направя, суках коноп, който расте там в диво състояние, и си направих нещо като дюшек; напълних го с пера на различни птици, които бях хванал с примки, направени от яхуски косми; тези птици бяха също отлична храна. Изработих два стола с ножа си, като дорестото конче ми помагаше в по-грубата и по-трудна работа. Когато дрехите ми съвсем се износиха, направих си други от кожата на зайци и на едно красиво животно, по големина приблизително колкото заек, наречено „пухнех“, чиято кожа е покрита с много фин мъх. От тези кожи си направих и доста прилични чорапи. На обувките си поставих дървени подметки, като изрязях парчета от едно дърво и ги прикрепих към коженото горнище, а когато кожата се износи, замених я с изсушени на слънце яхуски кожи. Често си взимах мед от хралупи, който смесвах с вода или го ядях с хляб. Никой по-добре от мен не е потвърдил истинността на следните две максими: че човешките нужди много лесно се задоволяват и че нуждата учи човека. Радвах се на отлично здраве и душевно спокойствие; не ме огорчи вероломството или непостоянството на приятел, нито можеше да ми навреди таен или явен враг. Нямах причина да подкупвам, лаская или своднича, за да си осигуря благоволенieto на някой големец или на любимеца му. Не се нуждаех от защита срещу измама или потисничество: тук нямаше лекар, който да погуби тялото ми, нито адвокат, който да ме опропасти; нямаше доносчик, който да следи какво казвам и какво върша, нито срещу възнаграждение да измисля обвинения против мен;

нямаше присмехулници, критикари, клеветници, джебчии, бандити, крадци, адвокати, сводници, шутове, комарджии, политици, остроумни, сприхави хора, скучни събеседници, полемисти, изнасилвани, убийци, разбойници, учени; нямаше водачи, нито привърженици на партии и клики; никой не насърчаваше порока чрез съблазън или личен пример; нямаше тъмници, секири, бесилки, бичове, позорни стълбове; нямаше нечестни търговци или работници; нямаше високомерие, суетност или превзетост; празноглави самохвалци, побойници, пияници, уличници или сифилитици; нямаше кресливи, развратни и разточителни съпруги; глупави, надменни педанти;

отегчителни, арогантни, свадливи, шумни, гръмогласни. празни, тщеславни, ругаещи приятели; нямаше негодници, издигнати от калта заради своите пороци; нямаше благородни хора, хвърлени в калта заради добродетелите си; нямаше лордове, безделници, съдии или учители по танц.

Господарят ми беше много благосклонен към мен и ме представяше на различни хоинъми, които идваха на гости или бяха канени на вечеря у дома, и най-любезно разрешаваше да оставам в стаята и да слушам разговорите им. Той и гостите му често благоволяваха да ми задават въпроси и да изслушват отговорите ми. Също тъй понякога имах честта да придружавам господаря си, когато правеше посещения. Никога не си позволявах да говоря освен в отговор на техен въпрос; и тогава вътрешно съжалявах, защото беше загуба на ценно време, което иначе можех да използвам за собственото си усъвършенствуване; но безкрайно много се радвах на положението си на скромен слушател при тези беседи, при които се разговаряше само за полезни неща, и то съвсем кратко, но с най-уместни думи и (както вече казах) се спазваше най-голямо благоприличие, без никаква официалност; никой не говореше, ако сам не бе доволен от думите си и без да достави удоволствие на другарите си; не се прекъсваха, не си досаждаха, не се разгорещяваха и не изказваха противоречиви мнения. У тях е възприето схващането, че когато хората се събират, едно кратко мълчание действа много благотворно на разговора; и аз сам установих, че е така; защото по време на тези кратки паузи им идваха нови идеи, от които разговорът много се оживяваше. Те обикновено разговарят за дружба и

доброжелателство; за ред и стопанство; понякога за видимите явления в природата или за стари предания; за някои решения, които трябва да се вземат при следващото Общо събрание; и често за различните достойнства на поезията. Мога да добавя, без да проявя суетност, че присъствието ми често им даваше достатъчно теми за разговори, защото беше повод за господаря ми да разправи на приятелите си за мен и за страната ми, след което всички благоволяваха да обсъждат човешкия род в не много благоприятна светлина; и по тази причина не ще повторя онова, което казваха; нека само ми бъде разрешено да забележа, че негова светлост, за мое удивление, сякаш бе схванал нрава на яхусите много по-добре от мен. Той изреждаше всичките ни пороци и слабости и откриваше много други, за които никога не бях му споменавал, като изхождаше само от предположения: какви качества биха могли да проявяват техните яхуси, ако притежаваха малко разум; и заключенията му показваха, с твърде голяма вероятност да е прав, колко долно и окаяно ще да е такова създание.

Съвсем откровено признавам, че малкото ценни познания, които имам, са придобити от лекциите, които чух от моя господар и от разговорите между него и приятелите му; и по бих се гордях да слушам тях, отколкото да заповядвам на най-големите и мъдри съвети в Европа. Възхищавах се на силата, хубостта и бързината на хоиньмите;

и такова съзвездие от добродетели у толкова приятни личности ми вдъхваше най-дълбоко уважение. Наистина отначало аз не изпитвах естественото страхопочитание, което яхусите и всички останали животни изпитват към тях; но то постепенно се породило у мен, много по-скоро, отколкото предполагах, и бе примесено с почтителна любов и благодарност, задето благоволяваха да ме отличават от останалите мен подобни.

Когато мислех за семейството си, за приятелите и сънародниците си или изобщо за човешкия род, аз ги приемах за такива, каквито са всъщност — яхуси — телом и духом, може би малко по-цивилизовани и надарени със способността да говорят; но хора, които не използват разума за нищо друго, освен да засилват и умножават пороците;

докато техните събратя в тази страна имаха единствено пороците, дадени им от природата. Когато случайно виждах отражението на собственото си тяло в някое езеро или извор, извърщах

глава, ужасен и отвратен от себе си; и ми беше по-малко противно да гледам един обикновен яху, отколкото собствения си образ. Покрай това, че разговарях с хоинъмите и често им се любувах, почнах да подражавам на походката и жестовете им, което вече ми е станало навик; и приятелите ми често ми казват направо, че припкам като кон, което обаче приемам като голям комплимент; нито ще отрека, че понякога, когато говоря, гласът и обноските ми наподобяват тези на хоинъмите, и ни най-малко не се обиждам, когато чувам да ми се подиграват за това.

Живеех щастливо и бях убеден, че съм се установил в тази страна до края на дните си. Обаче една сутрин моят господар прати да ме повикат по-рано от обикновено. Забелязах по лицето му, че е доста смутен и се чуди как да подхване онова, което трябва да ми каже. След кратко мълчание той промълви, че не знаел как ще приема онова, което ще ми съобщи: а именно, че на последния Общ съвет когато засегнали въпроса за яхусите, представителите го упрекнали, загдето държи един яху (имайки пред вид мен) в семейството си по-скоро като хоинъм, отколкото като грубо животно. Било известно, че често разговарял с мен, като че ли от моето общество може да извлече полза или удоволствие; че такава практика не била съвместима с разума или с природата и че сред тях не били чували да е ставало подобно нещо. Следователно Съветът го подканял или да ме използва като останалите животни от моя род, или да ми заповяда да отпътувам обратно за мястото, откъдето съм дошъл. Че първото от тези средства било решително отхвърлено от всички хоинъми, които ме бяха виждали в неговия дом или в техните; защото така твърдели те- съм имал наченки на разум и ако той се прибавел към естествената порочност на тези животни, имало основания да се опасяват, че ще ми се удаде да ги примамя в гористите и планински части на страната и да ги поведе нощем на тъпи, за да убиват добитъка на хоинъмите, понеже яхусите са по природа ненаситни и не обичат труда.

Господарят ми добави, че хоинъмите от околността ежедневно настоявали пред него да изпълни съвета на Събранието и той не можел повече да отлага. Съмнявал се, че ще мога да доплувам до някоя друга страна; затова искал аз да измисля някакво превозно средство, подобно на онези, които му бях описал, годно да ме носи по море;

собствените му слуги и тези на съседите му щели да ми помагат в работата. В заключение каза, че колкото до него, съгласен бил Да ме държи на своя служба до края на живота ми; Защото видял, че съм се излекувал от някои лоши навици и склонности, като съм се стараел, доколкото ми позволява по-низщата природа, да подражавам на хоинъмите.

Тук е уместно да обърна внимание на читателя, че в тази страна решение на Общото събрание се нарича „хнхлояин“, дума, която означава съвет, призив, подканване; по-точно не мога да предам смисъла, защото те не могат да си представят как е възможно едно разумно същество да бъде принуждавано; то може само да бъде съветвано, подканвано, тъй като никой не може да не се подчини на разума, без да се откаже от претенциите си да бъде разумно същество.

Скръб и отчаяние ме обзеха, когато чух думите на господаря си; не можех да издържа на ужасната мъка и припаднах в краката му. Когато дойдох на себе си, той ми каза, че ме помислил за умрял (защото тези същества не се поддават на глупави природни слабости). Отвърнах със слаб глас, че смъртта би била твърде голямо щастие;

и макар да не мога да осъждам Съвета за подканването му, нито настойчивостта на приятелите му, все пак, според моята слаба и несигурна преценка, смятам, че не би било несъвместимо с разума, ако Съветът бе по-снизходителен. Че аз не мога да преплувам дори една левга, а най-близката земя до тяхната може да е на разстояние над сто левги;

че много материали, необходими за направата на малък плавателен съд, който да ме отнесе, изобщо липсват в тази страна, обаче все пак ще се опитам да направя лодка, за да се подчиня на негова светлост и да изразя благодарността си към него, макар и да смятам задачата за неизпълнима и следователно вече считам себе си за човек, обречен на гибел. Че голямата вероятност да загина най-малко ме плаши; защото, дори да предположим, че по някакво необикновено стечение на обстоятелствата оцелея, как бих могъл спокойно да приема мисълта да прекарам дните си сред яхуси и отново да се отдам на предишната поквара поради липса на живи примери, които да ме водят и държат в пътя на добродетелта. Че твърде добре ми е известно на какви сериозни съображения се основават всички решения на мъдрите хоинъми и че тези решения не могат да бъдат разколебани от доводите

на един окаян яху като мен. Затова, след като най-смирено му благодарих за предложението му да ме улесни, като нареди на слугите си да ми помагат при строежа на лодката, и като поисках да ми дадат разумен срок за една толкова трудна задача, казах му, че ще се постарая да запазя жалкия си живот; и че ако някога се върна в Англия, храня надежда да бъда полезен на собствения си род, като величая прославените хоинъми и предлага на човечеството да подражава на добродетелите им.

Моят господар ми отговори много любезно с няколко думи и ми определи срок от два месеца, за да завърша лодката си; и заповяда на дорестото конче, слуга като мен (на толкова голямо разстояние съм от тях, че мога да си позволя да го нарека така), да следва наставленията ми, защото казах на господаря си, че неговата помощ ще ми стига, а и знаех, че то има слабост към мен.

Първата ми работа беше заедно с него да отида до онзи край на брега, където разбунтуваните моряци ми бяха заповядали да слеза на суша. Изкачих се на една височинка и като огледах морето на всички посоки, стори ми се, че съзирам малък остров в североизточна посока. Извадих джобния си далекоглед и ясно го различих на около пет левги според пресмятанията ми; но на дорестото конче се струваше, че е само едно синьо облаче; тъй като нямаше представа за никоя страна освен собствената си, то не можеше така умело да различава далечни предмети навътре в морето, както ние, които имаме пряк допир с тази стихия.

След като открих този остров, престанах да се колебая; реших, ако се окаже възможно, там да започне моето изгнание, като оставя на съдбата да реши какви ще са последствията.

Прибрах се у дома и след като се посъветвах с дорестия кон, отидохме в една горичка на известно разстояние от къщи, където аз с ножа си, а той с остър кремък, много изкусно завързан по тяхному за дървена дръжка, отрязахме много дъбови пръти, дебели колкото тояга, и няколко по-големи ствола. Но няма да обременявам читателя с подробно описание на начина, по който изработих лодката; достатъчно е да кажа, че след шест седмици с помощта на дорестия кон — той вършеше онази част от работата, която изискваше най-много усилия — приготвих лодка, подобна на индианско кану, но много по-голяма;

покрих я с яхуски кожи, здраво съшити с конопени конци, собственоръчно направени от мен. И платното ми беше от кожи на същото животно; но използвах най-младите, които ми попаднаха, защото кожата на по-старите беше прекалено жилава и дебела; също така се снабдих с четири гребла. Запасих се с варено месо от зайци и птици и взех две съдини, едната пълна с мляко, а другата с вода.

Опитах кануто си в едно доста голямо езеро близо до къщата на господаря и след това поправих каквито недостатъци открих; запълних всички пролуки с яхуска лой, докато стана здраво и устойчиво, за да може да носи и мен, и товара ми. И когато кануто беше завършено, наредих да бъде закарано до морския бряг на кола, теглена много внимателно от яхуси, под надзора на дорестия кон и още един слуга.

Когато всичко беше готово и дойде денят на моето заминаване, аз се сбогувах с господаря си, с жена му и с цялото семейство, като проливах сълзи, с покрусено от скръб сърце. Но негова светлост от любопитство, а може би (ако мога да кажа така, без това да се вземе като проява на суетност) отчасти от любезност към мен бе твърдо решен да ме изпрати до кануто и покани няколко негови съседи и приятели да го придружат. Бях принуден да чакам прилива повече от час и когато видях, че вятърът е благоприятен — духаше в посока на острова, към който възнамерявах да се насоча, — за втори път се сбогувах с господаря си; тъкмо понечих да легна пред краката му и да целуна копитото му, когато той ми направи честта леко да го повдигне до устата ми. Добре ми е известно колко са ме критикували, задето споменавам тази подробност. На одумниците е угодно да приемат за невероятно една толкова знатна личност да се унижи дотам, че да почете едно толкова нискостоящо същество като мен. Освен това добре зная колко склонни са някои пътешественици да се хвалят с проявено към тях изключително благоразположение. Но ако тези одумници по-добре познаваха благородния и вежлив нрав на хоинъмите, скоро щяха да променят мнението си.

Поднесох почитанията си на останалите хоинъми, които придружаваха негова светлост; след това, като се качих в кануто, потеглих.

ГЛАВА XI

Опасното пътуване на автора. Той пристига в Нова Холандия с надежда да се установи там. Бива ранен със стрела от един туземец. Хващат го и насила го закарват на португалски кораб. Голямата любезност на капитана. Авторът пристига в Англия

Започнах това безнадеждно пътуване на 15 февруари 1714 /15, в девет часа сутринта. Вятърът беше много благоприятен; аз обаче отначало си служех само с греблата; но предвиждайки, че скоро ще се изморя и че е твърде вероятно вятърът да промени посоката си, осмелих се, да вдигна малкото платно; и така, с помощта на отлива, напредвах, доколкото можех да преценя, със скорост от една левга и половина на час. Господарят ми и приятелите му все още бяха на брега, докато почти се загубих от погледа им; и често чувах дорестия кон (който открай време ме обичаше) да вика: „Хнуй ила ниха маях яху“ — „Пази се, любезни яху.“

Намерението ми беше, ако е възможно, да откроя някой малък необитаван остров, но все пак достатъчно голям, за да мога да си доставям всичко най-необходимо с труда си; това бих счел за по-голямо щастие, отколкото да бъда пръв министър в най-изискания кралски двор в Европа; толкова противна ми беше мисълта да се върна и заживея в едно яхуско общество, управлявано от яхуси. Защото, в усамотението, което търсех, щях да мога да се радвам на собствените си мисли и да размишлявам върху добродетелите на неподражаемите хоинъми, без да имам случай да изпадна в пороците и покварите на мен подобните си.

Читателят може би си спомня какво разказах, когато екипажът ми се разбунтува срещу мен и ме заключи в каютата. Как прекарах там няколко седмици, без да знам в каква посока плуваме; и когато ме свалиха на брега в голямата лодка, как моряците ми се заклеха, вярно или невярно, че не знаели в коя част на света се намираме. Аз обаче тогава смятах, че се намираме на около десет градуса южно от нос Добра Надежда, или на около 45 градуса южна ширина, както долових от няколко общи думи, които си размених пред мен, и предположих, че плаваме на североизток с намерение да стигнем в Мадагаскар. И

макар това да не беше нищо повече от догадка, все пак реших да се насоча на изток, надявайки се да стигна до югозападния бряг на Нова Холандия и може би до някакъв остров, за какъвто мечтаех, разположен западно от Нова Холандия. Вятърът духаше право от запад и към десет часа вечерта пресметнах, че съм изминал най-малко осемнадесет левги в източна посока; тогава съзрях един мъничък остров на около половин левга разстояние, до който скоро стигнах. Той беше само една скала с тясно заливче, изваяно от бурите по естествен път. Тук оставих кануто и като се изкачих по скалата, ясно видях на изток земя, която се простираше от юг към север. Цяла нощ спах в кануто; и като отново отплувах рано на следващата сутрин, седем часа по-късно пристигнах в югоизточния край на Нова Холандия. Това потвърди у мен убеждението, което отдавна имам, че картите поставят тази страна поне три градуса по на изток, отколкото е всъщност; това мое мнение преди много години бях казал на добрия ми приятел г-н Херман Мол^[1] и му изложих основанията си, макар той да е предпочел да следва други автори.

На мястото, където слязох, не видях никакви обитатели; и тъй като не бях въоръжен, боях се да отида много далеч във вътрешността на страната. На брега намерих малко раци и стриди и ги изядох сурови, понеже не смеех да наклада огън от страх да не ме намерят туземците. Три дни продължих да се храня със стриди и миди, за да не си изразходвам запасите от храна; и за щастие открих едно поточе с чудесна вода, с която се освежих.

На четвъртия ден, като се осмелих рано сутринта да отида малко по-далеч, отколкото трябваше, видях двадесет или тридесет туземци на един хълм на около петстотин ярда от мен. Те бяха съвсем голи, мъже, жени и деца, наседали около огън, както разбрах по пушека. Един от тях ме забеляза и съобщи на останалите; петима души тръгнаха към мен, като оставиха жените и децата при огъня. Закрачих колкото можех по-бързо към брега, качих се в кануто и отплувах; като видяха, че се отдръпвам, диваците изтичаха подире ми; и преди да мога да отида по-навътре в морето, един от тях пусна една стрела, която направи дълбока рана откъм вътрешната страна на лявото ми коляно (белега от тази рана ще отнесе в гроба). Опасявах се да не би стрелата да е отровна; и след като гребях, докато се отдалеча достатъчно от стрелите

им (тъй като времето беше тихо), успях да изсмуча раната и горе-долу да я превържа.

Не знаех какво да правя, тъй като не смеех да се върна на същото място на брега, а насочих кануто на север и бях принуден да гребя; защото вятърът, макар и слаб, беше насрещен и духаше в северозападна посока. Докато търсех безопасно място за слизане на брега, в посока север-североизток видях един платноход; и когато започна да се вижда по-ясно, поколебах се дали да го дочакам, или не;

но накрая надделя ненавистта ми към яхуския род и обръщайки кануто, едновременно опънах платното и загребах към юг; стигнах до същото заливче, откъдето бях тръгнал сутринта, предпочитайки по-скоро да се доверя на тези варвари, отколкото да живея с европейски яхуси. Изтеглих кануто колкото можах по-близо до брега и се скрих зад един камък при поточето, чиято вода, както вече казах, беше чудесна.

Корабът дойде на половин левга от заливчето и изпрати голямата си лодка със съдове, за да ги напълнят с прясна вода (защото, изглежда, това място бе добре известно), но аз я забелязах едва когато лодката беше вече почти на брега; и беше твърде късно да търся друго скривалище. Като слязоха от лодката, моряците видяха кануто ми и щателно го прегледаха; бързо се досетиха, че собственикът не ще да е много надалеч. Четирима от моряците, добре въоръжени, претърсиха всяка пролука в скалите и всяко по-прикрито място, докато най-последно ме намериха, легнал по корем зад камъка. Известно време ме гледаха и се чудеха на необикновеното ми, чудато облекло; дрехата ми направена от кожи, обувките ми с дървени подметки, а чорапите ми от козината на животни; от което обаче заключиха, че не съм туземец, тъй като всички туземци ходят голи. Един от моряците ми каза на португалски език да стана и попита кой съм. Аз много добре разбирах този език и като се изправих, казах, че съм нещастен яху, пропъден от хоиньмите, и ги моля да ме оставят да си тръгна. Те се почудиха, като чуха, че им отговарям на техния език, и видяха по цвета на кожата ми, че трябва да съм европеец; по не можеха да разберат какво имам пред вид, като казвам „яху“ и „хоиньми“, и същевременно почнаха да се смеят на особения ми изговор, който наподобяваше конско цвилене. През цялото време треперех и от страх, и от омраза; отново поисках разрешение да си тръгна и бавно закрачих към кануто; но те ме хванаха и поискаха да узнаят от коя страна съм, откъде идвам и ми

зададох още много въпроси. Казах им, че съм роден в Англия, откъдето съм дошъл преди около пет години, и че по това време тяхната страна и моята били в мир. Затова се надявам, че няма да се държат към мен като към враг, тъй като не им мисля зло, а съм злочест яху, който търси някое пусто място, където да прекара останалата част от нещастния си живот.

Когато започнаха да говорят, стори ми се, че никога не съм чувал или виждал нещо толкова неестествено; защото това ми се виждаше така чудовищно, както ако куче или крава заговорят в Англия или яху в страната на хоинъмите. Почтените португалци бяха не по-малко изумени от чудноватото ми облекло и странния начин, по който изричах думите, които обаче напълно разбираха. Те ми говориха много човечно; убедени били, че капитанът им ще ме закара безплатно до Лисабон, откъдето бих могъл да се завърна в родината си; че двама от моряците щели да се върнат на кораба и да съобщят на капитана какво са видели и да получат от него нареждания; междувременно, ако не им се закълна тържествено, че няма да избягам, щели да ме вържат. Счетох за най-благоразумно да се съглася с предложението им. Те проявиха голямо любопитство да чуят историята ми, но аз твърде малко ги задоволих; и всички предполагаха, че нещастията са разстроили разсъдъка ми. Два часа по-късно лодката, която бе поела, натоварена със съдове, пълни с прясна вода, се върна със заповед от капитана да ме закарат на кораба. Паднах на колене, за да си запазя свободата, но напразно; моряците ме вързаха с въжета, вдигнаха ме и ме поставиха в лодката, откъдето бях качен на кораба и след това закаран в каютата на капитана.

Той се казваше Педро де Мендес; беше много учтив и щедър човек; настойчиво ме помоли да разправа нещо за себе си и искаше да разбере какво ми се яде или пие;

каза, че ще се отнасят към мен както към него и изрече толкова много любезности, че се почудих да срещна такава вежливост у един яху. Аз обаче продължавах да мълча и да се мръщя, едва ли не припаднах от самата му миризма и от тази на моряците. Най-последно поисках да ям нещо от храната в кануто ми; но той заръча да ми донесат пиле и много хубаво вино и след това нареди да ме турят да легна в една много чиста каюта. Не щях да се съблека, но легнах отгоре на завивките; а след половин час се измъкнах, когато сметнах,

че екипажът вечеря, и като заставах на края на кораба, канех се да скоча в морето и да плувам с все сила, но не и да остана да живея сред яхуси. Обаче един моряк ми попречи и след като съобщи на капитана, бях вързан с вериги в каютата си.

След вечеря дон Педро дойде при мен и поиска да узнае защо съм направил такъв отчаян опит; увери ме, че само искал да ми послужи доколкото може; и толкова ме трогна с думите си, че най-после благоволих да се държа към него като към животно, надарено с проблясъци на разум. Разказах му съвсем накратко за пътуването си; за заговора на собствените ми моряци; за страната, в която ме бяха оставили, и за петте години, които прекарах там. Но той смяташе, че всичко това съм видял насън или съм имал халюцинации и аз много се засегнах от думите му, защото съвсем бях забравил да лъжа, способност, толкова присъща на яхусите от всички страни, където те господствуват; както и че те са склонни да поставят под съмнение думите на себеподобните си. Попитах го дали в неговата страна имат обичая да „казват нещо, което не е така“. Уверих го, че почти съм забравил какъв смисъл влага той в думата „лъжа“; и че хиляда години да бях живял в Хеинъмландия, никога нямаше да чуя лъжа от най-ниско-поставения слуга. Че съвсем ми е безразлично дали ми вярва, или не; но че заради услугата му съм готов да проявя достатъчно снизхождение към покварената му природа и да отговоря на всяко възражение, което му е угодно да направи; и той лесно ще открие истината.

Капитанът, мъдър човек, след много опити да ме улови в грешка на някои места в разказа ми най-после започна да има по-добро мнение за моята честност. Но добави, че щом съм твърдял, че държа така неотклонно на истината, трябвало да дам честната си дума да му правя компания през пътуването, без да предприемам каквито и да било опити да туря край на живота си; иначе щял да продължава да ме държи като затворник, докато пристигнем в Лисабон. Дадох му обещанието, което той изискваше от мен; но същевременно му казах, че бих предпочел да търпя най-големи несгоди, отколкото да се върна и заживея сред яхуси.

, Пътуването ни мина без особени произшествия. От благодарност към капитана понякога седях при него, по негово настоятелно искане, и се мъчех да прикривам голямото си отвращение

към човешкия род, макар то често да излизаше наяве; такива моменти той отминаваше без забележки. Но през по-голямата част на деня се затварях в каютата си, за да не виждам никого от екипажа. Капитанът често ме увещаваше да сваля дивашкото си облекло и предлагаше да ми даде назаем най-хубавия костюм, който притежаваше. Но нищо не можеше да ме накара да приема предложението му, тъй като ми беше противно да се покрива с нещо, което е носено от яху (само го помолих да ми заеме две чисти ризи, които, тъй като били прани, смятах, че няма толкова да ме омърсят; ризите сменях всеки втори ден и си ги перях сам).

Пристигнахме в Лисабон на 5 ноември 1715 година, Когато слязохме от кораба, капитанът ме принуди да се покрива с пелерината му, за да не се трупа около мен простолюдието. Закара ме в дома си; и по моя гореща молба ме заведе до най-високата задна стая. Заклех го да не казва никому това, което му бях разправил за хоиньмите, защото най-малкият намек за подобна история не само би привлякъл безброй хора да ме видят, но и навярно би имало опасност да ме хвърлят в затвора или да ме изгори Инквизицията. Капитанът ме убеди да приема един нов костюм; не можех обаче да понеса шивач да ми вземе мярка. и тъй като Дон Педро беше почти като мен на ръст, дрехите ми прилегнаха напълно задоволително. Той ме снабди и с другите необходими принадлежности на облеклото, които оставих да се проветряват двадесет и четири часа, преди да ги използвам, макар че бяха съвсем нови.

Капитанът нямаше съпруга, а от тримата слуги нито един не бе допуснат да ѝ прислужва, когато се хранехме; изобщо се държеше толкова любезно и бе надарен с толкова добър човешки разум, че аз действително започнах да понасям компанията му. Той до такава степен ми повлия, щото се осмелих да погледна през задния прозорец.

След известно време ме преместиха в друга стая, откъдето надзърнах към улицата, но си отдръпнах главата от уплаха. Установих, че страхът ми постепенно отслабва, но омразата и презрението ми сякаш се увеличаваха.

Най-после събрах кураж да тръгна по улицата с него, но си запушвах носа с цвят от седефче или понякога с тютюн. След десет дена Дон Педро, когото бях осведомил отчасти за семейните си работи,

ми заяви, че е въпрос на чест и съвест да се завърна в родината си и да заживея у дома с жена си и децата си.

Каза ми, че в пристанището имало английски кораб, който тъкмо щял да отплува, и че той щял да ме снабди с всичко необходимо.

Досадно би било да повтарям неговите доводи и моите възражения. Той каза, че било съвсем изключено да се намери такъв самотен остров, на какъвто съм искал да живея; но в собствения си дом съм можел да съм си пълен господар и да прекарвам времето в уединения, както си искам.

Най-после се съгласих, понеже видях, че по-добър изход няма. Напуснах Лисабон на 24 ноември на един английски търговски кораб, но изобщо не попитах кой е капитана. Дон Педро ме придружи до кораба и ми даде двадесет лири назаем. Той се сбогува много сърдечно с мен и ме прегърна на раздяла; едва изтърпях прегръдката му.

По време на последното пътуване не общувах с капитана, нито с някой от моряците му; но преструвайки се на болен, стоях затворен в каютата си.

На пети декември 1715 година пуснахме котва в Даунз около девет часа сутринта и в три часа следобед благополучно пристигнах в дома си в Редриф.

Жена ми и децата ми бяха много изненадани и щастливи, защото вече били сметнали, че съм умрял; но трябва да призная, че като ги видях, обзе ме само омраза, отвращение и презрение; още повече, като си помислих за близките връзки помежду ни. Макар от злощастното ми излизане от страната на хоинъмите насам да си бях наложил да понасям яхуси наоколо си и да разговарям с Дон Педро де Мендес, постоянно си припомнях и си представях добродетелите и идеите на благородните хоинъми.

И когато си помислих, че чрез сношение с една от яхуския вид съм създал още яхуси, бях обхванат от най-голям срам, смут и ужас. Още щом влязох в къщи, жена ми ме прегърна и целуна; и понеже от толкова години бях отвикнал от всякакъв допир с това омразно животно, аз припаднах и останах в безсъзнание в продължение на почти цял час. Сега, когато пиша, има вече пет години от последното ми завръщане в Англия; през първата година не можех да търпя присъствието на жена си и децата си, самата им миризма ми беше непоносима; още по-малко можех да търпя те да се хранят в същата

стая. До ден днешен те не си позволяват да докоснат моя хляб или да пият от същата чаша; нито пък можех да търпя някой от тях да ме хване за ръка.

С първите пари, които похарчих, купих два млади жребеца, които държа в хубав обор; след тях най-любимото ми същество е конярят; защото ми се поправя настроението от миризмата, която той придобива в обора.

Конете ми ме разбират доста добре; аз разговарям с тях поне четири часа всеки ден, те не знаят какво е юзда или седло; с тях съм в най-дружески отношения, а двата жребеца са големи приятели помежду си.

[1] Холандски картограф, живял в Лондон; — Б. пр. ↑

ГЛАВА XII

Правдивостта на автора. С каква цел публикува това произведение. Той порицава пътешествениците, които се отклоняват от истината. Авторът се оправдава и доказва, че не е имал лоши намерения при написването на тази книга. Отговор на едно възражение. Как се основават колонии. Авторът хвали родината си. Оправдава се правото на короната да притежава страните, описани от автора. Трудностите при завоюването им. Авторът се прощава с читателя; той описва как ще живее в бъдеще; дава добри съвети и завършва

И така, любезни читателю, аз правдиво ти предадох историята на моите пътешествия в продължение на шестнадесет години и повече от седем месеца; при което съм обръщал по-малко внимание на украсителството, отколкото на истината. Можех може би като други писатели да те смайвам със странни, необикновени истории; но предпочетох да предам голи факти с най-прост стил; защото главната ми цел беше да ти дам знания, а не да те забавлявам.

Лесно е за нас, които пътуваме в много далечни страни, рядко посещавани от англичани или други европейци, да описваме чудни животни по море и по суша. Докато главната цел на един пътешественик би трябвало да бъде да направи хората по-мъдри и по-добри и да разшири кръгозора им чрез лошите и добрите примери в разказите си за чужди краища.

От все сърце бих желал да се издаде закон, който да задължава всеки пътешественик, преди да му се разреши да публикува описание на пътешествията си, да се закълне пред председателя на Камарата на лордовете и пазителя на държавния печат, че всичко, което възнамерява да опише, е, доколкото се простират знанията му, чистата истина; защото тогава хората няма вече да бъдат измамвани, както става, а някои писатели, за да се харесват повече книгите им, натрапват най-груби лъжи на непредпазливия читател. На по-млади години с голямо удоволствие съм чел различни книги за пътешествия; но тъй като оттогава съм обходил повечето краища на земното кълбо и съм имал възможност да опровергая много баснословни разкази въз основа

на собствените си наблюдения; поради това четенето на подобни книги ми е опротивяло и се изпълвам с възмущение, като гледам колко нагло заблуждават лековерното човечество. Ето защо, тъй като познатите ми благоволиха да сметнат, че скромните ми усилия ще се приемат благосклонно в родината ми, аз си наложих максимата, от която никога не се отклонявам, строго да се придържам към истината; наистина изключено е изобщо да се поддам и на най-малкото изкушение да се отклоня от нея дотогава, докато си спомням беседите и примера на благородния ми господар и другите прославени хоинъми, чиито скромен слушател толкова дълго имах честта да бъда.

Nec si miserum fortuna Sinonem sinxit, vanum etiam, mendacemque improba fiuget.^[1]

Много добре ми е известно колко трудно може човек да си създаде име с писания, които не изискват нито гений, нито ученост, нито какъв да е друг талант освен добра памет или точен дневник. Също така зная, че писатели на пътни бележки, както и съставителите на речници, потъват в забвение под тежестта и масата на новопоявилите се, които съответно се намират най-отгоре. Има голяма вероятност пътешествениците, които тепърва ще посещават страните, описани в тази моя книга, да открият допуснати от мен грешки (ако има такива) и да прибавят много нови свои Открития; по този начин ще ме изтласкат от моята популярност и ще заемат мястото ми, докато най-после светът забрави, че изобщо някога съм писал. Това действително би било голямо огорчение за мен, ако пишех за слава; но тъй като единственото ми намерение бе да пиша за благо на обществото, не мога истински да се разочаровам. Защото кой може да чете за добродетелите, които споменах у славните хоинъми, без да се засрами от собствените си пороци, когато се счита за единственото разсъдливо, управляващо животно в страната си? Не ще кажа нищо за далечните страни, където яхуси имат ръководна роля; между които най-непокварените са бробдингнагците, чиито мъдри максими относно нравствеността и управлението за нас би било щастие да спазваме. Но ще се въздържа и няма да се разпростирам повече по този въпрос; по-скоро ще оставя здравомислещия читател сам да си каже думата и да прилага на дело поуците.

Твърде голямо е задоволството ми, че не е възможно това мое произведение да предизвика отрицателна критика; защото какво може

да се възрази на един писател, който разказва само неукрасени събития, станали в толкова далечни страни, където нямаме никакви търговски интереси и с които изобщо нямаме никакви отношения? Най-грижливо съм избягвал всеки недостатък, в който често и твърде основателно обвиняват авторите на пътеписи. Освен това ни най-малко не се меса в никоя партия, а пиша без страст, пристрастие и зла воля срещу кой да е човек или група от хора. Пиша с най-благородната цел да осведомявам и поучавам човешкия род, който мога, без да е нескромно, да твърдя, че превъзхождам поради ползата, която извлякох от дългото си общуване с най-съвършените хоинъми. Пиша не за печалба или похвала. Никога не допускам и една дума, която би могла да се приеме като критика или която би могла и в най-малка степен да засегне дори най-обидчивите. Така че, надявам се, мога основателно да се обявя за безупречен автор; срещу когото цялото онова племе, състоящо се от възразители, коментатори, не ще може да намери материал, върху който да упражни дарбите си.

Признавам — някои ми подшушнаха, — че съм бил длъжен, като английски поданик, още при завръщането си да представя меморандум на някой министър; защото всички територии, открити от английски поданици, принадлежат на короната. Но се съмнявам дали така лесно бихме завоювали страните, за които пиша, както Фернандо Кортес покори голите американци. Лилипутите, смятам, едва ли струват разноските по изпращането на флота и армия, която да ги покори; и се съмнявам дали би било благоразумно или безопасно да се направи опит срещу бробдингнаците; или дали английските войници биха се чувствували особено спокойни с летящия остров над главите им. Хоинъмите наистина не изглеждат да са така добре подготвени за война, наука, която изобщо не познават, особено срещу метателни оръжия. Обаче ако бях министър, никога не бих могъл да дам съвет да се предприеме нашествие срещу тях. Те не знаят какво е страх и тяхното благоразумие, единодушие и любов към родината напълно биха компенсирани всички слабости във военното изкуство.

Представете си двадесет хиляди хоинъми да връхлетят върху една европейска армия, да разстроят редиците, да обърнат колите, да направят на пихтия лицата на бойците със страшни удари на задните си копита; защото напълно биха заслужили, характеристиката, дадена на Август: *recalci trat undique tutus*.^[2]

Но вместо да правя предложения за завладяването на тази благородна нация, бих предпочел хоинъмите да са в състояние, а и да са склонни да пратят достатъчен брой свои събрата, за да цивилизоват Европа; като ни научат на основните принципи на чест, справедливост, истина, въздържание, обществено чувство, сила на духа, целомъдрие, приятелство, доброжелателство и вярност. Имената на всички тези добродетели все още са запазени сред нас в повечето езици и се срещат у съвременни, както и у древни автори; което мога да удостоверя от собствения си не твърде голям читателски опит.

Но имах още една причина, която ме правеше по-малко склонен да разширявам владенията на негово величество с откритията си; право да си кажа, у мен се породиха известни съмнения доколко владетелите действуват справедливо при такива случаи. Например една банда пирати биват отнесени от буря в неизвестна посока; най-накрая едно момче съзира земя от мачтата; те слизат на брега, за да грабят и плякосват; виждат един кротък народ, биват приети сърдечно, дават на страната ново название, официално я завладяват от името на краля, издигат някоя изгнила талпа или камък вместо паметник, убиват две-три дузини от туземците, насила отвлечат още няколко дузини за мостра, завръщат се у дома и всичко им се прощава. Това е началото на ново владение, придобито по силата на божествено право. При пръв удобен случай се изпращат кораби; прогонват или избиват туземците, изтезават владетелите им, за да открият златото им; дава се пълна свобода да се извършат всякакви безчовечни и похотливи дела, земята вони от кръвта на обитателите ѝ; и тази презряна банда от касапи, използвани за толкова благочестива експедиция, създава съвременна колония, за да покръсти и цивилизова един идолопоклоннически и варварски народ.

Признавам обаче, че това Описание ни най-малко не се отнася до британския народ, който може да служи за пример на целия свят с мъдростта, грижата и справедливостта, с които заселва колонии; с щедрите дарения за преуспяването на религията и науката; с избора на благочестиви и способни пастори, които да разпространяват християнството; с предпазливостта, с която заселва областите с хора от метрополията, които са съдържани в действията и думите си; с голямата му грижа за правораздаването, като снабдяват гражданската администрация във всичките свой колонии с най-способните

чиновници, чужди на всякаква поквара; и като венец на всичко за това, че изпраща най-бдителните и добродетелните губернатори, които нямат друга цел освен щастието на хората, които управляват, и опазване честта на краля- техния господар. — .

Но тъй като народите, които описах, не изглежда да имат някакво желание да бъдат завладени и поробени, избивани и прогонвани от колонисти, нито пък в страните им йзобилствуват злато, сребро, захар или тютюн, аз скромно разсъдих, че те съвсем не представляват подходящ обект за нашето усърдие, за нашата доблест или за интересите ни. Обаче ако хората, които това засяга, намират за добре да не споделят мнението ми, готов съм да свидетелствувам под клетва, ако бъда призван по законен ред, че никой европеец не е посещавал тези страни преди мен; искам да кажа, ако може да се вярва на обитателите им. Освен ако се повдигне спор относно двамата яхуси, за който се разправя, че се появили преди много векове на една планина в Хоинъмландия; от което се е създало мнението, че тази раса животни са се породили там; а те, доколкото ми е известно, може и да са били англичани, което наистина бях склонен да подозирам, съдейки по чертите на техните потомци, макар и вече много обезобразени. Но въпроса доколко това може да се използва за изявяването на претенции, предоставям на специалистите по колониално право.

Но колкото до формалността да вляза във владение на тези земи от името на своя суверен, това изобщо нито ведНъж не ми мина през ума; и дори да ми бе хрумнало подобно нещо, в положението, в което се намирах тогава, твърде е възможно от благоразумие и самосъхранение да го бих отложил за по-благоприятен момент.

След като с това отговорих на единственото възражение, което може да ми бъде направено като пътешественик, сега се сбогувам окончателно с любезните си читатели и ще се завърна към собствените си размишления в градинката си в Редриф; за да прилагам отличните уроци по добродетел, които научих сред хоинъмите; да уча яхусите от собственото си семейство, доколкото са възприемчиви животни; често да гледам собствения си образ в огледалото и по такъв начин, ако е възможно, с време да свикна да търпя вида на човешко същество; да скърбя за жестокостта към хоинъмите в собствената ми страна, но винаги да се отнасям с уважение към тях заради благородния ми господар, семейството и приятелите му и цялата хоинъмска раса; на

които нашите имат честта да приличат по всичките си черти, колкото и да е дегенерирал интелектът им с течение на времето.

Миналата седмица започнах да разрешавам на жена си да се храни с мен на най-далечния край на дълга маса; и да отговаря (съвсем накратко) на малкото въпроси, които ѝ задавам. Но тъй като миризмата на яху все още ми е много противна, винаги хубаво си запушвам носа с цвят от седефче, лавандула или тютюневи листа. И макар да е трудно за човек в напреднала възраст да се отърве от стари навици, не съм загубил надежда след време да търпя компанията на някой съсед яху, без опасенията, които все още изпитвам при вида на зъбите и ноктите му. Може би не би ми било толкова трудно да се примиря с яхуския род, ако те се бяха задоволили само с онези пороци и безразсъдство, на които природата им дава право. Аз не се ядосвам, като видя адвокат, джебчия, полковник, глупак, лорд, комарджия, политик, развратник, лекар, лъжесвидетел, подкупвач, предател и тям подобни; всичко това е в реда на нещата; но когато видя един уродлив глупак, прояден от болести телом и духом и изпълнен с надменност, веднага губя търпение и избухвам; и никога не ще разбера как може подобен порок да се съчетава с такова животно. Мъдрите и добродетелни хоинъми, у които изобилствуват всички достойнства, красящи едно разумно същество, нямат дума за този порок в езика си, в който липсват названия за лоши неща, като изключим изразите, описващи противните качества на яхусите им; между тези изрази не можеха да отличат дума за надменност по липса на основно разбиране на човешката природа, такава, каквато се проявява в други страни, където това животно има ръководна роля. Но аз, имайки по-голям опит, ясно съзрях наченки на този порок у дивите яхуси.

Хоинъмите обаче, чийто живот се ръководи от разума, се гордеят с добрите си качества толкова, колкото аз бих се гордял, че ми липсва крак или ръка — нещо, с което никой нормален човек не би се хвалил, макар да е крайно нещастен без тях. Спирам се по-обширно на тази тема, понеже искам обществото на един английски яху да ми стане щогоде поносимо; ето защо тук умолявам всеки, който има и следа от този смешен порок, да не смее да ми се мярка пред очите.

[1] Ако и несправедливата съдба да е направила Синон нещастен, не ще го направи също суетен и лъжец (лат.). — Б. пр. ↑

↑

[2] Противопоставя се — защитен от всички страни (лат.). Б. пр.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.